The background features a white space with several overlapping circles in various shades of blue. Two thin blue lines cross each other in the center, forming an 'X' shape. The circles are arranged in a way that some are partially obscured by others, creating a layered effect. The text is centered within this composition.

**ТУРИСТИЧНЕ
КРАЇНОЗНАВСТВО
У ТАБЛИЦЯХ І СХЕМАХ**

**АЛЄШУГІНА Н. О.,
ЗЕЛЕНСЬКА О. О.
СМАЛЬ І. В.**

**ТУРИСТИЧНЕ
КРАЇНОЗНАВСТВО
У ТАБЛИЦЯХ І СХЕМАХ**

Рецензенти:

Барановський Микола Олександрович, доктор географічних наук, професор (кафедра географії Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя);

Ільчук Валерій Петрович, доктор економічних наук, професор (кафедра фінансів Чернігівського державного технологічного університету);

Коваль Петро Федорович, кандидат економічних наук, доцент (кафедра туризму Чернігівського державного інституту економіки і управління)

Алешугіна Н. О.

Туристичне країнознавство у таблицях і схемах : [навч. пос.] / Н. О. Алешугіна, О. О. Зеленська, І. В. Смаль / За ред. І. В. Смаля. - 2012. - с.

Посібник містить відомості щодо особливостей розвитку туризму в окремих країнах, його географію, популярні курорти, екскурсії та тури, особливості прикордонно-митного режиму й іншу корисну інформацію, яка стане у пригоді не лише викладачам та студентам туристичних спеціальностей географічних, історичних, економічних факультетів вищих навчальних закладів, але й фахівцям сфери туризму, а також широкому колу читачів.

ЗМІСТ

Передмова.....	5
Розділ I. Теоретико-методичні основи дисципліни	
"Туристичне країнознавство".....	7
§ 1.1. Туристичне країнознавство як навчальна дисципліна.....	7
§ 1.2. Країнознавча характеристика для потреб туризму.....	11
§ 1.3. Туристичні регіони світу.....	18
<i>Контрольні запитання і практичні завдання.....</i>	27
<i>Рекомендовані бібліографічні джерела.....</i>	28
Розділ II. Туристично-країнознавчий опис окремих країн	
Європейського туристичного регіону.....	29
Частина 1. Країни Східно-Центральноевропейського	
туристичного району.....	29
§ 2.1. Білорусь.....	29
§ 2.2. Болгарія.....	36
§ 2.3. Вірменія.....	44
§ 2.4. Грузія.....	50
§ 2.5. Молдова.....	57
§ 2.6. Польща.....	62
§ 2.7. Росія.....	71
§ 2.8. Румунія.....	86
§ 2.9. Словаччина.....	94
§ 2.10. Угорщина.....	101
§ 2.11. Узбекистан.....	107
§ 2.12. Україна.....	
§ 2.13. Чехія.....	114
<i>Контрольні запитання і практичні завдання.....</i>	121
<i>Рекомендовані бібліографічні джерела.....</i>	125
Частина 2. Країни Західноевропейського туристичного району.....	128
§ 2.14. Австрія.....	128
§ 2.15. Нідерланди.....	136
§ 2.16. Німеччина.....	143
§ 2.17. Франція.....	152
§ 2.18. Швейцарія.....	163
<i>Контрольні запитання і практичні завдання.....</i>	170
<i>Рекомендовані бібліографічні джерела.....</i>	172
Частина 3. Країни Південноевропейського туристичного району.....	174
§ 2.19. Греція.....	174
§ 2.20. Ізраїль.....	182
§ 2.21. Іспанія.....	191
§ 2.22. Італія.....	200
§ 2.23. Туреччина.....	209
<i>Контрольні запитання і практичні завдання.....</i>	217

<i>Рекомендовані бібліографічні джерела</i>	219
Частина 4. Північноєвропейський туристичний район.....	222
§ 2.24. Велика Британія.....	222
<i>Контрольні запитання і практичні завдання</i>	230
<i>Рекомендовані бібліографічні джерела</i>	231
Розділ III. Туристично-країнознавчий опис окремих країн	
Азійсько-Тихоокеанського туристичного регіону.....	233
§ 3.1. Австралія.....	233
§ 3.2. Індія.....	243
§ 3.3. Китай.....	251
§ 3.4. Малайзія.....	262
§ 3.5. Нова Зеландія.....	269
§ 3.6. Таїланд.....	277
§ 3.7. Японія.....	285
<i>Контрольні запитання і практичні завдання</i>	292
<i>Рекомендовані бібліографічні джерела</i>	294
Розділ IV. Туристично-країнознавчий опис окремих країн	
Американського туристичного регіону.....	297
§ 4.1. Бразилія.....	297
§ 4.2. Канада.....	306
§ 4.3. Мексика.....	314
§ 4.4. США.....	322
<i>Контрольні запитання і практичні завдання</i>	332
<i>Рекомендовані бібліографічні джерела</i>	335
Розділ V. Туристично-країнознавчий опис окремих країн	
Африканського туристичного регіону.....	337
§ 5.1. Кенія.....	337
§ 5.2. Марокко.....	344
§ 5.3. Південно-Африканська Республіка.....	351
§ 5.4. Танзанія.....	359
§ 5.5. Туніс.....	366
<i>Контрольні запитання і практичні завдання</i>	373
<i>Рекомендовані бібліографічні джерела</i>	374
Розділ VI. Близькосхідний туристичний регіон.....	376
§ 6.1. Єгипет.....	376
<i>Контрольні запитання і практичні завдання</i>	384
<i>Рекомендовані бібліографічні джерела</i>	385
<i>Список скорочень</i>	386

ПЕРЕДМОВА

У сучасному світі ні в кого не викликає сумніву той факт, що туризм став фактором глобального впливу на життя суспільства. Окрім інших, досить ґрунтовно проілюстрованих у науковій літературі функцій (економічна, оздоровча, світоглядна, пізнавально-просвітницька, морально-виховна та ін.), туризм сприяє налагодженню контактів між народами та країнами. Замовляючи закордонну поїздку в туристичній агенції, більшість туристів прагне не лише задовольнити свою потребу у відпочинку в незвичних для нього умовах, але й отримати нові знання, досвід, враження. Працівникам туристичного бізнесу, що продають закордонний туристичний продукт, важливо зацікавити потенційного клієнта, надати йому вичерпну інформацію не лише про умови майбутнього відпочинку, але й про середовище, де він відбуватиметься. У зв'язку з цим підвищується роль країнознавчих досліджень. Але, як показує досвід, багато фахівців туристичного бізнесу мають поверхневе уявлення про особливості природи, населення, культури і економіки тих країн, із якими вони працюють. Більше того, частина з них слабо орієнтуються в системі країнознавчих понять і відчуває труднощі в їх застосуванні.

Незважаючи на велику кількість довідкової літератури та електронних сайтів, де міститься різноманітні відомості про країни світу, великих зусиль вимагає створення цілісного туристичного образу тієї чи іншої країни, відбір лаконічної інформації, яка б давала чітке уявлення про її природні, демографічні, культурні, економічні, політичні та, зрештою, туристичні можливості.

Цим і обумовлена поява даного видання. Автори ставили за мету створити навчальний посібник для студентів спеціальностей "Туризм", "Готельне господарство", "Менеджмент туристичної індустрії", "Географія", в якому б у формі опорних схем і таблиць були просто та доступно викладені основні теоретико-методологічні положення туристичного країнознавства, а також за типовим планом охарактеризовані основні країни туристичного попиту.

У посібнику дано характеристику кількох десятків країн світу. До їх кола увійшли ті, що займають перші місця за туристичними прибуттями (як, наприклад, Франція, Іспанія, Італія, США), користуються попитом в українських туристів (Польща, Туреччина, Єгипет, Молдова, Росія, Білорусь) або яскраво презентують культурні особливості свого регіону та володіють значним туристичним потенціалом (Велика Британія, Німеччина, Індія, ПАР, Бразилія, Китай, Австралія). Посібник забезпечений фактичними даними, доступними з сайтів ЦРУ та УНВТО, що характеризують населення, рівень розвитку економіки та туризму станом на 2011 рік.

У кінці кожного розділу подані контрольні запитання, практичні завдання, перелік географічної номенклатури та список рекомендованих бібліографічних джерел, що робить можливим використання пропонованого видання для підготовки та проведення практичних занять.

Посібник стане у нагоді не лише студентам та викладачам вузів, але й працівникам туристичного бізнесу, що працюють у сфері виїзного туризму, а також потенційним туристам, які планують поїздки за кордон, у якості довідкового видання.

Автори будуть вдячні за зауваження та побажання щодо покращання змісту посібника, які просимо надсилати за електронними адресами:

aleshugina@rambler.ru

elena_zelenska_5@ukr.net

igorsmal@mail.ru

Розділ І

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДИСЦИПЛІНИ "ТУРИСТИЧНЕ КРАЇНОЗНАВСТВО"

§ 1. 1. ТУРИСТИЧНЕ КРАЇНОЗНАВСТВО ЯК НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Країнознавство – напрям географії, що займається комплексним вивченням країн, систематизує і узагальнює різномірні дані про їх природу, населення, господарство, культуру і суспільну організацію.

Рис. 1. 1. Структура країнознавства

Туристичне країнознавство (ТК) – науковий напрям, що займається вивченням природи, населення в цілому і окремих народів країни, її історії і культури, особливостей політики, господарства і навколишнього середовища, тобто всіх компонентів країни, що становлять умови і передумови для організації і розвитку туризму на її території.

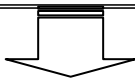

Рис. 1. 2. Головні функції туристичного країнознавства

Предметом туристичного країнознавства як навчальної дисципліни є туристичне середовище окремих країн або історико-географічних регіонів – результат взаємодії географічного і культурного середовища внаслідок рекреаційно-туристичного освоєння.

Культурне середовище – територіально організована сукупність матеріальних і духовних надбань суспільства, які відображають історично досягнутий рівень розвитку та втілюються у результатах суспільної діяльності. **Географічне середовище** – частина географічної оболонки Землі, яка безпосередньо пов'язана із життєдіяльністю людини і є необхідною матеріальною основою розвитку суспільства.

Головними **завданнями** туристичного країнознавства як навчальної дисципліни є: формування умінь складати спеціальну характеристику кожного з компонентів навколишнього середовища на території будь-якого регіону, країни або її частини і розкривати особливості її складу, виявляючи специфічні риси, що сприяють розвитку туризму або гальмують його; формування навичок комплексного туристознавчого підходу до характеристики туристичного середовища країн.

Рис. 1. 3. Рівні сформованості туристичного середовища

Рис. 1. 4. Місце туристичного країнознавства у системі навчальних дисциплін

§ 1. 2. КРАЇНОЗНАВЧА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЛЯ ПОТРЕБ ТУРИЗМУ

Орієнтовний план країнознавчої характеристики:

1. Географічне і геотуристичне положення
2. Природне середовище
3. Народонаселення
4. Історичне минуле
5. Культурні особливості
6. Політичні та економічні умови розвитку туризму
7. Екологічна ситуація

Географічне положення розкриває територіальні (просторові) відношення географічного об'єкту відносно інших реально існуючих об'єктів.

Рис. 1. 5. Види географічного положення

Геотуристичне положення (ГТП) – розташування географічного об'єкту (окрема культурно-історична пам'ятка, поселення, регіон, країна тощо) стосовно інших об'єктів, територіальних зосереджень рекреаційно-туристичних ресурсів, туристичних потоків, транспортних вузлів і магістралей, ринків збуту/отримання туристичних послуг тощо.

Послідовність характеристики географічного і геотуристичного положення:

Наводиться характеристика розташування країни щодо:

- екватора, нульового меридіана, полюсів, тропіків, полярних кіл;
- частини материка або частини світу;
- океанів, морів, великих заток, проток, морських течій;
- великих форм рельєфу суші;
- кліматичних поясів, областей, центрів високого і низького тиску;
- великих річок та озер;
- природних зон;
- природних туристичних ресурсів;
- сусідніх країн;
- осередків культури, релігій, цивілізацій і соціально-культурних туристичних ресурсів;
- промислових, господарських, торгівельних районів;
- великих туристських районів, центрів;
- транспортних артерій;
- військово-політичних та економічних блоків і союзів;
- осередків війни та інших збройних конфліктів;
- держав із нестабільною економічною та політичною ситуацією;
- джерел екологічної напруги;
- загальний висновок про особливості географічного і геотуристичного положень країни й оцінка їх можливостей для розвитку різних видів туризму.

Примітка: Характеризуються лише ті домінанти, які відіграють визначальну роль у формуванні специфічних рис географічного і геотуристичного положення країни.

Послідовність характеристики природного середовища:

рельєф + спелеологічні ресурси → клімат → гідрографічна мережа + бальнеологічні ресурси → природні зони → рослинність → тваринний світ → ландшафти → природоохоронні об'єкти.

Послідовність характеристики рельєфу:

форми рельєфу, що знаходяться на території, їх співвідношення	гори: назва → місцеположення → вік → сейсмічність → склад гірських хребтів → простягання і взаємне розташування хребтів → середня і максимальна висоти → склад гірських порід → риси морфоскульптури: форми рельєфу,
---	---

за площею	утворені під дією води, давніх льодовиків, вітру, карстових процесів, гравітації → характеристика спелеоресурсів (якщо вони є) → висота снігової лінії → характеристика льодовиків і сніжників → можливості використання гір для потреб туризму
	рівнини: назва → місцеположення → походження → вік → сейсмічність → характер гірських порід → простягання → середня і максимальна висоти (назва найвищої точки) → склад рівнини → характер поверхні → риси морфоскульптури: форми рельєфу, утворені під дією води, давніх льодовиків, вітру, карстових процесів, гравітації → характеристика спелеоресурсів (якщо є) → можливості використання рівнинних територій для потреб туризму.

Послідовність характеристики клімату:

кліматичні пояси, в яких знаходиться країна → тип клімату → кліматична область (характеризуються в порядку, відповідному ступеню сприятливості для організації туризму) → температура, тиск, вологість, опади, вітри (розглядаються параметри показників протягом року, в середньому за рік, по сезонах, амплітуди коливань) → характеристика основних кліматичних явищ → характеристика переважаючих типів погоди, їх вплив на самопочуття і прояви метеочутливості.

Послідовність характеристики гідрографічної мережі:

	води Світового океану (моря, океани, затоки, протоки): назва → місцеположення щодо території країни чи океану → характеристика вод (температура і її зміна по сезонах року, солоність, течії і хвилювання води, припливи, тривалість і стійкість льодового покриву) → характер дна прибережної зони (глибини, склад порід) → характер берегової лінії → придатність для розвитку туризму
об'єкти гідрографічної мережі, що знаходяться на території	річки: забезпеченість території країни → їх розмір, значення → особливості розміщення → найбільші річки країни → характеристика кількох річок різного типу, що мають інтерес для туризму: назва річки → її місце в річковій системі (головна річка або притока) → місцеположення, → витік,

	<p>гирло → характер перебігу річки → (гірська або рівнинна, багато- або маловодна) → температура води → швидкість течії → ухил → режим річки (зміна рівня води, наявність і час повені, межені, паводків, тривалість і стійкість льодового покриву, час льодоставу і льодоходу) → характер русла (наявність порогів, водоспадів, перекатів) → характер річкової долини → придатність для розвитку окремих видів туризму.</p>
	<p>озера: забезпеченість території країни → походження → величина → глибина → особливості розміщення → найбільш великі озера → характеристика тих з них, які представляють найбільший інтерес для різних видів туризму → назва озера → його місцезонаження → походження озерної улоговини (тектонічне, льодовикове, карстове) → характер берегової лінії, дна і гірських порід, що складають береги і дно озера → глибини → температура → солоність (стічне або безстічне) → рух вод озера, характер рельєфу і рослинності берегів → придатність для розвитку туризму.</p>
	<p>бальнеологічні ресурси: забезпеченість території країни → хімічний склад → температура → характер дії на організм людини → території (райони країни), найбільш багаті мінеральними водами або лікувальними грязями.</p>

Послідовність характеристики природних зон:

Географічне положення природної (-их) зони (зон), у межах якої/яких знаходиться держава → ґрунти → рослинний світ → тваринний світ → взаємозв'язок між компонентами природного середовища та їх вплив на розвиток туризму.

Послідовність характеристики ландшафтів:

Типи домінуючих природних ландшафтів у межах країни → ступінь ландшафтної мозаїчності → типи переважаючих рекреаційно-туристичних ландшафтів (рис. 1.6) → естетична привабливість ландшафтів → способи використання ландшафтів у рекреації та туризмі → найбільш відомі і привабливі для туристів ландшафтні комплекси.

Рис. 1. 6. Функціональні типи та види рекреаційно-туристичних ландшафтів

Послідовність характеристики народонаселення:

1. Характеристика демографічних показників: чисельність населення, статевий склад, тип відтворення, віковий склад, структура зайнятості, значення їх для розвитку туризму.
2. Характеристика розселення: поселенська мережа, функціональні типи поселень, значення для розвитку туризму.
3. Характеристика міграційних процесів та їх значення для розвитку туризму.
4. Характеристика народів, що населяють країну: расовий та етнічний склад, місце мешкання, мови спілкування, соціально-правовий статус головних мов спілкування, особливості духовної і матеріальної культури (релігійні переконання, традиції, типи господарювання, спадкові професії, головні історичні і культурні центри).

Орієнтовний план характеристики історичного розвитку:

- I. Від племені до держави.
- II. Феодална держава: внутрішньополітичний розвиток; розвиток економіки і соціальних відносин; особливості культури.
- III. Криза феодалної держави: особливості державного устрою; внутрішні політичні і соціальні проблеми; своєрідність Реформації; культура країни.
- IV. Країна на порозі епохи капіталізму. Основні напрями змін: зміни в зовнішній і внутрішній політиці; економічні і соціальні реформи; у витоків сучасної культури (культура епохи Просвітництва).

- V. Капіталістична держава: політичні і соціальні умови в країні; промисловість і сільське господарство; національне, культурне життя.
- VI. Сучасний розвиток держави: основні зміни в соціально-політичному житті країни; особливості економічного розвитку; культурні процеси (зокрема художня і духовна культура).

Характеристика культурних особливостей країни:

1. **Мова:** кількість мов у країні → їх статус → час формування літературної мови даного етносу → функції, які виконує ця мова в державі → чи співпадає вона з мовою віросповідання → чи має вона статус мови міжнародного спілкування → невербальні форми спілкування → мова кольору → особливості вербальної і невербальної мови етносу, незнання яких може виявитися несподіваним, екзотичним, викликати розгубленість і збентеження туристів.

2. **Релігія:** релігії і вірування → державні релігії → райони локалізації → коротка характеристика віровчень → вплив віри на інші компоненти і явища духовної та матеріальної культури → характеристика зовнішньої атрибутики релігійного культу → ритуали (таїнства) → видовищність культових ритуалів і церемоній → наявність релігійних (містичних) практик.

3. Мистецтво:

Архітектура: поширені архітектурні стилі → конкретні види споруд → час створення → стиль → автор → значення в культурі і історії країни → їх ранг у світовій культурі;

Образотворче мистецтво і музика: поширені стилі і жанри → видатні художники і музиканти, життєвий шлях яких пов'язаний із країною дослідження;

Театр і театральне мистецтво: основні види театрів → характеристика окремих видів театрального мистецтва (опера і балет, пантоміма, лялькові і традиційні національні театри) → характеристика окремих театральних колективів і митців, творчість яких впливає на туризм;

Музейна справа: існуючі види установ → головні музейні центри → найбільш знамениті музеї та їх експозиції;

Події культурного життя: фестивалі, виставки, аукціони, ярмарки, конкурси тощо → повторюваність подій → вплив подій на туризм.

4. **Традиції:** традиції, що існують у країні → найбільш поширені традиції → екзотичні традиції, здатні викликати інтерес у туристів →

календар подій, заходів, свят, явищ, що мають найбільший вплив на туризм.

Послідовність дослідження економічного розвитку:

Роль і значення економіки країни в світовому господарстві (ВВП у цілому в країні і у розрахунку на душу населення, рівень інфляції) → соціально-економічний устрій → форми власності → типи господарювання і обміну → галузі спеціалізації в трьох основних сферах діяльності: сільське господарство, промисловість, сфера послуг → транспорт → зовнішньоекономічні зв'язки → місце і роль туризму в економіці країни → напрями спеціалізації і головні види діяльності в туризмі → характеристика тих галузей, від яких залежить успішність туристичного бізнесу (склад, рівень розвитку, види і якість послуг, що надаються, географічні особливості кожної з галузей інфраструктури) → ремесла і народні промисли.

Послідовність дослідження політичної ситуації:

Форма правління → адміністративно-територіальний устрій країни → членство у міжнародних організаціях → участь у міжнародних конфліктах → внутрішньополітичний клімат у країні → райони конфліктів або напруженості → ступінь демократичності, терпимості суспільства до інакодумців, іноземців, іновірців → криміногенна ситуація → державна політика у сфері туризму → наявність національного (державного) законодавства і національної туристичної адміністрації → значення туризму для розвитку країни.

Послідовність дослідження стану довкілля країни:

Ступінь змінності, перетвореності середовища людиною → типи навколишнього середовища, що зустрічаються в країні → особливості їх розташування → рівень екологічної культури і "модель культури екологічної поведінки" населення → політика уряду по відношенню до навколишнього середовища → головні екологічні проблеми і шляхи їх подолання → екологічні рекомендації туристам.

§ 1. 3. ТУРИСТИЧНІ РЕГІОНИ СВІТУ

Згідно підходів, запропонованих Світовою Туристичною Організацією, традиційно виділяють п'ять туристичних регіонів: Американський (АТР), Європейський (ЄТР), Африканський (АфТР), Азійсько-Тихоокеанський (АТТР), Близькосхідний (БТР), у межах яких виокремлено самостійні райони (рис. 1. 7).

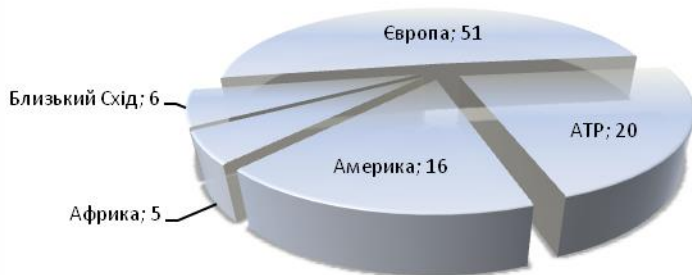

Рис. 1. 7. Склад туристичних регіонів світу

Послідовність характеристики туристичного регіону:

Загальна характеристика регіону → склад, місце регіону у світовому туристичному господарстві → історико-культурні й економічні особливості розвитку і проходження туристичних процесів → проблеми і перспективи подальшого розвитку туризму в регіоні → країнознавча характеристика провідних країн регіону для потреб туризму, яка, у свою чергу, проводиться згідно плану запропонованого вище.

Європейський регіон – безперечний світовий лідер за обсягами акумуляції туристичних потоків. У його межах здійснюється більше половини світових туристичних поїздок. На другій позиції із помітним відставанням утримується Азійсько-Тихоокеанський регіон, на третій – Америка (рис. 1. 8).

Рис. 1. 8. Питома вага туристичних регіонів світу у просторовій структурі міжнародного туристичного потоку, 2010 р., %

Протягом останніх років міжнародний туризм найбільш динамічно розвивався у межах країн Близькосхідного регіону: у 2010 р. темпи росту обсягу туристичних прибуттів у порівнянні з попереднім роком склали 14 %, а за період із 2000 до 2010 р. – 10,5 %. Проте, за період 2010-2011 темпи росту склали -8%. Лідером за темпами розвитку міжнародного туризму у 2011 р. став Азійсько-Тихоокеанський регіон.

Серед окремих туристичних районів світу найкращі показники темпів росту обсягів міжнародних прибуттів притаманні для Південно-Східної Азії та Центральної Америки: 2011 р., відповідно, 10,4% та 9,4%. Зменшення туристичного потоку у 2011 р. порівняно з 2010 р. характерне для Північної Африки та Близького Сходу (-9,1% та -8%, відповідно) (рис.1.9).

За обсягом туристичних прибуттів серед окремих країн світу лідирує Франція. У 2009 та 2010 роках її відвідала однакова кількість туристів – 76,8 млн, що на 3 % менше, ніж у 2008 році. У 2011 цей показник становив 79,5 млн. Третє місце, що обіймає Китай – досить умовне. Лише традиція розділяти статистику, що стосується Гонконгу і Макао не дозволяє Китаю посісти найвищу сходинку у рейтингу. Якщо ж врахувати кількість туристичних прибуттів до цих двох особливих адміністративних одиниць КНР, з'ясується, що загальна кількість міжнародних туристів, які відвідали Китай у 2011 р. сягнула майже 93 млн осіб.

Склад топ-десятки, в основному, залишається постійним. Хоча динаміка туристичних прибуттів характеризується коливаннями (рис. 1. 10). У 2008 р. 7-му позицію у списку займала Україна. Найвищі темпи приросту обсягів туристичних прибуттів у 2011 році притаманні для Туреччини, Іспанії та Італії.

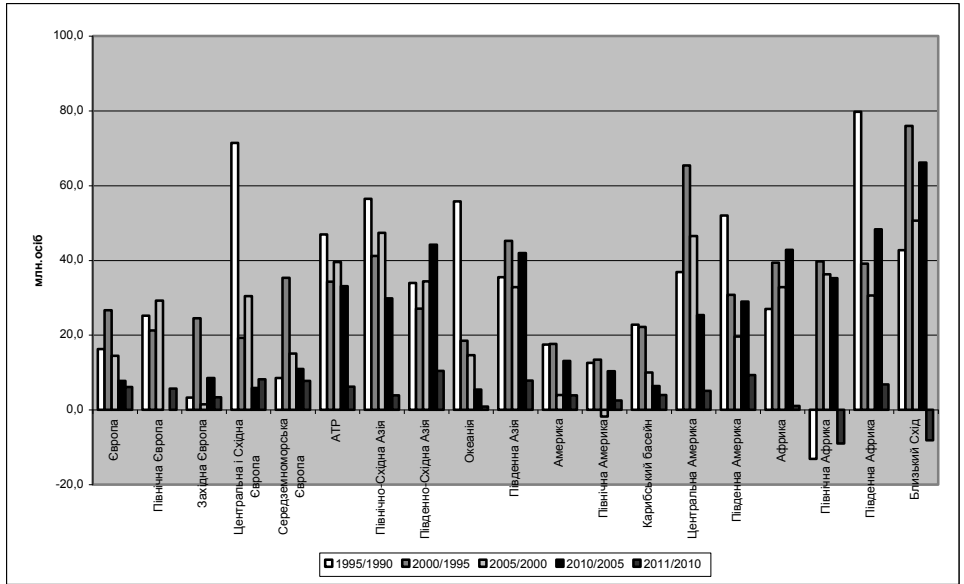

Рис. 1. 9. Темпи росту обсягів міжнародних туристичних потоків (туристичних прибуттів) у межах регіонів та окремих туристичних районів світу, % до попереднього року

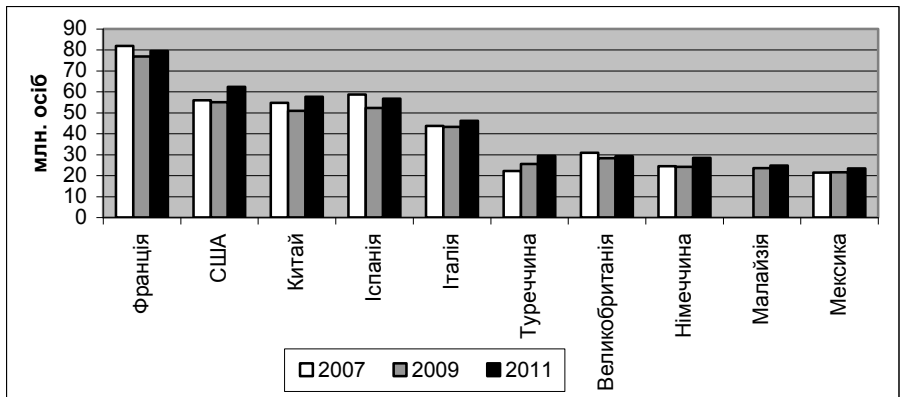

Рис. 1. 10. Десять найбільш відвідуваних туристами країн світу, 2009-2010 рр., млн прибуттів

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РЕГІОН

Потужність міжнародного туристичного потоку, млн туристів

	1990	1995	2000	2005	2010	2011
Всього по ЄТР	265,700	315,100	395,900	441,500	474,755	504,0
Північна Європа	31,600	40,100	45,700	52,800	56,125	59,3
Велика Британія	18,013	23,537	25,209	29,970	28,299	29,192
Данія	...	...	3,535	4,562	8,744	...
Ірландія	3,666	4,818	6,646	7,333	6,515	...
Ісландія	0,142	0,190	0,634	0,871	1,223	1,418
Норвегія	1,955	2,880	3,104	3,859	2,723	2,973
Фінляндія	...	1,779	2,714	3,140	3,670	4,192
Швеція	...	2,309	2,746	3,133	4,951	5,029
Західна Європа	108,626	112,184	139,658	142,689	153,847	159,045
Австрія	19,011	17,173	17,982	19,952	22,004	23,012
Бельгія	...	5,560	6,457	6,747	7,186	7,456
Ліхтенштейн	0,780	0,590	0,620	0,500	0,050	0,053
Люксембург	0,820	0,768	0,852	0,913	0,793	0,543
Монако	0,245	0,233	0,300	0,286	0,279	0,295
Нідерланди	5,795	6,574	10,003	10,012	10,883	11,300
Німеччина	17,045	14,838	18,992	21,500	26,875	28,352
Франція	52,497	60,033	77,190	76,001	77,148	79,500
Швейцарія	7,963	6,946	7,821	7,229	8,628	8,534
Центральна і Східна Європа	31,500	60,100	69,700	87,900	95,676	103,457
Азербайджан	...	0,930	0,681	1,177	1,280	1,562
Білорусь	...	0,161	0,600	0,910	0,119	...
Болгарія	...	3,466	2,785	4,837	6,047	6,324
Вірменія	...	0,120	0,450	0,319	0,684	0,758
Грузія	...	0,850	0,387	0,548	2,032	2,820
Естонія	...	0,530	1,220	1,900	2,120	2,460
Казахстан	...	...	1,471	...	3,393	4,093
Киргизстан	...	0,360	0,590	0,315	1,316	...
Латвія	...	0,539	0,509	1,116	1,373	1,493
Литва	...	0,650	1,083	...	1,507	...
Молдова	...	0,032	0,018	0,023	0,064	0,075
Польща	...	19,215	17,400	15,200	12,470	13,350
Росія	...	...	...	19,940	20,271	22,686
Румунія	1,432	0,766	0,867	1,430	1,343	1,515
Словаччина	0,822	0,903	1,053	1,515	1,327	1,460
СРСР	2,286	...	...	...	...	...
Таджикистан	...	...	0,004	...	...	...
Туркменістан	...	0,218	...	...	...	...
Угорщина	...	...	...	10,048	9,510	10,250
Узбекистан	...	0,092	0,302	...	0,975	...
Україна	...	3,716	6,431	17,600	21,203	21,415
Чехія	...	3,381	4,773	6,336	8,629	8,775
Південна Європа	93,900	102,700	140,800	158,100	169,107	182,178
Албанія	0,300	0,400	0,320	1,330	2,347	...
Андорра	...	...	2,949	2,418	1,808	1,948
Боснія-Герцеговина	...	...	0,171	0,213	0,365	0,392

Греція	8,873	10,130	13,096	14,276	15,007	16,427
Ізраїль	1,063	2,215	2,417	1,903	2,803	2,820
Іспанія	34,085	34,920	47,898	55,577	52,677	56,694
Італія	26,679	31,052	41,181	36,513	43,626	46,119
Кіпр	1,561	2,100	2,686	2,470	2,173	2,392
Македонія	...	0,147	0,224	0,197	0,262	0,327
Мальта	872	1,116	1,216	1,171	1,336	1,412
Португалія	8,020	9,511	12,097	...	6,832	7,432
Сан Маріно	0,045	0,028	0,043	...	0,120	0,156
Сербія	...	...	...	...	0,683	0,764
Сербія і Чорногорія	...	0,228	0,239	0,725	1,088	1,201
Словенія	...	0,732	1,090	1,555	1,869	2,037
Туреччина	4,799	7,083	9,586	20,273	27,000	29,343
Хорватія	...	1,485	5,831	8,467	9,111	9,927
Югославія	7,880	...	...	...	...	...

АЗІЙСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РЕГІОН

Потужність міжнародного туристичного потоку, млн туристів

	1990	1995	2000	2004	2010	2011
Всього по АТТР	56,138	82,747	111,372	145,491	204,439	216,996
Північно-Східна Азія	26,367	41,256	58,276	79,412	111,508	115,779
Гонконг	...	...	8,814	13,655	20,085	22,316
Китай	10,484	20,034	31,229	41,761	55,664	57,581
Макао	2,513	4,202	5,197	8,324	11,926	12,925
Монголія	0,147	0,108	0,137	0,301	0,456	0,456
Північна Корея	0,115	...	...	...	...	...
Республіка Корея	2,959	3,753	5,322	5,818	8,798	9,795
Тайвань	...	2,332	2,624	2,950	5,567	6,087
Японія	3,236	3,345	4,757	6,138	8,611	6,219
Південно-Східна Азія	21,469	29,173	37,763	48,309	69,886	77,154
Бруней	0,377	0,498	0,984	...	0,214	0,242
В'єтнам	0,250	1,351	2,140	2,972	5,050	6,014
Індонезія	2,178	4,324	5,064	5,321	7,003	7,650
Камбоджа	0,017	0,220	0,466	1,055	2,399	2,882
Лаос	0,014	0,600	0,191	0,236	1,670	...
Малайзія	7,446	7,469	10,222	15,703	24,577	24,714
М'янма	0,021	0,117	0,208	0,242	0,311	0,391
Сінгапур	4,842	6,422	6,917	...	9,161	10,390
Тайланд	5,299	6,952	9,579	11,737	15,936	19,098
Філіппіни	1,025	1,760	1,992	2,291	3,520	3,917
Океанія	5,152	8,085	9,247	10,157	11,566	11,669
Австралія	2,215	3,726	4,530	4,774	5,885	5,875
Вануату	0,035	0,044	0,058	0,061	0,002	...
Гуам	0,780	1,362	1,287	1,160	1,197	1,160
Кірібаті	0,003	0,004	0,005	0,003	0,005	0,005
Маріанські Острови	0,426	0,669	0,517	0,525	0,375	...

Маршалові Острови	0,005	0,006	0,005	0,009	0,005	0,005
Мікронезія	...	...	0,021	0,019	...	...
Ніуе	0,001	0,002	0,002	0,003	0,006	0,006
Нова Зеландія	0,976	1,409	1,787	2,348	2,525	2,601
Нова Каледонія	0,087	0,086	0,110	0,100	0,099	0,112
Острови Кука	0,034	0,048	0,073	0,083	0,014	0,112
Палау	0,033	0,053	0,058	0,095	0,086	0,109
Папуа – Нова Гвінея	0,041	0,042	0,058	0,059	0,147	0,163
Самоа	0,048	0,068	0,088	0,098	0,129	0,127
Самоа (США)	0,026	0,034	0,044	...	...	...
Соломонові Острови	0,009	0,012	...	...	0,021	0,023
Тонга	0,021	0,029	0,035	0,041	0,045	0,045
Тувалу	0,001	0,001	0,001	0,001	0,002	...
Фіджі	0,279	0,318	0,294	0,500	0,632	0,675
Французька Полінезія	0,132	0,172	0,252	0,212	0,154	0,163
Південна Азія	3,150	4,233	6,086	7,613	11,479	12,395
Бангладеш	0,115	0,156	0,199	0,271	0,303	...
Бутан	0,002	0,005	0,008	0,009	0,027	0,037
Індія	1,707	2,124	2,649	3,457	5,776	6,290
Іран	0,154	0,489	1,342	1,659	...	...
Мальдіви	0,195	0,315	0,467	0,617	0,792	0,931
Непал	0,255	0,363	0,464	0,385	0,603	0,736
Пакистан	0,424	0,378	0,557	0,648	0,907	...
Шрі-Ланка	0,298	0,403	0,400	0,566	0,654	0,856

БЛИЗЬКОСХІДНИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РЕГІОН

Потужність міжнародного туристичного потоку, млн туристів

	1990	1995	2000	2005	2010	2011
Всього по БТР	9,630	13,704	24,183	39,023	60,271	55,436
Бахрейн	1,376	1,396	2,420	...	...	...
Єгипет	2,411	2,871	5,116	8,244	14,051	9,497
Ємен	0,052	0,061	0,073	0,336	0,536	...
Ірак	0,748	0,061	0,078	...	1,518	...
Йорданія	0,572	1,075	1,580	2,987	4,577	3,975
Катар	0,136	0,309	0,378	...	1,659	...
Кувейт	0,015	0,072	0,078	...	0,207	...
Ліван	...	0,45	0,742	1,140	2,168	1,655
Лівія	0,096	0,056	0,174	...	...	...
Об'єднані Арабські Емірати	0,973	2,315	3,907	...	7,432	8,129
Оман	0,149	0,279	0,571	...	...	...
Палестина	...	...	0,310	0,088	0,522	0,446
Саудівська Аравія	2,209	3,351	6,585	9,100	10,850	17,336
Сирія	0,562	0,815	1,416	3,368	8,546	5,070

АФРИКАНСЬКИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РЕГІОН

Потужність міжнародного туристичного потоку, млн туристів

	1990	1995	2000	2005	2010	2011
АфТР	15,231	20,433	28,284	37,312	49,738	50,168
Північна Африка	8,398	7,271	10,240	13,730	18,756	17,055
Алжир	1,137	0,520	0,866	1,443	2,070	2,395
Марокко	4,024	2,602	4,278	5,843	9,288	9,342
Судан	0,033	0,029	0,038	...	0,495	0,536
Туніс	3,204	4,120	5,058	6,378	6,902	4,782
Африка на південь від Сахари	6,400	11,500	16,000	20,900	30,982	33,112
Ангола	0,067	0,009	0,051	0,210	0,425	...
Бенін	0,110	0,138	0,096	...	0,199	...
Ботсвана	0,543	0,521	1,104	...	2,145	...
Буркіна-Фасо	0,074	0,124	0,126	...	0,274	...
Бурунді	0,109	0,034	0,029	0,148	0,142	...
Габон	0,109	0,125	0,155	...	...	...
Гамбія	0,100	0,045	0,077	0,111	0,091	...
Гана	0,146	0,286	0,399	...	0,931	...
Гвінея	...	...	0,033	0,045	...	...
ДР Конго	0,055	0,035	0,103	0,061	0,081	...
Джибуті	0,033	0,021	0,020	0,030	...	...
Ерїтрея	...	0,315	0,070	0,083	0,084	...
Ефіопія	0,079	0,103	0,136	...	0,468	...
Замбія	0,141	0,163	0,457	...	0,815	...
Зімбабве	0,636	1,416	1,967	1,559	2,239	...
Кабо Верде	0,024	0,028	0,115	0,198	0,336	0,428
Камерун	0,089	0,100	0,277	...	0,573	...
Кенія	0,814	0,896	0,899	...	1,470	...
Коморські Острови	0,008	0,023	0,024	...	0,015	...
Конго	0,033	0,037	0,019	...	0,101	...
Кот Д'Івуар	0,196	0,188	...	...	...	...
Лесото	0,242	0,209	0,302	0,304	0,414	...
Маврикій	0,292	0,422	0,656	0,761	0,935	0,965
Мавританія	...	...	0,003	...	...	...
Мадагаскар	0,053	0,075	0,160	...	0,196	0,225
Малаві	0,130	0,192	0,228	...	0,746	...
Мозамбік	...	...	...	...	1,718	...
Намібія	...	0,272	0,656	...	0,984	...
Нігер	0,021	0,035	0,050	...	0,074	...
Нігерія	0,190	0,656	0,813	...	1,555	...
ПАР	1,029	4,684	6,001	7,518	8,074	8,339
Реюньон	0,200	0,304	0,430	0,409	0,420	0,471
Руанда	...	...	0,104	...	0,619	...
Сан Томе і Прінсіпі	0,003	0,006	0,007	0,011	0,008	...
Свазіленд	0,263	0,300	0,281	0,839	0,868	...
Сейшели	0,104	0,121	0,130	0,129	0,175	0,194
Сенегал	0,246	0,280	0,389	0,769	0,900	...
Сьєра Леоне	0,098	0,038	0,016	0,040	0,039	...
Танзанія	...	0,285	0,459	...	0,754	...
Того	0,103	0,053	0,060	0,081	0,202	...

Уганда	0,069	0,160	0,193	0,468	0,946	...
ЦАР	...	0,026	0,011	...	0,054	...
Чад	0,009	0,019	0,043	...	0,071	...

АМЕРИКАНСЬКИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РЕГІОН

Потужність міжнародного туристичного потоку, млн туристів

	1990	1995	2000	2004	2010	2011
Всього по АТР	92,804	109,029	128,164	125,739	150,707	156,600
Північна Америка	71,744	80,663	91,506	85,854	99,183	101,704
Канада	15,209	16,932	19,627	19,152	16,097	15,976
Мексика	17,172	20,241	20,641	20,617	23,290	23,403
США	39,363	43,490	51,238	46,085	59,796	62,325
Карибський басейн	11,392	14,024	17,086	18,091	20,024	20,811
Ангілья	0,031	0,039	0,044	0,054	0,062	0,066
Антигуа і Барбуда	0,206	0,220	0,207	0,245	0,230	0,241
Аруба	0,433	0,619	0,721	0,728	0,825	0,871
Багами	1,562	1,598	1,544	1,561	1,370	1,344
Барбадос	0,432	0,442	0,545	0,552	0,532	0,568
Бермуди	0,435	0,387	0,332	0,272	0,232	0,236
Бонайре	0,037	0,059	0,051	0,063	...	...
Британські Віргінські Острови	0,160	0,219	0,272	0,305	0,330	0,338
Віргінські Острови (США)	0,463	0,454	0,546	0,544	0,590	0,536
Гаїті	0,144	0,145	0,140	0,096	0,255	...
Гваделупа	0,331	0,640	0,603	0,456	0,392	...
Гренада	0,076	0,108	0,129	0,134	0,105	0,112
Домініка	0,045	0,060	0,070	0,079	0,077	0,073
Домініканська Республіка	1,305	1,776	2,978	3,450	4,125	4,306
Кайманові Острови	0,253	0,361	0,354	0,260	0,288	0,309
Куба	0,327	0,742	1,741	2,017	2,507	2,688
Кюрасао	0,219	0,224	0,191	0,223	0,342	0,390
Мартініка	0,282	0,457	0,526	0,471	0,476	0,495
Монтсеррат	0,013	0,019	0,010	0,010	0,006	0,005
Уперто Ріко	2,560	3,131	3,341	3,541	3,679	...
Саба	...	0,010	0,090	0,011	0,012	...
Сент-Вінсент і Гренадіни	0,054	0,060	0,073	0,087	0,072	0,074
Сент-Кітс і Невіс	0,073	0,079	0,073	0,118	0,099	0,098
Сент-Люсія	0,141	0,231	0,270	0,298	0,306	0,290
Сент-Естатіус	...	0,090	0,090	0,011	0,011	...
Сейнт-Мартен	0,545	0,449	0,432	0,475	0,443	0,424
Теркс і Кайкос	0,049	0,079	0,152	0,173	0,281	0,354
Тринідад і Тобаго	0,195	0,260	0,399	0,443	0,386	...
Ямайка	0,989	1,147	1,323	1,415	1,922	1,952
Центральна Америка	1,945	2,611	4,346	5,740	7,940	8,320
Беліз	0,197	0,131	0,196	0,231	0,241	0,250
Гватемала	0,509	0,563	0,826	1,182	1,219	1,225

Гондурас	0,290	0,271	0,471	0,672	0,896	0,931
Коста Ріка	0,435	0,785	1,088	1,453	2,100	2,196
Нікарагуа	0,106	0,281	0,486	0,615	1,011	1,060
Панама	0,214	0,345	0,484	0,621	1,324	1,473
Сальвадор	0,194	0,235	0,795	0,966	1,150	1,184
Південна Америка	7,722	11,731	15,227	16,054	23,561	25,765
Аргентина	1,930	2,289	2,909	3,353	5,325	5,663
Болівія	0,254	0,284	0,319	0,405	0,807	...
Бразилія	1,091	1,991	5,313	4,794	5,161	5,433
Венесуела	0,525	0,700	0,469	0,492	0,510	0,551
Гвіана	0,064	0,106	0,105	0,122	0,150	0,157
Еквадор	0,362	0,440	0,627	0,819	1,047	1,141
Колумбія	0,813	1,399	0,557	0,791	2,385	...
Парагвай	0,280	0,438	0,289	0,309	0,465	0,524
Перу	0,317	0,479	0,800	1,208	2,229	2,598
Сурінам	0,046	0,043	0,057	0,138	0,204	0,220
Уругвай	...	2,022	1,968	1,756	2,349	2,857
Французька Гвіана	...	...	...	...	...	...
Чилі	0,943	1,540	1,742	1,785	2,766	3,070

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Розкрийте значення туристичного країнознавства в підготовці фахівців туристичної галузі.
2. Дайте визначення поняття "туристичне країнознавство", розкрийте його сутність.
3. Перерахуйте функції туристичного країнознавства.
4. Що є предметом дисципліни "Туристичне країнознавство"?
5. Які методи застосовуються в країнознавчих дослідженнях?
6. У чому проявляється зв'язок туристичного країнознавства з іншими дисциплінами?
7. Розкрийте роль географічного і геотуристичного положення в розвитку туризму.
8. Які особливості оцінки природного середовища країни для потреб туризму? Які елементи довілля характеризуються? На що звертається основна увага?
9. Роль народонаселення та його основних характеристик у розвитку туризму. Особливості характеристики народонаселення в країнознавчому описі.
10. Історичні події як основна передумова формування духовної та культурної спадщини країни. Історичне надбання країни як туристичний ресурс.
11. Особливості дослідження та опису культурних особливостей країни.
12. Значення політичної та економічної ситуації для розвитку туризму. Їх місце в країнознавчому описі.
13. Екологічна складова країнознавчої характеристики.
14. Охарактеризуйте туристичні регіони світу: склад, потужність туристичних потоків, країни-лідери за обсягами туристичних потоків.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Зробити докладний опис географічного і геотуристичного положення будь-якої країни світу, враховуючи особливості виконання подібної роботи для потреб туризму.
2. Використовуючи дані попереднього завдання, розробіть опис географічного положення країни як початкового пункту плану країнознавчої характеристики, розрахованої для ознайомлення потенційних туристів із країною, обраною для подорожі.

3. Використовуючи статистичну інформацію, визначте темпи зростання туристичного потоку у світових туристичних регіонах і районах.

РЕКОМЕНДОВАНІ БІБЛІОГРАФІЧНІ ДЖЕРЕЛА

1. Алешугіна Н. О. Основи туристичного країнознавства: опорний конспект у таблицях і схемах : [навч.-наочн. пос.] / Н. О. Алешугіна, О. О. Зеленська, І. В. Смаль / За ред. І. В. Смаля – Ніжин : Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. – 352 с.
2. Будз М. Д., Постоловський Р. М., Троян С. С. Короткий довідник з комплексного країнознавства (методика країнознавчих досліджень, основні поняття та визначення, країни, персоналії) [Текст] / М. Д. Будз, Р. М. Постоловський, С. С. Троян; Рівненський ін-т слов'янознавства Київського ін-ту "Слов'янський ун-т". – К., 2000. – 120 с.
3. Вацеба В. Я. Туристичне країнознавство [Текст] / В. Я. Вацеба. – Чернівці, 2003. – 32 с.
4. Країнознавство. Економіко-географічне положення та його вплив на соціально-економічний розвиток країни [Текст] / І. С. Скоропад; Укоопспілка; Львівська комерційна академія. – Л. : Видавництво Львівської комерційної академії, 2006. – 39 с.
5. Країнознавство. Методологія, складові та витоки країнознавства [Текст] / І. С. Скоропад; Укоопспілка; Львівська комерційна академія. – Л. : Видавництво Львівської комерційної академії, 2006. – 64 с.
6. Країнознавство. Населення як фактор соціально-економічного розвитку країни [Текст] / І. С. Скоропад; Укоопспілка; Львівська комерційна академія. – Л. : Видавництво Львівської комерційної академії, 2005. – 76 с.
7. Країнознавство. Політична карта світу [Текст] / І. С. Скоропад; Укоопспілка; Львівська комерційна академія. – Л. : Видавництво Львівської комерційної академії, 2005 – 60 с.
8. Країнознавство. Природно-ресурсний потенціал країни [Текст] / І. С. Скоропад; Укоопспілка; Львівська комерційна академія. – Л. : Видавництво Львівської комерційної академії, 2005 – 54 с.
9. Сапожникова Е. Н. Страноведення: теорія і методика туристського изучения стран [Текст] / Е. Н. Сапожникова. – М.: Академія, 2004. – 239 с.
10. Уварова Г. Ш. Туристське країнознавство: навч. посіб. [Текст] / Г. Ш. Уварова — К.: НАУ-друк, 2009. – 152 с.
11. Яценко Б. П. Країнознавство: основи теорії [навч. посіб.] / Б. П. Яценко, В. К. Бабарицька. – К.: Либідь, 2009. – 312 с.

Розділ II

ТУРИСТИЧНО-КРАЇНОЗНАВЧИЙ ОПИС ОКРЕМИХ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО ТУРИСТИЧНОГО РЕГІОНУ

ЧАСТИНА I

КРАЇНИ СХІДНО- ЦЕНТРАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКОГО ТУРИСТИЧНОГО РАЙОНУ

§ 2. 1. БІЛОРУСЬ

За однією із версій назва походить від давньоруського "біла" Русь – "вільна" (від ординської неволи)
Офіційна назва: Республіка Білорусь
Столиця: Мінськ
Площа: 208 тис. км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Східна Європа
Межування з країнами	на півночі – з Латвією, на сході – з Росією, на півдні – з Україною, на заході – з Польщею і Литвою
Особливості ГП	Не має морських кордонів, але до моря можна потрапити через Прип'ять, Сож і Березину, які впадають у Дніпро. Розташована в західній частині Східноєвропейської рівнини. Має транзитне положення.
Особливості ГПП	Відсутність теплих морів, рівнинний рельєф зменшують рекреаційну привабливість території. Ліси й

	озера становлять основу природного рекреаційного потенціалу. Багата культурна спадщина, утворена під впливом білоруської, російської, польської та литовської традицій. Розташована в безпосередній близькості від туристичних ринків Центральної і Східної Європи та Росії.
--	--

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Рельєф	Складові рельєфу	Назва	Розташування	Характеристика
		Східноєвропейська рівнина	займає всю територію країни	Поверхня рівнинна, плоска. Значна частина заболочена. На півночі – Мінська височина, на півдні – Білоруське пасмо
Найвища точка	346 м			
Клімат	Тип клімату	Помірно-континентальний		
	Середні температури	Січня: від -4°C до -8°C Липня: від +17°C до +19°C		
	Кількість опадів	500-700 мм		
	Характерні особливості	Вологість клімату. У місцевостях, які знаходяться ближче до Балтики, клімат має ознаки морського. Континентальність збільшується з рухом із південного заходу на північний схід		
Гідромережа	Основні річки	Дніпро, Прип'ять, Західна Двіна, Німан, Березина; усього нараховується 20 800 річок		
	Озера	11 тис. озер. Найбільш відомі – Браславські та Нарочанські		
	Болота	12,4 % території країни зайнята болотами; найбільші болота: Вигонощанське, Поддубичі, Обровське, Великий ліс		
	Цікаві гідрологічні об'єкти	оз. Нароч		
Природні зони	Мішаних лісів			
Флора	Лісовкрита площа 31 %. Основні породи дерев – сосна, осика, ялина, береза, клен, дуб, граб, ясен, липа, болотні лучні трави та чагарники			

Фауна	Білка, заєць, лисиця, вовк, кабан, косуля, лось, бобр, видра, багато водоплавних птахів, у Біловезькій пуці – зубри.
Природоохоронні території	1,3 %
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	Біловезька пуца – давній лісовий масив у Європі, національні парки "Браславські озера", Прип'ятський, Березинський та Поліський радіоекологічний заповідники
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	Біловезька пуца

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	9,6 (89 місце)
Народжуваність, ‰	11,1
Смертність, ‰	13,9
Природний приріст, ‰	-2,8
Сальдо міграції, ‰	0,38
Пересічна щільність населення, осіб/км ²	46,0
Коефіцієнт урбанізації, %	75
Найбільші міста	Мінськ, Гомель, Вітебськ, Могилів, Гродно, Брест, Бобруйськ, Борисов
Етнічний склад	83,7 % – білоруси, 8,3 % – росіяни, 3,1 % – поляки, українці – 1,7 %, євреї – 1 %
Офіційна мова	Білоруська, російська
Релігія	80 % – православні, 15 % – католики
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	27,1

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто, місцевість	Об'єкти
	Піщаловський замок 19 ст., історико-архітектурна зона

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

Мінськ	"Троїцьке передмістя", Замчище, ратуша, торгові ряди 19 ст., комплекс Лошицької садиби 19 ст., Катерининська церква 17 ст., Колегіум єзуїтів 18 ст. і церква Марії Магдалини 19 ст., Кальварійський костел і однойменний цвинтар із брамою і каплицею, меморіальна церква Олександра Невського, костел Пресвятої Трійці, неороманська церква Святих Симеона і Олени поч. 20 ст., костел Святого Йосипа, Веснянська і Покровська церкви кін. 20 ст., будинок масонів, Мінська ієшвива, резиденція Президента, Меморіальний комплекс "Яма", пам'ятник жертвам Холокосту; музеї: Білоруський Національний музей історії і культури, Білоруський Державний Художній музей, Музей історії Великої Вітчизняної війни, Музей стародавнього мистецтва, Музей народної архітектури і побуту, Музей самоварів і предметів побуту 19 ст.
Брест	Брестська фортеця, Симеонівська церква 19 ст., Археологічний Музей
Гродно	Борисоглібська церква 12 ст., руїни Верхньої і Нижньої церков, 4 католицькі монастирі 16-18 ст., палац Стефана Баторія 16 ст., Новий замок 16 ст.; музеї: історії релігії, історико-археологічний, народної творчості, народної слави.
Полоцьк	Софіївський собор 11-18 ст., дитинець з Нижнім і Верхнім замком, Спасо-Єфросиньєвський монастир 12 ст., Богоявленський монастир 18 ст., єзуїтський колегіум 18-19 ст., краєзнавчий музей, музей бойової слави, картинна галерея
Мір	Палацово-парковий комплекс 16 ст. , Троїцька церква 16 ст., костел св. Миколая 16 ст.
Новогрудок	2 католицькі монастирі 18 ст., будинок-музей А.Міцкевича, церква 16 ст., поряд – замок 13-16 ст.
Несвіж	Замок Радзівілів 16 ст. , Ратуша 16 ст., Слуцькі Ворота 16 ст., костел єзуїтів 16 ст., 2 католицькі монастирі 16 ст., синагога 17 ст.
Хатинь	Меморіал жертвам фашистських окупантів
Ліда	Руїни замку Гедиміна 14 ст., 2 костели 18 і 19 ст., краєзнавчий музей, планетарій

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн. осіб	0,12
-------------------------------	------

Прибутки від туризму, млрд. дол. США	0,44
Види туризму	Пізнавальний, лікувально-оздоровчий, екологічний, спортивний, промисельний, сільський
Туроутворюючі країни	Росія, Україна, Німеччина, Литва, Польща, Великобританія, США
Найбільші туристичні центри	Мінськ, Брест, Полоцьк, Несвіж, Мір
Найвідоміші курорти	Бобруйськ – бальнеологічний, Несвіж, Рогачів, Ліда, Брест – кліматичні; Логойськ – гірськолижний
Популярні екскурсії та тури	Мінськ – Хатинь – Мір – Несвіж – Брест; Мінськ – Дудutki (етнографічний комплекс); "Білорусь православна" (Полоцьк – Мінськ – Жировичі – Синковичі – Барановичі); екскурсії до Біловезької пущі, Нарочанських та Брацлавських озер, Прип'ятського та Березинського заповідників
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Лляні скатерті та серветки, лляна постільна білизна, плетені вироби з льону та соломи, посуд із лози, мозаїка із соломи на декоративному посуді, скриньках, мозирські ведмеді, слуцькі пояси, неглюбські рушники, бальзами і настоянки на травах (зубрівка)
Національна кухня	Близька до кухонь Росії, України, Польщі, Латвії та Литви. Широке розповсюдження страв із картоплі, темних сортів борошна, овочів, сала, грибів, лісових ягід. Традиційні страви: Колдуни – картопляні відкриті пироги Драніки – деруни; Бульбїшнікі, цибрики – картопляні крокети; Гульбїшнік – картопляне пюре, запечене з різними інгредієнтами; Комовики – печені пироги з картопляного тіста; Вантробянка – свинячий шлунок, начинений субпродуктами; Жур – вид супу Холоднік – холодний щавлевий борщ та ін.
	1 січня – Новий рік; 7 січня – Різдво 8 березня – Міжнародний жіночий день; 15 березня – День Конституції;

Національні свята	1 травня – День солідарності трудящих; друга неділя травня – День Державного герба і Державного прапора 9 травня – День Перемоги; 3 липня – День Незалежності; 25 грудня – Різдво (католицьке)
Видовища, події	Щедрець – Щедрий вечір; Масляна Купалля – купальська ніч Вітебськ – фестиваль “Слов’янський базар” (липень-серпень); Вітебськ "Шагаловські дні"; Могилів – фестиваль духовної музики "Магутні Боже" (липень-серпень); Могилів – фестиваль ретромузики "Золотий шлягер" (листопад); Полоцьк – фестиваль органної музики "Звани Сафії"; Мінськ – кінофестиваль "Лістапад"
Візовий режим та документи, необхідні для оформлення візи	Для українських громадян безвізовий в'їзд за внутрішніми або закордонними паспортами
Адреса посольства в Україні	Київ, вул. Січневого Повстання, 6
Адреса українського посольства	Мінськ, вул. Старовіленська, 51
Митні правила	Ввіз валюти – без обмеження, вивіз – без декларування – до 3000 тис. євро; з декларуванням без дозвільних документів – до 10000 тис. євро. Без сплати митних зборів на територію Білорусі можна ввозити особисті речі, митна вартість яких не перевищує 1000 євро на одну особу загальною вагою до 50 кг. Продуктів харчування вагою не більше 5 кг/особу; алкогольних напоїв, не більше 1 літра на людину, що досягла 18 років; сигарет – не більше 200 штук, або 200 грамів тютюну на одну людину, що досягла 18 років; не більше 5 одиниць ювелірних виробів; не більше 1 одиниці наручного годинника; не більше 3 предметів одягу з натуральної шкіри і (або) хутра; 1 одиниці відеозаписуючої або відеовідтворюючої апаратури,

	вартість якої не перевищує 1000 євро.
Туристу на замітку	Розмір чайових залежить від бажання туриста. Як правило, він становить 5-10 % від суми замовлення. У санаторіях і будинках відпочинку доречно висловити вдячність персоналу, що проводить процедури, у вигляді невеликої суми грошей, плитки шоколаду або іншого незначного подарунка. Якщо від туриста вимагають додаткову плату за послуги, слід негайно звернутись до керівництва закладу. Туристу не слід забувати, що щира усмішка і слова подяки є кращою нагородою для людини, що приділила їй свій час.
Національні символи і знакові постаті	Біловезька пуца, зубр, лляна лялька, льон і вироби з нього, мозирські ведмеді, случькі пояси, неглюбські рушники, плетені вироби з льону та соломи, посуд із лози, мозаїка із соломи на декоративному посуді, скриньках, колдуни, драніки, Брестська фортеця, Хатинь, Мірський замок, МАЗ, БелАЗ, калійна сіль, Радзівілли, Єфросінья Полоцька, Марк Шагал, Франциск Скорина, Олександр Лукашенко, ансамбль "Песняри"

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		141,8 (61 місце)
ВВП на душу населення, дол. США:		15000 (83 місце)
Економічний статус держави:		індустріально-аграрна держава
Рівень безробіття		1
Грошова одиниця:		білоруський рубль=100 копійкам
Галузі спеціалізації	сільське господарство (9,5% ВВП)	Зернове господарство (жито, ячмінь, овес), льонарство, картоплярство
	промисловість (46,2% ВВП)	Машинобудування, хімічна промисловість, харчова, легка, деревообробна
	сфера послуг (44,4% ВВП)	Торгівля, транзитні транспортні і банківські послуги
Трансп	довжина залізниць, км	5538
	щільність залізниць, км/тис.км ²	26,7
	довжина автошляхів, км	94797

щільність автошляхів, км/тис.км ²	456,6
аеропорти	65
довжина водних шляхів, км	2500
Експорт	41,41 млрд дол. США. Товари: продукція текстильної, харчової, деревообробної, хімічної (калійні добрива), електротехнічної галузей, трактори, вантажні автомобілі
Імпорт	45,13 млрд дол. США. Товари: енергоносії, чорні і кольорові метали, будівельні матеріали
Головні торгові партнери	Росія, Німеччина, Україна, Нідерланди, Латвія, Польща

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Республіка
Глава держави	Президент
Вищий законодавчий орган	Національні Збори – 2-палатний парламент (Палата Представників і Рада Республіки)
Вищий виконавчий орган	Рада Міністрів
Адміністративний поділ	6 областей
Внутрішньополітична ситуація	Відносно стабільна; проблеми зі свободою слова і переслідування опозиційних політиків
Членство в міжнародних організаціях	ООН, СНД, ЮНЕСКО, МОП, РЄ, ВООЗ, ОБСЄ
Участь у міжнародних конфліктах	Країна не бере участі в міжнародних конфліктах, але сама їх провокує. Політика, яку проводить президент О. Лукашенко, викликає осуд світового співтовариства, що час від часу призводить до перманентних дипломатичних проблем і часткової міжнародної ізоляції правлячого режиму

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

1/4 частина території країни забруднена радіонуклідами – результат аварії на ЧАЕС. Забруднення ґрунтів і підземних вод пестицидами, важкими металами, а також відходами тваринництва; атмосферне

повітря забруднюють підприємства хімічної промисловості й автотранспорт. Проблеми меліорованих земель

§ 2. 2. БОЛГАРІЯ

Назва походить від етноніму народу – болгари; за однією з версій веде свій початок від тюркського слова, яке означає "повстали", за іншою – від слов'янських слів, які означають "головний народ"

Офіційна назва: Республіка Болгарія

Столиця: Софія

Площа: 110,9 тис. км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Південно-Східна Європа, Балканський півострів
Межування з країнами	на півночі – з Румунією, на заході – з Сербією та Македонією, на півдні – з Грецією і Туреччиною
Омивається морями	Чорне море на сході
Особливості ГП	Балканська, чорноморська та дунайська держава; член ЄС. Морські кордони – 384 км.
Особливості ГТП	Вигідне. Країна омивається Чорним морем, наявні гірські системи і рівнини формують ландшафтне різноманіття. Болгарія близько розташована до споживачів туристичного продукту як зі східних, так і західних регіонів Європи

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Рельєф	Елементи рельєфу	Назва	Розташування	Характеристика
		Нижньодунайська рівнина	північ країни	Горбиста рівнина, що на сході переходить в плато Добруджа
		Балканські гори (Стара Планина),	центр країни	Південний схил крутий, північний плавно спускається до Дунайської рівнини, вершини вкриті рослинністю. У західній частині висоти до 2376 м.

		Средна-Гора	паралельно Балканам	Висоти до 1600 м. Продовженням є гори Странджа та Вітоша.
		Родопи	південь країни	Найширший гірський масив Болгарії. Висота до 2191 м
		Пірін, Рила	південний захід країни	Середньовисотні гори з крутими схилами.
		Верхньофракійська низовина	між Родопами та Средна-Горой	Більшу частину рівнини займає басейн р. Мариця
	Найвища точка	г. Мусала (Рила) – 2925 м.		
Характерні особливості	Рельєф досить строкатий. 26 % території країни займають гори			
Цікаві об'єкти	Прірма Страчений Камінь, Трояндова долина, г.Пірін, Рила, Вітоша, печери: Ягодинська, Дияволове горло; скельні Чудові мости, кратер Кожух			
Клімат	Тип клімату	Помірно-континентальний, на півдні – перехідний до субтропічного середземноморського типу		
	Середні температури	Січня: -2°C – +2°C Липня: +25°C		
	Кількість опадів	Від 450 на рівнині до 1300 мм в горах		
	Характерні особливості	Зима досить сніжна і морозна, літо тривале й жарке. На узбережжі Чорного моря клімат м'який		
Гідромережа	Основні річки	Дунай, Іскір, Мариця		
	Озера	Мало, за розмірами невеликі. Льодовикового походження розташовані на Рила-Планіні, заплавні – на берегах Дунаю, на морському узбережжі – лимани. Найбільше – озеро-лиман Бургаське		
	Бальнеологічні ресурси	Багато мінеральних джерел, особливо в Забалканській западині, Родопах та Средна-Горі		
	Цікаві гідрологічні об'єкти	Варненське озеро, гарячі джерела Рупіте		
Природні зони	Степ, лісостеп, висотна пояси́сть			
Флора	Лісовкрита територія – 30 %. Ліси збереглися в передгірських рівнинах. Основні породи: дуб, граб, бук, в'яз, ясен, сосна, ялина, ялиця			
Фауна	Вовк, лисиця, заєць, тхір, борсук, бабак, багато птахів. У морі та Дунаї багато риби			

Природоохоронні території	3,3 %
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	НП Вітоша, Златні Пясиці, Пірін, Ропотамо, Русенський Лом, Сините-Камні, Стенето
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	НП Пірін, ПР Сребирна

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	7,0 (100 місце)
Народжуваність, ‰	9,2
Смертність, ‰	14,32
Природний приріст, ‰	-5,12
Сальдо міграції, ‰	-2,84
Пересічна щільність, осіб/км ²	63,1
Коефіцієнт урбанізації, %	71
Найбільші міста	Софія, Пловдив, Варна, Руссе, Бургас
Етнічний склад	болгари – 76,8 %, турки – 8,0 %, румуни – 4,4 %
Офіційна мова	болгарська
Релігія	православні – 59,4 %, мусульмани – 7,8 %
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	21,8

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто, місцевість	Об'єкти
Софія	Церкви: св. Георгія 4 ст., св. Софії 5-6 ст., Боянська 11-13 ст. , Миколая Великого, Олександра Невського; мечеть Буюк-Джамія 15 ст.
Варна	Катакомби давньогрецького міста Одесос 6 ст. до н.е., римська вежа, церква св. Богородиці 19 ст., музей археології, приморський парк, планетарій, дельфінарій,

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

	зоопарк, акваріум
Евксиноград	Літня резиденція болгарських царів 19 ст., парк
Велико Тирново	Руїни цитаделі 14 ст., руїни Королівського палацу, церква Священного Спасителя та ще 16 церков 12-19 ст.
Несебир	Руїни укріплень 5-4 ст. до н. е., численні візантійсько-болгарські церкви та каплиці 10-15 ст.
Балчик	Сад і палац королеви Марії 19-20 ст.
Мелнік	Болярський будинок 10-12 ст., церква св. Миколая Чудотворця 18 ст., багато церков, помешкання 19 ст.
Пловдив	Монастир Бачково 11 ст., католицький собор, амфітеатр Філіпа II Македонського 2 ст., руїни мурів римської фортеці Тримонціум, стадіону, форуму; численні церкви та музеї
Рила	Рильський монастир
Іваново	Скельні церкви
Казанлик	Фракійська гробниця
Свештари	Фракійська гробниця
Котел	Міські помешкання 19 ст.
Жеравна	Міські помешкання 19 ст.

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	6,3
Прибутки від туризму, млрд дол. США	4,0
Види туризму	Пляжний, лікувальний, пізнавальний, гірськолижний, пішохідний, релігійний, сільський, винний, мисливський
Туроутворюючі країни	Польща, Румунія, Німеччина, Велика Британія, Швеція, Росія, Україна
Найбільші туристичні центри	Софія, Варна, Пловдив, Бургас
Найвідоміші курорти	Златні Пясици (Золоті Піски), Албена, Слинчев Бряг (Сонячний Берег), Балчик, Несебир – морські, Боровець, Пампорово, Вітоша, Банско – гірськолижні; Хсаря, Кюстенділ, Санданські – бальнеологічні
Популярні екскурсії та тури	Чорноморське узбережжя (Варна, Золоті Піски, Бургас, Несебир), НП Пірін, екскурсії по Софії, Пловдиву, Великому Тирново, відпочинок на

	гірськолижних курортах, монастир Рила, фракійські міста (Несебір, Казанлик)
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Вироби з дерева, декоративні подушки, музичні інструменти, маски зі шкіри, дерева, вироби з міді, рахат-лукум, халва, бринза, ракія, варення з пелюсток троянди, трояндова вода й олія, спеції.
Національна кухня	Відрізняється великим різноманіттям страв, близька до грецької, турецької, вірменської, угорської кухонь. Традиційні страви: Таратор – холодний суп із кислого молока та свіжих огірків Чорба – густий гарячий суп Мусака – запечені у яєчно-молочній заливці фарш з картоплею або баклажанами Гювеч – запечене м'ясо з овочами Каварма – м'ясо, запечене з цибулею та спеціями Сармі – голубці Кебаб – тушковані шматочки свинини чи баранини з червоним перцем та спеціями Пастарма – в'ялене м'ясо зі спеціями Плакія – запечені з цибулею риба чи м'ясо Ковбаси луканка, сушеніца, бабек, суджук, різноманітні салати Лукум, халва, пахлава Йогурт, айран, м'ятний лікер мента, слабоалкогольний напій боза, ракія – горілка, міцний напій мастика, вина Мавруд, Гамза, Мискет та ін.
Національні свята	1 січня – Новий Рік 14 лютого – Свято виноградарів 3 березня – День визволення Болгарії від Османської імперії 8 березня – Міжнародний жіночий день 1 травня – День Праці Великдень 6 травня – День святого Георгія і День болгарської армії 24 травня – День слов'янської писемності 6 вересня – День об'єднання 22 вересня – День незалежності 1 листопада – День знань 8 грудня – День студента Болгарії 24, 25, 26 грудня – Різдво
Візовий режим і документи, не-	Потрібна віза. Необхідно пред'явити: закордонний паспорт, анкету, 1 фото, довідку про доходи,

обхідні для оформлення візи	туристичний ваучер, квитки
Видовища і події	<p>Квітень - фестиваль сміху в Габрово</p> <p>Травень – Міжнародний дитячий фестиваль в Крушарі</p> <p>Червень – фестиваль троянди в Карлово та Казанлику, весняні танці та пісні в Добруджі та Дебрені, Міжнародний фестиваль камерної музики у Пловдиві, Міжнародний фольклорний фестиваль у Великому Тирново</p> <p>Липень – фестиваль класичної музики в Бургасі, екологічний фестиваль в Родопах, літній фестиваль в Дабовику</p> <p>Серпень – джаз-фестиваль в Банско, фестиваль волинок в Родопах (Гела), святкування на честь фракійських царів у Казанлику, Міжнародний кінофестиваль у Варні</p> <p>Вересень – фестиваль слив та сливової ракії в м.Троян, фестиваль скульптури з піску у Бургасі, фольклорний фестиваль у Тервелі, Міжнародний студентський кінофестиваль в Софії.</p> <p>Листопад – свято молодого вина у Пловдиві</p>
Адреса посольства в Україні	Київ, вул. Госпітальна, 1
Адреса українського посольства	Софія, ЖК “Овча купел”, вул. Боряна, 29
Митні правила	<p>Ввезення і вивезення іноземної валюти не обмежене.</p> <p>Не обкладаються податком вивезення з країни 200 сигарет або 50 сигар, або 250 г тютюну, а також 50 г парфумів, 100 г туалетної води, 2 л вина і 1 л міцних алкогольних напоїв.</p> <p>Для вивезення антикварних речей і творів мистецтва необхідно мати дозвіл.</p> <p>Щоб уникнути зайвих непорозумінь, маючи при собі дорожочинності, фото-, кіно- і відеокамеру, ноутбук, вкажіть їх у декларації при в'їзді до країни.</p> <p>Заборонено ввезення і вивезення наркотиків і зброї</p>
Туристу на замітку	<p>Слід бути уважним при обміні грошей. Комісія за обмін, як правило, становить 15-20 %, великі суми міняються з малою комісією.</p> <p>На знак згоди болгарки кивають головою зі сторони в</p>

	<p>сторону, на знак заперечення – зверху вниз. Чайові в ресторані, перукарні, таксі становлять 10 %. У готелі – 1 долар або еквівалент у левах. Звертаючись до болгар важливо говорити "господін", "госпожа" або "госпожица" (до дівчини). Болгари рідко використовують імена за винятком родинного кола. Не варто показувати на щось вказівним пальцем, у болгар це образливий жест. У розмові не варто говорити на теми внутрішньої політики, взаємин із національними меншинами, особисті теми, порівнювати Болгарію з Румунією</p>
Національні символи і знакові постаті	Балкани, Шипка, православ'я, чайна троянда, трояндова олія, рахат-лукум, анісова мастіка, ракія, кучерська маска, кераміка, текстиль із вишивкою, Сонячний берег, Габрово, Велико-Тирново, Кирило і Мефодій, Паїсій Хлендарський, Георгі Димитров, Христо Ботев, Іван Вазов, Ванга

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		101 (70 місце)
ВВП на душу населення, дол. США		13800 (92 місце)
Економічний статус держави		Індустріально-аграрна країна
Рівень безробіття, %		9,5
Грошова одиниця		лев = 100 стотинок
Галузі спеціалізації	сільське господарство (5,6 % ВВП)	Зернове господарство, тютюнництво, овочівництво, садівництво, виноградарство, буряківництво, бавовництво, скотарство, вівчарство, свинарство
	промисловість (31,1% ВВП)	Машинобудування (електротехніка, трактори, сільськогосподарські машини), хімічна, легка, нафтохімічна, деревообробна, харчосмакова, виноробна, гірничовидобувна, кольорова металургія
	сфера послуг (63,2% ВВП)	Торгівля, міжнародний туризм, логістика, транспортні, медичні й освітні послуги
Трен	довжина залізниць, км	4294
	щільність залізниць, км/тис. км ²	38,7

довжина автошляхів, км	40231
щільність автошляхів, км/тис. км ²	362,8
аеропорти	204. Міжнародний – у столиці
довжина водних шляхів, км	470. Морські порти Варна і Бургас
Експорт	28,12 млрд дол. США. Товари: електротехнічна і хімічна продукція, пластмаси, овочі, фрукти, виноград столових сортів, вина, тютюнові та ефіроолійні вироби, продукція легкої промисловості, кольорові метали
Імпорт	30,86 млрд дол. США. Товари: продукція машинобудування, транспортні засоби, нафтопродукти, металопрокат
Головні торгові партнери	Росія, Німеччина, Італія, Україна, Румунія, Греція, Туреччина

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Парламентська республіка
Глава держави	Президент
Вищий законодавчий орган	Народні Збори
Вищий виконавчий орган	Рада Міністрів
Адміністративний поділ	8 областей
Внутрішньополітична ситуація	Стабільна
Членство в міжнародних організаціях	ООН, ЮНЕСКО, РЕ, НАТО, ЄС, МВФ, СОТ
Участь у міжнародних конфліктах	-

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Забруднення повітря у промислово розвинених регіонах, забруднення водного середовища в акваторії Чорного моря та в річках, рекультивация земель у районах видобутку бурого вугілля, забруднення ґрунтів у районах інтенсивного вирощування тютюну, винограду, овочів і бавовнику
--

§ 2. 3. ВІРМЕНІЯ

Назва походить від імені легендарного Арменака –
 родича родоначальника вірмен Хайка
 Офіційна назва: Республіка Вірменія
 Столиця: Єреван
 Площа: 29,8 тис.км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Закавказький регіон Південно-Західної Азії
Межує з країнами	на півночі – з Грузією, на сході і південному заході – з Азербайджаном, на заході – з Туреччиною, на півдні – з Іраном
Особливості ГП	Не має виходу до моря. Закавказька країна, що розташована у буферній зоні між християнським та ісламським культурними світами
Особливості ГПП	Віддалена від європейського і російського споживчого туристичного ринку. Відсутність морських кордонів зменшує рекреаційну привабливість країни

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

К	Рельєф	Елементи рельєфу		Назва	Розташування	Характеристика
			Вірменське нагір'я	південно-західна частина країни	середня висота нагір'я – 1800 м. поверхня – хвилясті розчленовані нагорні рівнини, складені з вулканічних порід	
			Малий Кавказ	північні і східні кордони	високо підняті давні поверхні, порізані долинами	
			Араратська рівнина	північний захід	тягнеться вздовж долини річки Аракс	
	Найвища точка	г. Арагац (4090 м)				
	Характерні особливості	Більше 90 % країни знаходиться на висоті більше 1000 м над рівнем моря. Сейсмічна зона.				
	Цікаві об'єкти	Згаслий вулкан і найвища точка Вірменії – г. Арагац; г. Аждаак. Найвища точка регіону та історичний символ Вірменії – гора Арарат – знаходиться з 1920-х років на території Туреччини. Її зображення – на гербі країни.				
	Тип клімату	Помірний континентальний, гірський				

	Середні температури	Січня: від -4°C до -6°C; у горах – від -2 до -14°C Липня: від +24°C до 26°C, у горах – від +18 до +20°C
	Кількість опадів	200-400 мм
	Характерні особливості	Погода, незалежно від пори року, дуже різноманітна навіть у сусідніх місцевостях, обумовлюється сильною розчленованістю рельєфу та значною висотою над рівнем моря. Літо жарке та сухе, зима коротка, але досить холодна.
Гідромережа	Основні річки	Аракс, Раздан, Ахурян, Дебед
	Озера	Найбільше озеро – Севан. Усього більше 100 гірських озер
	Цікаві гідрологічні об'єкти	Севан – найвище озеро Євразії, озера Париз-Ліч, Айгер-Ліч, Шакінський, Джермукський, Касахський водоспади, гарячі джерела гори Джермук
Природні зони	Напівпустелі, гірські степи, субальпійські і альпійські луки	
Флора	Лісовкрита територія 15 %. Бук, дуб, граб, сосна, ялина, ялиця, альпійські луки	
Фауна	Кабан, рись, очеретяний кіт, лісний кіт, ведмідь, шакал, білка, ховрах, гюрза, гадюка	
Природоохоронні території	7 %	
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	Діліжанський, Хосровський, Еребуні ДЗ, НП Севан	
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	Долина верхньої течії річки Азат	

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, тис. осіб	2970 (138 місце). Одна з найбільших в світі діаспор – за межами країни проживає понад 2 млн вірмен
Народжуваність, ‰	12,9
Смертність, ‰	8,49
Природний приріст, ‰	4,41
Сальдо міграції, ‰	-3,35
Пересічна щільність, осіб/км ²	99,7

Коефіцієнт урбанізації, %	64
Найбільші міста:	Єреван, Гюмрі, Кіровкакан
Етнічний склад:	вірмени (97,9%), курди (1,3%), росіяни (0,5%), азербайджанці, українці, грузини, греки
Офіційна мова	вірменська
Релігія:	християни-монофізити - 94,7 %, православні - 4 %, езиди – 1,3%
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	35,8

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто (місцевість)	Об'єкти
Єреван	Еребуні – урартська фортеця, турецький форт 16 ст., мечеть 17 ст., церкви 13 та 17 ст., музеї, Матенадаран – унікальне сховище давніх рукописів, Вернісаж – ярмарка сувенірів, ботанічний сад, зоопарк
Гюмрі (Ленінакан)	руїни церкви 6 ст., базиліка 17 ст., фортеця Олександрополь 19 ст., музей міського побуту
Вагаршапат (Ечміадзин)	Монастир із резиденцією католикоса 18 ст., кафедральний собор 4-7 ст., храм Рипсиме 7 ст., базиліка Гаяне 7 ст., музеї, поблизу міста – руїни храму Звартноц
Аштарак	Церкви Циранавор (Помаранчева) 5-6 ст. та Кармравор (Червона) 7 ст.. Неподалік міста – обсерваторія
Арташат	Монастир Хор Вірап та руїни давньої столиці.
Алаверді	Монастир Санаїн 10-13 ст., церкви Спасителя та Одзун. Неподалік міста – монастир Ахпат, де жив у вигнанні вірменський поет Саят-Нова
Діліжан	Монастирі Агарцин, Матосаванк та Джухтакванк
Гарні	Фортеця та язичницький храм еллінської епохи 1 ст.
Гехарт	Монастир 4 ст. н.е.
с. Амагу Вайоцзорського марза	Монастирський комплекс Нораванк 13-14 ст.
оз. Севан	Севанський монастир 4 ст.

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

г. Араготц	Фортеця і замок Амберд
Ошакан	Церква Св. Месропа Маштоца, творця вірменського алфавіту і писемності
Спітак	Неподалік – пам'ятник вірменському алфавіту

5. ТУРИЗМ

Кількість туристичних прибуттів, млн.	0,207
Прибутки від туризму, млрд. дол. США	0,445
Види туризму	Пізнавальний, гірський, археологічний, екологічний, лікувально-оздоровчий, гастрономічний
Туроутворюючі країни	Росія, Франція
Найбільші туристичні центри	Єреван, Гарні, Ечміадзин, Гегард
Найбільш відомі курорти	Ванадзор, Цахкадзор, Дилижан, Анкаван-гірськолижні, Арзні, Ванадзор, Джермук, Діліжан, Цахкадзор, озеро Севан – бальнеологічний.
Популярні екскурсії та тури	Сходження на Арагац та Аждаак; екскурсії по Єревану та Ечміадзину; тури Єреван – Ечміадзин – Гарні, Гегарт – Хор Вірап – Нораванк – озеро Севан – Цахкадзор – Амберт – Карабах; національний обід в будинку вірменського селянина; екскурсії на виноградники та дегустація вин; екскурсія на Єреванський кон'ячний завод.
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Кон'як, сувеніри з каменя та самоцвітів, вироби зі срібла та інших металів, дерев'яні таці, нарди, вірменські іграшки в національних костюмах, дудук – національний музичний інструмент, хачкар – хрест, національний одяг, вірменський посуд та предмети побуту.
Національна кухня	Вірменська кухня – одна з найбільш давніх в Азії та найдавніша на Закавказзі. Вірменська кухня складна та працемістка. В її меню багато різноманітних за складом страв, які відрізняються складним, багатим та витонченим смаком. Поширені страви з різноманітних видів м'яса домашніх та диких тварин, молока та молочних продуктів, зернобобових, фруктів та овочів,

	<p>зелені. Широко використовуються прянощі.</p> <p>Традиційні страви:</p> <p>Лаваш – прісний хліб</p> <p>мацоні – різновид кефіру</p> <p>спас – суп-йогурт</p> <p>кюфта – шматочки відбитого м'яса, яке варять чи смажать</p> <p>толма – різновид голубців із м'ясом та різними начинками</p> <p>шашлик</p>
Національні свята	<p>31 грудня – 6 січня – Різдвяні свята і Новий рік</p> <p>7 квітня – Свято материнства та краси.</p> <p>24 квітня – День пам'яті жертв геноциду вірмен.</p> <p>9 травня – День Перемоги та миру.</p> <p>28 травня – День Першої Республіки.</p> <p>5 липня – День Конституції.</p> <p>21 вересня – День Незалежності.</p> <p>7 грудня – День пам'яті жертв землетрусу 1988 р.</p>
Візовий режим та документи, необхідні для оформлення візи	Необхідно мати закордонний паспорт. Візу можна отримати в органах МЗС Вірменії в Україні або на прикордонних пунктах чи аеропортах.
Адреса посольства в Україні	м. Київ, вул. Володимирська, 45
Адреса українського посольства	м. Єреван, вул. Єрнзкян, 58
Митні обмеження	<p>При виїзді з Вірменії треба сплатити державне мито. Ввіз та вивіз іноземної валюти необмежений, необхідно заповнити митну декларацію. Суми більше 10 тис. дол.. США переводяться через банк. Ввіз та вивіз місцевої валюти заборонений.</p> <p>Без сплати мита дозволяється увозити предмети особистого користування, а також товари й інші предмети, загальною вартістю еквівалент 500 дол. США, крім алкогольних напоїв, обмежених до 2 літрів, і тютюнових виробів, обмежених до 50 пачок. Увозити і вивозити будь-які предмети антикваріату, включаючи дорогоцінне каміння, монети, рукописи й інші твори мистецтва, без дозволу відповідних органів заборонено. Заборонено також транзит наркотичних речовин, зброї і набоїв, за винятком мисливських, на які видається дозвіл.</p>
Туристу на замітку	Чайові іноді входять в рахунок і становлять 5-7 %,

	в інших випадках – 10 % від рахунку. У Вірменії зберігаються традиційні норми родинних відносин.
Національні символи і знакові постаті	Кавказ, Арарат, Севан, водоспад Шаке, християнська культура, православна символіка, Арташат, вірменський коньяк, гранат, храм св. Ечміадзин, тебех (чотки), нарди, кочарі, доол, дудук, алфавіт Месропа Маштоца, Петрос, Адамян, Армен Джигарханян

6. ЕКОНОМІКА

ВВП млрд дол. США		17,97 (134 місце)
ВВП на душу населення, дол. США		5400 (148 місце)
Економічний статус держави		індустріально-аграрна держава з перехідною економікою
Рівень безробіття		5,9
Грошова одиниця		драм = 100 лумів
Галузі спеціалізації	сільське господарство (19% ВВП)	Виноградарство і плодівництво, зернове господарство (пшениця і ячмінь); молочно-м'ясне скотарство
	промисловість (40,4% ВВП)	Машинобудування, металообробка, хімія, нафтохімія, кольорова металургія, харчова промисловість
	сфера послуг (40,5% ВВП)	Торгівля
Транспорт	довжина залізниць, км	845
	щільність залізниць, км/тис. км ²	28,5
	довжина автошляхів, км	7700
	щільність автошляхів, км/тис. км ²	259,3
	аеропорти	11
Експорт		1,5 млрд дол. США. Товари: електро- і радіотехніка, мідь, коньяки, вина
Імпорт		3,6 млрд. дол. США. Товари: нафта, ліс, цукор
Головні торговельні партнери		Росія, Німеччина, Нідерланди, Китай, Україна, Туреччина

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Парламентська республіка
Глава держави	Президент
Вищий законодавчий орган	Парламент – Національні Збори
Вищий виконавчий орган	Уряд
Адміністративний поділ	10 марз (областей) і 1 місто
Внутрішньополітична ситуація	Нестабільна
Членство у міжнародних організаціях	ООН, ЮНЕСКО, СНД, МБРР, МВФ, МФЧХ, ОБСЄ, РЕ, ГУАМ
Участь у міжнародних конфліктах	Перманентний конфлікт у Нагорному Карабасі, населеному переважно вірменами, що де-юре входить до складу Азербайджану, а де-факто є незваним державним утворенням (Республіка Арцах). Напружені стосунки з Азербайджаном і Туреччиною

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Забруднення ґрунтів, забруднення води та повітря у промислово розвинених та сільськогосподарських районах

§ 2. 4. ГРУЗІЯ

Офіційна назва – Республіка Грузія

Письмово назва країни транслітерується як

Сакартвело

Столиця: Тбілісі

Площа: 69,7 тис. км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Закавказький регіон південно-Західної Азії
Межує з країнами	На півночі – з Росією, сході і півдні – з Азербайджаном, на півдні – з Вірменією і Туреччиною
Омивається морями	На заході – Чорним морем
Особливості ГП	Розташована на межі Європи і Азії. Кавказька і причорноморська країна, що межує з християнськими та мусульманськими країнами
Особливості	Наявність узбережжя теплого моря, комфортного для

ГТП	Відпочинку клімату, гір та значних родовищ мінеральних вод визначають різноманітність природних рекреаційних ресурсів. Знаходиться у безпосередній близькості від ємного російського споживчого туристичного ринку, але віддалена від європейських споживачів. Сучасний стан російсько-грузинських зносин стоїть на заваді інтенсифікації туристичних зв'язків між двома країнами
-----	---

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Рельєф	Елементи рельєфу	Назва	Розташування	Характеристика
		Великий Кавказ	північ країни	Молоді гори висотою до 4000-5000 м. У верхніх частинах хребтів нараховується 786 льодовиків. Відомі перевали: Хрестовий, Мамисонський, Рокський. На південних схилах розвинений карст
		Колхідська низовина	між Великим та Малим Кавказом, від рівнин сходу відділяється Ліхським (Сурамським хребтом)	Характерна заболоченість
		Картлійська рівнина, Іорське і Ширакське плоскогір'я, Алазанська долина	на схід від Сурамського хребта	Підвищені рівнини висотою 500-700 м, розчленовані річковими долинами. Зустрічаються грязьові вулкани
	Малий Кавказ	південь країни	Молоді гори висотою 2000-3000 м.	
Найвища точка	г. Шхара (5068 м)			

	Характерні особливості	$\frac{2}{3}$ території зайняті горами
	Цікаві об'єкти	Печерний комплекс поблизу Нового Афона, плато Динозаврів поблизу Кутаїсі
Клімат	Тип клімату	Субтропічний на заході (північ – середземноморського типу, південь – вологий); перехідний від помірного до субтропічного – на сході
	Середні температури	Січня: від -2°C до +3°C Серпня: від +23°C до 26°C
	Кількість опадів	На заході – 1000-2800 мм На сході – 300-600 мм
	Характерні особливості	Значна частина опадів припадає на весну. Літо на рівнинах більш тривале і жарке. Погода в горах швидко змінюється.
Гідромережа	Основні річки	Кура, Алазані, Арагві, Ріоні – усього близько 25 тис. гірських річок, що належать до басейнів Чорного та Каспійського морів
	Озера	Палеостомі, Ріца, Аметкел
	Бальнеологічні ресурси	Забезпечена майже усіма типами мінеральних вод. Має більше 2 тис. мінеральних та термальних джерел, на базі яких працюють бальнеологічні курорти.
	Цікаві гідрологічні об'єкти	озеро Ріца
Флора		Лісовкрита площа – 40 % території. Ліси поширені переважно в горах. До висоти 1000 до 1200 поширені широколистяні породи – дуб, граб, каштан, клен, бук, а також рододендрон, лавровишня, самшит, падуб. Від 1000 до 1800, а на сході до 2300 – мішані ліси (ялина, ялиця, бук, сосна). Субальпійські луки поширені до 2800 до 3000 м. На сході – невеликі ділянки сухих степів та напівпустель.
Фауна		Кавказький олень, тур дагестанський, косуля, кабан, заєць, білка, бурий ведмідь, вовк, шакал, рись, лісовий кіт, лисиця, борсук, полосата гієна, ящірки, болотяні черепахи, змії
Природоохоронні території		1,3 %
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти		Тбіліський НП, Аджаметський ДЗ, Алагетський ДЗ, Боржомі-Харагаулі, Колхеті.

Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	Верхня Сванетія
--	-----------------

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	4,6 (122 місце)
Народжуваність, ‰	10,75
Смертність, ‰	10,05
Природний приріст, ‰	0,7
Сальдо міграції, ‰	-3,96
Пересічна щільність, осіб/км ²	65,6
Коефіцієнт урбанізації, %	53
Найбільші міста:	Тбілісі, Кутаїсі, Батумі, Сухумі
Етнічний склад	грузини – 83,8 %, вірмени – 5,7 %, росіяни – 1,5 %, азербайджанці – 6,5 %, осетини, абхази, курди, аджарці, греки
Офіційна мова	Грузинська, абхазька в Абхазії
Релігія	83,9 % - православні, 9,9 % - мусульмани, 3,9 % - прихильники вірменської церкви, іудеї, католики
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	9,7

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто (місцевість)	Об'єкти
Тбілісі	Руїни цитаделі 4, 16-17 ст., Сіонський собор 5 ст., монастир св. Давида 6 ст., Пантеон з усипальнями знаменитих земляків, храм Метехи 13 ст., церкви монастирі 12-13 ст.; музеї: Національний, Народного та прикладного мистецтва, Мистецтв, Літературний, Освіти, Театрального мистецтва, Ляльковий
Мцхета	Городище Армазцихе, руїни середньовічної фортеці Берисцихе, палац католикосів 11 ст., собор Светіцховелі 11 ст., храм Джварі 6-7 ст., монастир Самтавро 11 ст., краєзнавчий музей

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

Кутаїсі	Храм Баграта 11 ст., Гелатський монастир 12 ст.
Телаві	Фортеця 10-11 ст., царський палац 18 ст., монастирі 5 та 16 ст.
Горі	Фортеця, будинок-музей Й. Сталіна, історико-етнографічний музей
Батумі	Фортеця 11 ст., ботанічний сад
Уплісцихе	Руїни печерного міста-фортеці
Давид Гареджа	Комплекс печерних монастирів

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн. осіб	2,8
Прибутки від туризму, млрд. дол. США	0,94
Види туризму	Гірський пішохідний, гірськолижний, лікувально-оздоровчий, пляжний, пізнавальний, гастрономічний
Туроутворюючі країни	Росія, Україна, Туреччина
Найбільші туристичні центри	Тбілісі, Батумі, Кутаїсі, Сухумі, Мцхета
Найбільш відомі курорти	Батумі, Сухумі, Гагра, Піцунда, Новий Афон, Кобулеті та ін., бальнеологічні – Цхалтубо, Набеглаві, Саїрме, бальнеокліматичні – Боржомі, Авадхара, Джава, гірськокліматичні – Амбастумані, Бакуріані, Гудаурі.
Популярні екскурсії та тури	Прогулянки по Тбілісі; Тбілісі – Мцхета – Батумі; Сходження на Казбек; збір винограду в Кахетії; винні тури; тур Грузією та Вірменією
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Художні та ювелірні вироби, сувенірна зброя, келихи у вигляді оздоблених рогів тура, чорнополив'яна кераміка, вироби з дерева, повстані килими, сувеніри з державною символікою
Національна кухня	Характерна особливість грузинської кухні – велика кількість прянощів, широке використання горіхів та овочів. Особливе місце займають м'ясні та молочні страви. Зелень вживається як приправа і як самостійна страва. Поширені соуси. Незамінні традиційні напої – вино, чача і чай місцевих

	<p>сортів.</p> <p>Традиційні страви:</p> <p>Гадазелілі – сир, мелений з м'ятою.</p> <p>Гуда – баранячий сир, приготований у мішечках.</p> <p>Харчо – гострий суп із яловичини.</p> <p>Мужужі – холодний густий суп із субпродуктів.</p> <p>Пхалі – подрібнена суміш з трав у горіховому соусі.</p> <p>Купати – обсмажені ковбаски з свинячого фаршу.</p> <p>Хашлама – варене м'ясо з приправами.</p> <p>Хінкалі – пельмені з бараниною або яловичиною і свининою.</p> <p>Курча-табака – смажена в олії під пресом тушка курчати із спеціями.</p> <p>Чанахі – картопля тушкована в горщику з бараниною і баклажанами.</p> <p>Чахохбілі – обсмажені і тушковані у вині шматочки птиці.</p> <p>Чіхирітма – суп із курки</p> <p>Шашлик (бастурма)</p> <p>Ткемалі – соус із слив і рубаної зелені</p> <p>Хаш – гарячий густий суп із свіжої яловичини</p>
Національні свята	<p>1 січня – Новий рік</p> <p>7 січня – Різдво</p> <p>3 березня – День Матері</p> <p>8 березня – Міжнародний Жіночий день</p> <p>9 квітня – День національної єдності</p> <p>Великдень</p> <p>9 травня – День перемоги</p> <p>26 травня – День Незалежності</p> <p>24 серпня – День Конституції</p> <p>28 серпня – Маріоба (День св. Марії)</p> <p>14 жовтня – Светицховлоба (День Мцхети – давньої столиці Грузії)</p> <p>23 листопада – День Святого Георгія</p> <p>Побідоносця – покровителя країни</p>
Візовий режим	Для громадян України в'їзд безвізовий, але при собі треба мати закордонний паспорт
Адреса посольства в Україні	Київ, вул. Кудряшова, 9,
Адреса українського посольства	Тбілісі, вул. Оніашвілі, 75.
Митні правила	Вв'їз та вив'їз іноземної валюти не обмежений.

	Ввіз національної валюти дозволений, якщо сума не перевищує 95 000 ларі; а вивіз дозволений, якщо сума не більша 3 000 ларі.
Туристу на замітку	В Абхазії для спілкування використовується російська мова, у Грузії молодші покоління майже не розуміють російську мову
Національні символи і знакові постаті	Кавказ, Боржомі, Гагри, монастир Джаврі, грузинські вина і коньяки, чача, бринза, шашлик, кераміка, лезгінка, чеканка, килими, холодна зброя, хмелі-сунелі, Святий Георгій Побідоносець, Тенгіз Абуладзе, Ніко Піросмані, Зураб Церетелі, Вахтанг Кікабідзе, Тамара Гвердцители

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		24,54 (120 місце)
ВВП на душу населення, дол.		5500 (1479 місце)
Економічний статус держави		країна з перехідною економікою
Рівень безробіття, %		16,3
Грошова одиниця		ларі = 100 тетрі
Галузі спеціалізації	сільське господарство (8,8% ВВП)	виноградарство, садівництво, зернове господарство (пшениця, кукурудза), вирощування чаю, citrusових, вівчарство, скотарство і птахівництво
	промисловість (23,6% ВВП)	харчова, у т.ч. виноробна, легка, машинобудівна, хімічна, гірничовидобувна
	сфера послуг (67,6% ВВП)	туризм, торгівля, медичні, освітні і транспортні послуги
Транспорт	довжина залізниць, км	1612
	щільність залізниць, км/тис.км ²	23,1
	довжина автошляхів, км	20329
	щільність автошляхів, км/тис.км ²	291,7
	аеропорти	23
Експорт		3,2 млрд дол. США. Товари: марганцева руда, вантажні автомобілі, чай, лаврове листя і хмелі-сунелі, citrusові, вина, коньяки
Імпорт		6,6 млрд дол. США. Товари: лісоматеріали, нафта і нафтопродукти,

	тваринне масло, цукор, озброєння, чорні і кольорові метали, будівельні матеріали
Основні торгівельні партнери	Туреччина, Росія, Болгарія, США, Україна, Німеччина

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Республіка
Глава держави	Президент
Вищий законодавчий орган	Парламент
Вищий виконавчий орган	Верховна Рада
Адміністративний поділ	2 автономні республіки – Абхазія і Аджарія, 1 автономна область – Південна Осетія, 9 областей, 1 місто республіканського підпорядкування
Внутрішньополітична ситуація	Відносно стабільна. Країна переживає політичну й економічну кризу. Абхазія і Південна Осетія при підтримці Росії проголосили незалежність, яку Грузія, так само як і світове співтовариство, не визнає
Членство в міжнародних організаціях	ООН, ЮНЕСКО, МВФ, СНД, ГУАМ, СОР
Участь у міжнародних конфліктах	Напружені стосунки з Росією, Абхазією і Південною Осетією

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Забруднення атмосфери в промислових містах, збільшення обсягів вирубки лісів, забруднення акваторії Чорного моря, забруднення ґрунтів хімікатами
--

§ 2. 5. МОЛДОВА

Назва походить від назви річки Молдова, яка, у свою чергу, отримала назву через кар'єрний спосіб видобутку корисних копалин, для чого використовувалися її води: "молде" – німецька назва такого способу видобутку.

Офіційна назва: Республіка Молдова

Столиця: Кишинів
 Площа: 33,8 тис. км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Південно-Східна Європа
Межує з країнами	На півночі, сході і півдні – з Україною, на заході – з Румунією
Особливості ГП	Не має морських кордонів, але до моря можна потрапити через Дністер, Прут і Дунай. Має транзитне положення. Тяжіє до Причорномор'я.
Особливості ГПП	Відсутність теплих морів та гір зменшує рекреаційну привабливість території. Розташована між центрально- та східноєвропейськими ринками туристичного попиту. Конфлікт у Придністров'ї перешкоджає збільшенню туристичного потоку.

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

	Елементи рельєфу	Назва	Розташування	Характеристика
			Плато Молдовейде-Норд, Кодри, височина Ністру	північна і центральна частини країни
Рельєф	Найвища точка	г. Баланешть (429 м)		
	Характерні особливості	Сучасний рельєф формується під впливом ерозійних та зсувних процесів		
	Цікаві об'єкти	Кодри – "Бессарабська Швейцарія", відрізняються мальовничістю ландшафтів; вапнякові рельєфи Припрутських меандр; печера Еміль Раковіта, рифи Бринзень, ущелини Буздужень, Бурленешть, Тринка, Фетешть		
Клімат	Тип клімату	Помірно-континентальний		
	Середні температури	Січня: від -3°C до -4°C Липня: від +19°C до +22°C		
	Кількість опадів	400-560 мм		
	Характерні особливості	Коротка тепла зима, тривале спекотне літо з малою кількістю опадів та посухами		
Г	Основні річки	Гідрологічна мережа включає близько 3000 річок, із них 10 перевищують довжину 100 км; найбільшими є Прут,		

	Дністер, Когилник, Реут, Бик
Озера	Понад 60 озер. Найбільші – Белеу, Драчеле, Ротунда, Фонтан, Бик, Рошу
Водосховища	Костешть-Стинка, Гидигич
Бальнеологічні ресурси	Знайдено та досліджено більш ніж 20 родовищ мінеральних вод із 200 джерелами
Цікаві гідрологічні об'єкти	джерела в селах Котова, Хородіште, Плоп, Бурсук, Миндик
Природні зони	Степ
Флора	Лісовкрита площа – 8%. Основні породи дерев – дуб, ясен, бук, граб, липа, тополя, верба
Фауна	Косуля, кабан, вовк, лисиця, борсук, ховрах, тхір, степовий орел, куріпка, сойка, дрізд, сова
Найвідоміші природоохоронні об'єкти	Кодру, Плаюл Фагулуй, Жагорлик, Прутул де Жос

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	3,7 (130 місце)
Народжуваність, ‰	12,5
Смертність, ‰	12,62
Природний приріст, ‰	-0,12
Сальдо міграції, ‰	-10,02
Пересічна щільність, осіб/км ²	108,2
Коефіцієнт урбанізації, %	47
Найбільші міста:	Кишинів, Тирасполь, Бельці, Бендери, Кагул, Тигиня
Етнічний склад:	молдавани (78,2 %), українці (8,4 %), росіяни (5,8 %), гагаузи (4,4 %), болгары (1,9 %), євреї (1,5 %).
Офіційна мова	молдавська (румунська)
Релігія:	98 % - православні, іудеї – 1,5 %, католики, баптисти
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	21,9

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ

Місто (місцевість)	Об'єкти
Кишинів	Тріумфальна арка і собор 19 ст., Криківські винні льохи (найбільші в світі), церкви 18-19 ст., музеї, дендропарк, ботанічний сад, дендропарк
Бельці	Церкви 18-19 ст., музеї
Оргеїв	Собор 17 ст., музей, руїни палацово-паркового комплексу Орхей Вець
Сорока	Фортеця 15-16 ст, музей, печера "Самітник"
Тигиня (Бендери)	Фортеця, собор, музеї
Тирасполь	Фортеця, музеї
Капріяни	Монастир
Хінчешти	Палац Манук-Бея, Мисливський замок

5. ТУРИЗМ

Кількість туристичних прибуттів, тис. осіб	0,07
Прибутки від туризму, млрд. дол. США	0,194
Види туризму	пізнавальний, винні тури, сільський, лікувально-оздоровчий, екологічний
Туроутворюючі країни	Росія, Україна, Румунія
Найбільші туристичні центри	Кишинів, Тирасполь, Бельці, Тигиня, Оргеїв
Найбільш відомі курорти	Кагул, Каменка, Калараш, Вадул-луй-Воде.
Популярні екскурсії та тури	Монастирями: Варзарештському, Кепріанському, Гирбовецькому та Гиржавському – найстарішим; Циповському, Старооргіївському, Сахарнянському, Новонямецькому, Жапському – придністровським скельним; винними погребями: Кріково, Малі Мілешти; природними об'єктами: "Господарів ліс"; Буджацьким степом; історичними місцями Молдови: Кишинів – Орхей – Сахарна (Ципова) – Сорока – Рудь – Цаул – Белці – Кишинів; Пушкін у Молдові.

Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Керамічні настінні панно, пивні кухлі, вази, плоски (фляги), глечики; вироби з гіпсу, вироби з фанери (солонки, серветниці, діжки, вази) – із символікою Молдови, плетені з лози вироби, обереги з кукурудзяного листя, виноградні вина та коньяки.
Національна кухня	<p>Близька до румунської, російської, української та турецької кухонь. Помірно гостра. Поширені овочі та фрукти. М'ясо готується з овочами та фруктами, частіше на відкритому вогні. Велика різноманітність десертів із фруктів, винограду та горіхів. Виноградні вина, коньяки.</p> <p>Традиційні страви:</p> <p>Бринза – овечий сир; Мамалига – каша з кукурудзяного борошна; Гівечі, мусаки – овочево-мясні рагу; Плачинди – пироги з прісного витяжного тіста; Вертути – рулети з прісного тіста з різною начинкою Чорба – кислий суп із м'ясом або птицею, великою кількістю овочів, приготований на квасі; зама – овочевий суп, забілений яйцем; Сирбушка – суп на сироватці; Дроб – голубці; Скроб – омлет із бринзою; Пелтя – варення з фруктів та ягід</p>
Національні свята	<p>1 січня – Новий рік 7 січня – Різдво 1 березня – Свято весни 8 березня – Міжнародний жіночий день 1 квітня – День сміху 8 квітня – Міжнародний день циган Великдень 2-й понеділок після Великодня – поминальний день 1 травня – Свято труда 9 травня – День Перемоги 1 червня – Міжнародний день захисту дітей 27 серпня – День незалежності Молдови 31 серпня – Лімба Ноастре ("Наша мова") 14 жовтня – Національний день вина</p>
Візовий режим	Громадянам України віза не потрібна, якщо термін перебування в країні не перевищує 90 діб.
Адреса посольства в	Київ, вул. Січневого повстання, 6

Україні	
Адреса українського посольства	Кишинів, вул. Василіє Лупу, 17
Митні правила	Ввіз іноземної валюти не обмежується (її бажано задекларувати) . Вивіз іноземної валюти дозволений лише в межах, вказаних у митній декларації. Дозволено безмитне ввезення речей, якщо товари, що ввозяться, не призначені для виробничої або комерційної діяльності або якщо кількість товарів, що ввозяться, не перевищує встановлених норм (часто змінюються). Якщо ж товари ввозяться або вивозяться в кількості, що перевищує звичайні потреби, то необхідно довести, що товар не призначений для комерційних цілей.
Національні символи і знакові постаті	Кодри, жок, Крикова, вино, Придністров'я, Грігору Уреке, Дмитро Кантемір, Міхай Емінеску, Євген Дора, Zdob si Zdob

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол.		12 (149 місце)
ВВП на душу населення, дол.		3400 (167 місце)
Економічний статус держави		індустріально-аграрна держава з перехідною економікою
Рівень безробіття, %		6,7
Грошова одиниця:		лей = 100 бані
Галузі спеціалізації	сільське господарство (27,5% ВВП)	Плодівництво, виноградарство, овочівництво, зернове господарство (пшениця, кукурудза)
	промисловість (12,7% ВВП)	Плодоовочеконсервна, виноробна, ефіроолійна галузі харчової промисловості, машинобудування, хімічна та деревообробна промисловість
	сфера послуг (59,8% ВВП)	Транспортні транзитні послуги, торгівля
Транспор	довжина залізниць, км	1138
	щільність залізниць, км/тис. км ²	33,7
	довжина автошляхів, км	12666
	щільність автошляхів,	374,7

	км/тис. км ²	
	аеропорти	11
	довжина водних шляхів, км	424
Експорт	2,3 млрд дол. США. Товари: продукти харчування, вина, машини, продукція хімічної і текстильної промисловості	
Імпорт	5,1 млрд дол. США. Товари: нафта і нафтопродукти, природний газ, вугілля, транспортні засоби. Робоча сила	
Головні торгові партнери	Росія, Румунія, Італія, Україна, Німеччина, Білорусь	

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Республіка
Глава держави	Президент
Вищий законодавчий орган	Однопалатний парламент
Вищий виконавчий орган	Уряд
Адміністративний поділ	32 райони, 5 муніципій, 1 автономне територіальне утворення (Гагаузька республіка), 1 територіальне утворення (Придністров'я)
Внутрішньополітична ситуація	Нестабільна: Гагаузія та Придністров'я оголосили незалежність, яку не визнає світове співтовариство
Членство в міжнародних організаціях	ООН, ЮНЕСКО, СНД, ГУАМ, ОБСЄ, МБРР, МВФ, ЦЄІ
Участь у міжнародних конфліктах	-

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Забруднення ґрунтів та вод пестицидами і важкими металами, ерозія ґрунтів.

§ 2. 6. ПОЛЬЩА

Назва походить від етноніму народу – поляки

Офіційна назва: Республіка Польща

Самоназва: Польска

Столиця: Варшава
Площа: 312,7 тис.км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Центральна Європа
Межування з країнами	На півночі – з Росією, на сході – з Литвою, Білоруссю, Україною, на півдні – з Чехією та Словаччиною, на заході – з Німеччиною
Омивається морями	Балтійським на півночі
Особливості ГП	Зручне географічне положення у центрі Європи, межування з багатьма державами різних типів, що дозволяє налагоджувати різноманітні зовнішні економічні і транскордонні зв'язки. Розташована на східній периферії Європейського Союзу. Довжина сухопутних кордонів – 3110 км, морських – 497 км.
Особливості ГПП	Країна має вихід до узбережжя Балтійського моря, що дозволяє пропонувати на ринку туристичних послуг пляжно-купальний відпочинок; для території характерне ландшафтне різноманіття – від гірських до рівнинних і заболочених місцевостей, від незайманих природних ландшафтів до урбаністичних і руралістичних краєвидів; розгалужена річкова й озерна мережа; країна розташована у центрі ємного туристичного ринку, на перехресті головних європейських туристичних потоків.

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Рельєф	Елементи рельєфу	Назва	Розташування	Характеристика
		Великопольська, Мазовецька і Підляська низовини	північ і центр країни	Плоска заболочена рівнина
		Малопольська і Люблінська височини	південь та південний схід	Невисокі слабо хвилясті височини
		Судети	Південний захід	Старі гори, складені довгими хребтами з куполоподібними вершинами, розділені

			широкими міжгірськими улоговинами
	Карпати	південь	Найвищі ділянки – Бескиди і Високі Татри
Найвища точка	г. Риси (Високі Татри) – 2499 м		
Характерні особливості	Переважають низовини і невеликі височини. Середня висота над рівнем моря – 169 м. На балтійському узбережжі – піщані пляжі з дюнами		
Цікаві об'єкти	Коштеліська долина в Татрах, Долина п'яти озер, печера Дракона, скелі Кінська Голова, Мамонт, Голкове Вушко		
Клімат	Тип клімату	Помірний, перехідний від морського до континентального	
	Середні температури	Січня - від -1 до -5°C; Липня – від +16 до +19°C	
	Кількість опадів	На рівнинах – 500-600 мм на рік; у горах – 800-1000 мм і більше; максимум – у літній період	
	Характерні особливості	Континентальність збільшується з північного заходу на південний схід. Клімат на узбережжі Балтійського моря більш м'який.	
Гідромережа	Основні річки	Одра, Варта, Вісла, Буг, Сан – басейни цих річок займають 90 % території, 9,3 % - басейни коротких річок Мазурського та Поморського поозер'я, що впадають в Балтійське море. Одра, Вісла, Варта – судноплавні.	
	Озера	Нараховується близько 9300 озер площею більше 1 га кожне. За їх кількістю у Європі займає 2 місце після Фінляндії. Найбільші: Снярдви (106 км ²) і Мамри (104 км ²) - Мазурське поозер'я, Медве (36,7 км ²) - Поморське поозер'я. Найглибше - Ханьга (108,5 м).	
	Бальнеологічні ресурси	Польща має багаті ресурси геотермальних вод. Найбільші з них знаходяться між Коніном і Лодзю, Познанню і Пілою, в околиці Щецина і на Підхаллі. У Пижицях (Західнопоморське воєводство) діє перша у Польщі геотермічна теплоцентраль (запущена до експлуатації у 1996 році). Є численні лікувальні мінеральні джерела з хлоридними водами, вуглеводневими і сірковими водами (передусім у Судетах і Бескидах).	
	Цікаві об'єкти	Гірське озеро Морське Око, заплави р. Бебжі, оз. Ханьча, Бебжанські болота	
Природні зони	Мішаних та широколистих лісів		

Флора	Ліси вкривають близько 28 % території, 80 % лісів - хвойні
Фауна	Рись, дикий кіт, лось, кабан, олень, зубр або європейський бізон; у горах – вовк і бурий ведмідь.
Природоохоронні території	30 %
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	НП Біловежа, Татранський НП
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	НП Біловежа, Мускауер-Парк

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	38,4 (33 місце)
Народжуваність, ‰	9,96
Смертність, ‰	10,24
Природний приріст, ‰	-0,28
Сальдо міграції, ‰	-0,47
Пересічна щільність, осіб/км ²	122,8
Коефіцієнт урбанізації, %	61
Найбільші міста:	Варшава, Лодзь, Краків, Гданськ, Познань, Вроцлав, Катовіце
Етнічний склад:	96,7 % - поляки, 0,4 % німці, 0,1 % - українці, 0,1 % - білоруси
Офіційна мова	польська
Релігія:	89,8 % - католики, 1,3 % - православні, протестанти – 1,3 %.
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	17

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто, місцевість	Ресурси
Варшава	Історичний центр. Королівський замок, Барбікан

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

	(середньовічні стіни і башти), Лазенки (літний палац короля Станіслава II и розарій), готичний собор св. Яна (XV ст.) і костел святого Хреста (XVI ст.); національний, технічний, державний археологічний та інші музеї.
Краків	Історичний центр. Вавельський замок (XIII ст.), Собор св. Станіслава (XIV ст.), костел Св. Марії (XIII ст.), "Печера дракона". Державна вавельська колекція предметів мистецтва. Ягеллонський університет.
Торунь	Старе місто. Залишки замку тевтонських лицарів (XIII ст.), костел св. Яна, особняки готичного стилю і стилю бароко, ратуша (XIII - XIV ст.), у місті народився М. Коперник.
Гданськ	Польський Морський музей, костел св. Марії (XIV-XVI ст.), ратуша в готичному стилі, будівля біржі (XIV ст.), Старе місто, Королівська дорога. У місті народились Фаренгейт і Шопенгауер
Познань	Старий ринок, ратуша XVI ст., Музей історії міста, парк «Цитадель», Музей народних музичних інструментів, Народний музей
Вроцлав	Костел Св. Іоанна Хрестителя (XII ст.), костел Св. Єлизавети (XIII ст.), костел Святого Хреста (XIII - XIV ст.), костел Богородиці (XIV ст.), готична ратуша (XIII ст.), колишній королівський палац
Ченстохова	Монастир Ясна Гура і чудотворна ікона Матері Божої
Величка	Соляна шахта
Освенцім	Концентраційний табір часів II Світової війни
Явор	Церква миру
Замосць	Старе місто
Мальборк	Лицарський замок
Південь Малої Польщі	Дерев'яні церкви

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	13,4
Прибутки від туризму, млрд дол. США	10,7
Види туризму	Оздоровчий, пізнавальний, гірськолижний, пляжний, сільський, подієвий, релігійний, діловий, екологічний
Турутворюючі	Німеччина, Чехія, Росія, Україна, Білорусь

країни	
Найбільші туристичні центри	Варшава, Краків, Гданськ, Вроцлав, Люблін, Познань, Торунь
Найбільш відомі курорти	Закопане – гірськолижний, Сопот, Колобжег, Леба, Нехоже, Реваль, Свіноуйсце, Устка – морські, Криниця Гурська – бальнеологічний.
Популярні екскурсії і тури	Екскурсії Варшавою та Краковом, до замку Мальброк, соляних копалень у Закопане, до Торуня, Вроцлава, Ченстохово
Події і видовища	Квітень – фестиваль органної музики та пісенний фестиваль (Краків); Травень – фестиваль класичної музики у Ланцуті, джазовий фестиваль у Вроцлаві, кінофестиваль у Кракові, фольклорний фестиваль у Торуні, міжнародний книжковий ярмарок (Варшава); Червень – пісенний фестиваль у Гданську та Ополі, вуличні ярмарки у Гданську, фестиваль Моцарта у Варшаві, “Краківські дні” та пускання вінків Віслою (Краків); Липень – фестиваль сучасної музики у Закопане, фестиваль органної музики у Гданську, вуличні ярмарки у Познані; Серпень – пісенний фестиваль у Сопоті, фольклорний фестиваль у Закопане; Вересень – фестиваль класичної музики у Торуні, пісенний фестиваль у Вроцлаві, кінофестиваль у Гданську, фестиваль сучасної музики “Варшавська осінь”, танцювальний конкурс “Полонез” у Кракові; Жовтень – джазовий фестиваль у Варшаві, ярмарок споживчих товарів у Познані; Грудень – виставка народної творчості (Краків)
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Ювелірні прикраси з коралами та бурштином, срібні прикраси, різьблені маски, лляні вироби, ґолдвассер – анисова горілка зі шматочками 24-каратного золота, зубрівка, вишнівка, торунські пряники, краківська ковбаса, соляні лампи, національні костюми, болеславська кераміка, пташки-свистульки
Національна кухня	Близька до російської та української кухонь. Типовим є використання великої кількості страв із м'яса, круп, овочів, борошна і молока. На півночі широко вживаються рибні страви. Поширені напої – квас, пиво, різноманітні настоянки, кава і чай

	<p>Традиційні страви:</p> <p>крупник – густий суп із ячної крупи, жур з ковбасою страва з житнього борошна, залитого водою та заквашеного впродовж 2-х діб, борщок із вушками, капуста, капусняк, бігос – тушковане з капустою м'ясо, в яке додають вино та сливовий джем, дроздики – рагу з яловичини, потравка баранина – рагу з баранини, флаки, зрази, качка з яблуками, оселедець під сметанним соусом, судак по-польськи, пирого, кулеб'яки, млинчики, лозанки, оладки. різноманітна випічка, густі киселі</p>
<p>Національні свята</p>	<p>1 січня – Новий рік. Великодні свята 1 травня – Свято праці. 3 травня – річниця ухвалення Конституції Свято Божого Тіла 15 серпня – Свято Успіня Пресвятої Богородиці. 15 серпня – День Війська Польського. 1 листопада – День усіх Святих і пам'яті померлих. 11 листопада – Національне Свято Незалежності 25-26 грудня – Різдво.</p>
<p>Візовий режим та документи, необхідні для оформлення візи</p>	<p>Країна Шенгенської угоди. Для оформлення візи необхідні: закордонний паспорт, 2 кольорові фото, анкета туриста, копія 1 та 2 сторінок українського паспорта, сторінки, де вказані сімейний стан та місце реєстрації, довідка про доходи за останні 6 місяців із вказаними посадою та окладом, копія трудової книжки, довідка про стан банківського рахунку.</p>
<p>Митні правила</p>	<p>Туристи можуть провозити з собою до Польщі усе, окрім зброї і наркотиків. Немає обмежень на ввезення предметів особистого користування. Дозволяється ввезення виробів із золота, платини, благородних каменів і натуральних перлів, якщо їх загальна вага не перевищує 50 гр. Провезення алкогольних напоїв і пива дозволене особам не молодшим 18 років і в кількості, не більше 1 літра міцних алкогольних напоїв і 2 літри слабких, а так само не більше 200 грамів тютюну. Ввезення</p>

	іноземної валюти дозволено без обмежень, але вся валюта на суму понад 2500 дол. США повинна бути задекларована. Вивезення валюти дозволене в межах суми, вказаної в митній декларації. Забороняється вивезення за кордон і ввезення в Польщу польської валюти та інших польських валютних цінностей без відповідного дозволу. Також необхідно декларувати давні прикраси, твори мистецтва та книги, видані до 1945 р.
Адреса посольства в Україні	Київ, вул.Ярославів Вал, 12
Адреса українського посольства	Варшава, Aleja Szucha,7
Туристу на замітку	У ресторані чайові становлять 10 %. Чайові таксистам не дають. Рівень злочинності у Польщі досить високий, тому необхідно бути дуже уважним у людних місцях. Поляки є консерваторами у питаннях історії та культури. Не варто вести розмову з малознайомими людьми про історію взаємин Польщі й України. У країні дуже багато глибоко віруючих людей. У храмах та костелах недопустимі шорти і короткі спідниці на жінках
Національні символи і знакові постаті	Вісла, Ченстохова, Освенцім, краков'як, бігос, кабаноси, бурштин, "Голдвассер", вавельський дракон, болеславська кераміка, сир осципек, Микола Коперник, Тадеуш Костюшко, Роза Люксембург, Юзеф Пілсудський, Адам Міцкевич, Фредерік Шопен, Ян Матейко, Еліза Ожешко, Болеслав Прус, Генрік Сенкевич, Станіслав Лем, Емануїл Ласкер, Марія Складовська-Кюрі, Кароль Войтила, Анна Герман, Лех Валенса, Єжи Гофман

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США	771 (21 місце)
ВВП на душу населення, дол. США	20200 (61 місце)
Економічний статус держави	Індустріально-аграрна країна
Рівень безробіття,%	12,4
Грошова одиниця	злотий=100 грошів

Галузі спеціалізації	сільське господарство (3,6 % ВВП)	картоплярство, льонарство, зернове господарство, плідівництво й овочівництво, свинарство, скотарство, птахівництво
	промисловість (33,3% ВВП)	металургія, загальне і транспортне машинобудування, хімічна, текстильна, харчова, фармацевтична промисловість
	сфера послуг (63% ВВП)	логістичні, фінансові, транзитні транспортні, освітні послуги, торгівля, міжнародний туризм
Транспорт	довжина залізниць, км	22314
	щільність залізниць, км/тис. км ²	71,4
	довжина автошляхів, км	423997
	щільність автошляхів, км/тис. км ²	1355,9
	аеропорти	126. Міжнародні: Варшава, Гданськ, Катовіце, Краків, Познань, Вроцлав.
	довжина водних шляхів, км	3997
	морські порти	Щецин, Гдиня, Гданськ, Свіноуйсьце
Експорт	193,9 млрд дол. США. Товари: машини, у т.ч. дорожньо-шляхова техніка, кам'яне вугілля, прокат чорних металів, продукція кольорової металургії, взуття, цукор, деревина, текстиль, фармацевтична продукція. Робоча сила	
Імпорт	208,1 млрд дол. США. Товари: машини й обладнання, залізна руда, нафта і нафтопродукти, природний газ, мінеральні добрива, пшениця, бавовна, вовна	
Головні торговельні партнери	Німеччина, Франція, Італія Нідерланди, Угорщина й інші країни ЄС, США, Росія, Україна	

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Парламентська республіка
Глава держави	Президент
Вищий законодавчий	Національні Збори (2-палатний парламент) – Сейм і Сенат

органі	
Вищий виконавчий орган	Рада Міністрів
Адміністративний поділ	16 воєводств, 373 повітів, 2468 ґмін
Внутрішньополітична ситуація	Стабільна
Членство в міжнародних організаціях	ООН, ЮНЕСКО, ОЕСР, НАТО, ОБСЄ, Організація міжнародної співпраці та розвитку, СОТ, МВФ, Європейський Інвестиційний банк, СБ, ЄБРР, Рада Балтійських держав, Європейська асоціація вільної торгівлі, ЦЄІ
Участь у міжнародних конфліктах	Виступала на боці антихуссейнівської коаліції в іракському конфлікті

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Пов'язані з розвитком видобувної та важкої промисловості на півдні країни: деградація земель, забруднення атмосферного повітря, поверхневих і ґрунтових вод, ґрунтів. Кислотні дощі

§ 2. 7. РОСІЙСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ

Коротка назва "Росія" походить від спотвореного етноніма "Русь" – давньої назви сучасної української держави;

Офіційна назва: Російська Федерація

Столиця: Москва

Площа: 17 075 тис. км² (найбільша держава світу)

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Склад території	материкова частина, а також острови Нова Земля, Земля Франца-Йосипа, Північна Земля, Вайгач, Новосибірські, Врангеля у Північному Льодовитому океані; Курильські, Командорські, Сахалін – у Тихому океані
Розташування	Східна Європа і Північна Азія
Межування з країнами	суходолом: Норвегія, Фінляндія, Естонія, Латвія, Литва, Польща, Білорусія, Україна, Грузія, Азербайджан, Казахстан, Китай, Монголія, Північна

	Корея; морем: Туреччина, Іран, Туркменістан, Японія, Канада і США.
Омивається морями	Балтійським, Баренцовим, Карським, Лаптевих, Східносибірським, Чукотським, Беринговим, Охотським, Японським, Азовським, Чорним, а також внутрішнім Каспійським морем-озером
Особливості ГП	територія розділена на 11 часових поясів, охоплює 160° довготи; займає 1/9 частину суходолу. Європейська (1/3 території) і азійська (2/3 території) країна. Має у своєму складі анклав – Калінінградську область (частина колишньої Пруссії)
Особливості ГПП	завдяки величезній площі забезпечена різноманітними рекреаційними ресурсами; Росія знаходиться на периферії європейського туристичного споживчого ринку, водночас формує власний ринок туристичних послуг, оскільки володіє потужним контингентом потенційних споживачів туристичного продукту. Значна частина території віддалена від теплих морів. Головний туристичний район – Північний Кавказ – зона військових і міжетнічних конфліктів. Одна з особливостей – формування внутрішніх туристичних районів, наприклад, р-н озера Байкал

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Рельєф	Елементи рельєфу	Назва	Розташування	Характеристика
		Східноєвропейська рівнина	європейська а частина Росії	Припіднята рівнина, до складу якої входять височини (Північні Ували, Валдайська, Смоленсько-Московська, Середньоруська, Приволзька та ін.) і низовини (Оксько-Донська, Прикаспійська). На околицях рівнини розташовані гірські пасма: на півночі – Хібінські гори, на півдні – північні схили Кавказьких гір.

	Уральські гори	відділяють Східноєвро пейську рівнину від Західносиб ірської	Давні низькі пасма з середньою висотою близько 600 м. Найвища точка – г. Народна (1895 м).
	Західноси бірська рівнина	на сх. від Уральських гір	Плоска рівнина з малими абсолютними і відносними висотами, сильно заболочена
	Середньосибірське плоскогір'я	між ріками Єнісей і Лена	Пересічні висоти над рівнем моря коливаються від 500 до 700 м. Характерна сильна розчленованість рельєфу. На півдні обмежується хребтами Західного і Східного Саянів, Байкальською гірською країною
	Східносибірське нагір'я	на схід від Лени	Складається з гірських пасом (Верхоянського, Черського, Колимського) та плоскогір'їв (Алазейського, Юкагірського, Анадирського, Чукотського, Коряцького). Висоти зростають у східному напрямку
	південні гірські системи	південні кордони Росії	Кавказ, Алтай, Саяни, Байкальська гірська країна
Найвища точка	г. Ельбрус (Кавказ) – 5642 м		
Цікаві об'єкти	Найвищий діючий вулкан – Ключевська Сопка (4750 м) Найвища гора Європи – Ельбрус (5642м)		
Клімат	Тип клімату	Росія розташована в арктичному, субарктичному, помірному та частково в субтропічному кліматичних поясах. Основна частина території розташована в помірному поясі. У цілому переважає різко континентальний клімат	
	Середні температури	Січня: від 0 до -50°C Липня: від +1 до 25°C	
	Кількість опадів	Від 150 до 2000 мм на рік	

	Характерні особливості	Різноманітність клімату Росії залежить від особливостей рельєфу і близькості океану. Вічна мерзлота, потужність якої коливається від декількох сантиметрів до 500 і більше метрів, займає 65 % території Росії.
Гідрографічна мережа	Основні річки	Лена (найдовша річка Росії), Об, Іртиш, Єнісей (найбільш повноводна річка), Ангара, Нижня Тунгуска, Амур, Волга, Кама, Дон, Печора, Північна Двіна, Індигірка, Нева; усього близько 420 тис. річок довжиною понад 10 км.
	Озера	Каспійське, Байкал, Ладозьке, Онезьке; усього на території країни знаходиться майже 2 млн озер.
	Бальнеологічні ресурси	Мінеральні і термальні води та лікувальні грязі: Північний Кавказ, Камчатка, Центральна Росія – Тульська, Тверська, Новгородська обл.; Північ, Поволжя, Урал, Сибір, Приморський край.
	Цікаві гідрологічні об'єкти	Каспійське море – найбільше озеро світу, Байкал – найглибше озеро світу, найбільший на планеті природний резервуар прісної води; Ладозьке і Онезьке – найбільші озера в Європі, Чани – найбільше солоне озеро Росії, Волга – найбільша річка Європи; Телецьке озеро на Алтаї, гейзери Камчатки.
Природні зони	Арктичних та субарктичних пустель, тундри і лісотундри, тайги, мішаних лісів, широколистяних лісів, лісостепу, степу, напівпустель	
Флора	Лісовкрита площа – 45 %, це п'ята частина усіх лісів і половина хвойних лісів світу. Основні породи дерев: сосна, ялина, ялиця, кедрова сосна, модрина, береза, осика, граб, бук, дуб, ясен	
Фауна	Арктична і тундрова зона: білий ведмідь, північний олень, песець, лемінг, косатка, білуха, морж, толень, кайри, гаги, білі гуси, полярна сова; Тайга: бурий ведмідь, рись, благородний олень, лось, бурундук, соболь, білка, заєць, глухар, рябчик; Далекий Схід: тигр, плямистий олень, бурий ведмідь; Зона мішаних лісів: зубр, бурий ведмідь, кабан, вовк, лисиця, заєць, кріт, їжак; Степ: заєць-русак, хом'як, бабак, дрохва, степовий орел, жайворонки; Напівпустеля: сайгак, степовий кіт, шакал, тушканчик, ховрах.	
Природоохоронні території	4 % від загальної площі країни	

Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	Ільменський ДЗ, Алтайський ДЗ, Астраханський ДЗ, Воронежський ДЗ, Жигулівський ДЗ, Баргузинський ДЗ, Байкальський ДЗ, Валдайський НП, Мещерський НП, Шорський НП, Прибайкальський НП, Забайкальський НП
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	Прадавні ліси Комі, озеро Байкал, вулкани Камчатки, гірський хребет Сіхоте-Алінь, Алтайські гори, басейн Убсу-Нура, Західний Кавказ, Куршська коса, острів Врангеля

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	142,5 (9 місце)
Народжуваність, ‰	12,3
Смертність, ‰	14,1
Природний приріст, ‰	-1,8
Сальдо міграції, ‰	0,29
Пересічна щільність населення, осіб/км ²	8,3; найбільше заселені центр і південь європейської частини
Коефіцієнт урбанізації, %	73
Найбільші міста	Москва, Санкт-Петербург, Новосибірськ, Єкатеринбург, Нижній Новгород, Самара, Омськ, Казань, Челябінськ, Ростов-на-Дону, Уфа, Пермь, Красноярськ, Іркутськ, Владивосток
Етнічний склад	Багатонаціональна країна: 79,8 % – росіяни, 3,8 % – татари, 2 % – українці, 1,1 % – чуваші, 1,0 % – башкири, 0,9 % – чеченці, 0,8 % – вірмени; усього на території Росії проживає більше 180 народів
Офіційна мова	російська
Релігія	у Росії велика кількість населення, яке вважає себе атеїстами – наслідок впливу антирелігійної пропаганди і радянського виховання; православні християни – 15-20 %, мусульмани – 10-15 %, інші християни – 2 %, іудеї, буддисти, представники нових церков
Частка населення, яке живе за межею бідності, %	13,1

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто (місцевість)		Об'єкти
Москва із передмістями		Кремль і Красна площа , собор Василя Блаженного, храм Христа Спасителя, Новодевичий монастир , садиба Остермана, Поклонна гора, Арбат, Площа Європи, Бульварне кільце, Гостинний Двір та Манежна площа, Триумфальна арка на Кутузовському проспекті, Московський університет, будівля мерії, Музеон, галерея Шилова, Третяковська галерея, музей ім. Пушкіна, Виставковий центр, садибні комплекси Архангельського, Кусково, Останкіно, Царицино, церква у Коломенському та ін.
Санкт-Петербург із передмістями		Історичний центр , Адміралтейство, Олександро-Невська лавра, Ісаакієвський собор, Казанський собор, Літній сад, Микільський собор, Петропавлівська фортеця, Смольний монастир, церква Спаса-на-крові, Троїце-Ізмайловський собор, Чесменська церква; будівля Університету, стрілка Василівського острова з будівлею біржі, Дворцова площа з Зимовим палацом, Олександрівською колоною і аркою Головного штабу, площа декабристів із пам'ятником Петру I, архітектурний ансамбль Невського проспекту; музеї: Руський, Кунсткамера, Ермітаж, Пушкіна, Достоєвського; грандіозні палацово-паркові комплекси Гатчини, Ломоносова, Павловська, Петергофа, Пушкіна, Стрельни, форти Кронштадта
Золоте кільце Росії	Олександров	Туригіна гора, Успенський монастир 16 ст., музей "Олександрівська слобода"
	Боголюбово	комплекс Боголюбова монастиря, палати князя Андрія, собор Різдва Богородиці 12 ст.; неподалік – церква Покрова-на-Нерлі 12 ст.
	Володимир	Успенський монастир, Михайло-Архангельська церква, церква Костянтина і Єлени, Золоті ворота 12 ст., церкви Ніколи 17 ст. і Спаса 18 ст.,

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

	Троїцька церква 20 ст., Володимирський храм, Вознесенська церква 18 ст., церква Успіння Богородиці 18 ст., Микитська церква 18 ст., Вознесенська церква 18 ст., чоловічий монастир Різдва Богородиці.
Гороховець	Микільський монастир, Благовіщенський собор, Стрітенський монастир, будинок Єршова, будинок купців Ширяєвих, будинок Опаріна, Знаменський монастир 17-18 ст.
Гусь Хрустальний	Собор св. Георгія, музей кришталю, Гусєвський завод кришталю
Іваново та Іванівська область	Краєзнавчий музей, музей іванівського ситцю, художній музей, музей О.І.Морозова; Палех – центр розвитку самобутніх ремесел (палехська мініатюра); Шуя – церкви, монастирі, пам'ятки садово-паркової скульптури.
Кострома	Іпатівський монастир 16 ст., палати бояр Романових, Богоявленський собор 16 ст., церква Воскресіння на Дебрі 17 ст., Торговий ансамбль, адміністративні будівлі, будинок Борщова, споруда гауптвахти та пожежної вишки
Переславль-Заліський	Успенський, Горицький, Троїцький Данилов, Федорівський, Микільський (історико-архітектурний та художній музей-заповідник), Микитський, Богородице-Стрітенський монастирі, Спасо-Преображенський собор 12 ст., церква Петра 16 ст.; музеї прасок, чайників, масок, "Ботик Петра I"; неподалік – археологічна пам'ятка "Кліщинський комплекс"; у селищі Талиці – Музей паровозів
Ростов Великий	Ростовський Кремль, історичний центр, Спасо-Яковлевський монастир
Сергієв Посад	Троїце-Сергієва лавра , Введенська і П'ятницька церкви 16 ст., Вознесенська, Успенська, Іллінська церкви 18 ст., монастирський готель 19 ст., торгові ряди поч.20 ст., П'ятницька криниця 17 ст.
Суздаль	Суздальський Кремль, Спасо-Євфимієв монастир, Покровський монастир, Олександрівський монастир, Ризоположенський монастир, Василівський монастир, Торгова площа, Музей дерев'яного зодчества
Плес	Фортеця, музей Левітана, музей пейзажу, музей

		історії Плеса, музей "Руський дім"
	Ярославль	історичний центр: Ярославський державний історико-архітектурний і художній музей-заповідник, театр Волкова, Ярославський Кремль, Волзька набережна, Казанський монастир, церква Архангела Михаїла, Гарнізонний храм, церква Іллі Пророка
Республіка Карелія		Погост Кіжі
Дагестан		Цитадель та старе місто Дербента
Великий Новгород		історичний центр: Софійський собор 11 ст., собори Юр'єва монастиря 12 ст., церква Спаса-на-Нередиці 12 ст., Федора Стратилата 14 ст., Спаса-на-Ільїні 14 ст., пам'ятник "Тисячоліття Росії", археологічні пам'ятки.
Архангельськ та Архангельська область		музеї: краєзнавчий, образотворчих мистецтв і дерев'яного зодчества, народного мистецтва; Гостиний двір 17 ст., старе місто. Поблизу розташовані Пінезький заповідник та Соловецький історико-архітектурний і природний музей-заповідник на однойменних островах Білого моря.
Вологда		Ферапонтів монастир
Волгоград		меморіальний комплекс "Мамаїв курган".
Казань		Казанський кремль

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	22,7
Прибутки від туризму, млрд. дол. США	11,4
Види туризму	Культурно-пізнавальний, спортивний, лікувально-оздоровчий, релігійний, пляжний, промисельний, екологічний
Турутворюючі країни	Німеччина, США, Велика Британія, Фінляндія, Китай, Франція, Іспанія, Україна, Білорусь, Молдова
Найбільші туристичні центри	Москва, Санкт-Петербург, Петрозаводськ, Вологда, Архангельськ, Мурманськ, Калінінград, Псков, Новгород, Твер, Ярославль, Іваново, Тула, Калуга, Рязань, Володимир, Ростов-на-Дону, Махачкала, Сочі, Анапа, Новосибірськ, Барнаул, Красноярськ, Іркутськ, Хабаровськ, Владивосток та ін.

Найбільш відомі курорти	Анапа, Великий Геленджик, Великий Сочі, Домбай, Єсентуки, Залізноводськ, Туапсе, П'ятигорськ, Кисловодськ, райони озер Байкал, Селігер, Приельбрусся, курорти Куршської коси
Популярні екскурсії та тури	Москва з передмістями, Санкт-Петербург із передмістями, міста Золотого кільця Росії, Байкал, круїзи по Волзі.
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Предмети одягу російського національного костюма, матрьошки, палехські мініатюри, димківські та сергієвські іграшки, предмети побуту, розписані хохломським, гжельським та жостівським розписом, балалайки, самовари, олександрівські шалі, ленинградська порцеляна, лляні скатерті, оренбурзькі пухові шалі, вологодські мережива; водка, тульські пряники, червона та чорна ікра, радянська символіка.
Національна кухня	Розповсюджені перші страви: щі, борщ, солянка, уха, окрошка; борошняні вироби – пироги різних типів та конфігурацій, розтягаї, сочники, кулеб'яки, млинці, млинчики та налисники з різними начинками; маринади та соління – огірки, капуста, гриби; каші з гречаної, ячної, вівсяної крупи; варені, тушковані та смажені м'ясо і риба, пельмені. Безалкогольні напої: квас, збитень, трав'яні чаї; Алкогольні напої: водка, пиво, брага, настоянки, на півночі і в Сибіру – харчовий спирт. У ресторанах найбільш популярні борщ або солянка, шашлик із осетрини, форель або сьомга, млинці з чорною та червоною ікрою, риба, тушкована в горщику з грибами та сметаною, кубанські вина, водка. У приморських містах – гребінці, кальмари, раки, краби, креветки.
Національні свята	1 січня – Новий рік 7 січня – Різдво Христове 23 лютого – День захисника Вітчизни 8 березня – Міжнародний жіночий день Великдень 1 травня – Свято весни та праці 9 травня – День Перемоги 12 червня – День Росії 4 листопада – День народної єдності 12 грудня – день Конституції
Візовий режим та необхідні для	Для українських громадян в'їзд за внутрішнім паспортом. При перетині кордону правиться

оформлення візи документи	державне мито. Якщо термін перебування в Росії перевищує 3 дні, обов'язкова реєстрація.
Адреса посольства в Україні	Київ, Повітрофлотський проспект, 27
Адреса українського посольства	Москва, Леонтьєвський пров., 18
Митні правила	<p>До Росії можна безмитно ввозити речі, не призначені для торгівлі. Дорогі прикраси або інші цінності необхідно внести до декларації і для проходження митного огляду пройти через червоний коридор. У решті випадків туристи проходять через зелений.</p> <p>Іноземний громадянин може ввезти до країни і вивезти з неї не більше 10 тис. дол. США.</p> <p>Сума менше 1,5 тис. дол. США не декларується ні іноземними, ні російськими громадянами.</p> <p>Для вивозу куплених оригінальних предметів мистецтва, що не представляють культурної цінності для Росії, потрібно представити рахунок сертифікованого Міністерством культури РФ антикварного магазину з підписом і печаткою. Ікони вивозити заборонено.</p> <p>Обмежується вивіз:</p> <p>ліків – не більш за одну упаковку кожного найменування; риби і ракоподібних – не більше 5 кг; чорної ікри – 280 г на людину; золота і платини – не більше п'яти предметів із загальною вагою до 130 г або 120 г із срібла.</p> <p>При перетині кордону на автомобілі можна вивозити тільки 20 л бензину в каністрі.</p>
Туристу на замітку	<p>Практика залишати чайові в ресторанах, барах і нічних клубах поширена серед росіян достатньо широко. Зазвичай чайові складають 5-10 % від вартості замовлення.</p> <p>У подорож варто взяти хоча б одну теплу річ та парасольку, так як погода дуже мінлива.</p>
Національні символи і знакові постаті	Москва, Красна площа, Кремль, Ермітаж, Золоте кільце, Кижі, Байкал, Волга, Нева, Чудське озеро, Урал, Сибір, Євразійство, ведмідь, нафта, природний газ, бурштин, тайга, береза, автомат Калашнікова, матрешка, щі, білини, водка, червона і чорна ікра, балалайка, частушка, хоровод, кокошник, Гжель, Хохлома, ГУЛАГ, Олександр Невський, Іван Грозний, Афанасій Нікітін, Іван Сусанін, Андрій Рубльов, Василь Татіщев, Петро I, Катерина II,

	Олександр II, Петро Столипін, Олександр Суворов, Михайло Ломоносов, Денис Фонвізін, Олександр Пушкін, Михайло Лермонтов, Лев Толстой, Федір Достоєвський, Іван Тургенєв, Антон Чехов, Віктор Васнецов, Іван Шишкін, Ілля Рєпін (народ. в Україні), Михайло Врубель, Ісаак Левітан, Казимир Малевич (нар. в Україні), Володимир Ульянов (Ленін), Йосип Джугашвілі (Сталін, народ. в Грузії), Георгій Жуков, Василь Докучаєв, Юрій Лисянський (народ. в Україні), Дмитро Менделєєв, Микола Лобачевський, Володимир Маяковський, Сергій Єсенін, Анна Ахматова, Марина Цветаєва, Борис Пастернак, Михайло Шолохов, Олександр Солженіцин, Володимир Набоков, Йосип Бродський, Андрій Сахаров, Петро Чайковський, Дмитро Шостакович, Леонід Утьосов (народ. в Україні), Костянтин Ціолковський, Юрій Гагарін, Володимир Висоцький, Михайло Горбачов, Борис Єльцин, Алла Пугачова, Володимир Путін
--	---

6. ТУРИСТИЧНІ ЗОНИ ТА РАЙОНИ РОСІЇ

Зона	Туристичні ресурси	Райони	Склад	Рівень розвитку	Види туризму
Європейська Північ Росії	Гірські райони Карелії, Кольського п-ва, Північного і Полярного Уралу; багато озер (найбільші – Ладозьке та Онезьке, Біле), судоходні ріки Нева, Північна Двіна, Мезень, Печора; широке розповсюдження мінеральних вод; ліси, багаті хутровими звірами, лісовими та болотяними птахами; етнографічні	Ленінградський	Санкт-Петербург і Ленінградська область	розвинений	Пізнавальний та лікувально-оздоровчий туризм
		Кольський	Мурманська область і Республіка Карелія	середньо розвинений	Спортивний та екологічний туризм, паломництво
		Російська Північ	Архангельська, Вологодська області, Республіка Комі	слаборозвинений	Пізнавальний, спортивний та екологічний туризм, паломництво

	поселення, архітектурні ансамблі Санкт-Петербургу та його передмість, Валаамський, Соловецький та Кирилово-Білоозерський монастирі, музей архітектури в Кіжах, Великий Устюг, Каргополь, Холмогори – центри північних народних промислів.				
Центр Росії	Різноманітні мальовничі ландшафти; великі річки (Волга, Кама, Ока, В'ятка, Дніпро, Волхов, Біла, Чусова), озера (Чудське, Ільмень, Селігер, Валдайське), водосховища – (Іваньківське, Горьківське, Камське, Рибінське, Можайське); широке розповсюдження мінеральних вод і грязей; пам'ятки архітектури в обласних центрах, а також малих історичних містах – Острашкові, Старій Русі, Торжку, Валдаї, Угличі; Троїце-Сергієва лавра, Дівеєвський Псково-Печорський та інші	Західний	Калінінградська, Псковська і Новгородська області	середньо розвинений	пізнавальний, лікувально-оздоровчий, екологічний
		Верхньо-волзький	Тверська, Ярославська, Костромська, Іванівська, Нижегородська, Кіровська області, республіка Чувашія, Марій Ел	середньо розвинений	пізнавальний, оздоровчолікувальний
		Центральний	Московська, Смоленська, Брянська, Білгородська, Калузька, Тульська, Рязанська, Володимирська області	найбільш розвинений в Росії	пізнавальний, лікувально-оздоровчий
		Уральський	Пермська, Свердловська,	середньо	спортивний,

	монастирі; широке розповсюдження та велика різноманітність народних промислів (лакова мініатюра, порцеляна, фаянс, ткацтво, вишивка, мереживоплетіння).		Челябінська, Оренбурзька області, республіки Башкирія і Удмуртія	розвинений	лікувально-оздоровчий, екологічний
Південь Росії	Природні рекреаційні ресурси обмежені, архітектурні пам'ятки в обласних центрах.	Південно-російський	Курська, Білгородська, Липецька, Воронежська, Тамбовська, Пензенська, Ростовська області, степова частина Краснодарського та Ставропольського країв	слаборозвинений	пізнавальний туризм
	Багаті природні рекреаційні ресурси, архітектурні пам'ятки в обласних центрах.	Поволзький	Самарська, Саратовська, Волгоградська, Астраханська області, Татарстан	слаборозвинений	лікувально-оздоровчий та пізнавальний туризм
	Піщані пляжі, мінеральні води, лікувальні грязі;	Азовський	прибережні райони Ростовської та Краснодарського краю	слаборозвинений	лікувально-оздоровчий і пляжно-купальний туризм
	Багаті природні рекреаційні ресурси (море, гори, багата рослинність, мінеральні води, грязі), курортні зони: Великі Сочі, Туапсинська, Великий Геленджик, Анапська	Кавказько-Чорноморський	прибережні райони Краснодарського краю	розвинений	пляжний, лікувально-оздоровчий туризм

	Багаті природні рекреаційні ресурси (гори, багата рослинність, широке розповсюдження мінеральних вод), курортна зона – Кавказькі мінеральні води (Кисловодськ, Железноводськ, Єсентуки, П'ятигорськ), спортивні туркомплекси Домбай, Архиз, Приельбрусся, Цей		Північно кавказький	передгірні райони Краснодарського та Ставропольського країв, Адигея, Кабардино-Балкарія, Чечня, Дагестан	середньо розвинений	лікувальний відпочинок, спортивний туризм
	Природні та соціально-культурні рекреаційні ресурси обмежені		Каспійський	прибережна частина Дагестану	слаборозвинений	лікувально-оздоровчий туризм
			Гірсько-Кавказький	середньо гірські та високогірні райони Великого Кавказу – Краснодарський край, Карачаєво-Черкеська, Кабардино-Балкарська, Північно-Осетинська, Інгуська та Дагестанська республіки	слаборозвинений	спортивний та екологічний туризм
Сибір та Далекий Схід Азійський Південь	Гірські системи Алтаю, Саян, Передбайкалля, Забайкалля, Сіхоте-Аліню; витoki багатьох сибірських		Обсько-Алтайський	Курганська, Омська, Новосибірська, Томська, Кемеровська області, південь Тюменської	середньо розвинений	лікувально-оздоровчий, гірський, спортивний

	річок, багато прісних та солоних озер (найбільше - Байкал); територія багата мінеральними водами і грязями; пам'ятки архітектури та історії в обласних центрах.		області і Республіки Алтай, Алтайський край			
		Саянський	південь Красноярського краю, республіки Хакасія і Тува	слаборозвинений	спортивний, лікувальний туризм	
		Прибайкальський	Іркутська, Читинська області, Республіка Бурятія	середньо розвинений	екологічний, спортивний, лікувальний	
		Амурський-Далекосхідний	Амурська, Сахалінська області, Хабаровський та Приморський краї, Курили	слаборозвинений	лікувальний відпочинок	
	Азійська Північ	Різноманітні та екзотичні природні рекреаційні ресурси, гори (у т.ч. камчатські сопки вулканічного походження); великі сибірські річки (Об, Єнісей, Лена та ін.), гейзери, термальні джерела; етнографічні поселення	Західносибірський	північ Тюменської області, північ Красноярського краю	нерозвинений	етнографічний, екологічний, спортивний
			Якутський	Республіка Саха	слаборозвинений	етнографічний, екологічний, спортивний
			Колимський-Чукотський	Магаданська область, Чукотка	слаборозвинений	екологічний, екзотичний, етнографічний
			Камчатський	Камчатська область,	слаборозвинений	екологічний,

				Коряцький національний округ	ий	лікувальний, спортивний, етнографічний
--	--	--	--	------------------------------	----	--

7. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		2383 (7 місце)
ВВП на душу населення, дол. США		16700 (72 місце)
Економічний статус держави		Країна "Великої вісімки"
Рівень безробіття, %		6,6
Грошова одиниця		Рубль=100 копійкам
Галузі спеціалізації:	сільське господарство (4,5% ВВП)	зернове господарство (пшениця, ячмінь, жито), картоплярство, овочівництво, садівництво, скотарство, свинарство, вівчарство, оленярство
	промисловість (36,9% ВВП)	добувна, металургійна, нафтопереробна, лісозаготівельна, целюлозно-паперова, видавничо-поліграфічна, легка, харчова, машинобудування, у т.ч. автомобіле-, тракторо-, локомотиво-, приладо-, літако-, суднобудування
	сфера послуг (58,6% ВВП)	Торгівля, побутове обслуговування, освітні, медичні, банківські і транспортні послуги
Транспорт	довжина залізниць, км	87157
	щільність залізниць, км/тис. км ²	5,1
	довжина автошляхів, км	933000
	щільність автошляхів, км/тис. км ²	54,6
	аеропорти	1232. Міжнародні аеропорти: Москва, Санкт-Петербург, Мурманськ, Ростов-на-Дону, Волгоград, Саратов, Воронеж, Нижній Новгород, Казань, Самара, Уфа, Єкатеринбург, Тюмень, Омськ, Новосибірськ, Красноярськ, Іркутськ, Чита, Якутськ, Магадан, Петропавловськ-Камчатський, Хабаровськ.
	довжина водних шляхів, км	102 000

	морські порти	Санкт-Петербург, Калінінград, Новоросійськ, Мурманськ, Архангельськ, Находка, Владивосток
Експорт		520,3 млрд дол. Товари: нафта, природний газ, прокат чорних і кольорових металів, ліс, промислові вироби, зброя
Імпорт		322,3 млрд дол. Товари: продовольство і споживчі товари (зерно, цукор, олія, вовна, бавовна), вугілля, сталь, прокат, обладнання, транспортні засоби
Головні торгові партнери		Нідерланди, Італія, Німеччина, Франція, США, Китай, Україна, Білорусь, Польща, Японія, Туркменістан, Казахстан

8. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Федеративна президентсько-парламентська республіка
Глава держави	Президент
Вищий законодавчий орган	2-палатний парламент: Рада Федерації і Державна Дума
Вищий виконавчий орган	Уряд
Федеративний устрій	83 рівноправних суб'єктів, у тому числі: 21 республіка, 9 країв, 46 областей (Калінінградська область – анклав), 2 міста федерального значення, 1 автономна область, 4 автономні округи
Внутрішньополітична ситуація	Досить стабільна. Перманентні конфлікти на Північному Кавказі. Проблема малих народів
Членство в міжнародних організаціях	ООН, ЮНЕСКО, МВФ, СНД, ЕврАзЕС, ЦАС, ОДКБ, ШОС, АТЕС
Участь у міжнародних конфліктах	Намагається активно впливати на міжнародне становище, формує зону геополітичного впливу, час від часу є учасницею військових і територіальних конфліктів. Напружені стосунки з Грузією. Територіальні суперечки з Японією навколо островів Курильської гряди

9. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Забруднення водного та повітряного середовища в промислово розвинених та урбанізованих районах, місцях видобутку корисних копалин. Ерозія ґрунтів та забруднення токсичними хімікатами

§ 2. 8. РУМУНІЯ

Назва походить від латинського romanus - римський

Офіційна назва: Румунія

Столиця: Бухарест

Площа: 237,5 тис.км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Південно-Східна Європа
Межування з країнами	На півночі – з Україною, на сході – з Молдовою, на півдні – з Болгарією, на південному заході – з Сербією, на заході – з Угорщиною
Омивається морями	Чорним на південному сході
Особливості ГП	Балканська, чорноморська, дунайська держава, член ЄС.
Особливості ГПП	Досить вигідне за рахунок виходу до узбережжя Чорного моря, наявності гірської системи Карпат і близькості до споживчого туристичного ринку Європи

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Рельєф	Складові рельєфу	Назва	Розташування	Характеристика
		Карпати	з півночі на південний захід	Складаються зі Східних Карпат (до 2300 м) та Південних Карпат або Трансільванських Альп (до 2544). Рівнобіжні хребти з крутими уступами, вкриті лісом.
		Трансільванське плато	усередині Карпатської дуги	Горбкувата родюча рівнина, на заході – масив Бихор
		Молдавія та Валахія	на схід та південь від Карпатської	Горбкуваті рівнини з родючими ґрунтами

		Дуги	
	Нижньодунайська рівнина	захід країни	Низовина
	Добруджа	на південь від Дунаю	Пагорбова, частково заболочена рівнина
Найвища точка	г. Молдовяну (Карпати) – 2544 м		
Характерні особливості	Половину території країни займають гори. Територія сейсмічно активна		
Цікаві об'єкти	Печери Скерішоара, Уршілор, Вечінь, грязьові вулкани с. Берка, ущелина Біказ		
Клімат	Тип клімату	Помірно-континентальний	
	Середні температури	Січня: -3°C Липня: +23+24°C	
	Кількість опадів	500-700 мм, у горах – до 1500 мм	
	Характерні особливості	У Трансильванському басейні та Карпатах літо тепле, а зима холодна і сніжна. На чорноморському узбережжі літо більш тепле, а зима не така холодна	
Гідромережа	Основні річки	Дунай із притоками Прут, Олт, Сирет, Муреш	
	Озера	3,5 тис. озер та лиманів. Найбільше – Разелм	
	Бальнеологічні ресурси	На території Румунії зосереджено 1/3 усіх мінеральних вод Європи	
	Цікаві гідрологічні об'єкти	Дельта Дунаю, геліотермальне озеро Урсу	
Природні зони	Широколистих лісів, лісостепу, степу, в горах – висотна пояси́сть		
Флора	Лісовкрита площа – 27 %. Основні породи дерев: дуб, береза, бук – у підніжжя гір, вище – хвойні породи. На рівнині степова рослинність		
Фауна	Вепр, вовк, рись, лисиця, ведмідь, сарна, гірський козел, олень, білка, заєць, борсук, тхір		
Природоохоронні території	4,7 %		

Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	НП Ретезат, резервати Біказ, Біля, Валя-Маре, Думбрава-Вадул та ін
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	Дельта Дунаю

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	21,8 (56 місце)
Народжуваність, ‰	9,49
Смертність, ‰	11,84
Природний приріст, ‰	-2,35
Сальдо міграції, ‰	-0,26
Пересічна щільність, осіб/км ²	91,99
Коефіцієнт урбанізації, %	57
Найбільші міста:	Бухарест, Констанца, Ясси, Тімішоара, Клуж-Напока, Плоешті
Етнічний склад:	румуні – 89,5 %, угорці – 6,6 %, цигани – 2,5 %, українці – 0,3 %, росіяни – 0,2 %, турки – 0,2 %
Офіційна мова	румунська
Релігія	православні – 86,8 %, протестанти – 7,5 %, католики – 4,7 %
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	21,1

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто, місцевість	Об'єкти
Бухарест	Триумфальна арка 19 ст., палаци: Правосуддя (19 ст.), Великих Національних Зборів (20 ст.), Республіки (20 ст.), Стирбей, Президентський, Королівський (20 ст.), Констакудило 20 ст.; монастир Антим 18 ст., монастир Міхай-Воде, Патріарша церква 17 ст.; музеї:

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

	Національний мистецтв, Народного мистецтва, Феодального мистецтва, Природничих наук, історії Бухареста, Етнографічний, Села.
Альба-Юлія	Давньоримські укріплення, собор св. Михайла 13 ст., фортеця 18 ст., капела Лацо 16 ст.
Брашов	Руїни фортеці 16 ст., ратуша 16 ст., церква св. Варфоломія 13 ст., Чорна церква 14-15 ст., неподалік - замок Бран (Замок Дракули) 14 ст.
Клуж-Напока	Руїни міських укріплень 13-17 ст., церква св. Михаїла 14-15 ст., будинок Корвінів 15-16 ст., палац Банфі 18 ст., численні церкви і музеї
Констанца	Руїни давньогрецького м. Томи та давньоримського м. Константіни, візантійська базиліка 5-6 ст., мечеті 18-19 ст., музеї
Орадя	Собор 18 ст.
Сібіу	Руїни міських укріплень 13-17 ст., палац 16 ст., палац Брукентала 18 ст., церкви, музеї
Сігішоара	Міські укріплення з брамами і вежами 13-14 ст., церкви 13-15 ст.
Сучава	Замок Четатя де Скаун 14 ст., церкви св. Георгія 15 ст., Димитрія 15 ст., Іллі 15 ст., монастир Воронець 15 ст.
Тімішоара	Замок Яноша Гуняді 15 ст., церкви і монастирі 17 ст.
Ясси	Собор та церкви 15 ст.
	Замок Гунедоара 15 ст.
	Замок Криш 16 ст.
	Замок Фегераш 16 ст.
Синая	Палац Пелеш 19 ст.
Область Марамуреш	Дерев'яні церкви
Гори Орештіє	Фортеці даків
Область Молдова	Церкви

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	1,5
Прибутки від туризму, млрд дол. США	1,4
Види туризму	Лікувально-оздоровчий, пізнавальний, спортивний, паломницький, із метою розваг і відпочинку (пляжно-купальний), діловий, екологічний

Турутворюючі країни	Італія, Німеччина, Словаччина, Угорщина, Україна
Найбільші туристичні центри	Бухарест, Констанца, Сігішоара, Сучава
Найвідоміші курорти	Мамая, Ейфорія, Мангалія, Констанца, Нептун, Олімп – морські, Пояна Брашов, Синая, Предял – гірськолижні; Бейле-Фелікс, Ейфори-Норд, Бейле-Херкуланеє - бальнеологічні
Популярні екскурсії та тури	Екскурсії в середньовічні замки та монастирі, зокрема, замок Бран, поїздки в Східні Карпати та дельту Дунаю, екскурсії Бухарестом, Сучавою, відпочинок на курортах
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Сливова настоянка, вишиванки і інше рукоділля, косметика
Національна кухня	<p>Досить оригінальна, проста та ситна. Сформувалася під впливом традицій слов'ян, угорців та турок.</p> <p>Традиційні страви:</p> <p>Мамалига – вид кукурудзяної каші</p> <p>Міч – шашлик зі свинини та яловичини, приготований на грилі</p> <p>Мелай - коржики</p> <p>Порколт – свинина з соусом з червоного перцю та галушками</p> <p>Патричени – смажені на вугіллі сосиски</p> <p>Сармале – голубці з капусти або виноградного листя</p> <p>Токітура – рагу з тельбухів</p> <p>Чулама – рагу з телятини</p> <p>Баран по-дракулівськи - баран, запечений у глині, різні види супів – чорби, фаршировані помідори, фаршировані гриби, страви з квасолі, різноманітні омлети, баран, засмажений на рожні, бринза, бісквіти з фруктами, бриош, баклава, рахат-лукум</p> <p>пиво “Урсус”, вина Бебяска, Фетяска, Каркаде, Оporto та ін., вінарс – рід бренді, цуйка - горілка зі слив, груш або яблук</p>
Національні свята	<p>1, 2 січня – Новий рік.</p> <p>Великдень</p> <p>1 грудня – Національний День Румунії.</p> <p>25, 26 грудня – Різдво.</p>

Візовий режим та документи, необхідні для оформлення візи	Потрібна віза. Необхідно пред'явити: закордонний паспорт, копію сторінки закордонного паспорта з особистими даними та фотокарткою, копію ідентифікаційного коду, 1 фото, поліс медичної страховки
Події та видовища	<p>Лютий — Зимовий Фестиваль в Сфінту-Георге.</p> <p>Квітень - Міжнародний Фестиваль Сучасного Мистецтва у Брашові, Національний Весняний Фестиваль в Хотені-Марамуреш.</p> <p>Травень - Фестиваль Нарцисів, а також Міжнародний Фестиваль фотографії і Міжнародний Фестиваль джазу і блюзу у Брашові.</p> <p>Червень – Трансільванський Міжнародний Кінофестиваль у Клуж-Напоці, Ярмарок Ремесел у Бухаресті і Ярмарок Пречистої Діви біля Гайна-гора.</p> <p>Липень – Національний Фестиваль популярної музики в Мамаї</p> <p>Серпень – фестиваль у Тулче, фольклорні свята "Тиргул-Фетелор".</p>
Адреса посольства в Україні	Київ, вул. Михайла Коцюбинського,8
Адреса українського посольства	Bucuresti, Calea Dorobantilor,16
Митні правила	<p>Ввезення іноземної валюти обмежене 50 тис. доларів США, суму більшу 10 тис. доларів США необхідно декларувати. Вивезення іноземної валюти обмежене завезеною сумою.</p> <p>Дозволено безмитне ввезення особистих речей. Заборонено ввезення вогнепальної зброї, боєприпасів, наркотиків, радіоактивних, психотропних і токсичних речовин. Є тимчасовий дозвіл на ввезення в країну без оплати митних зборів та інших формальностей фото-, аудіо- і відеотехніки по 1 предмету кожного найменування.</p> <p>Туристи можуть вивозити з країни, з оплатою митних зборів, речі, куплені на леї, отримані при законному обміні валюти і на підставі підтверджуючих документів. Безмитно ввозяться до 4 л вина або 1 л міцних алкогольних напоїв, 200 сигарет, 200 г кави.</p>
Туристу на	Давати чайові не прийнято. Можна залишити 5-

замітку	10 % у першокласному ресторані. Рекомендується ретельно перевіряти ресторанны рахунки. Не варто пити воду з водогону.
Національні символи і знакові постаті	Дунай, Карпати, Дракула, Бран, Марамуреш, мамалига, цуйка, хорезька кераміка, ваза "ґале", румунський фарфор, крашанки, Тудор Владіміреску, Трістан Тцара, Мірча Еліаде, Ніколае Григореску, Нікалае Чаушеску

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		167,1 (47 місце)
ВВП на душу населення, дол. США		12500 (98 місце)
Економічний статус держави		індустріально-аграрна країна
Рівень безробіття, %		5,1
Грошова одиниця		євро = 100 євроцентів
Галузі спеціалізації	сільське господарство (7,9 % ВВП)	зернове господарство (пшениця, кукурудза), буряківництво, соняшникарство, овочівництво, скотарство, свинарство, вівчарство, птахівництво
	промисловість (32,6% ВВП)	гірничодобувна, металургійна, нафтопереробна, машинобудівна, хімічна, харчова, текстильна, деревообробна і меблева
	сфера послуг (59,2% ВВП)	торгівля, логістика, міжнародний туризм, побутове обслуговування, банківські, освітні, медичні, транспортні послуги
Транспорт	довжина залізниць, км	10788
	щільність залізниць, км/тис. км ²	15,2
	довжина автошляхів, км	198817
	щільність автошляхів, км/тис. км ²	834
	аеропорти	53. Міжнародний аеропорт – Бухарест
	довжина водних шляхів, км	1731. Головні Дунайські порти: Галац, Браїла, Джурджу. Головний чорноморський порт – Констанца
Експорт		62,7 млрд дол. США. Товари: нафта, цемент, пиломатеріали, трактори, машини, кораблі, верстати, кукурудза, продовольчі товари, прокат кольорових

	металів
Імпорт	73,12 млрд дол. США. Товари: залізна руда, метали, електрокабель, дизельні двигуни, кокс, продукція важкого машинобудування, товари широкого вжитку, промислове обладнання, транспортні засоби
Головні торгові партнери	Німеччина, Італія, Франція, Угорщина й інші країни ЄС, США, Росія, Молдова, Україна

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Республіка
Глава держави	Президент
Вищий законодавчий орган	Національна Асамблея (палата депутатів і сенат)
Вищий виконавчий орган	Уряд
Адміністративне ділення	42 повіти і 1 столична округа
Внутрішньополітична ситуація	Стабільна, але існують проблеми етнічного характеру між румунами і угорцями, румунами і циганами
Членство в міжнародних організаціях	ООН, ЮНЕСКО, ЄС, ОБСЄ, РЕ, СОТ, МБРР, МВФ
Участь у міжнародних конфліктах	Суперечності з Україною навколо о. Зміїного та використання гирлової частини Дунайського водного шляху

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Пов'язані з розвитком кольорової металургії і нафтовидобутком, внаслідок якого забруднюється атмосферне повітря та внутрішні води, забруднення й ерозія ґрунтів у межах головних сільськогосподарських районів, збіднення біорізноманіття

§ 2. 9. СЛОВАЧЧИНА

Назва походить від етноніму народу – словаки

Офіційна назва: Словацька Республіка

Самоназва: Словенско

Столиця: Братислава

Площа: 49,0 тис.км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Центральна Європа
Межування з країнами	на півночі – з Польщею, на сході – з Україною, на півдні – з Угорщиною, на заході – з Австрією та Чехією.
Особливості ГП	Країна – член ЄС, що не має виходу до моря. Дунайська країна. На вершині гори Крагуле біля міста Кремниця знаходиться один із географічних центрів Європи.
Особливості ГТП	Не має морських кордонів. Для території характерним є ландшафтне різноманіття. Країна розташована у центрі ємного туристичного ринку.

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

		Назва	Розташування	Характеристика
Рельєф	Елементи рельєфу	Західні Карпати	північ та північний схід	Система хребтів – Високі Татри, Низькі Татри, Малі Карпати – що простягаються із заходу на схід. Низькі та середньовисотні гори з округлими вершинами. У Високих Татрах – скелясті вершини.
		Східні Карпати	схід	Представлені окремими хребтами (Вигорлат та ін.)
		Подунайська рівнина	південь країни	Височини, розділені долинами річок та низовини в долині Дунаю, на південному заході та південному сході
		Найвища точка	Герлаховський Шпіт (Високі Татри) – 2655 м	
	Характерні особливості	2/3 країни займають гори. Рельєф знижується з півночі на південь		
	Цікаві об'єкти	Деменівська печерна система (печери Льодяна, Свободи та ін.), Білянські печери, печера Важечка, Добшинська печера, арагонітова Очтинська печера та ін., долина Боцка, долина Вратна, Словацький рай – гірський масив із глибокими каньйонами, урвищами та водоспадами		
К	Тип клімату	Помірно-континентальний		

	Середні температури	Січня: на рівнинах -2°C, в горах – до-10°C; Липня: на рівнинах +21°C, у горах до +4°C
	Кількість опадів	500-650 мм, у горах – до 1000 мм і більше
	Характерні особливості	Зима холодна й суха, літо тепле й вологе. Сніговий покрив в горах тримається до 130 днів. Період міжсезоння (весна, осінь) у горах дуже короткий
Гідромережа	Основні річки	Дунай, Ваг, Грон, Морава, Іпель, Нітра, Горнад, Ондава, Топля
	Озера	Багато невеликих озер
	Бальнеологічні ресурси	Більше 1300 мінеральних та термальних джерел
	Цікаві гідрологічні об'єкти	джерело Дудінс, ущелина р. Дунаєць, ущелина р. Горнад
Природні зони	Широколистих лісів, лісостепів, висотна поясисть	
Флора	Лісовкрита площа – 40 %. Основні породи – бук, дуб, ялина, ялиця	
Фауна	вовк, заєць, рись, ведмідь, лисиця, їжак, косуля, олень, куріпка, лелека, орел та ін.	
Природоохоронні території	21 %	
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	НП Мала Фатра, Низьке Татри, П'єнінський, Словенський Рай, Татранський	
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	Печерний район Агтелек	

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	5,48 (113 місце)
Народжуваність, ‰	10,38
Смертність, ‰	9,64
Природний приріст, ‰	0,74
Сальдо міграції, ‰	0,29
Пересічна щільність, осіб/км ²	111,9
Коефіцієнт урбанізації, %	55
Найбільші міста:	Братислава, Кошице, Нітра, Прешов, Жиліна
Етнічний склад:	словаки – 83,9 %, угорці – 10,7 %, румуни – 1,8 %, українці – 1 %

Офіційна мова	словацька
Релігія:	католики – 68,9 %, протестанти – 10,8 %, греко-католики – 4,1 %
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	21

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто, місцевість	Об'єкти
Братислава	Замок 12-18 ст., старе місто з залишками фортечних мурів, брам, соборами і церквами, ратушею, блакитна церква 18 ст., палац Естергазі 18 ст., палац примаса 18 ст., музеї. В околицях – замок Девін.
Комарно	Фортеця 16-18 ст., церква св. Андрія 18 ст., міст через Дунай, архієпископат, університетські будівлі 17-18 ст.
Жиліна	Замок 16 ст., площа
Прешов	Готична церква св. Миколая 16 ст., євангелістська церква 17 ст., музей вина, музей Прешова
Трнава	Університетські будівлі 17-18 ст.
Нітра	Замковий комплекс, монастир, Францисканська церква, палац 18 ст., стара семінарія 18 ст.
Банська-Ставніца	Замок 16 ст., пам'ятки гірничодобувної промисловості
Кремніца	Замок 14-19 ст., шахтарські галереї 18-19 ст., музей монет і медалей
Банська-Бистриця	Готичні церкви, ратуша, міські укріплення
Кежмарок	Готичний замок 15 ст., руїни міських стін та замку 14-16 ст.
Кошице	Собор св. Єлизабет, готична капела 14 ст., домініканські церкви і монастир
Левоча	Фортеця 15 ст., церкви 15-19 ст., музеї
область Спиш	Замок Спишський Град
Модра	Замок Червений Камінь
Оравська область	Оравський Град
Зволен	Замок Зволен
Тренчин	Замок Тренчин, площа, церква та міські ворота,

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

	“Колодязь кохання”, художня галерея
Влколінець	Етнографічний музей-село
Бардейов	Історичний центр , в околицях – етнографічний музей Шариське

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	1,5
Прибутки від туризму, млрд. дол. США	2,4
Види туризму	Гірськолижний, оздоровчий, пізнавальний, гастрономічний, сільський, екологічний, спортивний
Туроутворюючі країни	Австрія, Чехія, Україна, Польща, Німеччина, Угорщина, Росія
Найбільші туристичні центри	Братислава, Кошице, Нітра
Найвідоміші курорти	Татранська Ломниця, Штрбске Плесо, Старий Смоковець, Ясна, Тале – гірськолижні, Бардейовські Купелі, П'єштяни, Тренчанське Тепліце, Дудінце - бальнеологічні
Популярні екскурсії та тури	Екскурсії Братиславою, Бардейовом, Банською Ставницею, селом Влколінець, поїздки до фортець та замків (Бойнице, Тренчин, Спишський Град, Чахтіце, Зволен), відпочинок на гірськолижних та бальнеологічних курортах, рафтинг
Видовища і події	Травень – рок-фестиваль у Братиславі, “Братиславська Ліра” Червень – фольклорні фестивалі по всій країні, музичні фестивалі в Тренчанське-Тепліце Липень – фольклорні фестивалі по всій країні, музичні фестивалі в Тренчанське-Тепліце, фольклорний фестиваль у Терхова Вересень – джазовий фестиваль у Братиславі, Свято збору винограду у Пезинці Жовтень – Міжнародний марафон Миру у Кошице Грудень – кінофестиваль “Фебіофест” (місто змінюється)
Популярні	Керамічні та порцелянові вироби: тарелі, глечики, келихи, писанки-краслиці; пиво, овечі шкіри та речі з

сувеніри та товари туристичного призначення	неї, горілка-боровичка, вівчарські пояси, вишивки, серветки, сир-корбачик, бринза, ляльки в національному одязі, цибулькова порцеляна, татранський чай, вино-франковка, дерев'яні фігурки.
Національна кухня	<p>Популярні страви:</p> <p>Спишська похутька -гуляш із печерицями і картопляними оладками</p> <p>Коліно (шматок свинячої ніжки, запеченої з різними спеціями у власному соку)</p> <p>Смажена або запечена форель;</p> <p>засмажений у паніровці з шинкою або грибами м'який сир.</p> <p>Найбільш відоме словацьке пиво - Топвар.</p> <p>Варті уваги білі та червоні вина з винограду місцевих сортів, фернет (лікер міцністю до 35%, який змішують с тоніком), деменовка (лікер, настояний на травах), фруктово-ягідні горілки - грушовиця, малиновиця та ін. боровичка (джин міцністю 40-45%), татранський чай (розведений спирт із травами, який при подачі підпалюється).</p>
Національні свята	<p>1 січня - День заснування Словацької Республіки</p> <p>6 січня - Поклоніння волхвів і Різдво православних християн</p> <p>Великдень</p> <p>1 травня - День праці</p> <p>8 травня - День звільнення</p> <p>5 липня - День святих Кирила і Мефодія</p> <p>15 серпня – Успіня Богородиці</p> <p>29 серпня - Річниця Словацького національного повстання</p> <p>1 вересня - День Конституції</p> <p>1 листопада - День усіх святих</p> <p>25-26 грудня - Різдво</p>
Візовий режим та документи, необхідні для оформлення візи	Країна Шенгенської угоди. Необхідні: закордонний паспорт; 1 фотографія; анкета; запрошення або ваучер готелю; зворотний квиток; довідка про купівлю валюти.
Адреса посольства в Україні	Київ, вул.Ярославів Вал, 34
Адреса українського посольства	Bratislava, Radvanska, 35
	При в'їзді у Словацьку Республіку дозволяється

Митні правила	ввозити без сплати мита (на одну особу): Тютюнових виробів - 200 цигарок, або 50 сигар, або 250 г тютюну; горілчаних виробів - 1 л, вина - 2 л.; парфумів 50 мл, парфумованої води, одеколону 250 мл, подарунків та товарів - на суму не більш ніж 175 євро; домашні тварини ввозяться з відповідним ветеринарним сертифікатом, зброя – із відповідним дозволом. При виїзді діють ті ж самі обмеження, що й при в'їзді. Предмети, що становлять мистецьку або історичну цінність, підлягають декларуванню та оплаті мита.
Туристу на замітку	Предметом національної гордості словаків є їх мова, тому в присутності словаків її краще не порівнювати з іншими. Будь-яка спроба заговорити словацькою викликає захоплення. Великі суми грошей, дорогі прикраси та документи краще зберігати в сейфі. Чайові у ресторані становлять 10% від суми замовлення, в рахунок не включені.
Національні символи та знакові постаті	Татри, Морава, замок Девін, Демановська долина, травнице, чрпак, волашки, фуяра, сливовиця, "татранський чай", модранська кераміка, сир "ошт'єпок", піянічки, хокей, Александр Дубчек, Зігмунд Палфі, Петер Дворскі

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		126,9 (64 місце)
ВВП на душу населення, дол. США		23300 (58 місце)
Економічний статус держави		Індустріально-аграрна країна
Рівень безробіття, %		13,2
Грошова одиниця		словацька крона = 100 геллерів
Галузі спеціалізації	сільське господарство (3,8 % ВВП)	зернове господарство, буряківництво, овочівництво, садівництво, виноградарство, м'ясо-молочне скотарство, птахівництво
	промисловість (35,5% ВВП)	видобування залізної руди та бурого вугілля; металургія, нафтопереробна промисловість, нафтохімічна, хімічна, лісова, деревообробна, текстильна, харчова
	сфера послуг	міжнародний туризм, торгівля,

	(60,7% ВВП)	банківські, освітні, медичні і транспортні послуги
Транспорт	довжина залізниць, км	3622
	щільність залізниць, км/тис.км ²	73,9
	довжина автошляхів, км	43761
	щільність автошляхів, км/тис. км ²	893,1
	аеропорти	35. Міжнародний у Братиславі
	довжина водних шляхів, км	172; Братислава і Комарно – річкові порти
Експорт		78,5 млрд дол. США. Товари: машини та устаткування, електротехніка, продукція нафтопереробної, харчової та хімічної промисловості, папір
Імпорт		75,1 млрд дол. США. Товари: енергоносії, боксити, машини й обладнання
Головні торгові партнери		Німеччина, Чехія, Франція, Росія, Угорщина

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Республіка
Глава держави	Президент
Вищий законодавчий орган	Національна Рада
Вищий виконавчий орган	Уряд
Адміністративний поділ	4 департаменти
Внутрішньополітична ситуація	Стабільна, але існують етнічні проблеми на побутовому рівні між словацькою більшістю та угорською меншістю
Членство в міжнародних організаціях	ООН, ЮНЕСКО, СОТ, МБРР, ОБСЄ, МВФ, МФЧХ, РЕ
Участь у міжнародних конфліктах	-

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Значне забруднення атмосферного повітря у промислових районах, кислотні дощі

§ 2. 10. УГОРЩИНА

Назва походить від етнічного народу – угорці
 Офіційна назва: Республіка Угорщина
 Самоназва: Мадьярсаг
 Столиця: Будапешт
 Площа: 93,0 тис.км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Центральна Європа
Межування з країнами	На півночі – зі Словаччиною, на північному сході – з Україною, на сході – з Румунією, на півдні – з Сербією, Хорватією та Словенією, на заході – з Австрією
Особливості ГП	Дунайська країна. Країна ЄС, що не має безпосереднього виходу до моря. Межування з великою кількістю держав різного рівня розвитку. Транзитне і центральне положення.
Особливості ГПП	Розташована у безпосередній близькості як від західноєвропейського, так і східноєвропейського споживчих туристичних ринків, має сприятливі природні й культурно-історичні передумови для розвитку індустрії туризму. Позбавлена виходу до моря

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Рельєф	Елементи рельєфу	Назва	Розташування	Характеристика
		Середньодунайська (Паннонська) низовина або Альфельд	Угорщина	центральна та східна
		Угорське Середньогір'я	центр країни	Невисокі гори до 1000 м.: гори Баконь, Піліш, Матри, Бюк, Хедьялья
	Найвища точка	г. Кекеш (Матри – відроги Альп) – 1015 м.		
	Характерні особливості	4/5 країни – рівнина, 1/5 - гори		
	Цікаві об'єкти	Печера Агтелек, де знаходиться найбільший у світі сталагміт (25 м.)		
Клім	Тип клімату	Помірно-континентальний		
	Середні температури	Січня: -4°C Липня: +22°C		

	Кількість опадів	450-800 мм
	Характерні особливості	Жарке літо та холодна зима. Найбільша кількість опадів припадає на період весна – початок літа. Часті тумани.
Гідромережа	Основні річки	Дунай, Тиса, Драва
	Озера	Балатон, Ферте, Хефіз
	Бальнеологічні ресурси	Більше 500 цілющих джерел
	Цікаві гідрологічні об'єкти	Балатон – найбільше та найтепліше в Центральній Європі озеро, озеро Хефіз
Природні зони	Степ	
Флора	Лісовкрита площа – 18 %. Основні породи дерев: дуб, береза, липа, клен	
Фауна	Лисиця, заєць, їжак, бабак, олень, косуля, вепр, лелека, чапля, дика качка, журавель, дрізд, сова, дятел	
Природоохоронні території	6 %	
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	НП Агтелек, Бюкк, Гортобадь, Дуна-Драва, Дуна-Іпой, Керош-Марош, Кішкун, Північно-Прибалатонський	
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	НП Хортобадь, виноробний район Токай, печерний район Агтелек, природні околиці Паннонхальму	

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	9,92 (87 місце)
Народжуваність, ‰	9,49
Смертність, ‰	12,7
Природний приріст, ‰	-3,21
Сальдо міграції, ‰	1,37
Пересічна щільність, осіб/км ²	107,1
Коефіцієнт урбанізації, %	68
Найбільші міста	Будапешт, Дебрецен, Мішкольц, Сегед, Печ, Дунауйварош, Секешфехервар
Етнічний склад	угорці – 92,3 %, румуни – 1,9 %
Офіційна мова	угорська
Релігія	католики – 51,9 %, кальвіністи – 15,9 %, ...

	лютерани – 3 %, греко-католики – 2,6 %
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	13,9

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто, місцевість	Об'єкти
Будапешт	Береги Дунаю, замкова гора у Буді, проспект Андрашші , будівля парламенту 19-20 ст., руїни римського поселення Аквінкум 1-4 ст., Будаїська фортеця 13-17 ст., палаци: королівський (13-18 ст.), Грешем (19 ст.), Нью-Йорк (19 ст.), Клотільд, Зічі, принца Савойського; замок Вайдагуняд 19-20 ст., численні храми різних конфесій, музеї: Аквінкум, історії Будапешта, Прикладного мистецтва, Транспорту, Історії музики, Біблії, Телефону, Торгівлі та готельної справи, Військово-історичний, філателії, іудаїзму, Меморіальний музей Ференца Ліста, "Людвіг", Угорська національна галерея та багато інших; термальні купальні – єдині у світі, що розміщуються в столиці держави із вільним доступом до термальних мінеральних джерел
Фертедь	Палац Естергазі – “угорський Версаль”
Паннонхальм	Бенедиктинський монастир
Егер	Церква Міноріта
	Королівська фортеця Естергом
Геделле	Палацово-парковий комплекс 18 ст.
Вацратот	Замок Брунсвік
Сірак	Замок 18 ст.
Тата	Готичний замок 15 ст.
Хедервар	Замок
Надьценк	Палац 18 ст.
Кесег	Фортеця Юришича
Вашсечень	Старий та новий замки Ебергені
Печ	Собор 11 ст., дві турецькі мечеті, ранньохристиянські захоронення
Шомбателі	Руїни давньоримського поселення, єпископський палац 18 ст.
Холлокьо	Етнографічний музей-село

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	10,25
Прибутки від туризму, млрд дол. США	5,6
Види туризму	Лікувально-оздоровчий, спортивний, пізнавальний, подієвий, сільський, діловий, гастрономічний
Туроутворюючі країни	Німеччина, Франція, Австрія, Італія, Україна, Росія
Найбільші туристичні центри і райони	Будапешт, райони о. Балатон і о. Хефіз
Найвідоміші курорти	Балатонфюред, Балатон, Шиофок, Балатоналмаді – пляжні, Будапешт, Хайдусобосло, Шарвар, Егер, Хефіз, Залакарош - бальнеологічні
Популярні екскурсії та тури	Екскурсії Будапештом, замками країни, круїзи Дунаєм, відпочинок на бальнеологічних курортах
Події	Січень – святкування Нового року у Будапешті, фестиваль Верді у Будапешті, Міжнародний фестиваль циркового мистецтва у Будапешті Березень – джазовий фестиваль у Дебрецені Травень – фестиваль рок-музики “Сігет” у Будапешті Червень – Святкові тижні у Шопроні, фестиваль у Сегеді Липень – Міжнародний фестиваль диксиленду у Мішкольці, фестиваль диксиленду та блюзу у Шарошпатаку, фестиваль народної музики у Мішкольці, Міжнародні лицарські ристалища у Вишеграді та Егері, Європейський народний фестиваль у Ясберень, бал Анни у Балатонфюреді Серпень – Фестиваль опери й балету “Будафест”, Дні народного мистецтва у Шарварі, карнавал квітів у Дебрецені, карнавал-парад у Будапешті, Дні кінного спорту у Хортобадь-Мата Вересень – Фестиваль Й.Гайдна у Фертед-Естерхазі, виноробний фестиваль у Будапешті, Всесвітній фестиваль “Ода вину” у Печі, “Свято Бичої Крові” в Егері
Популярні	Калочайська та матейська вишивки, блузки, чорна

сувеніри та товари туристичного призначення	кераміка, різьблені дерев'яні вироби, глазурований керамічний посуд, глики-кухлі з секретом, ткацькі вироби з Шаркезу, жолнайська і херендська порцеляна, кришталь, угорська ковбаса салямї, гусяча печінка, червона мелена паприка, токайське вино, фруктовa горілка "Паленка", ігристі вина, книги та альбоми з мистецтва
Національна кухня	Характерні страви з гармонійним смаком, приготовані з використанням паприки, цибулі, помідорів та стручкового перцю. Традиційні страви: Гуляш, курячий бульйон, курячий паприкаш з галушками, страви з капусти, паштет з гусячої печінки, гуляш, Халозле - рибний суп, Перекельт – рагу з рубленої цибулі; Галушки з сиром, рулети з вишнями, сиром, маком, галушки шомлої та варгабелеш, млинці, каштанова маса з вершками вина, серед яких найвідоміше - токайське
Національні свята	1 січня – Новий рік 15 березня – Національне свято Великдень 1 травня – День праці 20 серпня – День Іштвана Святого 23 жовтня – День Республіки 25-26 грудня – Різдво
Візовий режим та документи, необхідні для оформлення візи	Країна Шенгенської угоди. Необхідні: закордонний паспорт, копія першої сторінки закордонного паспорту, 1 фото, анкета, інформація про заброньоване місце в готелі або запрошення, довідка з місця роботи із зазначенням стажу роботи, посади та окладу, підтвердження матеріального забезпечення, страховка, копії квитків у обидва боки
Адреса посольства в Україні	Київ, вул. Рейтарська, 33
Адреса українського посольства	Budapest, Nogradi u., 8
Митні правила	Ввіз валюти необмежений. Велику суму необхідно задекларувати. Ввіз особистих речей без обмеження. Особам старше 16 років дозволений

	ввіз 250 сигарет, 2 л вина та 1 л міцних напоїв.
Туристу на замітку	Чайові складають 10-20 % і до рахунку не включаються. Погода в Угорщині досить мінлива, дмуть сильні вітри, тому необхідно подбати про відповідний одяг. Угорська мова – одна з важких для розуміння. Варто взяти розмовник. Уникайте обміну валюти на вулиці. Згідно угорського законодавства необхідно завжди мати з собою документи, що засвідчують особу. Великі суми грошей та прикраси краще тримати у сейфі.
Національні символи і знакові постаті	Дунай, озера Балатон і Хефіз, токайські вина, термальні води, салями, лечо, кубик Рубіка, чардаш, хунгарікум, оперета, "Ікарус", Шандор Петефі, Імре Кальман

6. ЕКОНОМІКА

ВВП		195,6 (55 місце)
ВВП на душу населення		19600 (65 місце)
Економічний статус держави		Індустріально-аграрна країна
Рівень безробіття, %		10,9
Грошова одиниця		форинт = 100 філлерів ¹
Галузі спеціалізації	сільське господарство (4,1% ВВП)	Зернове господарство (пшениця і кукурудза), картоплярство, буряківництво, овочівництво, виноградарство, свинарство, птахівництво
	промисловість (29,1% ВВП)	Кольорова металургія, машинобудування, хімічна, текстильна, харчова, фармацевтична
	сфера послуг (66,7% ВВП)	Торівля, логістика, міжнародний туризм, медичні послуги
Транспорт	довжина залізниць, км	8057
	щільність залізниць, км/тис.км ²	86,6
	довжина автошляхів, км	159568
	щільність автошляхів, км/тис. км ²	1715,8
	аеропорти	46. Міжнародний – у Будапешті

¹ Із 1999 р. філлер вилучений із обігу.

	довжина водних шляхів, км	1622
Експорт		107,1 млрд дол. США. Товари: транспортне устаткування, програмне забезпечення для комп'ютерів, хімікати, глинозем, сільськогосподарська продукція та сировина, товари легкої промисловості
Імпорт		101,5 млрд дол. США. Товари: продукція машинобудування, папір, бавовна, пиломатеріали.
Головні торгові партнери		Німеччина, Італія, Румунія, Польща, Австрія, Росія, Китай

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Парламентська республіка
Глава держави	Президент
Вищий законодавчий орган	Державні Збори
Вищий виконавчий орган	Рада Міністрів
Адміністративний поділ	19 областей, 20 міських областей, столиця
Внутрішньополітична ситуація	Стабільна
Членство в міжнародних організаціях	ООН, ОБСЄ, ОЄСР, НАТО, РЄ, МВФ, МБРР, СОТ, ЄС
Участь у міжнародних конфліктах	-

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Забруднення водного та повітряного середовища, забруднення ґрунтів
--

§ 2. 11. УЗБЕКИСТАН

За однією з версій, слово "узбек" означає "незалежний", "стан" – "країна"

Офіційна назва: Республіка Узбекистан

Столиця: Ташкент

Площа: 447, 4 тис. км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Середня Азія
Межування з країнами	на півночі і заході – з Казахстаном, на сході – з Киргизстаном, на південному сході – з Таджикистаном, на півдні – з Афганістаном і Туркменістаном
Омивається морями	Аральське море-озеро
Особливості ГП	Континентальна держава, омивається внутрішнім морем, що не має виходу до Світового океану; межує з слабо розвиненими країнами.
Особливості ГТП	Невигідне. Розміщена далеко від основних ринків туристичного попиту та пропозиції. Аральське море – зона екологічного лиха. Перевагою є розташування на давньому Шовковому шляху, що сприяло формуванню багатой бази культурно-історичних рекреаційно-туристичних ресурсів, які основою для сучасної туристичної індустрії

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

		Назва	Розташування	Характеристика
Рельєф	Елементи рельєфу	Туранська низовина, плато Устурт	північний захід країни	Рівнинний рельєф
		Передгір'я Тянь-Шаню	південний схід та схід країни	Досить високі хребти Бабатаг, Чакчар, Актау, Нуратау, Каратау, Кураминський, частина Гісарського, Зеравшанського хребтів
		Долини: Ферганська, Зеравшанська, Сурхандар'їнська	міжгірні улоговини крайнього сходу та південного сходу країни	Долини з численними оазами
	Найвища точка	4643 м (Гісарський хребет)		
Характерні особливості	Сейсмонебезпечний район			
Цікаві	Карстові печери: Бой-Булок, Фестивальна, Київська,			

	об'єкти	Уральська; Чимганські гори; урочище Сармишсай на схилі гірської системи Каратау
Клімат	Тип клімату	Помірний різко континентальний
	Середні температури	Січня: -7°C, +3°C Липня: + 26°C, +32°C
	Кількість опадів	Від 45 мм у пустельних районах до 1000 мм в горах
	Характерні особливості	Літо тривале, жарке й посушливе, зима холодна, малосніжна й коротка
Гідромережа	Основні річки	Сирдар'я, Амудар'я, Зеравшан, Чирчик, Чаткал, Кашкадар'я і Сурхандар'я. Влітку багато річок пересихає
	Озера	Аральське море, Айдаркуль, Тудакуль, Сарикамишське озеро
	Цікаві гідрологічні об'єкти	Аральське море як об'єкт антропогенного впливу; річка Чаткал – популярний маршрут для рафтингу
Природні зони	На рівнинах – пустелі (найбільша – Кизилкум), у гірських районах – степи, ліси, гірські луки	
Флора	Налічує 3700 видів рослин, із яких 20 % зустрічаються лише тут	
Фауна	У горах: косуля, архар, ведмідь, сніговий барс, гірські козли; у пустелях – джейран, сайгак, гризуни, ящірки, змії, черепахи; у заплавлених лісах – очеретяний кіт, кабан, олень	
Природоохоронні території	5,2 %	
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	Угам-Чаткальський НП, Гісарський, Заамінський, Бадай-Тугай, Кизилкумський, Сурханський ДЗ.	

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	28,4 (44 місце)
Народжуваність, ‰	17,33
Смертність, ‰	5,29
Природний приріст, ‰	12,04
Сальдо міграції, ‰	-2,65
Пересічна щільність, осіб/км ²	63,46
Коефіцієнт урбанізації, %	36
Найбільші міста	Ташкент, Самарканд, Бухара, Фергана, Наманган, Андижан

Етнічний склад	узбеки (80 %), росіяни (5,5 %), таджики (5 %), казахи (3 %), каракалпаки (2,5 %), татари (1,5 %)
Офіційна мова	узбецька
Релігія:	мусульмани-суніти (88 %), православні (9 %)
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	26

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто (місцевість)	Об'єкти
Ташкент	Руїни замку 15 ст., численні мавзолеї, мечеті і медресе 15-16 ст., архітектурні комплекси Імам Хазрат 16-19 ст., Чупаната 18-19 ст., Хайрабад 18-19 ст., палац князя Романова 19 ст., музеї, дендропарк, зоопарк, ботанічний сад
Самарканд	Старе місто , мавзолей Шахи-Зінда (усипальниця Тимуридів), ансамбль площі Регістан, усипальниця Тимура, архітектурний комплекс Бібі-Ханим 14-15 ст., городище Афросіаб, численні мавзолеї та мечеті 15-20 ст., музеї
Бухара	Старе місто , стіни старовинної цитаделі, більш ніж 140 архітектурних пам'яток 10-19 ст., серед яких мавзолей Сасанідів, мечеть Калян і одноіменна площа, басейн Лабі-Хауз
Хіва	Давня міська стіна, цитадель Куна-Арк, комплекс Ічан-Кала , палац Таш-Хаулі 19 ст., рабад Дишан-Кала, численні мечеті і медресе.
Коканд	Ансамбль ханських усипальниць Дахма-і-Шохон, палац Худоярхана 19 ст., музей
Шахрисабз	Історичний центр : Палац Тимура – Ак-Сарай, мечеть Кок-Гумбаз, склеп Тимура
Термез	Архітектурний комплекс Хакім ат-Термези 12-15 ст., меморіально-культурний комплекс Султан Саодат 13-14 ст., Ханака Кырк-Кыз 6-9 ст., буддійські культові центри Каратепа та Фаязтепа
Андіжан	Комплекс Джамі (мечеть, мінарети, медресе)

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

Нурата	Давня кузня 15 ст., система колодязів середніх віків, руїни середньовічної фортеці, будинки молитов Шайхуль-Нурі, мечеть Намозгох, мечеть Спанджвакта 16 ст.
Кармон	Мавзолеї Мирсаїда Бахрома, Ханака Касим Шайха, мечеть 10-16 ст. Руїни караван-сараю Рабаті Малік 11 ст.
Муйнак	Місто-привид, яке помирає разом із Аральським морем

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн. осіб	0,98
Прибутки від туризму, млрд. дол. США	0,121
Види туризму	Пізнавальний, гірськолижний, активні види туризму (велосипедний, пішохідний, рафтинг, альпінізм, кінний туризм), сільський, етнографічний, медичний (стоматологічний) туризм
Туроутворюючі країни	Росія та інші країни СНД, Малайзія, Пакистан, Індонезія, Єгипет
Найбільші туристичні центри	Ташкент, Самарканд, Бухара, Хіва
Найбільш відомі курорти	Чимган, Бельдерсай – гірськолижні, Чарвак
Популярні екскурсії та тури	Ташкент – Самарканд – Шахрисабз – Нурата – Бухара – Хіва – Ургенч; прогулянки на верблюдах по пустелях і степах, екскурсії на плато Устюрт та Аральське море, походи по Західному Тянь-Шаню (Бельдерсай, Чимган, Гулькам, плато Пулатхам); відвідини узбецьких та каракалпакських юрт, ночівля в юртах
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Посуд із блакитної кераміки, глиняні фігурки Насреддіна, тварин, бухарські та самаркандські вишивки, ювелірні вироби (сережки кашгар-болдак та куполки, срібні браслети з сердоліком, бірюзове намисто), різьба по дереву, латунні таці та джбани, тубетейки, шкатулки, виконані в традиційному стилі, бухарські, хівинські, кокандські, шахрисабзькі та шовкові самаркандські килими, каракалпакські паласи, мініатюрні сувенірні юрти, фігурки повстяних верблюдів, ляльки в національних костюмах,

	мініаторні узбецькі музичні інструменти – дутари, рубабі, танбури – прикрашені орнаментом з перламутру.
Національна кухня	Кухня найбільш різноманітна з усіх країн Сходу. Широке застосування отримали фрукти, горіхи та овочі, баранина, яловичина та конина. Традиційні страви: узбецький плов, казі – ковбаса з конини, мастава, шурпа – супи, мохора – гороховий суп, шашлик, сомса – пиріжки з листкового тіста, халва, обі-нон – пласкі коржі щоденного вжитку, патир – пласкі святкові коржі
Національні свята	1 січня - Новий рік 14 січня - День захисників Вітчизни 8 березня - Міжнародний жіночий день 21 березня – Навруз (ісламський Новий рік) 9 травня - День пам'яті та пошани 1 вересня - День Незалежності 1 жовтня - День вчителів та наставників 8 грудня - День Конституції
Візовий режим	Для громадян України встановлений безвізовий режим в'їзду терміном до 60 діб. Впродовж перших 72 годин перебування в країні необхідно зареєструватися. Туристи можуть зробити це в готелі.
Адреса посольства в Україні	м. Київ, вул. Володимирська, 16
Адреса українського посольства	м. Ташкент, вул. Я. Гулямова, 68
Митні обмеження	Ввіз в країну іноземної валют необмежений. Необхідно задекларувати суму, що ввозиться. Кількість вивезеної валюти не може перевищувати кількість ввезеної. Забороняється ввезення наркотиків та сильнодіючих медикаментів (без рецепту, що підтверджує необхідність їх застосування), зброї, боєприпасів, друкованої продукції та відеоматеріалів, що протирічать нормам ісламу. Заборонено вивезення

	продуктів харчування, художніх та історичних цінностей, золота (декларується) та коштовного каміння без дозволу відповідних інстанцій.
Туристу на замітку	Розмір чайових залежить від оцінки туристом рівня обслуговування. Зазвичай, чайові даються індивідуально в конверті в кінці обслуговування. Узбекистан – одна з найбільш безпечних країн на пострадянському просторі.
Національні символи і знакові постаті	Кизилкум, джейран, бавовна, махалля, хівинська кераміка, чайхана, плов, сюзане, зарчапан, лаух, Великий Шовковий шлях, Бухара, Самарканд, Регістан, Тамерлан (Тимур), Шахрух, Улугбек, Ходжа Насреддін, Алішер Навої, Абу-л-Касім Фірдоусі, Авіценна, Аль-Хорезмій, Бабур

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		92,24 (72 місце)
ВВП на душу населення, дол. США		3300 (168 місце)
Економічний статус держави		індустріально-аграрна держава з перехідною економікою
Рівень безробіття, %		1,1
Грошова одиниця		узбецький сом = 100 тійін
Галузі спеціалізації	сільське господарство (21,9% ВВП)	Бавовництво, тютюнництво, зернове господарство (рис, кукурудза, пшениця, ячмінь), плодівництво, виноградарство, овочівництво, баштанництво; вівчарство, молочно-м'ясне скотарство, верблюдовівництво
	промисловість (37,7% ВВП)	Видобувна (нафта, газ, вугілля, мідь, свинець, цинк), хімічна, легка, харчова, машинобудівна (с/г машинобудування, верстатобудування, електротехніка, радіоелектроніка,)
	сфера послуг (40,3% ВВП)	Торівля, побутове обслуговування
Транспорт	довжина залізниць, км	3645
	щільність залізниць, км/тис.км ²	8,1
	довжина автошляхів, км	86496
	щільність автошляхів, км/тис.км ²	193,2

	аеропорти	54, міжнародні – у Ташкенті, Бухарі, Самарканді та Ургенчі
	довжина водних шляхів, км	1100
Експорт		12,59 млрд дол. США. Товари: газ, бавовна, шовк-сирець, вовна, овочі, фрукти, виноград, кольорові метали
Імпорт		8,53 млрд дол. США. Товари: обладнання, цукор, лісоматеріали
Головні торговельні партнери		Росія, Туреччина, Казахстан, Китай, Південна Корея

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Республіка
Глава держави	президент
Вищий законодавчий орган	Олій Мажліс – однопалатний парламент
Вищий виконавчий орган	Кабінет Міністрів
Адміністративний поділ	12 вілайетів і Республіка Каракалпакстан
Внутрішньополітична ситуація	стабільна
Членство в міжнародних організаціях	ООН, ЮНЕСКО, СНД, ЄБРР, ВООЗ, МОП, ВМО, МВФ
Участь у міжнародних конфліктах	У 2001 р. країна надала свої військові бази американським військам, які проводили антитерористичні операції в Афганістані.

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Аральське море	Внаслідок використання вод річок басейну Аральського моря для зрошення, воно втратило $\frac{2}{3}$ своєї площі. Змінився клімат у бік збільшення континентальності, почастишали пилові бурі, які розносять морську сіль на великі відстані, збіднів рослинний і тваринний світ.
Забруднення водного середовища хімікатами та добривами; надмірне використання гербіцидів, пестицидів і мінеральних добрив при вирощуванні бавовнику призводить до забруднення ґрунтів солями важких металів.	

§ 2. 12. УКРАЇНА

назва походить від давньоруського слова “край”

Офіційна назва: Україна

Столиця: Київ

Площа: 603,7 тис.км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування:	Східна Європа
Межування з країнами:	Росія, Білорусь, Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія, Молдова
Омивається морями:	Чорним, Азовським
Особливості ГП	Чорноморська, карпатська, дунайська країна. Має транзитне положення. Межує з країнами, що розвиваються.
Особливості ГПП	Розташована у зоні дії сезонно комфортних і субкомфортних погодно-кліматичних умов; має вихід до узбережжя Чорного й Азовського морів; для території характерне ландшафтне різноманіття і густа річкова й озерна мережа; культура сформована під впливом перебування у зоні взаємодії католицизму, православ'я та ісламу; розташування у безпосередній близькості від ємного туристичного ринку Росії, населення якої є традиційним споживачем українських туристичних послуг.

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Рельєф	Елементи рельєфу	Назва	Розташування	Характеристика
		Східно-Європейська рівнина	основна частина України	Припіднята рівнина, до складу якої в межах України входять височини (Подільська, Придніпровська, Приазовська, Донецький кряж), низовини (Поліська, Придніпровська, Причорноморська) та окремі пасма: Розточчя, Вороняки, Гологори, Подільські Товтри.
		Карпати	захід країни	Молоді гори висотою до

				2000 і більше метрів. До складу яких входять хребти: Східні Бескиди, Горгани, Покутсько-Буковинський, Вододільний, Свидовець, Чорногора, Чивчини, Вулканічний, Рахівські гори
		Кримські гори	п-в Крим	Молоді гори висотою до 1500 і вище метрів. Складаються з трьох паралельних хребтів, що мають форму куест: Зовнішнього, Внутрішнього і Головного.
	Найвища точка	г. Говерла - 2061 м. (Карпати)		
	Цікаві об'єкти	Великий Кримський каньйон, долина привидів біля Демерджи, Плакуча скеля, Аю-Даг, базальтові стовпи у Рівненській області, грязьові вулкани Керченського півострова, Старуня, Дністровський каньйон, печери Оптимістична, Попелюшка, Подільські Товтри, Канівські гори та ін.		
Клімат	Тип клімату	Помірно-континентальний. На Південному березі Криму – субтропічний середземноморського типу		
	Середні температури	Січня: від +2 до -8°C Липня: від +17 до 25°C		
	Кількість опадів	600-700 мм на рік. В горах – до 1600 мм		
	Характерні особливості	Чітко виділяється чотири пори року. Стійкий сніговий покрив тримається, в середньому, 4 місяці. Впродовж року в середньому спостерігається 235 – 245 днів з сонячною погодою.		
Гідромережа	Основні річки	Дніпро, Прип'ять, Десна, Псел, Горинь, Ворскла, Інгулець, Случ, Стир, Сіверський Донець, Південний Буг, Дністер, Дунай, Прут, Тиса, Західний Буг		
	Озера	Сасик (Кундук), Ялпуг, Кагул, Кугурлуй, Катлабуг, Китай, Донузлав, Актаське, Світязь		
	Бальнеологічні	Родовища мінеральних вод поширені повсюдно по території України. Найкраще забезпечені		

	ресурси	Карпатський та Причорноморський регіони. Родовища лікувальних грязей найбільш поширені на чорноморських лиманах. Озокерит – у Львівській області, бішофіт – у Чернігівській.
	Цікаві гідрологічні об'єкти	Водоспади Учансу, Джур-Джур, Шипіт, Скакало, Оконські джерела, озера Синевир та Бребенескул
Природні зони	Мішаних лісів, лісостеп та степ. У горах – висотна пояси́сть.	
Флора	Лісовкрита площа – 16%. Основні породи дерев: сосна, дуб, клен, липа, ялина, ялиця.	
Фауна	Олень, заєць, вовк, лисиця, куниця, дикий кабан, лось, косуля, ведмідь	
Природоохоронні території	0,8%	
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	БЗ Асканія-Нова, Чорноморський, Дунайський, Карпатський, ДЗ Луганський, Український степовий, Кримський, Ялтинський, Горгани, Дніпровсько-Орільський, Канівський, Поліський, дендропарки Софіївка, Олександрія, Тростянецький та ін.	

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн. осіб	44,85 (30 місце)
Народжуваність, ‰	9,59
Смертність, ‰	15,76
Природний приріст, ‰	-6,17
Сальдо міграції, ‰	-0,08
Пересічна густина, осіб/км ²	74,3
Коефіцієнт урбанізації, %	69
Найбільші міста:	Київ, Харків, Дніпропетровськ, Одеса, Донецьк, Львів
Етнічний склад:	77,8% - українці, 17,3% - росіяни, а також молдавани, румуни, болгары, поляки, білоруси, євреї, мадяри, кримські татари та ін.
Офіційна мова	українська
Релігія:	76,5% - православні, 8% - греко-католики (уніати), автокафельна православна церква – 7,2%, 2,2% – римо-католики.

Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	35
---	----

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто (місцевість)	Об'єкти
Київ	Софійський собор 11 ст. , Києво-Печерська лавра, Золоті ворота, Маріїнський палац, Володимирський собор, музеї: художній, історичний, історичних коштовностей, однієї вулиці, Мистецький Арсенал.
Львів	старе місто , Високий Замок, арсенал, вежа Корнякта, каплиця Боїмів, собор св.Юра, вірменська церква, монастир бернардинців, Домініканський костел,
Олесько	замок 14 ст.
Мукачеве	замок 14-17 ст.
Манява	Манявський скит
Луцьк	замок Любарта, церкви, костьоли, монастирі
Дубно	замок 16-17 ст., монастирі бернардинців та кармелітів, палац 18 ст.
Острог	замок 15-16 ст.
Почаїв	Свято-Успенська лавра
Кам'янець-Подільський	фортеця 12-16 ст., церкви, собори
Меджибіж	замок 14-18 ст., церкви, костели
Чернівці	резиденція митрополита, центральна частина міста
Хотин	фортеця 13-18 ст.
Бердичів	монастир босих кармелітів, костел св. Варвари
Верхівня	палац 18 ст.
Біла Церква	Замкова гора, Брум, палац Браницьких, церкви та костели
Немирів	палацово-парковий комплекс 19 ст.
Тульчин	палац 18 ст.
Одеса	оперний театр, Потьомкінські сходи, Приморський бульвар
Білгород-Дністровський	генуезька фортеця 13-14 ст.
Севастополь	Руїни укріплень 19 ст., пам'ятник затонулим кораблям,

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

	руїни Херсонесу, будинок панорами “Оборона Севастополя”, графська пристань, вежа Вітрів
Бахчисарай	палацовий комплекс
Алупка	палацово-парковий комплекс Воронцова
Гаспра	палац “Ластівчине гніздо”
Лівадія	палац Романових
Судак	генуезька фортеця
Керч	кургани античної доби, руїни Пантикапея, Митридатські сходи, склеп Деметри, античні городища, фортеця Ені-Кале, Аджимушкайські каменоломні, церкви, музеї
Запоріжжя	національний заповідник “Хортиця”
Святогірськ	Святогірська Успенська лавра
Чернігів	Спаський та Борисоглібський собори, залишки укріплень 9-18 ст., Катерининська церква, П’ятницька церква, Антонієві печери, Болдина гора
Новгород-Сіверський	Спасо-Преображенський монастир, Успенський собор, торгові ряди, будинок гімназії, Миколаївська церква
Батурин	фортеця, палац Розумовського 18 ст., будинок Кочубея, Воскресенська церква
Ніжин	будинок Ліцею вищих наук, музей “Поштова станція”, численні церкви та собори
Глухів	церкви, собори, триумфальна арка,
Березова Рудка	палацово-парковий комплекс
Харків	Площа Свободи (найбільша в Європі), будинок Держпрому, Покровський та Успенський собори, музеї.

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн. осіб	21,4
Прибутки від туризму, млн. дол. США	4,3
Види туризму	пляжний, пізнавальний, гірськолижний, спортивний, релігійний, сільський
Туроутворюючі країни	Росія, Польща, Молдова, Білорусь, Угорщина, Словаччина, Румунія.
Найбільші туристичні центри	Київ, Львів, Ялта, Одеса, Чернігів, Івано-Франківськ, Луцьк, Чернівці
Найбільш відомі курорти	Велика Ялта, Алушта, Євпаторія, Судак, Феодосія, Одеса, Затока, Очаків, Кирилівка, Бердянськ – морські;

	Буковель, Славське – гірськолижні; Трускавець, Моршин, Куяльник, Хмільник, Немирів, Миргород, Поляна - бальнеологічні
Популярні екскурсії та тури	Пішохідні екскурсії історичними центрами Києва, Львова, Івано-Франківська, Чернігова, Чернівців, поїздки по замках Західної України та палацово-парковим комплексам Північної, Центральної та Східної України, до дендропарків Умані, Білої Церкви, Тростянця, Нікітського ботанічного саду, паломництво до Києво-Печерської, Почаївської та Святогірської лавр, підйоми на Говерлу, Ай-Петрі, Демерджи та інші вершини
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	вишиванки, писанки, обереги з соломи, булави, дерев'яний розписний посуд, керамічні дитячі іграшки-свистульки, солом'яні брилі, люльки, трембіти, ґердани, вовняні одяг та пледи у гуцульському стилі
Національна кухня	<p>Борошняні вироби: коржі, перепічки, пампушки, пироги, гречаники, млинці, оладки, галушки, локшина;</p> <p>Круп'яні страви: каша, куліш, жур, соломаха, мамалига, лемішка;</p> <p>Овочеві страви: борщі червоний, зелений, холодний, капуста, юшка, суп, голубці, варена картопля, деруни, варена квасоля, боби;</p> <p>М'ясні страви: варене м'ясо, печеня, ковбаса, кров'янка, салтисон, холодець, душенина, крученики, січеники, рубці;</p> <p>Молочні страви: м'який сир, будз, бринза, ряжанка, сирники;</p> <p>Напої: кваси, узвар, варенуха, медуха, пиво, наливки (слив'янка, вишнівка, тернівка, малинівка), настоянки, горілка.</p> <p>Обрядова та святкова їжа: коровай, шишки, паляниці, каша, узвар, коливо, кутя, паска, крашанки (писанки, шкрябанки), мандрики, шуляки.</p>
Національні свята	<p>1 січня – Новий рік</p> <p>7 січня – Різдво Христове</p> <p>8 березня – Міжнародний жіночий день</p> <p>Великдень</p> <p>1 травня – Свято весни та праці</p> <p>9 травня – День Перемоги</p> <p>28 червня – День Конституції</p> <p>Трійця</p> <p>24 серпня – День Незалежності</p>

Національні символи і знакові постаті	Козаки, булава, Дніпро, Київ, калина, верба, барвінок, вишиванка, шаровари, черес, писанка, хата-мазанка, сало, борщ, горілка, вареники, галушки, Чорнобиль, Володимир Великий, Ярослав Мудрий, Роксолана, Б.Хмельницький, Т.Шевченко, Леся Українка, М.Пирогов, І.Сікорський, В.Вернадський, Є.Патон, М.Амосов, В.Філатов, О.Антонов, О.Довженко, Б.Ступка, А.Шевченко, брати Клички
---------------------------------------	---

6. ТУРИСТИЧНІ РАЙОНИ УКРАЇНИ

Райони	Склад	Туристичні ресурси	Рівень розвитку	Види туризму
Кримський	АР Крим, м.Севастополь	Багаті природні рекреаційні ресурси (море, теплий клімат, піщані та галечникові пляжі, гори, печери, багата рослинність в горах та Південному березі Криму, велика кількість об'єктів ПЗФ, широке розповсюдження лікувальних грязей); курортні зони: Південного берегу Криму (Алупка, Алушта, Гаспра, Гурзуф, Коктебель, Кореїз, Лівадія, Масандра, Симеїз, Феодосія, Форос, Ялта), Гірського Криму (Білогірськ, Старий Крим), Західного Криму (Євпаторія, Саки, Чорноморське), Керченського півострова (Кам'янська, Чократ). Багаті соціально-культурні ресурси (Сімферополь, Євпаторія, Севастополь, Бахчисарай, Форос, Алупка, Кореїз, Гаспра, Лівадія, Ялта, Масандра, Гурзуф, Алушта, Судак, Феодосія, Керч)	найбільш розвинений	пляжний, оздоровчолікувальний, спортивний, екстремальний, пізнавальний, релігійний
Прикарпатський	Одеська, Миколаївська області	Море і лимани, піщані пляжі, широке розповсюдження мінеральних вод і грязей; велика	розвинений	пляжний, оздоровчолікувальний

		кількість кліматичних та бальнеологічних курортів (Затока, Сергіївка, Одеса, Кароліно-Бугаз, Шабо, Коблеве, Очаків, Куяльник, Хаджибей); архітектурні, археологічні, подійні, біосоціальні ресурси Одеси, Білгород-Дністровського, Очакова, Миколаєва, Парутиного, Рені, Ізмаїлу, Вилкового		й, пізнавальний
Приазовський	Херсонська, Запорізька області	Чорне та Азовське моря, піщані пляжі, широке розповсюдження мінеральних вод і грязей; Каховське та Дніпровське водосховища; унікальні природні об'єкти (Асканія-Нова, Олешківські піски, острови Джарилгач, Хортиця, Арабатська Стрілка); кліматичні та бальнеологічні курорти (Залізний Порт, Лазурне, Скадовськ, Генічеськ, Кирилівка, Бердянськ); архітектурні, археологічні, подійні ресурси Херсону, Запоріжжя, Берислава, Каховки, Василівки, Мелітополя, Бердянська.	розвинений	пляжний, оздоровчолікувальний, пізнавальний
Карпатський	Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська, Чернівецька області	Гірські мальовничі мало змінені ландшафти; бурхливі річки з водоспадами та чисті джерела, широке розповсюдження мінеральних вод і грязей; ліси, з різноманітним тваринним і рослинним світом, полонини, найвищі в Україні вершини, велика кількість об'єктів ПЗФ; кліматичні курорти у Ворохті, Косові, Шешорах, Яремчі, Ясіні, Яблуниці, Перечині, Чинадійовому, Кобилецькій Полянці, гірськолижні – у Турці, Тисовці, Славському, Воловці, Міжгір'ї, Вижниці, Верховині,	розвинений	гірськолижний, оздоровчолікувальний, спортивний, пізнавальний, екологічний, екстремальний, сільський, етнографічний

		<p>бальнеологічні – у Трускавці та Моршині, Соймах, Деренівці, Голубиному, Кобилецькій Полянці, Східниці, Шаянах; самобутня культура, етнографічні поселення, широке розповсюдження та велика різноманітність народних промислів; велика кількість різноманітних соціально-культурних ресурсів у Львові, Чернівцях, Ужгороді, Івано-Франківську, а також Крехові, Жовкві, Бродах, Золочеві, Свіржі, Дрогобичі, Моршині, Трускавці, Рогатині, Галичі, Богородчанах, Маняві, Яремчі, Коломиї, Ворохті, Шешорах, Косові, Хотині, Вижниці, Сторожинці, Мукачевому, Чинадійовому, Невицькому, Сваляві, Королевному, Рахові та ін.</p>		
ВОЛИНСЬКИЙ	<p>Волинська, Рівненська, Житомирська області</p>	<p>Різноманітні мальовничі ландшафти; чисті річки (Прип'ять, Стир, Турія, Горинь, Случ, Тетерів), озера (Шацькі, Турійсько-Озерянські), великі ліси та болота з різноманітним рослинним і тваринним світом, широке розповсюдження лікувальних грязей; соціально-культурні ресурси Луцька, Рівного, Житомира, Ковеля, Зимного, Володимир-Волинського, Колодяжного, Дубна, Острогу, Пляшевої, Клевані, Корця, Новоград-Волинського, Нової Чарторії, Баранівки, Бердичева, Кодні, Тригір'я, Верхівні, Коростишева та ін.</p>	<p>середнього розвитку</p>	<p>пізнавальний, спортивний, екологічний</p>
П	<p>Тернопільська,</p>	<p>Різноманітні мальовничі ландшафти; карстові печери,</p>	<p>слабо розви</p>	<p>пізнавальний,</p>

	Хмельницька, Вінницька області	мінеральні води (Немирів, Хмільник, Сатанів, Микулинці, Гусятин); велика кількість об'єктів ПЗФ; об'єкти паломництва у Зарваниці та Почаєві; соціально-культурні ресурси в Тернополі, Вінниці, Хмельницькому, Кременці, Вишнівці, Збаражі, Бучачі, Заліщиках, Гусятині, Кам'янці-Подільському, Старокостянтинові, Меджибежі, Сутківцях, Старокостянтинові, Шаргороді, Тульчині, Немирові, Барі, Мурованих Курилівцях, Могилеві-Подільському, Антополі.	нений	екстремальний, релігійний, спортивний
Столичний	м.Київ, Київська, Чернігівська, Черкаська області	Великі річки (Дніпро, Десна, Рось, Снов, Сейм), водосховища (Київське, Канівське, Кременчуцьке); велика кількість кліматичних курортів (Пуща-Водиця, Ворзель, Клавдієве-Тарасове, Буча, Лютіж, Пирогово, Феофанія, Конча-Заспа, Баришівка); відомі дендропарки (Олександрія, Софіївка, Тростянецький); історичний центр українських земель; розвиток народних ремесел; велика кількість архітектурних, археологічних, паломницьких, біосоціальних, подійних ресурсів у Києві, Чернігові, Черкасах, Переяславі-Хмельницькому, Трипільлі, Богуславі, Білій Церкві, Фастові, Новгород-Сіверському, Вишеньках, Сосниці, Седневі, Ніжині, Козельці, Прилуках, Качанівці, Сокиринцях, Умані, Моринцях, Шевченковому, Шполі, Кам'янці, Суботові, Чигирині.	розвинений	пізнавальний, діловий, оздоровчолікувальний, релігійний, водний

Придніпровський	Кіровоградська, Дніпропетровська області	Великі річки (Дніпро, Самара, Південний Буг, Інгулець), водосховища (Кременчуцьке, Дніпродзержинське, Дніпровське, Каховське); розвиток народних ремесел; історичний центр виникнення козацтва; архітектурні, археологічні, біосоціальні ресурси Кіровограда, Дніпропетровська, Миколаївки, Арсенівки, Капулівки, Павлиша, Кривого Рогу, Новомосковська.	середнього розвитку	пізнавальний, водний
Слобожанський	Сумська, Полтавська, Харківська області	Різноманітні мальовничі ландшафти; річки (Псел, Сула, Ворскла); поширення мінеральних вод та лікувальних грязей (Миргород, Березівка); розвиток народних ремесел; соціально-культурні ресурси Сум, Полтави, Харкова, а також малих історичних міст та сіл (Березова Рудка, Лубни, Миргород, В.Сорочинці, Диканька, Гоголеве, Опішня, Лебедин, Гамаліївка, Кролевець, Глухів, Путивль, Тростянець, Володимирівка, Шарівка, Ст.Мерчик, Ізюм та ін.)	середнього розвитку	пізнавальний
Донецький	Донецька, Луганська області	Азовське море, мальовничі ландшафти на півночі району; кліматичні морські курорти (Ялта, Мелекіне, Маріуполь, Новоазовськ, Седове); соціально-культурні ресурси Донецька, Луганська, Маріуполя, Краматорська, Святогірська, Артемівська, Лисичанська, Старобільська, Краснодона.	слабо розвинений	пізнавальний, діловий

7. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд. дол. США	329,3 (39 місце)
---------------------	------------------

ВВП на душу населення, дол. США		7200 (134 місце)
Економічний статус держави:		індустріально-аграрна держава з перехідною економікою
Рівень безробіття, %		7,9
Грошова одиниця:		гривня = 100 копійок
Галузі спеціалізації:	сільське і лісове господарство (10,5% ВВП)	зернове господарство (пшениця, жито, кукурудза, рис, ячмінь, просо, овес, гречка), буряківництво, картоплярство, соняшникарство, льонарство, плодівництво, овочівництво, баштанництво, виноградарство, скотарство, свинарство, лісорозведення і лісовідновлення
	промисловість (33,5% ВВП)	видобувна (кам'яне вугілля, марганцева й титанові руди, руди кольорових металів, сірка, графіт, кам'яна сіль), машинобудуванні й металообробка, чорна й кольорова металургія, хімічна, нафтохімічна промисловість, харчова, легка, лісова, деревообробна
	сфера послуг (56% ВВП)	торгівля, побутове обслуговування, транспортні транзитні послуги
Транспорт	довжина залізниць, км	21655
	щільність залізниць, км/ тис. км ²	35,9
	довжина автошляхів, км	169422
	щільність автошляхів, км/ тис. км ²	280,6
	аеропорти	Київ, Донецьк, Харків
	довжина водних шляхів	4500
	морські порти	Іллічівськ, Одеса, Херсон, Маріуполь, Керч
Експорт		69,4 млрд дол США. Товари: чорні й кольорові метали, залізна й марганцева руди, мінеральні добрива, цукор, напої
Імпорт		85,67 млрд дол США. Товари: нафта, газ, нафтопродукти, лісоматеріали, кольорові метали, папір

Головні торгові партнери	Росія, Білорусь, Молдова, Туркменістан, Польща, Угорщина
--------------------------	--

8. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління:	Республіка
Глава держави:	Президент
Вищий законодавчий орган:	Верховна Рада
Вищий виконавчий орган:	Кабінет Міністрів
Адміністративне ділення:	24 області, АР Крим та 2 міста
Внутрішньополітична ситуація	Сепаратистські настрої в Криму
Членство в міжнародних організаціях	ООН, СНД, ГУАМ
Участь у міжнародних конфліктах	Бере участь у миротворчих акціях

9. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

<p>Радіоактивне забруднення північних та центральних областей внаслідок аварії на ЧАЕС. Забруднення водного та повітряного середовища в промислово розвинених та урбанізованих районах. Ерозія ґрунтів та забруднення токсичними хімікатами</p>
---

§ 2. 13. ЧЕХІЯ

Назва походить від етноніму народу – чехи

Офіційна назва: Чеська Республіка

Столиця: Прага

Площа: 78,9 тис. км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Центрально-Східна Європа
Склад	Богемія (західна частина країни), Моравія (східна), Сілезія (північно-східна).
Межування з країнами	На півночі – з Польщею, на сході – Словаччиною, на півдні – з Австрією, на заході – з Німеччиною
Особливості ГП	Член ЄС і межує з країнами Європейського Союзу. Транзитне положення у центрі Європи. Не має безпосереднього виходу до моря. До Північного моря можна потрапити через р. Лаба (Ельба), до Чорного – р.

	Морава та Дунай
Особливості ГПП	Для території характерне ландшафтне різноманіття, поєднання різноманітних і якісних туристичних ресурсів природного і суспільного походження. Країна розташована у центрі ємного європейського туристичного ринку, на перетині головних туристичних потоків зі сходу на захід та з півночі на південь

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

		Назва	Розташування	Характеристика
Рельєф	Елементи рельєфу	Чеський масив	центральна частина країни	Середня висота 900 м. Внутрішня частина – котловина з кількох низовин. На півдні – височини з трьох боків оточений сильно зруйнованими горами середньої висоти
		Судети	на півночі	Середньовисотні хребти висотою до 1600 м. Старі гори з пологими і плоскими вершинами, порослими лісом
		Рудні гори	північний захід	
		Чеський Ліс і Шумава	на заході та південному заході	
		Західні Карпати	на сході	
	Найвища точка	г. Сніжка (1602 м) у Судетах		
	Характерні особливості	Переважають височини та середньовисотні гори		
	Цікаві об'єкти	На території Чехії знаходиться більше 2 тис. печер, які являють геологічну та археологічну цінність. Для відвідування відкрито 12 із них		
Клімат	Тип клімату	Помірно-континентальний		
	Середні температури	Січня: -1 -4°C, в горах - -7°C Липня: +18 +20°C, в горах - +8°C		
	Кількість опадів	600-800 мм, в горах – 1200-1600 мм		
	Характерні особливості	Літо тепле й вологе, зима – холодна й суха		
Гідр	Основні річки	Лаба (Ельба), Влтава, Морава		
	Озера	Озер мало. Найбільші – штучні Липно, Орлик, Нове		

	Млини.
Бальнеологічні ресурси	Відомі на увесь світ джерела на заході Чехії у Карлових Варах
Цікаві гідрологічні об'єкти	Вржидло – джерело у Карлових Варах, що вивергається на висоту 17 м
Природні зони	Широколистяних лісів, висотна поясність
Флора	Лісовкрита площа – 34 %. На схилах гір – мішані та хвойні ліси. На рівнинах – листяні ліси. Основні породи – ялина, сосна, дуб, клен, ясен, бук, липа
Фауна	Вовк, рись, ведмідь, олень, косуля, заєць, білка, кабан, куниця, глухар, куріпка, лелека, орел, дятел
Природоохоронні території	14 % території під охороною
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	НП Крконоше, Шумава

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	10,2 (84 місце)
Народжуваність, ‰	8,62
Смертність, ‰	10,94
Природний приріст, ‰	-2,32
Сальдо міграції, ‰	0,97
Пересічна щільність, осіб/км ²	129,0
Коефіцієнт урбанізації, %	74
Найбільші міста	Прага, Брно, Острава, Пльзень, Оломоуц
Етнічний склад	90,4 % - чехи, 3,7 % - морави, 1,9 % - словаки, 4 % - інші
Офіційна мова	чеська
Релігія	26,8 % - католики, 2,1 % - протестанти, 3,3 % - православні
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	9

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

Місто, місцевість	Об'єкти
Прага	Старе місто і в ньому Карлов міст, Староместська площа, Ратуша 14 ст. з астрономічним годинником, собор Тинської Божої Матері, Порохова вежа, базиліка св. Їржі; Єврейський квартал Йозефов із синагогами та кладовищем; Празький Град і в ньому собор св. Віта, Лоретанський монастир, Градчанський замок; палаци: королівський, Бельведер, Шварценберзький, Шернберзький, Чернінський, Тройський; музеї: Національний, м.Праги, Декоративного мистецтва, Сільськогосподарський, Ф.Кафки та ін.
Брно	Вілла Тугендгат , замок Шпільберк 13-17 ст., ратуша 13-16 ст., собор Петра і Павла 13-20 ст., церква св. Томаша 13-17 ст., церква св. Яна 14-18 ст., музеї
Пльзень	Будинок "Червоне серце" 17 ст., церква св. Бартоломія 14-15 ст., ратуша 16 ст., церква св. Анна, Музей пива
Чеське Будейовіце	Руїни замку 15 ст., ратуша 18 ст., домініканський монастир 13 ст., собор св. Мікулаша з Чорною вежею 13-17 ст.
Кутна Гора	Собор св. Варвари, Костниця, Монетний двір, срібні копальні
Чеський Крумлов	Історичний центр
Тельч	Історичний центр
Ледніце	Історичний центр
Зелена Гура	Прочанська церква
На південь від Праги	Замок Орлик
Подграби	Замок Глибока над Влтавою
На південний захід від Праги	Замок Карлштейн
Бенесов	Замок Конопіште
Злиття рік Лаби та Влтави	Замок Мелнік
Терезін	Замок
Ждяр-над-Сазавоу	Церква св. Яна Непомуцького
Кромержиж	Сади та замок
Оломоуц	Колона св. Трійці
Литомишль	замок
Тршебич	Єврейський район та базиліка св. Прокопа

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб:	8,8
Прибутки від туризму, млрд дол. США	7,6
Види туризму	Лікувально-оздоровчий, культурно-пізнавальний, гірськолижний, спортивний, промисельний (полювання), діловий
Туроутворюючі країни	Німеччина, Польща, Росія, Україна, Словаччина, Австрія
Найбільші туристичні центри:	Прага, Карлові Вари, Кутна Гора
Найвідоміші курорти	Карлові Вари, Маріанські Лазні, Франтішкові Лазні – бальнеологічні, Крконоше, Шумава, Бескиди, Єсеніки - гірськолижні
Популярні екскурсії і тури	Пішохідні прогулянки Прагою, екскурсії чеськими замками, оздоровчі тури до Карлових Вар, Маріанських Лазень та інших курортів, екскурсії до Кутної Гори, Чеського Крумлова, Тельча, Брно, Пльзенья
Події, видовища	Лютий: Оперний фестиваль у Празі, музичне свято у Брно Березень: фестиваль джазової музики в Карлових Варах Квітень: фестиваль спалювання відьом у Празі Травень: Фестиваль “Празька весна”, верхові прогулянки на Трійцю в Південній Моравії, Міжнародний книжковий ярмарок у Празі Червень: фестиваль рекордів та курйозів у Пелгржимові Липень: Міжнародний фольклорний фестиваль у Стражниці; Міжнародний кінофестиваль у Карлових Варах Серпень: Тенісний турнір на кубок “Шкоди” у Празі; мотогонки у Брно; Фестиваль імені Шопена в Маріанських Лазнях Вересень: міжнародний фестиваль “Празька осінь”, Міжнародний фестиваль Моцарта у Празі

	Жовтень: Міжнародний фестиваль джазової музики у Празі Грудень: хода на честь св. Мікулаша у Східній Моравії
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Богемський криштал (необхідно зберегти чек про купівлю для пропуску на митниці), маріонетки, ювелірні вироби з гранатом, пиво та пивні кухлі, лікер “Бехеровка”, сливовиця, абсент, карловарська сіль, картини з видами Праги
Національна кухня	У національній кухні прослідковуються дві кулінарні традиції: німецько-чеська (західна) і чехословацька (східна). Традиційні страви: Перші: супи з яловичини з макаронами, рисом, м'ясними фрикадельками і різними галушками, картопляний суп із протертими овочами, юшка з цибулі або часнику (полевка), суп-гуляш, супи-пюре картопляні, горохові, із цвітної капусти, з риби, з рубців, із тельбухів та ліверних ковбасок, багатоманітні ковбаски і різні види капусти; Другі: кнедлики, гуляш, смажена свинина, зрази, вепрове коліно, страви з дичини, карловарський рулет, смажений сир, запечений короп, смажений гусак, галушки з шинки, шніцель. Популярне пиво. Чехія – світовий лідер зі вживання пива на душу населення (160 л на рік). У Карлових Варах виготовляють “Бехеровку” – настоянку на місцевих травах.
Національні свята	1 січня – Новий рік Великдень 1 травня – Свято праці 8 травня – День визволення від фашизму 5 липня – день Кирила і Мефодія 6 липня – День Магістра Яна Гуса 28 вересня – День чеської державності 28 жовтня – день заснування Чеської держави 17 листопада – День боротьби за свободу й демократію 24-26 грудня – різдвяні свята
Візовий режим та документи, необхідні для оформлення візи	Країна Шенгенської угоди. Для оформлення візи необхідні: анкета, загальногромадянський закордонний паспорт, 2 фотографії, ксерокопія внутрішнього паспорта (1 і 2 сторінка, фото, відмітка про реєстрацію); медична страховка; довідка про

	роботу та доходи, туристичний ваучер і зворотні квитки.
Адреса посольства в Україні	Вул. Ярославів Вал, 34а
Адреса українського посольства	160000, Ch, de Gaulla 29, Praha 6, Bubenec
Митні правила	<p>Дозволяється ввозити в країну товари і подарунки на суму, що не перевищує 6 тисяч крон. Безмитно можна ввезти в Чехію 200 сигарет або 50 сигар чи 250 г тютюну, 1 л міцних напоїв чи 2 л вина. Спиртні напої дозволяється ввозити особам, які досягли 18 літнього віку, а тютюнові – із 16 років. Не обмежується ввезення і вивезення іноземної і національної валюти, але її необхідно задекларувати. Дозволяється провозити ліки для особистих потреб.</p> <p>Із країни можна вивозити необмежену кількість сувенірів та інших товарів некомерційного характеру за винятком предметів, які є національною культурною цінністю. Заборонено вивезення антикварних та інших предметів мистецтва без відповідних сертифікатів.</p>
Туристу на замітку	<p>Чайові не перевищують 10 %. Платять за послуги офіціантів, таксистів та гідів.</p> <p>Не можна палити на зупинках та у громадських місцях.</p> <p>Великі суми грошей, цінні речі та документи краще зберігати у сейфі.</p> <p>У Чехії дмуть сильні вітри, погода нестійка, тому необхідно подбати про відповідний одяг.</p> <p>На вулицях бруківка, варто взяти зручне взуття.</p>
Національні символи і знакові постаті	Карлові Вари, Карлів міст, собор Святого Вітта, Моравський карст, гранат, "Шкода", лікер "Бехеровка", пиво, оплатки, богемський криштал, варс, полька, хокей, Ян Гус, Ярослав Гашек

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США	285 (45 місце)
ВВП на душу населення, дол. США	27100 (51 місце)

Економічний статус держави		Індустріально-аграрна країна
Рівень безробіття, %		8,5
Грошова одиниця		крона = 100 гелерам
Галузі спеціалізації	сільське господарство (1,8 % ВВП)	Зернове господарство (пшениця, ячмінь, кукурудза), вирощування хмелю, картоплярство, садівництво, овочівництво, молочно-м'ясне скотарство
	промисловість (38 % ВВП)	Паливна промисловість, чорна металургія, хімічна, машинобудування, у легка, скляно-керамічна, харчова, ювелірна
	сфера послуг (60,2% ВВП)	Міжнародний туризм, торгівля, логістичні й освітні послуги
Транспорт	довжина залізниць, км	9620
	щільність залізниць, км/тис.км ²	121,9
	довжина автошляхів, км	128512
	щільність автошляхів, км/тис.км ²	1628,8
	аеропорти	122. Міжнародний – Прага
	довжина водних шляхів, км	664
Експорт		138,5 млрд дол. США. Товари: машини та обладнання, транспортні засоби, скло і біжутерія, пиво, кераміка, взуття, текстиль
Імпорт		133,2 млрд дол. США. Товари: сільськогосподарські товари, нафтопродукти, машини, метали
Головні торговельні партнери		Німеччина, Словаччина, Польща, Росія, Франція

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Республіка
Глава держави	Президент
Вищий законодавчий орган	2-палатний парламент: Палата Депутатів та Сенат
Вищий виконавчий орган	Уряд
Адміністративний поділ	7 областей, які поділяються на 77 районів
Внутрішньополітична ситуація	Стабільна
Членство в міжнародних організаціях	ООН, НАТО, ВТО, ЄС, ОЕСР, МВФ, МБРР, ЄБРР
Участь у міжнародних	Не бере

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Забруднення повітряного та водного середовища, кислотні дощі. У цілому, екологічна ситуація сприятлива

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Дайте характеристику соціально-історичних ресурсів міст Білорусі: Мінська, Хатині, Несвіжа, Бобруйська, Бреста, Гродно, Полоцька, Вітебська.
2. Яке значення мають географічне положення, природа та населення для розвитку туризму в Болгарії?
3. Чим приваблюють туристів Софія, гора Вітоша, Варна, Евксиноград, Балчик, Мелнік, Рильські гори, Великий Тирнов, Несебір, Казанлик та Жеравна, Пернік, Пловдив?
4. Опишіть природні та історико-культурні пам'ятки Вірменії: озеро Севан, місцевості Вайоцзор і Зангезур, міста Єреван, Ечміадзин, Гарні, Аштарак, Армавір, Гюмрі.
5. Охарактеризуйте географічне положення, природу та населення Грузії.
6. Назвіть основні архітектурні пам'ятки та курорти Грузії.
7. Які передумови розвитку туризму склалися в Молдові?
8. Опишіть географічне положення, природу та населення Польщі.
9. Якими рекреаційними ресурсами відомі Варшава, Краків, Гданськ, Лодзь, Белосток, Познань, Торунь, Щецин, Вроцлав, Ченстохова?
10. Охарактеризуйте географічне положення Росії.
11. Які природні умови сприяють розвитку туризму в Росії? Вкажіть, які види туризму, що базуються на природних рекреаційних ресурсах, можливо розвивати в Росії. Наведіть приклади.
12. Охарактеризуйте особливості народонаселення та їх вплив на розвиток туризму в Росії.
13. Дайте характеристику політичних та економічних умов розвитку туризму в Росії.
14. Перерахуйте та покажіть на карті туристичні райони Росії.
15. Охарактеризуйте основні визначні пам'ятки міст Росії: Москви, Санкт-Петербургу, міст Золотого Кільця Росії.
16. Охарактеризуйте рекреаційно-ресурсний потенціал Румунії.
17. Чим приваблює туристів Словаччина? Які словацькі курорти вам відомі?
18. Які передумови розвитку туризму склалися в Угорщині?

19. Охарактеризуйте основні угорські курорти.
20. Охарактеризуйте геотуристичне положення України.
21. Які природні умови сприяють розвитку туризму в Україні?
22. Охарактеризуйте соціально-культурні ресурси основних туристичних центрів України.
23. Перерахуйте та покажіть на карті туристичні райони України.
24. Охарактеризуйте географічне положення, природу та населення Чехії.
25. Охарактеризуйте пам'ятки історико-культурних центрів Узбекистану: Ташкента, Самарканда, Бухари, Хіви, Шахрісабза, Муйнака.
26. Дайте характеристику культурно-історичних пам'яток та природних рекреаційних ресурсів Праги, Карлових Вар, Кутної Гори.
27. Які замки Чехії вам відомі?

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Розробіть тур країнами Східної та Центральної Європи з переліком пам'яток, які варто відвідати: а.) екологічний; б.) екстремальний; в.) етнографічний; г.) гастрономічний. Обґрунтуйте свій вибір.
2. Порівняйте економічні та демографічні передумови розвитку туризму в Україні та будь-якій країні Західної та Східної Європи. Заповніть таблицю 2. 1. Зробіть відповідні висновки.

Таблиця 2. 1

Порівняльна характеристика демографічних та економічних передумов розвитку туризму в Україні, ... та ... .

Показник/країна	Україна	...	...
Площа, тис. км ²			
Кількість населення, млн осіб			
Народжуваність, ‰			
Смертність, ‰			
Природний приріст, ‰			
Сальдо міграції, ‰			
Пересічна щільність, осіб/км ²			
Коефіцієнт урбанізації, %			
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %			
ВВП			
ВВП на душу населення			
Економічний статус держави			

Рівень безробіття				
Галузі спеціалізації	сільське господарство			
	промисловість			
	сфера послуг			
Транспорт	довжина залізниць, км			
	щільність залізниць, км/тис. км ²			
	довжина автошляхів, км			
	щільність автошляхів, км/тис. км ²			
	аеропорти			
	довжина водних шляхів, км			
Експорт				
Імпорт				
Торгівельне сальдо				

- За даними таблиці 2. 2 накресліть графіки динаміки туристичних прибуттів в окремих східноєвропейських країнах. Зробіть відповідні висновки.

Таблиця 2. 2

Кількість туристичних прибуттів у східноєвропейських країнах, млн осіб

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Україна	18,9	23,1	25,4	20,80	21,2	21,4
Польща	15,6	14,9	13,0	11,89	12,5	13,4
Чехія	6,4	6,7	6,6	6,03	8,6	8,8
Угорщина	9,3	8,6	8,8	9,06	9,5	10,3
Болгарія	5,2	5,2	5,8	5,74	6,1	6,3

- Підготуйте доповідь про цікаві природні та соціально-культурні пам'ятки країн Східної та Центральної Європи.
- На контурну карту Росії нанести основні райони розвитку туризму, позначивши кольором їх спеціалізацію.
- Замалювати схему Золотого кільця Росії, позначити шляхи сполучення між ними та Москвою.
- На контурну карту нанести основні курортні зони Росії: Кавказькі Мінеральні Води (Кисловодськ, Єссентуки, П'ятигорськ, Железноводськ), Великі Сочі (Адлер, Аше, Вардане, Головінка, Дагомис, Красная Поляна, Лазаревское, Лоо, Магрі, Макопсе, Сочі, Чемтепсе, Чемітоквадже, Хоста), Велика Анапа (Анапа, Благовещенское, Бімлюк, Вітязево, Джемете), Геленджик (від Новоросійська до Туапсе).
- Користуючись даними посібника та списком рекомендованих джерел, скласти докладну країнознавчу характеристику однієї з країн Центральної або Східної Європи.

9. Опишіть туристичний імідж Грузії, Молдови, Чехії, Польщі, Угорщини, Росії.

ЗНАЙДІТЬ НА КАРТІ ТА ВИВЧІТЬ РОЗТАШУВАННЯ:

Природних об'єктів:

- Білорусь:** ріки: Прип'ять, Німан, Березина, Західна Двіна; озера: Нарочанські, Браславські.
- Болгарія:** Нижньодунайська рівнина, Стара Планіна, Средна-Гора, Родопи, Пірін, Рила, Верхньофракійська низовина; ріки: Дунай, Марица.
- Вірменія:** Вірменське нагір'я, Малий Кавказ, Араратська рівнина; ріки: Раздан, Аракс; озеро Севан.
- Грузія:** Великий Кавказ, Малий Кавказ, Колхідська низовина, Сурамський хребет; ріки: Ріоні, Кура, Арагві, Алазані.
- Молдова:** Кодри; ріки: Прут, Дністер, Дунай.
- Польща:** Великопольська низовина, Мазовецька низовина, Підляська низовина, Малопольська височина, Люблінська височина, Судети, Карпати, Мазурське поозер'я; ріки: Одра, Вісла, Варта, Буг, Сан.
- Росія:** Східноєвропейська рівнина, Західносибірська рівнина, Середньосибірське плоскогір'я, Східносибірське нагір'я, Уральські гори, Кавказ, Алтай, Саяни; озера: Байкал, Онезьке, Ладозьке, Селігер; ріки: Волга, Ока, Дон, Кама, Печора, Лена, Об, Єнісей, Амур.
- Румунія:** Карпати, Трансільванське плато, Нижньодунайська рівнина; ріки: Дунай, Прут, Сирет.
- Словаччина:** Високі Татри, Низькі Татри, Східні Карпати, Подунайська рівнина; ріки: Дунай, Ваг, Грон, Морава.
- Угорщина:** Середньодунайська низовина, Угорське Середньогір'я; ріки: Дунай, Тиса, Драва, озеро Балатон.
- Узбекистан:** плато Усторт, Туранська низовина, долини: Ферганська, Зеравшанська, Сурхан-дар'їнська; ріки: Сирдар'я, Амудар'я; Аральське море; пустеля Кизилкум.
- Україна:** Українські Карпати, Кримські гори, Прикарпатська височина, Подільська височина, Придніпровська височина, Приазовська височина, Донецький кряж, Поліська низовина, Придніпровська низовина, Причорноморська низовина; ріки: Дніпро, Південний Буг, Сіверський Донець, Дністер, Дунай.
- Чехія:** Чеський масив, Судети, Рудні гори, Чеський Ліс, Шумава, Західні Карпати; ріки: Лаба, Влтава, Морава.

Населених пунктів:

- Білорусь:** Мінськ, Брест, Гродно, Полоцьк, Мір, Несвіж, Ліда.
- Болгарія:** Софія, Варна, Евксиноград, Велике Тирново, Несебир, Балчик, Мелнік, Пловдів, Казанлик, Бургас.
- Вірменія:** Єреван, Гюмрі, Вагаршапат, Аштарак, Діліжан, Гехарт.
- Грузія:** Тбілісі, Мцхета, Кутаїсі, Телаві, Батумі, Сухумі, Гагра, Піцунда, Новий Афон, Боржомі, Бакуріані.
- Молдова:** Кишинів, Тирасполь, Тигиня, Бельці, Бендери, Оргеїв.
- Польща:** Варшава, Краків, Торунь, Гданськ, Познань, Вроцлав, Ченстохова, Закопанє, Сопот, Колобжег, Свіноуйсце.
- Росія:** Москва, Санкт-Петербург, Володимир, Іваново, Кострома, Ростов, Суздаль, Ярославль, Великий Новгород, Архангельськ, Вологда, Казань, Волгоград, Красноярськ, Іркутськ, Хабаровськ, Владивосток, Анапа, Геленджик, Сочі, Єсентуки, Домбай.
- Румунія:** Бухарест, Альба-Юлія, Брашов, Клуж-Напока, Констанца, Сігішоара, Тімішоара; області: Молдавія, Валахія, Добруджа.
- Словаччина:** Братислава, Комарно, Прешов, Трнава, Нітра, Банска-Станіца, Кошице, Тренчин, Бардейов.
- Угорщина:** Будапешт, Печ, Фертедь, Шарвар, Егер, Хефіз, Дебрецен, Мішкольц.
- Узбекистан:** Ташкент, Бухара, Самарканд, Хіва, Коканд, Шахрисабз, Термез.
- Україна:** Київ, Львів, Ялта, Одеса, Чернігів, Івано-Франківськ, Луцьк, Чернівці.
- Чехія:** Прага, Брно, Пльзень, Чеське Будейовіце, Кутна Гора, Чеський Крумлов, Тельч, Ледніце, Зелена Гура, Оломоуц, Карлові Вари.

РЕКОМЕНДОВАНІ БІБЛІОГРАФІЧНІ ДЖЕРЕЛА

1. Александрова А.Ю. Международный туризм [Текст] / А.Ю.Александрова. – М.: Аспект-Пресс, 2002. – 470 с.
2. Алексеев Ю. М., Наулко В. І., Руденко Н. В. Країнознавство: Навч. посіб. [Текст] / Ю. М. Алексеев, В. І. Наулко, Н. В. Руденко; Київський славистичний ун-т. — К. : КСУ, 2002. — Ч. 1 : Культура народів слов'янських країн. — К. : КСУ, 2002 — 122 с.
3. Алешугіна Н. О. Основи туристичного країнознавства: опорний конспект у таблицях і схемах : [навч.-наочн. пос.] / Н. О. Алешугіна, О. О. Зеленська, І. В. Смаль / За ред. І. В. Смалья – Ніжин : Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. – 352 с.

4. Беннет Л., Беннет П. Болгария: Путеводитель [Текст]/ Thomas Cook Publishing / К. Ткаченко (пер.с англ.). - М. : Издательско-торговый дом "Гранд". Фаир-Пресс, 2006. – 192 с.
5. Блій Г. де, Мулер Пітер. Географія: світи, регіони, концепти [Текст] / Г. де Блій, П.Мулер. – К.: Либідь, 2004. – 740 с.
6. Болгария: Путеводитель [Текст] / Г.Вайс (авт.текста). - М. : Дубль В, 1997. – 96 с.
7. Вацеба В.Я. Туристичне країнознавство. – Чернівці, 2003. – 32 с.
8. Весь мир: Энциклопедический справочник [Текст]. – Минск: Литература, 1996.
9. Гачев Г. Национальные образы мира. Соседи России: Польша, Литва, Эстония [Текст]/ Г.Гачев . - М. : Прогресс-Традиция, 2003. – 384 с.
10. Дахно І. І., Тимофіїв С. М. Країни світу: енциклопедичний довідник [Текст] / І. І. Дахно, С. М. Тимофіїв. – К.: МАПА, 2007. – 608 с.
11. Ди Дука М. Польша: путеводитель [Текст] / М. Ди Дука. - М. : ФАИР, 2008. - 176 с.
12. Дорошко М.С. Країнознавство. Країни СНД: навч. посібник [Текст] / М.С.Дорошко; Міжрегіональна академія управління персоналом. — К. : МАУП, 2007. — 279 с.
13. Дубович І. А. Країнознавчий словник-довідник [Текст] / І. А. Дубович. – К.: Знання, 2008. – 839 с.
14. Косолапов А. Туристическое страноведенье [Текст] / А.Косолапов. – М., 2005.
15. Масляк П. О. Країнознавство : [підручник] / П. О. Масляк. – К. : Знання, 2008. – 292 с.
16. Нариси історії Росії [Текст] / О. О. Чубар'ян (заг. ред.), А. В. Блануца (пер. з рос.); РАН; Інститут всесвітньої історії / – К. : Ніка-Центр, 2007. — 800 с.
17. Низовский А. Ю., Маньшина Н. В. Венгрия [Текст] / А. Ю. Низовский, Н. В. Маньшина. - М. : Вече, 2006. – 303 с.
18. Низовский А.Ю. Болгария и семь ее чудес [Текст] / А.Ю. Низовский. - М. : Вече, 2002. - 318с.
19. Олійник Я. Б. Географія: Україна і світ / Я. Б. Олійник, П. Г. Шищенко, А. В. Степаненко, П. О. Масляк. — К. : Знання, 2008. — 456 с.
20. Пименова Т. М., Филимонов Р. М., Варга Т. В. Чехия. Путешествие за здоровьем: Исторический путеводитель [Текст] / Т.М.Пименова, Р.М.Филимонов, Т.В.Варга - М. : Вече; Аврора Интур, 2002. - 207с.
21. Романов А. А. Зарубежное туристическое страноведенье [Текст] / А. А. Романов. – М.: Советский спорт, 1999.
22. Сартакова М. С.. Венгрия: путеводитель [Текст] / М.С.Сартакова. - [М.] : Вокруг света, 2007. - 214 с.
23. Словакия: Путеводитель [Текст] / О. В. Лощакова (авт.-сост.). - М. : Издательский Дом "Симон-Пресс", 2001. – 205 с.
24. Смаль І. В. Туристичні ресурси світу : [навч. посіб.] / Ігор Смаль – Ніжин: Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. – 336 с.
25. Советский Союз. Географическое описание [Текст] у 22-х т. – М.: Мысль, 1967.
26. Социально-экономическая география зарубежного мира [Текст] / Под ред. В.В.Вольского. – М.: КРОН-Пресс, 1998. – 591 с.

27. Соціально-економічна географія країн СНД і Балтії (без України і Росії): Навч.-метод. посіб. [Текст] / Т. І. Слоньова; Луганський національний педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка – Луганськ : Альма-матер, 2004. – 133 с.
28. Страны и народы. Научно-популярное географо-этнографическое издание в 20-ти томах [Текст]. М.: 1978-85.
29. Страны и народы: Энциклопедия [Текст]. – С.-Пб.: Дельта, 1997.
30. Страны мира: Справочник для эрудитов и путешественников [Текст]. – Харьков, 2006. – 384 с.
31. Україна-Польща: Спадщина століть [Фото]. – К.: Грані-Т, 2007. 157 с.
32. Хороша страна Болгария [Текст] // Туристические новости. – 2001. - №6. – С. 20-21.
33. Шевельов А. Болгарія. Нас тут люблять [Текст] / А.Шевельов. // Міжнародний туризм. – 2002. -№4. – С.24-25.
34. Юрківський В. М. Країни світу: Довідник [Текст] / В.М.Юрківський. – К.: Либідь, 2001. – 368 с.
35. <http://archive.travel.ru/>
36. <http://countries.inapro.ru/countries.shtml>
37. <http://country.turmir.com/>
38. <http://geosite.com.ru/>
39. <http://svit.ukrinform.ua/>
40. <http://turist.rbc.ru/>
41. <http://www.algol.com.ua/>
42. <http://www.alltravels.com.ua/>
43. <http://www.evropa.org.ua>
44. <http://www.intergid.ru/country/>
45. http://www.krugosvet.ru/enc/Earth_sciences/geografiya/
46. <http://www.stranymira.com/strany.html>
47. <http://www.tourua.com/ru/resort/>

КРАЇНИ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОГО ТУРИСТИЧНОГО РАЙОНУ

§ 2. 14. АВСТРІЯ

*Назва походить від давньонімецького
"остерайх" – "східна країна"*

Офіційна назва: Австрійська Республіка

Самоназва: Остерайх

Столиця: Відень

Площа: 83,8 тис. км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Південна частина Центральної Європи
Межування з країнами	На півночі – з Німеччиною та Чехією, на сході – з Угорщиною та Словаччиною, на півдні – з Італією та Словенією, на Заході – з Ліхтенштейном та Швейцарією.
Особливості ГП	Альпійська, придунайська країна, що не має безпосереднього виходу до моря; на півночі, сході і півдні межує з країнами Європейського Союзу.
Особливості ГПП	Розміщення у гірських та передгірних районах обумовлює значне різноманіття природних рекреаційних ресурсів. Країна знаходиться в центрі європейського туристичного ринку.

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Рельєф Елементи рельєфу	Назва	Розташування	Характеристика
		Австрійські Альпи	захід, південь і центр країни (3/4 території)

			У горах 878 льодовиків та більше 200 багаторічних сніжників
	Середньодунайська рівнина	долина Дунаю, північ країни	Пагорбова рівнина з численними озерами
	Найвища точка	г. Гросглокнер (3798 м.)	
	Характерні особливості	Одна з найбільших гірських країн Європи, середня висота – 900 м над рівнем моря	
Цікаві об'єкти	Оглядові майданчики гір Пфандер, Гайсберг, Унтерсберг, Форальпендланд, Доломітові Альпи, льодова печера Айсризенвельт, Дахштайнські печери, печери в Пеггау		
Клімат	Тип клімату	Помірно-континентальний.	
	Середні температури	Січня: -2°C, в горах – до -14°C Липня: +19°C	
	Кількість опадів	Від 600 мм на сході до 2000 мм на західних та південно-західних схилах Альп	
	Характерні особливості	3 кліматичні регіони: Альпи (сонячно взимку, хмарно влітку), долина Дунаю (найсухіший клімат) та Південний Схід (суворі зими, тепле літо). Сніг лежить у горах 7-8 місяців	
Гідромережа	Основні річки	Дунай із притоками Інн, Енс, Драва, Мур, Морава; Рейн	
	Озера	580 озер, переважно льодовикового походження. Найбільші – Боденське, Аттерзее, Нейзідлер-Зее. Особливо багато на північному заході – Озерний край.	
	Бальнеологічні ресурси	Забезпечена термальними джерелами різного мінерального складу (сірчані, йодові, радонові, хлоридні), на основі яких функціонують курорти Баден, Гастайнерталь, Бад Татцмандорф, Бад Кляйнкірххайм та інші	
	Цікаві гідрологічні об'єкти	Підземне озеро Сігрот – найбільше в Європі (м.Хінтербрюль)	
Природні зони	Широколистяних лісів, лісостеп, степ; в горах – висотна поясність		
Флора	Лісовкрита площа – 47 %. До висоти 600-800 м – широколистяні ліси (дуб, бук, граб, ясен); вище – мішані ліси, з 1400 м – хвойні ліси, з 2000 м – альпійські луки		

Фауна	Благородний олень, лось, косуля, бурий ведмідь. В горах – гірський козел, сарна, альпійський бабак, альпійська біла куріпка
Природоохоронні території	25 %
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	Заповідники – Арншпіц, Гросглокнер-міт-Пастерце-унд-Гмсгрубе, Кайзергебірге, Наскер, Філлахер-Альпе, Донау-Ауен, НП Тайаталь, Нокберге

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	8,2 (94 місце)
Народжуваність, ‰	8,69
Смертність, ‰	10,23
Природний приріст, ‰	-1,54
Сальдо міграції, ‰	1,79
Пересічна щільність, осіб/км ²	98,1
Коефіцієнт урбанізації, %	68
Найбільші міста:	Відень, Грац, Лінц, Зальцбург, Інсбрук
Етнічний склад	австрійців – 91,1 %, колишні югослави – 4 %, турки – 1,6 %, німці – 2,4 %
Офіційна мова	німецька
Релігія:	73,6 % - католики, 4,7 % - протестанти, 4,2 % - мусульмани, інші – 3,5 %
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	6

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто (місцевість)	Об'єкти
Відень	Історичний центр , площа "Ам хоф", собор Дев'яти ангельських хорів, найдавніший собор Відня – собор св. Рупрехта, собор Марії на узбережжі, площа Святого Стефана з одноіменним собором; палаці: Старий та Новий Гофбург, Євгенія Савойського, Даун-Кінські, Нижній та Верхній Бельведер, Шварценберг,

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

	Шенбрунн – резиденція Габсбургів, Шенборн, Ліхтенштейн; будинок Хундертвасера, музеї: Альбертіна, Скарбниця, релігійного мистецтва, старовинних музичних інструментів, етнографічний, тютюну, годинників, театральний, з. Фрейда, карного розшуку, поховальних обрядів, історичних карет, будинки-музеї Л.ван Бетховена, В.Моцарта, Й.Гайдна, Ф.Шуберта та ін., Пратер.
Грац	Історичний центр , середньовічний замок 11 ст. з музеєм, єпископський палац 13-18 ст., готичний собор 15 ст., монастирі, палаци Аттемс 18 ст., Герберштейн 18 ст., Заурау, музеї.
Зальцбург	Історичний центр , фортеця Гоензальцбург 11-16 ст., собор 17 ст., монастирі, замки: Монат, Гельбрунн, Клесгайм, Мірабель; резиденція архієпископа, музеї.
Верфен	Замок Генверфен 11 ст.
Інсбрук	Міська вежа 14-16 ст., Стара Ратуша, палаци імператорський та Гофбург, собори Гофкірхе 16 ст. та Якобскірхе 18 ст., триумфальна арка 18 ст., музеї, зоопарк
Ваттенс	Музей "Кришталевий світ Сваровські"
Амбрас	Замок 14-15 ст.
Брегенц	Абатство 11 ст.
Фельдкірх	Фортеця Шаттенбург 13 ст.
Маріацель	Паломницька церква Маріацелькірхе 12 ст.
Хоенемс	Палац 16 ст.
Лієнц	Замок Брук 13 ст.
Хайнфельс	Руїни фортеці та каплиця 13 ст.
Лінц	Ратуша, колона Трійці, ботанічний сад, міський палац 15 ст.
Вельс	Монастир 13 ст., музей ляльок, резиденція ландфюрста
Санкт-Пельтен	Ратуша, кафедральний собор, музей середньовічного побуту
Шлосхоф	Літня резиденція Євгенія Савойського 13 ст.
Армштеттен	Палац 16 ст., музей Франца-Фердинанда
Хайденрайхштайн	Замок Верфайльд 13 ст.
Раабас	Фортеця 11 ст.
Айзенштадт	Палац Естергазі 17 ст., музей Й.Гайдна, музей Ф.Листа
Клагенфурт	Ратуша, Мініміндус – виставка макетів знаменитих будівель, зоосад
Муніципальні округи	археологічний парк Карнунтум

Петронелль - Карнун-тум і Бад Дойч-Альтенбург	
---	--

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	23,0
Прибутки від туризму, млрд дол. США	19,9
Основні види туризму	Гірськолижний, лікувально-оздоровчий, пізнавальний
Туроутворюючі країни	Німеччина, Нідерланди, Великобританія, Італія, Швейцарія, Франція, США, Бельгія, Швеція, Росія
Найбільші туристичні центри	Відень, Зальцбург, Грац, Інсбрук
Найвідоміші курорти	Мілштат, Ішгль, Санкт-Антон, Майрхофен, Капрун – гірськолижні, Баден, Бад Гастайн, Бад Халл, Зальцкамергут, Зеефельд – бальнеологічні
Популярні екскурсії та тури	Оглядові екскурсії Віднем, Зальцбургом, Грацом, до Віденського Лісу, долини Дунаю, лікувальні, винні та гастрономічні тури
Видовища і події	Січень – Моцартівський тиждень. Березень – дні Гайдна, дні духовної музики (Відень). Квітень – Великодній фестиваль, концерти у фортеці Гоензальцбург (Зальцбург). Травень – Віденський фестиваль, Гран-Прі Австрії з автогонок (Шпільберг), концерти в палаці Еггенберг (Грац). Червень – Віденське музичне літо, фестиваль оперети в Бадені, концерти в палаці Амбрас (Інсбрук), Штиріада (Грац), Зальцбургський фестиваль на Трійцю (Зальцбург). Липень – Міжнародний музичний молодіжний фестиваль, фестиваль Спектакулум (Відень), фестиваль у Зальцбурзі, Озерний фестиваль (Мербиш). Серпень – фестиваль старовинної музики (Інсбрук). Вересень – Міжнародні дні Гайдна, концерти в палаці

	<p>Естергазі (Айзенштадт), Фестиваль “Осінь у Штирії” (Грац), Брукнерівський фестиваль, виставка “Арс Електроніка” (Лінц).</p> <p>Жовтень – Дні культури в Зальцбурзі.</p> <p>Листопад – Дні Шуберта (Відень).</p> <p>Грудень – Передріздвяні концерти (Зальцбург).</p>
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	<p>Предмети мистецтва: картини, розписані килими; порцелянові вироби, статуетки, декоративні коники, сувеніри з кварцу та агату, гірського кришталю, музичні шкатулки, моделі паровозів, солодоші, шнапс, мисливський чай "Яга-те", гарбузова олія, ром "Строх".</p>
Національна кухня	<p>Відзначається простою та вишуканістю. Зазнала впливу багатьох народів, що входили до складу імперії. З Австрії походять омлети з начинкою, багети, рогалики, рулети, багато видів печива.</p> <p>Традиційні страви:</p> <p>шніцелі, тафельшпіц (відварна яловичина зі смаженою картоплею), гуляш, кнедлики, суп з салом по-тирольськи, свинячі відбивні по-віденськи, кайзерівський омлет, смажена курка, філе форелі, локшина з сиром, сирний суп, гусяча печінка, апфельштрудель (яблучний пиріг), захертортен (шоколадний торт), віденські млинчики та інша випічка, кава по-віденськи, білі вина</p>
Національні свята	<p>1 січня - Новий рік.</p> <p>6 січня - Хрещення.</p> <p>Квітень - травень - Пасхальний понеділок.</p> <p>1 травня - День солідарності трудящих.</p> <p>1 червня - Вознесіння.</p> <p>12 червня - П'ятидесятниця.</p> <p>22 червня - Свято тіла Христового.</p> <p>15 серпня - Успіння.</p> <p>26 жовтня - День ухвалення австрійським парламентом Закону про постійний нейтралітет (1955 р.).</p> <p>1 листопада - День Всіх Святих.</p> <p>8 грудня - День Непорочного Зачаття.</p> <p>25 грудня - Різдво.</p> <p>26 грудня - День Св. Стефана.</p>
Візовий режим та документи, необхідні для оформлення візи	<p>Країна Шенгенської угоди. Для отримання візи необхідно мати: закордонний паспорт; дві анкети - заяви (німецькою або англійською мовами); одну фотографію; ваучер на прийом і обслуговування від австрійського турагентства або готелю; медичну</p>

	страховку; авіаквиток або інші проїзні документи; довідку з місця роботи з зазначенням доходу (англійською або німецькою мовами), для непрацюючих - виписку з банківського рахунку, кредитну картку і т.д., для учнів - довідку з місця навчання; оплачений консульський збір. Для дітей до 18 років, які подорожують окремо від батьків, потрібний дозвіл, завірений нотаріусом.
Адреса посольства в Україні	Київ, вул. І.Франка, 33
Адреса українського посольства	1180 Wien, Naaffgasse 23
Митні обмеження	Можна ввозити предмети особистого користування, а також товари і сувеніри на суму, що не перевищує 180 євро на людину (якщо товари ввозяться через спільний кордон із Угорщиною, Словенією, Словаччиною або Чехією - 70 євро на людину). Безмитно ввозиться вино - до 2 л, міцні спиртні напої - до 1 л, сигарети - до 200 шт. (або сигар - до 50 шт., або тютюну - до 250 гр.), парфуми - до 50 гр., туалетна вода - до 0,25 л і сувеніри на загальну суму не більше 70 євро на людину. Без спеціального дозволу заборонене ввезення і вивезення предметів і речей, що становлять історичну і художню цінність; наркотиків, зброї, золота в злитках, а також деяких медикаментів.
Туристу на замітку	При купівлі товарів понад 75 євро можна повернути ПДВ (13 %). Чайові складають 5 % від вартості замовлення, у великих ресторанах прийнято залишати 10 % від суми рахунку. Таксистові прийнято залишати 10 % від суми на лічильнику, можна просто залишити дрібні гроші із здачі. Для користування підйомниками необхідно придбати квитки або "скі-пасси" на кілька днів.
Національні символ і знакові постаті	Дунай, Альпи, Бельведер, собор Святого Стефана, Віденська опера, Опернбаль, вальс, абатство Мельк, гірські лижі, штрудель, шоколад, сир, ром "Штро", Парацельс, Вольфганг Амадей Моцарт, Йоган Штраус, Людвіг ван Бетховен, Міхаель і Йозеф Гайдн, Зігмунд Фрейд, Стефан Цвейг, Франц Кафка, Грегор Мендель, Христіан Доплер, Карл Ландштейнер

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		349,9 (38 місце)
ВВП на душу населення, дол. США		41600 (19 місце)
Економічний статус держави		високорозвинена країна
Рівень безробіття, %		4,2
Грошова одиниця		1 євро = 100 центів
Галузі спеціалізації	сільське і лісове господарство (1,5% ВВП)	молочне тваринництво, свилярство, птахівництво, зернове господарство, овочівництво, лісорозведення і лісовідновлення
	промисловість (29,5% ВВП)	чорна і кольорова металургія, хімічна, целюлозно-паперова, деревообробна, текстильна, машинобудування, харчова
	сфера послуг (69,0% ВВП)	банківська справа, страхування, торгівля, інжиніринг, міжнародний туризм, медичні й освітні послуги, консалтинг, лізинг
Транспорт	довжина залізниць, км	6399
	щільність залізниць, км/тис. км ²	76,3
	довжина автошляхів, км	107262
	щільність автошляхів, км/тис. км ²	1278,5
	аеропорти	55. Міжнародні: Відень, Грац, Лінц, Клагенфурт, Зальцбург, Інсбрук
	довжина водних шляхів, км	385
	морські порти	-
Експорт	173,6 млрд дол. США. Товари: продукція машинобудування, деревина, паперова продукція, текстильні і швейні вироби, шоколад; капітал, послуги	
Імпорт	183,3 млрд дол. США. Товари: сировина, енергоносії, товари широкого вжитку	
Головні торговельні партнери	Країни ЄС: Німеччина, Італія, Швейцарія, Нідерланди, Словенія; Китай, США, Росія	

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Федеративна республіка
-----------------	------------------------

Глава держави	Президент
Вищий законодавчий орган	2-палатний парламент (Федеральна Рада та Національна Рада)
Вищий виконавчий орган	Уряд на чолі з федеральним канцлером
Адміністративний поділ	8 федеральних земель та столичний округ
Внутрішньополітична ситуація	Стабільна
Членство в міжнародних організаціях	ООН, ЄС, ОЕСР, СОТ, МБРР, ОБСЄ, МВФ, РЄ, ЕКА та ін.
Участь у міжнародних конфліктах	-

8. ЕКОЛОГІЧНА СИТУАЦІЯ

Деградація лісових масивів через забруднення повітря та ґрунтів, інтенсивне використання хімічних добрив спричинило забруднення ґрунтів. Забруднення повітря, зумовлене дією ТЕС та транспортом.

§ 2. 15. НІДЕРЛАНДИ

Назва в перекладі з нідерландської означає “низинні землі”

Офіційна назва: Королівство Нідерландів

Неофіційна назва: Голландія

Столиця: Амстердам (офіційна),

Гаага (неофіційна)

Площа: 41,5 тис. км.

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Склад території	Материкова частина та Західно-Фризські острови, о. Аруба та Нідерландські Антильські острови
Розташування	Західна Європа
Межування з країнами	На півдні – з Бельгією, на сході – з Німеччиною
Омивається морями	На півночі та заході – Північним морем
Особливості ГП	Довжина морських кордонів – 1 тис. км. Межує з розвиненими європейськими країнами
	Надзвичайно вигідне положення: розташована в центрі європейського туристичного ринку, має

Особливості ГПП	приморське положення, рекреаційна ресурсна база суттєво розширюється за рахунок входження до складу королівська о. Аруба та Нідерландських Антильських островів у Карибському басейні; розташована у головному осередку західноєвропейського цивілізаційного масиву
-----------------	---

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Рельєф	Елементи рельєфу	Назва	Розташування	Характеристика
		Середньоєвропейська рівнина	основна частина країни	Низовинні рівнини з дюнами вздовж морського узбережжя, на сході – пагорбові рівнини.
		Відроги Арденн	на кордоні з Бельгією	Пагорбові рівнини
	Найвища точка	Височина Ваалсерберг - 321 м (відроги Арденн)		
	Характерні особливості	40% території розташовано нижче рівня моря і лише 2% - вище 50 м над рівнем моря. Загроза підтоплення приморських низовинних територій.		
	Цікаві об'єкти	Польдери – осушені ділянки морського узбережжя		
Клімат	Тип клімату	Помірний морського типу		
	Середні температури	Січня +2°C, липня +17°C		
	Кількість опадів	800 мм/рік		
	Характерні особливості	Переважають південно-західні та західні вітри. Сонячних днів мало. Погода мінлива з частими туманами. Морози та снігопади трапляються нечасто		
Гідромережа	Основні річки	Рейн, Маас, Шельда. Наноси призводять до підняття русел річок над оточуючими низинами. Багато річок обнесени захисними валами		
	Озера	Ейселмер, Гревелінген, Флюссен, Слотен-Мер, Лауверсзее		
	Цікаві гідрологічні об'єкти	Ейселмер – озеро, що утворилося після повені. На південному сході озеро було осушено, а на польдерах утворено провінцію Флеволанд		
Природні зони	Широколистяних лісів			

Флора	Лісовкрита площа – 8%. Бук, дуб, граб, ясен, тис. Поширені вересові пустощі з чагарниками ялівцю, рокитника. На дюнах – соснові ліси
Фауна	Кролик, заєць, куниця, тхір, косуля, багато птахів та риби
Природоохоронні території	13 %
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	НП Велевезом, Кеннемерські дюни, Хоге-Велюве

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	16,7 (63 місце)
Народжуваність, ‰	10,89
Смертність, ‰	8,39
Природний приріст, ‰	2,5
Сальдо міграції, ‰	2,02
Пересічна щільність, осіб/км ²	403,1
Коефіцієнт урбанізації, %	83
Найбільші міста	Амстердам, Гаага, Роттердам, Ейндховен, Утрехт, Харлем
Етнічний склад	Голандці – 80,7 %, інші європейці – 5 %, індонезійці – 2,4 %, турки – 2,2 %, суринамці – 2 %, марокканці – 2 %
Офіційна мова	нідерландська
Релігія	Католики – 30 %, голандські реформатори – 11 %, кальвіністи – 6 %, інші протестанти – 3 %, мусульмани – 5,8 %
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	10,5

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто (місцевість)	Об'єкти
Амстердам	Площа Дам, королівський палац, “Золота бухта”,

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

	старовинні будинки вздовж каналів, лінія обороних споруд , середньовічні башти, квітковий парк Кекенхоф, державний музей, Історичний музей, музей Анни Франкхяйс, музей Ван Гога, музей Рембрандта, музей воскових фігур мадам Тюссо, плаваючий квітковий ринок, квартал Червоних Ліхтарів, музей пива, музей еротики
Гаага	Палаці Хяйстен Бош та Миру, музеї: Мадюродам (Голландія в мініатюрі), міський музей, Маурітхяйс
Харлем	Музей Ф.Хальса, музей індустріального мистецтва, церква св.Баво з органом на 500 труб
Роттердам	Всесвітній музей, кубічні будинки, Євромачта, музей ентомології, музей етнографії, зоопарк
Утрехт	Домський собор, Рітвелд Шредерхейс , музей музичних автоматів
Гронінген	Університет, церква св.Мартіна, залишки римського поселення
Маастрихт	Міст і собор св.Сервація, ратуша, фрагменти бастионів, церква св.Іоанна, Боннефатенмузеуме
Заандам	Будиночок Петра I, музей просто неба "Заандам у 17 столітті", музей старовинних інтер'єрів
Алкмар	Музей сиру, Національний музей пива, Нідерландський пічний музей, Міський музей історії мистецтв
Алсмер	Квітковий ринок
Дельфт	Ринкова площа, канали та мости, мавзолей Вільгельма Оранського
Лейден	Університет
Хоорн	Історичний центр, міські ворота, Палата мір та вагів, музеї
Енкхяйзен	Дромедарис, Західна та Південна церкви, ратуша, Палата мір та вагів, притулок, музей Південного моря, міська в'язниця, мур фортеці з бастионами
Гітхорн	Водні шляхи, мініатюрні мости та ферми
Кіндердейк-Елсхаут	Вітряки

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	11,3
Прибутки від туризму, млрд дол. США	14,4

Основні види туризму	Пізнавальний, галантний туризм, потонові тури, наркотиризм
Турутворюючі країни	Німеччина, Великобританія, Франція, Бельгія, США
Найбільші туристичні центри	Амстердам, Гаага, Роттердам, Маастрихт, Утрехт
Найвідоміші курорти	о. Аруба, о. Бонер, Делфт, Волендам
Популярні екскурсії та тури	Екскурсії каналами та гаванями Амстердаму, шопінг в Амстердамі, екскурсії на алмазні фабрики, екскурсії на пивні заводи фірми “Хайнекен”, водні прогулянки в Кіндердейк, музей Мадюродам.
Події, видовища	Лютий – Амстердамський карнавал Березень – Фестиваль блюзу у Амстердамі, демонстрація проти расизму Квітень – День народження Королеви Червень – театральний фестиваль у Амстердамі Липень – джазовий фестиваль Північного моря у Амстердамі Серпень – кулінарний фестиваль у Маастрихті Вересень – свято квітів у Амстердамі Листопад – Міжнародний фестиваль коноплі Грудень – урочисте шесті Санта-Клауса
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Одяг із коноплі, дерев'яні черевички-кломпени, старі коньяки, керамічні фігури, акварелі, дерев'яні тюльпани, порцеляна та декоративні ляльки, футбольна атрибутика клубу “Аякс”, шоколад, карамель Дропс, сир, сирні набори з ножами для сиру, сирні спеції, пиво
Національна кухня	Популярні страви: ристафель – різноманітні страви з рису, м'яса та овочів, брууджес – масляні кульки з різноманітних продуктів, гороховий суп, смажений палтус, королівські устриці, креветки, мідії, тушковані або запечені морський вугор, оселедець, камбала, хутспот – варена чи тушкова яловичина з овочевим пюре, тартинки з сиром, шинкою та вершковим маслом, різноманітні сири, голландський джин “Еневер”, пиво
Національні свята	1 січня - Новий рік Березень—квітень - Велика п'ятниця Березень—квітень - Великдень 30 квітня - День королеви

	<p>4 травня - День поминання 5 травня - День звільнення Через 40 днів після Великодня - Вознесіння Господнє Через 7 тижнів після Великодня - День Святої Трійці 25 грудня, 26 грудня - Різдво Христове</p>
Візовий режим та документи, необхідні для оформлення візи	<p>Країна Шенгенської угоди. Потрібна віза. У відповідні установи подаються: анкета на отримання візи, закордонний паспорт, медична страховка, підтвердження бронювання в готелі, підтвердження розміру фінансових засобів (34 євро на день на 1 особу), підтвердження бронювання зворотного квитка. Заява до посольства подається особисто</p>
Адреса посольства в Україні	Київ, Конрактова площа,7
Адреса українського посольства	Groot Hertoginnelaan 26, 2517 EG, The Hague
Митні правила	<p>Дозволене безмитне ввезення 20 пачок сигарет, 1,5 л міцних алкогольних напоїв, 3 л кріпленого вина, 5 л сухого вина. Тютюнові та алкогольні вироби можуть ввозитися особами, що досягнули 17 років. Є обмеження на ввезення парфумів, напоїв, що містять каву, чаю, сувенірів.</p> <p>Заборонене ввезення неконсервованих м'ясних продуктів, ввіз будь-яких видів зброї та боєприпасів – за спеціальним дозволом. Вивіз квіткових цибулин допускається за наявності свідоцтва від Фітопатологічної служби Нідерландів.</p>
Туристу на замітку	<p>Чайові включені до рахунку, але якщо сервіс задовольняє, можна доплатити ще 3-5 % від суми. Повернення ПДВ (17,5 %) можливе при купівлі товарів на суму більшу 150 євро.</p> <p>Не рекомендується носити речі з натурального хутра та шкіри, так як багато нідерландців є захисниками тварин.</p> <p>У ресторанах танцювати не прийнято. Не прийнято накривати багатий стіл на свята та ділові прийоми. Кожний гість у ресторані платить за себе, навіть якщо запрошені – друзі чи родичі.</p> <p>Не прийнято потискати руки при зустрічі та робити компліменти.</p>

Національні символи і знакові постаті	вітряки, тюльпани, клопцени (дерев'яні черевики), квартал Червоних ліхтарів, кофешоп, кубічні будинки, дельтський фарфор, сир, шоколад, джин, монархія, Віллем Баренц, Абель Тасман, Еразм Роттердамський, Бенедикт Спіноза, Ієронім Босх, Хендрік Аверкамп, Харменс ван Рейн Рембрант, Вінсент Ван Гог, Хендрік Антон Лоренц, Пол Верхувен, Марко ван Бастен
---------------------------------------	---

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		701,4 (23 місце)
ВВП на душу населення, дол. США		42000 (171 місце)
Економічний статус держави		високорозвинена держава
Рівень безробіття, %		5,5
Грошова одиниця		Євро = 100 центам
Галузі спеціалізації	сільське господарство (2,7 % ВВП)	Зернове господарство (пшениця, ячмінь, овес), картоплярство, буряківництво, теплично-парникове господарство, вирощування квітів, молочне скотарство, птахівництво
	промисловість (24,2 % ВВП)	Електротехніка, радіоелектроніка, судно-, автомобіле-, авіабудування, хімічна, нафтопереробна, нафтохімічна, харчова, текстильна, алмазошліфувальна промисловість
	сфера послуг (73,1% ВВП)	Банківська і страхова справа, торгівля, міжнародний туризм, консалтинг, інжиніринг, телекомунікаційні, транзитні транспортні, інформаційні, правові, судочинні, освітні і медичні послуги
Транспорт	довжина залізниць, км	2811
	щільність залізниць, км/тис. км ²	67,7
	довжина автошляхів, км	135470
	щільність автошляхів, км/тис. км ²	3264,3
	аеропорти	27. Міжнародні – Гаага, Амстердам, Роттердам
	довжина водних шляхів, км	6215
	морські порти	Роттердам – найбільший у Європі,

	Амстердам
Експорт	550,2 млрд дол. США. Товари: машини та устаткування, побутова електротехніка, м'ясо птиці, яйця, молоко, вершкове масло, сир, квіти, природний газ, нафтопродукти, сигари, шліфовані алмази; послуги: капітал, технології
Імпорт	492,1 млрд дол. США. Товари: сталь, транспортні засоби, прокат кольорових металів, текстиль, вироби хімічної промисловості, енергоносії
Головні торгівельні партнери	Країни ЄС: Німеччина, Бельгія, Велика Британія, Франція, а також Китай, США, Росія, ПАР

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Конституційна монархія
Глава держави	Король
Вищий законодавчий орган	Король та Генеральні Штати (двопалатний парламент)
Вищий виконавчий орган	Кабінет Міністрів
Адміністративний поділ	12 провінцій
Внутрішньополітична ситуація	Стабільна
Членство в міжнародних організаціях	ООН, ЮНЕСКО, ЄС, НАТО, МВФ, Бенілюкс
Участь у міжнародних конфліктах	Учасник антитерористичної операції в Афганістані. Колишня колоніальна імперія з числа найбільших, що зберігає вплив на своєму постколоніальному просторі

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Значна частина території лежить нижче рівня моря, що вимагає постійних зусиль для забезпечення екологічної рівноваги. Забруднення морської акваторії відходами промислового виробництва, судноплавства, а вод Рейну пестицидами, забруднення атмосферного повітря у великих містах викидами автотранспорту

§ 2. 16. НІМЕЧЧИНА

Назва походить від укр. – німий, той, що не розуміє, не вміє, не може сказати

Офіційна назва: Федеративна Республіка Німеччина

Самоназва: Дойчланд

Столиця: Берлін

Площа: 357,0 тис. км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Центральна Європа
Межування з країнами	На півночі – з Данією, на сході – з Польщею і Чехією, на півдні – з Австрією і Швейцарією, на заході – з Францією, Люксембургом, Бельгією та Нідерландами
Омивається морями	Північним та Балтійським – на півночі
Склад території	Східно-Фризькі острови, частина Північно-Фризьких островів, Гельголанд у Північному морі, острови Фемарн, Рюген и Худдензее, більша частина острова Узедом та деякі маленькі острови в Балтійському морі
Особливості ГП	Займає центральне положення в Європі, межує як з високорозвиненими країнами, так і з країнами, що розвиваються. Прибалтійська та приальпійська країна
Особливості ГТП	Досить вигідне за рахунок центрального розміщення у межах європейського туристичного ринку і близького розташування до головних районів зимового гірськолижного відпочинку й узбережжя теплого Середземного моря. Додатковим сприятливим чинником є вихід до узбереж Балтійського і Північного морів, які перетворилися на популярні туристичні райони

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Рельєф	Елементи рельєфу	Назва	Розташування	Характеристика
		Північно-Німецька низовина	північ країни	сформувалась під дією льодовика, край невисоких гір та озер
		Середньо-німецькі височини	центральна частина країни	пагорбовий та гірський рельєф (Гарц, Тюрингенський Ліс, Шварцвальд, Швабський Альб, Франконський Альб,

				Баварський Ліс)
	Баварські Альпи	південь країни		передгір'я Альп
	Найвища точка	г. Цугшпітце (2963 м)		
	Характерні особливості	Висоти збільшуються з рухом на південь		
	Цікаві об'єкти	Долина Рейну між Вогезами та Шварцвальдом, долина Ельби, г.Фельдберг (Шварцвальд), Вестфальські Ворота (долина р.Везер), вулканічний масив Фогельсберг		
Клімат	Тип клімату	Помірний, на північному заході – морський, на сході і півдні – помірно-континентальний		
	Середні температури	Січня: на рівнинах від 0°C до + 3°C, у горах - -5°C; Липня: на рівнинах від +16°C до 20°C, у горах – від +12°C до +14°C		
	Кількість опадів	500-800 мм., в горах – до 1000 мм		
	Характерні особливості	Гірські хребти північного заходу Німеччини є бар'єром для атлантичних повітряних мас, тому в долині Середнього Рейну формується близький до середземноморського тип клімату, що дозволяє місцевим жителям займатися виноградарством		
Гідромережа	Основні річки	Рейн, Везер, Мозель, Ельба, Одер, Нейсе, Неккар, Дунай, Верра, Фульда		
	Озера	Боденське, Мюріц, Кімзе, Амерзее та багато ін.		
	Бальнеологічні ресурси	Гарячі джерела в Середній Німеччині є слідами колишньої вулканічної активності. Поширені джерела різного мінерального складу (фтористі, йодисті, радонові, хлоридні)		
	Цікаві гідрологічні об'єкти	Вісбаден – найбільш красиве та знамените мінеральне джерело, озера півдня Німеччини		
Природні зони	Мішаних та широколистяних лісів, у горах – висотна пояsnість			
Флора	Лісовкрита площа – 30%. 2/3 лісів – хвойні, 1/3 – листяні (береза, бук, дуб, горіх), поширені чагарники, основою яких є вереск			
Фауна	Олень, дикий кабан, заєць, вовк, лисиця, куниця, борсук. У річках – короп, форель, сом			
Природоохоронні території	26 %			

Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	НП Баварський Ліс, Бертехсгаден
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	Долина Середнього Рейну, долина Ельби біля Дрездена, монастирський острів Райхенау, викопні знахідки в кар'єрі Мессель

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	81,3 (16 місце)
Народжуваність, ‰	8,33
Смертність, ‰	11,04
Природний приріст,	-2,71
Сальдо міграції, ‰	0,71
Пересічна щільність, осіб/км ²	227,7
Коефіцієнт урбанізації, %	74
Найбільші міста	Аахен, Берлін, Бонн, Бремен, Гамбург, Ганновер, Дортмунд, Дрезден, Дуйсбург, Дюссельдорф, Ессен, Інгольштадт, Карлсруе, Кельн, Кіль, Лейпциг, Людвігсгафен, Мюнхен, Нюрнберг, Потсдам, Росток, Франкфурт-на-Майні, Хемніц, Штудгарт
Етнічний склад	німці – 91,5 %, турки – 2,4 %, данці, греки, італійці, поляки, росіяни, сербо-хорвати, іспанці – 6,1 %
Офіційна мова	німецька, разом із тим використовуються нижньо-, середньо- та верхньонімецькі діалекти; регіональною мовою є нижньосаксонська, визнана у 1994 р.
Релігія	34 % – протестанти, 34 % – католики, 3,7 % – мусульмани
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	15,5

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

Місто (місцевість)	Об'єкти
Берлін	Бранденбурзькі ворота 18 ст., собор Св. Хедвига 18 ст., Берлінський собор, музей ім. Боде, музей Пергамон, Культурфорум, Німецький історичний музей, Нова Національна Галерея, Картинна Галерея в Далемі та Єгипетський музей, Музейний острів на р. Шпрее , Музеї фонду прусських замків, Німецька державна опера, палац Фрідріхштадтпалас , вулиця Унтер ден Лінден, Олександрплатц, Галерея Лафайєт, церква Богоматері, Червона Ратуша, фонтан "Нептун", замок Бельвю, Зал Конгресхалле, Нова Синагога, готичний собор Св. Миколая 14 ст., будівля арсеналу 17 ст., площа Брайтшайдплатц, годинник "Земна куля", палац Шарлоттенберг , Рейхстаг 19 ст., один з найбільших у світі зоопарк, Берлінська телевежа (висота 365 м.), ботанічний сад, комплекс пам'ятників загиблим радянським солдатам у Трептов-Парку.
Потсдам	Палац і парк Сан-Сусі 17 ст.
Дрезден	Імперська Опера, церкви Хофкірхе 18 ст. та готична Креїцкірхе 15 ст., палац Цвінгер з картинною галереєю, скарбницею та музеєм зброї
Кельн	Готичний Кельнський собор , церква Санкт-Морис-ім-Капіталь 11 ст., Санкт-Гереон 11 ст., Санкт-Кліберт 13 ст., романсько-германський музей, музей Людвіга, музей Воллраф-Річард. Театри, опера, філармонія, зоопарк, акваріум і ботанічний сад.
Лейпциг	Цитадель 13 ст., Башта битви народів 19 ст., православна церква 19 ст., картинна галерея, зоопарк.
Бонн	Будинок, в якому народився Людвіг ван Бетховен, романський собор 11-13 ст., ратуша 18 ст., будівля Парламенту 20 ст., вілла Хаммершмідт (резиденція президента країни), палац Шаумбург, палац Поппельсдорф із ботанічним садом.
Веймар	Будинок-музей Гете
Аахен	Місто Карла Великого з собором VIII-го ст.
Кобленц	Історична частина міста, готичні церкви, церква Святого Кастора 9-12 ст., середньовічний мозельський міст 14 ст., єзуїтська церква та коледж 17 ст., замок 18 ст., театр, музеї.
Дюссельдорф	Центр мистецтва зі знаменитою Кенігс-алеєю.
Шпайєр	Кафедральний собор
Вюрцбург	Резиденція єпископа з парком та палацовою

	площею
Віс	Паломницька церква
Хільдесхайм	Кафедральний собор та церква св. Михайла
Трір	Давньоримські пам'ятки, кафедральний собор св. Петра та церква Богоматері
Лорш	Монастир та капела
Кведлінбург	Колегіатська церква, замок та Старе місто
Бремен	Ратуша 15 ст. та статуя Роланда, торгова палата
Любек	Любекська гавань та старе місто
Майнц	Центральний Романсько-Германський музей, музей Гутенберга, Кафедральний собор, римська базиліка, залишки ранньо-германських будівель, середньовічний феодальний маєток, палац 17 ст.
Нойвід	Замок графа фон Від, ботанічний сад.
Кенігсвінтер	Класична церква, будівлі у стилі класицизм та бароко, музей "Семи пагорбів", виноградники, канатна дорога до руїн замку Драхенфелс 12 ст., руїни монастиря Хайстенбах 13 ст. Острів Ноннерверт – Бенедиктинський жіночий монастир 12 ст.
Брюль	Замок Шлосс Бролек, абатство Марія Лаах, палац Аугстусбург 18 ст., середньовічний мисливський замок Фалькенлуст, парк розваг "Земля Фантазій".
Нюрнберг	Замок Кайзербург
Кобург	Замок "Корона Франконії"
Ланштайн	Замок Ланек
Фусен	Замок Нойшванштайн, замок Хоеншванштау
Золінген	Замок Шлоссбург
Майсен	Старе місто-музей, порцелянова фабрика-виставка

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	28,4
Прибутки від туризму, млрд дол. США	38,8
Основні види туризму	Пізнавальний, лікувально-оздоровчий, гірськолижний, подієвий, діловий
Туроутворюючі країни	Франція, Нідерланди, Австрія, Швейцарія, Велика Британія, Польща, Росія, Україна
Найбільші туристичні	Берлін, Мюнхен, Штутгарт, Лейпциг, Кельн, Нюрнберг, Дрезден, Гамбург, Бремен

центри	
Найвідоміші курорти	Вісбаден, Баден-Баден, Бад Хонеф, Ноєнхонеф, Асеманнсхаузене, Бад, Брайциг, Бад-Хенніген
Популярні екскурсії та тури	Огляд пам'яток та музеїв Берліна, Кельна, Гамбурга, Лейпцига, Мюнхена, Потсдама, Бремена, винні тури, поїздки на фестиваль "Октоберфест" у Мюнхені, екскурсії по містам та замкам Рейну, Саксонії та Баварії, пішохідні екскурсії по Баварському Лісу, ПП Майнау, Айфель, поїздки до замків Кайзербург, Нойшванштайн
Видовища і події	Лютий – Берлінський кінофестиваль; Березень – Тюрингський фестиваль Баха, фестиваль джазу у Франкфурті, карнавал Фастнаг із неділі до середи перед Великим постом (католицькі райони країни); Квітень – фестиваль джазу у Штутгарті; Червень – парад у Берліні на честь Дня Кристофера Стріта, Липень – парад Коханья у Берліні, фестиваль Вагнера у Байройті; Вересень – фестиваль Вогнів у Рейнланді; Жовтень – Октоберфест у Мюнхені, Берлінський джазовий фестиваль; Міжнародний ярмарок туризму у Гамбурзі
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Колекційні пивні кухлі із зображеннями німецьких міст та замків, шматочки Берлінського муру, довоєнні листівки, берлінський ведмідь (символ столиці), пиво, лускунчики, солдатики, барабанчики та інші ляльки.
Національна кухня	Німецька кухня сформувалася на основі протестанської етики, яка, серед усього іншого, не передбачає надмірної уваги до приготування страв, тому вони прості і ситні. Головні складові німецької кухні – м'ясо, картопля та капуста. У кухні існують значні регіональні відмінності. Традиційні страви: різноманітні сосиски та ковбаски, тушкована капуста, шніцель, смажена свиняча ніжка, картопляні крокети, смажена свинина з хрусткою шкіркою, галушки і капуста, біла ковбаса з солодкою гірчицею, претцелі - кренделики, посипані сіллю, смажена качка, пиво (Баварія); нюрнберзькі смажені ковбаски, коврижки, вино (Франконія); суп із млинцями, капустиані страви, страви з макаронів (Швабія); копчена шинка,

	цибулячий пиріг, шнапс (Шварцвальд); маринувана яловичина, картопляний салат, картопляні млинці і яблучний соус (Рейнська область); суп із вугрів, смажений морський язик, оселедець, креветки і багато різновидів копченої риби (приморські райони).
Національні свята	31 грудня-1 січня – Новий рік 6 січня – День Волхвів Велика П'ятниця Великдень і наступний понеділок Вознесіння Господнє Трійця Духів день Червень – Свято тіла Христового (католицькі громади) 15 серпня – Успіня (Баварія, Саар) 3 жовтня – День об'єднання Німеччини 1 листопада – День усіх святих (у католицьких громадах) листопад – День молитви і покаяння 25 грудня – Різдво 26 грудня – День подарунків
Візовий режим та документи, необхідні для оформлення візи	Країна Шенгенської угоди. Документи, необхідні для оформлення візи: загальногромадянський закордонний паспорт, 2 фотографії, анкета, дозвіл (банківська довідка) на вивезення валюти, довідка з роботи із зазначенням посади та окладу, підтвердження бронювання готелю, квитки у обидва боки
Адреса посольства в Україні	Київ, вул. Б. Хмельницького, 25
Адреса українського посольства	Albrechtsstrasse, 26, 10117, Berlin
Митні правила	У Німеччину дозволено ввозити необмежені суми іноземної і місцевої валюти. Для громадян держав, що не входять до ЄС, передбачені наступні обмеження на ввезення товарів: 800 сигарет або 200 сигар; 2 л вина або 1 л міцних спиртних напоїв; 50 мл духів. Правила на ввезення товарів із країн, що не є членами ЄС, діють так само у відношенні товарів, придбаних у безмитних крамницях.
Туристу на замітку	У німців прийнято дарувати один одному приємні дрібниці, не обов'язково куплені. Дуже цінуються родинні традиції та поважаються родинні свята.

	<p>Німці, за винятком дуже близьких дружніх відносин, звертаються один до одного за прізвищем, тому представлятися слід за прізвищем.</p> <p>Знімаючи трубку телефону, також прийнято називати своє прізвище – це обов'язкова вимога.</p> <p>У Німеччині дуже люблять пунктуальність.</p>
Національні символи і знакові постаті	<p>лютеранство, Рейн, Рур, орел, "Мерседес", "Люфтганза", мейсенський фарфор, шнапс, сосиски, пиво, "Октоберфест", шоколад, Баден-Баден, Нойшванштайн, Сан-Сусі, "музейний острів", Кельнський собор, Йоган Гутенберг, Парацельс, Мартін Лютер, Йоган Вольфганг Гете, Фрідріх Шиллер, Генріх Гейне, Амадей Гофман, брати Грімм, Томас Манн, Герман Гессе, Еріх Марія Ремарк, Вільгельм Гауф, Іммануїл Кант, Георг Гегель, Карл Маркс, Фрідріх Ніцше, Готхольд Лессінг, Йоган Себастьян Бах, Ріхард Вагнер, Йоханес Брамс, Альбрехт Дюрер, Александр Гумбольдт, Карл Ріттер, Фрідріх Ратцель, Альбрехт Пенк, Генріх фон Тюнен, Вальтер Кристаллер, Георг Ом, Отто фон Бісмарк, Адольф Гітлер, Марлен Дітріх, "Рамштайн"</p>

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол США		3114 (6 місце)
ВВП на душу населення, дол. США		38100 (26 місце)
Економічний статус держави		високорозвинена держава, член "Великої вісімки"
Рівень безробіття, %		6
Грошова одиниця		1 євро = 100 центів
Галузі спеціалізації	сільське господарство (0,8% ВВП)	свинарство, молочне скотарство, птахівництво; зернове господарство (пшениця, ячмінь), буряківництво, картоплярство, хмелярство, виноградарство; рибальство, лісовідтворення
	промисловість (28,6% ВВП)	машинобудування (автомобіле-, літако-, локомотиво-, суднобудування, оптико-механічне машинобудування, електротехніка й електроніка, силове електрообладнання), чорна і кольорова металургія, хімічна, деревообробна,

		нафтопереробна, легка, харчова
	сфера послуг (70,6% ВВП)	торгівля, міжнародний туризм, банківська і страхова справа, інжиніринг, консалтинг, освітні, медичні, телекомунікаційні, інформаційні і транспортні транзитні послуги
Транспорт	довжина залізниць, км	41896
	щільність залізниць, км/тис.км ²	117,4
	довжина автошляхів, км	644480
	щільність автошляхів, км/тис.км ²	1805,3
	аеропорти	549. Міжнародні: Берлін, Франкфурт-на-Майні (найбільший у Європі), Кельн, Мюнхен, Дюссельдорф, Гамбург.
	довжина водних шляхів, км	7467
	морські порти	Гамбург, Бремен, Бремергафен, Росток, Кіль
Експорт		1547 млрд дол. США. Товари: машини, у т. ч. автомобілі БМВ, "Фольксваген", "Мерседес", "Ауді", "Порше", морські кораблі, потяги, оптико-механічні і лазерні прилади, промислове устаткування, телекомунікаційне обладнання, хімічні продукти, вироби легкої та деревообробної промисловості, озброєння; капітал і різноманітні послуги
Імпорт		1333 млрд дол. США. Товари: продовольчі товари, транспортне устаткування, нафта, нафтопродукти, природний газ, рудна сировина, прокат кольорових металів; капітал, технології
Головні торгівельні партнери		Країни ЄС: Велика Британія, Франція, Нідерланди, Бельгія, Іспанія, Польща, Данія, а також Китай, США, Японія, Росія, Україна, Аргентина, Австралія

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Федеративна республіка
Глава держави	Президент

Вищий законодавчий орган	2-палатний парламент (Національна Рада і Федеральна Рада)
Вищий виконавчий орган	Уряд на чолі з канцлером
Адміністративний поділ	16 земель
Внутрішньополітична ситуація	Стабільна
Членство в міжнародних організаціях	ООН, ЮНЕСКО, ЄС, ОЕСР, НАТО, МВФ
Участь у міжнародних конфліктах	Одна з найбільш авторитетних держав світу, активно впливає на міжнародне становище, учасниця миротворчих акцій

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Кислотні дощі, забруднення річок, атмосферного повітря у великих містах, забруднення Балтійського моря у східній частині ФРН, рекультивация земель у місцях видобутку корисних копалин
--

§ 2. 17. ФРАНЦІЯ

Назва походить від етноніму германського племені – франки, що означає "вільна людина"

Офіційна назва: Французька Республіка

Столиця: Париж

Площа метрополії: 551,5 тис.км²

Загальна площа: 643,4 тис. км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Склад території	Франція, о. Корсика, дрібні о-ви у Середземному морі та Біскайській затоці. Заморські департаменти: Сент-П'єр і Мікелон (Північна Америка), Гваделупа, Мартініка (Вест-Індія), Гвіана (Південна Америка), Французька Полінезія, Уолліс і Футуна (Тихий океан), Реюньон, Майотта (Індійський океан).
Розташування	Західна Європа
Межування з країнами	На півдні – з Іспанією, Андоррою і Монако; на півночі – через протоки Ла-Манш і Па-де-Кале – з Великою Британією; на північному сході з Бельгією і Люксембургом; на сході – з Німеччиною та Швейцарією; на південному сході – з Італією.

Омивається морями	Середземним на півдні, Біскайською затокою та протоками Ла-Манш і Па-де-Кале Атлантичного океану – на заході і півночі.
Особливості ГП	Атлантична, середземноморська, прирейнська, альпійська, піренейська країна. Територія за формою нагадує шестикутник, тому французи називають її гексагоном. Широкий морський фасад, переважають рівнин і невисоких масивів, невисокі перевали дозволяють активно розвивати внутрішні і зовнішні зв'язки. Зручні гавані в Бретані, Провансі та Корсиці, естуарії великих річок сприяють розвитку морських зв'язків.
Особливості ГПП	Надзвичайно вигідне. Характерні ландшафтне різноманіття і багата культурна спадщина світового рівня. Знаходиться у центрі європейського туристичного ринку, знаходиться на перехресті головних європейських і світових туристичних зв'язків.

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Рельєф	Елементи рельєфу	Назва	Розташування	Характеристика
		Північно-Французька низовина	на півночі країни	Має блюдцеподібну форму, яка піднімається від центру і закінчується крутими підйомами
		Гаронська низовина	пд.-зх. між Центральним масивом і Піренеями	Найбільш родючі землі Франції. На півдні – височини Арманьяк і Ланмезан, на заході – плоска рівнина Ланди. Відділяється від моря 4-6 км. смугою піщаних дюн. Тут – найкращі піщані пляжі країни
		Лангедокська рівнина	берег Середземномор'я	Багато піщаних пересипів, лагун і боліт.осушення і дренавання дозволило побудувати великі туристичні комплекси
		Центральний Французький масив	центр країни	Займає 1/6 країни, поверхня хвиляста, багато форм рельєфу мають вулканічне походження, про яке нагадують мінеральні джерела Віші, Мон-Дор та ін. Підвищений пд.-сх. край масиву

				– гори Севени
	Нормандська височина	північ країни		Пагорбові рівнини
	Французькі Альпи	південний схід		Західна частина Французьких Альп складена осадовими породами, поширений карст. Сх. частина – з кристалічних порід, представлена високими хребтами, скельними масивами почленованими глибокими і широкими долинами.
	Юра	кордон із Швейцарією		Невисокі гори (до 1718 м), складені осадовими породами
	Піренеї	кордон із Іспанією		Нижчі, ніж Альпи, але менш доступні через слабку порізаність головного хребта
	Найвища точка	г. Монблан (Альпи) – 4807 м		
	Характерні особливості	Північна і західна частини Франції зайняті низовинами і рівнинами, центр і схід – середньовисотні масиви і височини, на південному сході та південному заході – високі гори		
	Цікаві об'єкти	Згаслі вулкани Центрального Французького масиву – Сансі та Канталь; Монблан – найвища точка Західної Європи; в г. Кроль (Передальпи) – одна з найглибших у світі карстових печер (658 м.); льодовиковий цирк Гаварні (Піренеї) з відлогими стінами висотою 400-500 м.		
Клімат	Тип клімату	Морський, помірно теплий, вологий на узбережжі Атлантики; континентальний – на сході в горах і на нагір'ї; субтропічний середземноморський – узбережжя Середземного моря і долина Рони до Ліона.		
	Середні температури	Січня: від +1 до +10°C Липня: від +17 до +24°C		
	Кількість опадів	600-1000 мм, у горах до 2000 мм і більше		
	Характерні особливості	Особливо м'який клімат має півострів Бретань		

Гідромережа	Основні річки	Луара, Гаронна, Дордонь, Сена, Рейн, Шельда, Маас – басейн Атлантичного океану; Рона, Сона, Ізер – басейн Середземного моря.
	Озера	Озер небагато. Найбільше – Женевське (більша частина знаходиться на території Швейцарії), Бурже й Ансі у Альпах.
	Бальнеологічні ресурси	Розповсюджені в районах Центрального Французького масиву, Альп, Vogезів. Теплі мінеральні джерела поблизу селищ Віші, Нері, Екс-ле-Бен, Евіан.
	Визначні гідрологічні об'єкти	Фонтен-де-Воклюз – одне з найбільших природних джерел світу
Природні зони	Мішані і широколисті ліси – основна частина країни; середземноморських вічнозелених лісів і чагарників – на півдні	
Флора	Лісовкрита площа – 25 % Горіх, береза, дуб, ялина, каштан, липа, бук, граб; коркове дерево, мирт, олеандр, ялівець, цитрусові і пальми – на узбережжі Середземного моря	
Фауна	Олень, лисиця, косуля, ведмідь, вовк, лісовий кіт, кабан, білка, заєць, лань, в горах гірські козли, косулі.	
Природоохоронні території	10 %	
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	НП Вануаз, Екрен, Меркантур, Пірене, Пор-Кро, Севенни, Скандола (Корсика)	
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	Миси Жиролата і Порто, природний резерват Скандола, скелясті бухти біля м. П'яна (Корсика); береги Сени в Парижі, Лангедокський канал, район гори Мон-Пердю (Піренеї); лагуни Нової Каледонії	

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	65,6 (21 місце)
Народжуваність, ‰	12,7
Смертність, ‰	8,9
Природний приріст, ‰:	3,8
Сальдо міграції, ‰	1,1
Пересічна щільність, осіб/км ²	119
Коефіцієнт урбанізації, %	85
Найбільші міста:	Париж, Ліон, Марсель, Лілль, Бордо, Тулуза, Ніцца, Нант, Страсбург, Тулон,

	Руан
Етнічний склад:	95 % французи (етнографічні групи – корсиканці, каталонці, баски, бретонці, фламандці, ельзасці), національні меншини – португальці, алжирці, італійці, іспанці, вірмени, марокканці, турки
Офіційна мова	французька
Релігія	83-88 % – римо-католики, 2 % – протестанти, 5-10 % – мусульмани, 1 % – іудеї
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	6,2

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто (місцевість)	Об'єкти
Париж	Набережна від моста Бір-Акем до моста Сюллі, сад та палац Трокадеро, сад Тюільрі, Лувр, собор Паризької Богоматері, каплиця Сен-Шапель, острови Сіте та Сен-Луї; Арсенал; палаци Великий та Малий, Бурбонський, Пале-Рояль, Люксембурзький, Єлисейський, Шайо; площі Згоди, Мадлен, Гревська, Шатле; Пантеон, Ейфелева вежа; еспланада та Дім Інвалідів; мерія, Центр мистецтв Помпиду, музей Пікассо, музей сучасного мистецтва, музей д'Орсе, музей Родена; Єлисейські Поля, Марсове Поле, Булонський ліс, Триумфальна арка, ботанічний сад, зоопарк
околиці Парижа	Палац Версаль, абатство Сен-Дені, Діснейленд, замок Фонтенбло, замок Сен-Жермен
Аквітанія, департамент Дордонь	Печера Ласко з наскальними малюнками
Шартр	Собор 12 ст.
Амьєн	Собор 13-14 ст.
Арль	Римські та романські пам'ятки
Арк-е-Сенан	Королівський соляний завод
Бурж	Собор 12-13 ст.

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

Авіньйон	Центр міста: папський палац, Малий палац, кафедральний собор, кріпосні стіни 14 ст., міст
Нансі	Площі Плас-Станіслас, Плас-де-ла-Кар'єр, Плас-д'Альянс
Страсбург	Центр міста
Ліон	Центр міста, 23 музеї
долина Луари	Замки Шенонсо, Шамбор, Амбуаз, Азе-ле-Рідо, Блуа, Вілландрі, Ланже, Юссе та Шинон
Бордо	Порт-де-ла Лун , пам'ятки римського періоду Пале Галлен, руїни амфітеатру; середньовічні церкви Сен-Серін та Сент-Круа, готичні церкви Сент-Евлалі, Сен-Мішель, готичний собор Сент-Андре, будинки 18 ст., Гран театр, музей витончених мистецтв.
Бургундія	Собори в Сансі, Осері та Отуні, історичні абатства в Клюні, церква в с. Везле , романтичні замки в Сюллі, Танле и Бюссі-Рабутен
Гавр	Центр міста
Реймс	Реймський собор, монастир Сен-Ремі, палац Паледю-То 13-17 ст.
Еперне (Шампань)	Винні льохи провідних виробників шампанських вин
Гренобль	Церква Сен-Лоран, палац Правосуддя, собор 12 ст., музей
Монбар	Абатство Фонтене
Тулуза	Базиліка Сен-Серинін, бенедиктинське абатство 11 ст., Домініканська церква, музей Августина
Каркасон	Історичний центр міста
Ніцца	Променад дез Англе, будівля опери, собор Сен-Репарат, капела Милосердя, пагорб Шато із замком, парком та водоспадом, музей сучасного мистецтва, музеї Матісса, Марка Шагала, музей мистецтва і історії
Нім	Давньоримський акведук
Сен-Савен	Абатство Сен-Савен-сюр-Гартамп
Оранж	Римський амфітеатр та триумфальна арка
Нижня Нормандія, департамент Манш	Замок Мон-Сен-Мішель

5. ТУРИЗМ

Кількість	79,5
-----------	------

туристів, млн осіб	
Прибутки від туризму, млрд дол. США	53,8
Основні види туризму	Пляжний, морський, гірськолижний, пізнавальний, діловий, оздоровчо-лікувальний, освітній, розважальний, сільський, гастрономічний, винні тури, релігійний
Туроутворюючі країни	Німеччина, Велика Британія, Бельгія, Італія, Швейцарія, Нідерланди, Іспанія, Швеція, Фінляндія, США, Японія, Південна Корея
Найбільші туристичні центри	Париж, Марсель, міста Лазурного Берега, Ліон, Реймс
Найбільш відомі курорти	Біарріц, Ройан, Аркашон, Осегор (Аквітанія); Кан, Грасс, Ніцца, Вільфранш, Больє, Менгоні, Антіб, Сен-Тропе (Лазурний берег); Ла Гранд Мотт, Лекат-Баркаре, Сен-Сіпрієн, Кап д'Адж, Грюїссан (узбережжя Середземного моря в Лангедоку) – морські. Екс-ле-Бен (Рон-Альп), Віші, Евіан, – бальнеологічні Куршавель, Мерібель, Межев, Шамоні – гірськолижні.
Популярні екскурсії та тури	Екскурсії по Парижу, Діснейленд, парк Астерікс, екскурсії по палацам Парижу, Версалю та Фонтенбло, музей парфумерії Фрагонар та Міжнародний ювелірний центр, тури в Нормандію (Руан, Сен-Мало, Довіль, Онфлер), Шампань (Еперне, Реймс, Труа), Бургундію (Діжон, Бон, Оссер), Ельзас (Страсбург), Лотарингію (Нансі, Кольмар), екскурсії по замкам Луари, Живернь та музей експресіоністів, тури по Півдню Франції, спалоготелі Парижу, Ніцци та на Атлантичному узбережжі, гірські курорти Шамоні, Лез Арк., Валь д'Ізер, Мерібель, Куршавель.
Події, видовища	Січень – фестиваль у Нанті, карнавал у Ніцці Лютий – Свято лимонів у Ментоні. Травень – Канський кінофестиваль, циганський фестиваль в Сент-Марі-де-ла Мер, весняний карнавал у Ніцці, Свято квітів у Грасі, фестиваль класичної музики в Сен-Дені, фестиваль афро-карибської та латиноамериканської музики в Ангулемі.

	<p>Червень – джаз-фестиваль в Парижі, свято вина в Бордо, Свято вуличних театрів у Руані, танцювальний фестиваль у Монпельє, бретонський фестиваль у Нанті.</p> <p>Липень – концерт у Парижі на честь Дня взяття Бастилії, Свято фламенко в Мон-де-Марсан, музичні вечори у Реймсі, кінофестиваль в Ла-Рошелі, джаз-фестиваль у Ніцці, Фестивалі художньої піротехніки у Каннах.</p> <p>Серпень – Свято жасмину у Грасі, змагання дзвонарів у Поджалі (Корсика), Свято кадрилі в Сермано (Корсика), паризький рок-фестиваль, Дні Наполеона в Аяччо (Корсика).</p> <p>Вересень – осінній фестиваль у Парижі, Міжнародна виставка сучасного живопису у Парижі, Фестиваль народної творчості в Діжоні.</p> <p>Жовтень – джаз-фестиваль в Нансі.</p> <p>Листопад – Осінній художній салон у Парижі, фестиваль кориди в Ла-Сен-сюр-Мер, свято молодого вина в Боже.</p>
<p>Популярні сувеніри та товари туристичного призначення</p>	<p>Вино, сир, шоколад, сувеніри у вигляді Ейфелевої вежі та з її зображенням, косметика і парфуми, книги та альбоми з мистецтва, акварелі та листівки з панорамами Парижа й інших міст, гравюри, графіка, календарі, різноманітні предмети з французькою символікою (кухлі, записники, попільнички, значки та ін.), гобелени та сумки, гаманці, подушки та косметички “під гобелен”, статуетки Наполеона та французьких монархів, шахи, дорожочінності. Традиційний сувенір з Лазурного берега – цикада.</p>
<p>Національна кухня</p>	<p>Прийнято розрізняти регіональну, загальноприйнятую та вишукану кухню, кожну з яких неможливо уявити без соусів та вин.</p> <p>Регіональні:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ельзаська – відрізняється використанням цибулі, капусти, спаржі, пива, свинини, а також трюфельів і вина (переважно білого сухого); – Бургундська – переважно страви з яловичини, устриць, річкової риби (щука, окунь, короп), ягід (смородина); – Овернська – страви з річкової риби (форель, сьомга), грибів (білі, лисички, грузді), овочів (боби), ягід (малина, чорниця); – Бретонська – страви з морепродуктів, сидр;

	<p>– Нормандська – страви з м'яса, молока, птиці, морепродуктів, алкогольні напої з яблук – сидр, кальвадос;</p> <p>– Провансальська – відрізняється великою кількістю страв, приготованих із продуктів морів, овочів, спецій, особливо часнику, а також цибулі і сала.</p> <p>Популярні страви:</p> <p>супи-пюре, супи-креми, бульйони, молюски, печена та смажена риба, страви зі смаженого м'яса – біфштекс, шатобріан, антрекот, ромштекс, турнедо, гренаден, чопси, битки; м'ясо тушковане у горщиках, паштети, сири – рокфор, камамбер, брі, грюйер, канталь та ін., яких нараховується понад 360 видів на різні смаки, яєчні страви, зокрема омлети, желе, суфле, креми, виноградні і шампанські вина, коньяки.</p> <p>Французи – абсолютні рекордсмени зі споживання алкогольних напоїв.</p>
Національні свята	<p>1 січня – Новий рік</p> <p>понеділок Великоднього тижня</p> <p>1 травня – День Труда</p> <p>8 травня – День Перемоги 1945 р.</p> <p>Вознесіння Господне</p> <p>другий день Трійці</p> <p>14 липня – День взяття Бастилії</p> <p>15 серпня – Успіня Богородиці</p> <p>1 листопада – День Усіх Святих</p> <p>11 листопада – День Перемир'я 1918 р.</p> <p>25 грудня – Різдво Христове</p>
Візовий режим та документи, необхідні для оформлення візи	<p>Країна Шенгенської угоди. Для отримання візи необхідно надати: закордонний паспорт, 2 копії першої сторінки закордонного паспорта з даними заявника, а також сторінки з відмітками про вписаних дітей, анкету, 2 фото, підтвердження броні готелю і його копія, оригінал і копія медичної страховки, квитки в обидва боки, оригінал і копія довідки з місця роботи із зазначенням посади й окладу.</p>
Адреса посольства в Україні	Київ, вул. Рейтарська, 39
Адреса українського посольства	21, avenue de Saxe, 75007, Paris
Митні правила	Ввезення і вивіз національної і іноземної валюти не обмежене. Сума від 10 тис. євро декларується.

	<p>Дозволене безмитне ввезення: 200 сигарет, або 100 маленьких сигар, або 50 сигар, або 250 г тютюну; 1 л міцних спиртних напоїв, 2 л столового вина або 1 л алкогольних напоїв міцністю понад 22 %, або 2 л вин кріплених до 22 %; 250 мл туалетної води, 50 мл духів, 500 г кави або 200 г екстрактів кави; 100 г чаю або 40 г екстрактів чаю; продуктів харчування в обмежених кількостях (2 кг риби, 250 г ікри, 1 кг продуктів тваринного походження), нових речей або продуктів харчування для особистого споживання.</p> <p>Заборонений ввіз: нелегально виданих друкарських матеріалів; золота в зливках, пластинах або у вигляді монет (окрім прикрас) – без дозволу банку країни.</p> <p>Дозволений вивіз: зброї, предметів старовини і мистецтва, виробів із золота і дорогоцінних металів (з обов'язковим митним контролем). У випадку якщо їх вартість перевищує 3000 євро, стягується мито у розмірі 6-7 %. Тому при в'їзді необхідно задекларувати дорогі прикраси, щоб без проблем їх вивезти.</p>
Туристу на замітку	<p>На вулицях міст багато кафе, закусочних. Як правило, перед входом до них господар виставляє табло з меню, де вказана вартість страв. Якщо на табло є слова "Service compris" або "Service inclus", це означає, що чайові у розмірі прийнятих тут 10 відсотків вже включено до рахунку. У більшості ресторанів можна замовити так зване "Меню", що включає від двох страв, до повної вечері з вином. "Меню" дешевше на 30-50 %, ніж ті ж страви, замовлені окремо.</p>
Національні символи і знакові постаті	<p>Сена, Альпи, Монблан, Лазурний берег, замки Луари, Ейфелева вежа, Нотр Дам де Парі, Єлисейські поля, Монмартр, Лувр, Бастилія, Пон-дю-Гар, масонство, французький легіон, французький поцілунок, мушкетер, шансон, паркур, Версаль, Сакре-Кьор, Лурд, Канни, Віші, Куршавель, Грас, ЄвроДіснейленд, сир камамбер, майонез, коньяк, шампанські вина, божоле, пастіс, галльський півень, гобелен, мода, парфуми, кадрили, "Конкорд", "Рено", "Алкатель", нейлон, Жанна Д'Арк, Вольтер, Наполеон Бонапарт, Шарль Перро, Мольєр, Александр Дюма, Віктор Гюго, Гі де Мопассан, Едгар Деґа, Клод Моне, Огюст Роден, Огюст Ренуар, Еміль Золя, Оноре де</p>

	Бальзак, Стендаль, Гюстав Флобер, Жорж Санд, Поль Верлен, Шарль Бодлер, маркіз де Сад, Марсель Пруст, Мішель Монтень, Луї Пастер, Жан Жак Елізе Реклю, Рене Декарт, Блез Паскаль, брати Люм'єр, Шарль де Голль, Жак-Ів Кусто, Гектор Берліоз, Клод Дебюссі, Сара Бернар, Едіт Піаф, Шарль Азнавур, Патрісія Каас, Джо Дассен, Мілен Фармер, Жан-Поль Бельмондо, П'єр Рішар, Жерар Депардьє, Жан Рено, Ален Делон, Коко Шанель, Мішель Платіні
--	---

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		2214 (10 місце)
ВВП на душу населення, дол. США		35100 (35 місце)
Економічний статус держави		високорозвинена країна
Рівень безробіття, %		2,9
Грошова одиниця		євро=100 центів
Галузі спеціалізації	сільське і лісове господарство (1,8% ВВП)	скотарство, свинарство, вівчарство, птахівництво, вирощування устриць, жаб, мідій, слимаків; зернове господарство (пшениця), буряківництво, виноградарство, плідівництво, лісорозведення і лісовідтворення
	промисловість (18,7% ВВП)	машини та обладнання, атомна енергетика, хімічна продукція, автомобільна техніка, метали та металопродукція, авіаційна техніка, електроніка, текстиль, туризм, продукти харчування.
	сфера послуг (79,5% ВВП)	торгівля, міжнародний туризм, банківська і страхова справа, інжиніринг, консалтинг, інформаційні, освітні, медичні, телекомунікаційні і транспортні транзитні послуги
Транспорт	довжина залізниць, км	29213
	щільність залізниць, км/тис. км ²	53,7
	довжина автошляхів, км	951500

	щільність автошляхів, км/тис.км ²	1749,1
	аеропорти	475. Міжнародні аеропорти в Парижі, Бордо, Ліллі, Ліоні, Марселі, Ніцці, Страсбурзі, Тулузі
	довжина водних шляхів, км	8501
	морські порти	Марсель, Нант, Гавр, Дюнкерк, Руан, Бордо, Кале, Брест
Експорт		589,7 млрд дол. США. Товари: автомобілі ("Пежо", "Рено", "Сітроен"), промислове устаткування, літальні апарати, побутові прилади й електротехніка, хімічні товари, парфуми, фармацевтичні препарати, сталь, модний одяг, взуття, сільськогосподарська продукція (зерно, виноградні вина і коньяки, сири, морепродукти, яловичина), озброєння; послуги: капітал, технології
Імпорт		692 млрд дол. США. Товари: мінеральна сировина, прокат кольорових металів, деревина, целюлоза, промислове устаткування, транспортне устаткування, нафта, вовна, бавовна, продукти харчування
Головні торговельні партнери		Країни ЄС: Німеччина, Бельгія, Італія, Іспанія, Велика Британія, Нідерланди, Швеція, а також США, Японія, Китай, Бразилія, Росія, Австралія

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Республіка
Глава держави	Президент
Вищий законодавчий орган	2-палатний парламент: Національне зібрання і Сенат
Вищий виконавчий орган	Уряд
Адміністративний поділ	95 департаментів, 22 історичні провінції
Внутрішньополітична ситуація	Досить стабільна, хоча останнім часом прокотилася хвиля вуличних безладів, викликаних пенсійною реформою, діями поліції; на побутовому рівні виникають проблеми у міжетнічному спілкуванні
Членство в міжнародних	ООН, ЮНЕСКО, ОБСЄ, ЄС, НАТО,

організація	ОЕСР
Участь у міжнародних конфліктах	Одна з найбільш авторитетних держав, активно впливає на міжнародне становище, учасниця миротворчих акцій у гарячих точках планети

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Значне забруднення повітряного та водного середовища, особливо у промислово розвинених районах країни, кислотні дощі, деградація ґрунтів

§ 2. 18. ШВЕЙЦАРІЯ

Назва походить від назви кантону Швіц, що утворена від давньонімецького “палити”

Офіційна назва: Швейцарська Конфедерація

Самоназва: Швайц (нім.), Сюїс (фр.), Свіццера (іт.)

Столиця: Берн

Площа: 41,3 тис. км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Південь Центральної Європи
Межування з країнами	На півночі – з Німеччиною, на заході – з Францією, на півдні – з Італією, на сході – з Австрією і Ліхтенштейном
Особливості ГП	Найбільш гірська країна Європи (60 % території займають гори), яка не має виходу до моря. Знаходиться в оточенні високорозвинутих країн, що, за винятком Ліхтенштейну, належать до ЄС
Особливості ГТП	Знаходиться у центрі європейського туристичного ринку; виникла в результаті об'єднання італійських, німецьких та французьких земель, що наклало свій відбиток на культурне середовище. Завдяки висотній поясності природні умови вкрай різноманітні

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

		Назва	Розташування	Характеристика
Рельєф	Елементи рельєфу	Альпи	південь і схід країни	Середня висота гір – 1700 м, лінія снігів – на висоті 2500 м. Понад 100 вершин висотою понад 4000 м., 1800 льодовиків
		Швейцарське плоскогір'я	північ і захід країни	Середня висота – 580 м., пагорбова рівнина з численними озерами та долинами річок
		гори Юра	західний кордон країни	Невисокі гори, відомі завдяки розкопкам, під час яких було знайдено багато решток динозаврів
	Найвища точка	пік Дюфур (4634м)		
	Цікаві об'єкти	Гори Дім (4545 м), Вайсхорн (4505 м), Маттерхорн (4477 м), Гран-Комбен (4314 м), Фінстерархорн (4274 м) та Юнгфрау (4158 м).		
Клімат	Тип клімату	Помірний, вологий		
	Середні температури	Січня: від 0°C до -14°C Липня: від +19°C до 0°C		
	Кількість опадів	На плоскогір'ї – 800-1200 мм, в горах – до 2500 мм		
	Характерні особливості	Альпи перешкоджають проникненню циклонів з півдня, тому рівень опадів у внутрішньоальпійських регіонах менший, ніж в зовнішніх областях		
Гідромережа	Основні річки	Аре, з гірських льодовиків починаються Рейн і Рона		
	Озера	Всього 1484 озер, найбільші – Женевське, Боденське, Лаго-Маджоре, Невшательське, Цюрихське, Фірвальдштетське		
	Бальнеологічні ресурси	Завдяки гірському ландшафту має багато термальних джерел з високою концентрацією сірки, магнію, кальцію та інших активних компонентів		
	Цікаві гідрологічні об'єкти	Льодовик Алетшський Глетчер, Рейнський водоспад, Женевське озеро – найбільше в Західній Європі, інші озера		
Флора	Лісовкрита площа – 30 %. Характерна висотна пояsnість. Рослинність варіює від арктичної до субтропічної			

Фауна	Сарна, куниця, заєць, бабак, лисиця, в озерах і плавнях багато качок та лебедів
Природоохоронні території	18 %
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	Швейцарський національний парк
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	Гори Юнгфрау, Алеч, Бічхорн, Монте-Сан-Джорджіо

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	7,9 (95 місце)
Народжуваність, ‰	10,4
Смертність, ‰	8,1
Природний приріст, ‰	2,3
Сальдо міграції, ‰	1,27
Пересічна щільність, осіб/км ²	191,9
Коефіцієнт урбанізації, %	74
Найбільші міста:	Берн, Цюрих, Женева, Базель, Лозанна, Люцерн
Етнічний склад:	65 % німці, 18 % - французи, 10 % - італійці
Офіційна мова:	німецька, французька, італійська, ретороманська
Релігія:	41,8 % - католики, 35,3 % - протестанти, мусульмани – 4,3 %, православні – 1,8 %
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	6,9

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто (місцевість)	Об'єкти
Берн	Стара частина міста, федеральний палац,

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

	годинникова вежа 16 ст., вуличні фонтани 16 ст., музеї
Базель	Кафедральний собор 12 ст., ворота Шпалентор, ратуша, театри, галереї
Женева	Штаб-квартири багатьох міжнародних організацій, ратуша 15 ст., замок Коппет, Музей історії і мистецтва, собор св. Петра, фонтан Же До, квітковий годинник, міжнародний автомобільний музей
Монтре, Веве	Шильйонський замок, пам'ятник Чарлі Чапліну
Люцерн	Міст Каппельбрюке – найстаріший у Європі, Палац уряду, музей національних костюмів, музей Пікассо, музей Вагнера, Глетчергарден
Цюрих	Історичний центр міста, вул. Бангофштрассе, собор Гросмюнстер 12-15 ст., собор Фраумюнстер 13-14 ст., ратуша, оперний театр, музеї
Лугано	Історичний центр, собор Сан-Лоренцо, вілла Фаворіта
Лозанна	Собор Нотр-Дам 12 ст., замок Сент-Мер, єпископський палац 14-16 ст., палац графа Рюміна, музеї
Тун	Замок
Невшатель	Замок
Морже	Замок
Санкт-Галлен	Монастир св.Галла , музей текстилю
Мюстаір	Бенедиктинський монастир св.Іоанна
Белінцон	Три замки, фортечні стіни та вали

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	8,5
Прибутки від туризму, млрд дол. США	17,6
Основні види туризму	Гірськолижний, оздоровчий, пізнавальний, діловий, сільський
Туроутворюючі країни	Німеччина, Великобританія, Франція, США, Бельгія, Нідерланди, Люксембург, Скандинавські країни
Найбільші туристичні центри	Лозанна, Женева, Монтре, Цюрих, Інтерлакен, Люцерн
Найвідоміші курорти	Інтерлакен – гірськокліматичний, Анзер, Давос, Клостер, Саас-Фе, Цермат – гірськолижні, Санкт Морітц

	– комплексний, Скуоль, Бад-Рагац, Бад-Пфаферс, Івердон-ле-Бан – бальнеологічні
Популярні екскурсії та тури	Туристичні залізничні маршрути в Альпах, відпочинок у сільській місцевості, екскурсії Цюрихом, Берном, “Швейцарською Рив’єрою” (Лозанна, Монтре, Веве, Женева), підйом на Юнгфрау, екскурсія до Грюйєра – батьківщини швейцарського сиру, до термальних джерел, сафарі-парку в Гольдау
Видовища і події	Січень – фестиваль високої кухні (Санкт-Моріц), фестиваль снігу (Гріндельвальд), тиждень повітроплавання на повітряних кулях (Шато д’Е) Лютий – міжнародна виставка монет та купюр (Базель) Березень – міжнародний автосалон (Женева), міжнародна виставка годинників та ювелірних виробів (Базель) Квітень – виставка старовинної мисливської зброї (Люцерн) Червень – міжнародна виставка художніх галерей “Арт” Серпень – світовий фестиваль авангардного мистецтва (Цюрих) Жовтень – виставка домашніх тварин “Анімалія” (Лозанна), осінній ярмарок у Базелі Листопад – ярмарок антикваріату “Броканте” (Женева), міжнародний джазовий фестиваль (Лозанна), фестиваль блюзу та фестиваль класичної фортепіанної музики (Люцерн), винний ярмарок (Цюрих), джазовий фестиваль (Цюрих) Грудень – карнавал “Фете де Ескаладе”, міжнародні змагання з кінного спорту (Женева), міжнародна виставка зброї (Лозанна), міжнародний фестиваль льодяної скульптури (Саас-Фе), різдвяна виставка колекціонерів (Цюрих)
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Годинники і точні прилади, шоколад, сир, біле вино, складані ножі (через митницю проносити у ручному багажі та мати сертифікат про покупку), музичні скриньки, одяг, вишивка, постільна білизна і носові хустки, різьблення по дереву, кераміка і продукція інших ремесел, прибори для фондю, зображення корів та дзвоники – символ Швейцарії, а також антикварні предмети і видання з мистецтва.
Національна кухня	Виникла на основі традицій французької, італійської та німецької кухонь.

	Традиційні страви: фондю - розплавлений сир із додаванням часнику та вина, куди занурюють шматочки білого хліба раклетт - смажений сир із маринованими огірками та картоплею, бернес платтер - смажене м'ясо з зеленню, бобами або квашеною капустою сосиски, підсмажена відварна картопля, шоколад, сир
Національні свята	1 січня – Новий рік Страсна П'ятниця Пасха та Пасхальний понеділок Вознесіння Трійця та Духів день 11 червня – Свято Тіла Христового 1 серпня – День швейцарської конфедерації 25 грудня - Різдво
Візовий режим та документи, необхідні для оформлення візи	Країна Шенгенської угоди. Необхідно представити: анкету з особистим підписом, закордонний паспорт, копію 1 сторінки закордонного паспорта, копії усіх діючих віз, 1 фото заявника, підтвердження бронювання готелю, довідку про роботу та доходи, квиток в обидва кінці, медичну страховку
Адреса посольства в Україні	Київ, вул. І.Федорова, 12, 2-й поверх
Адреса українського посольства	5 Feldeggweg, 53005, Bern
Митні обмеження	Дозволений безмитний ввіз 200 сигарет, 50 сигар або 250 грамів трубкового тютюну, 1 літру міцних напоїв і 2 літри - не міцніше 15°. Тютюн і спиртні напої можуть ввозитися особами, яким більше 17 років. Можна ввозити подарунки на суму до 100 швейцарських франків і харчові продукти в розрахунок на один день. Обмежень на вивезення товарів немає.
Туристу на замітку	Чайові давати не прийнято. Рахунок включає в себе 10-15 % плати за обслуговування. Носильникам та покоївкам дають чайові у розмірі 1 євро за валізу. Турист іншої країни має право на повернення ПДВ (6,5 %) готівкою при покупках на суму більше 500 швейцарських франків. Для цього необхідно отримати при покупці спеціальний чек безмитної торгівлі (tax free Shopping Cheque). Особливо суворо швейцарці дотримуються банківської культури та привчають до неї дітей

Національні символи і знакові постаті	Альпи, гора Маттерхорн, Женевське озеро, Рейхенбахський водоспад, сенбернар, годинник, сир, шоколад, вино, швейцарський ніж, велосипед, лижі, альпійський дзвіночок, гірський кришталь, альпінізм, Шильонський замок, "Нестле", банківська система, нейтралітет, Парацельс, Ріхард Авенаріус, Йоган Бернуллі, Фрідріх Дюрренматт, Йоган Песталоцці, Фердінанд Соссюр
---------------------------------------	--

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		353,6 (36 місце)
ВВП на душу населення, дол. США:		44500 (14 місце)
Економічний статус держави		Високорозвинена індустріальна країна, один із фінансових центрів світу
Рівень безробіття, %		2,8
Грошова одиниця		1 швейцарський франк = 100 сантимів
Галузі спеціалізації	сільське господарство (1,3% ВВП)	Молочне скотарство, свинарство, вівчарство, зернове господарство (пшениця, ячмінь), буряківництво, картоплярство, виноградарство
	промисловість (27,5% ВВП)	Машинобудування та металообробка, годинникарство, хімічна, фармацевтична, легка, харчова, ювелірна промисловість
	сфера послуг (71,2% ВВП)	Банківська і страхова справа, торгівля, міжнародний туризм, освітні і медичні послуги, логістика
Транспорт	довжина залізниць, км	4888
	щільність залізниць, км/тис.км ²	118,4
	довжина автошляхів, км	71298
	щільність автошляхів, км/тис.км ²	1726,3
	аеропорти	66. Міжнародні: Берн, Базель, Женева, Цюрих
	довжина водних шляхів, км	65
Експорт		322 млрд дол. США. Товари: машини і прилади, годинники, хімікати, текстиль, одяг, продовольство, ліки; капітал
Імпорт		317,5 млрд дол. США. Товари: продукція машинобудування, сталь, транспортні

	засоби, хімікати, паливо
Головні торгівельні партнери	Німеччина, Австрія, США, Італія, Франція, Велика Британія

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Конфедерація
Глава держави	Президент
Вищий законодавчий орган	2-палатний парламент – Національна Рада і Рада Кантонів
Вищий виконавчий орган	Федеральна Рада
Адміністративний поділ	23 кантони
Внутрішньополітична ситуація	Стабільна
Членство в міжнародних організаціях	ООН, ЄАВТ, МВФ, Світовий Банк, МБРР, ОБСЄ, ОЕСР, Рада Європи
Участь у міжнародних конфліктах	Нейтральна держава

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Одна з найбільш екологічно благополучних держав світу.
Забруднення повітряного середовища транспортними викидами

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Охарактеризуйте рекреаційно-ресурсний потенціал Австрії.
2. Охарактеризуйте рекреаційно-ресурсний потенціал Нідерландів.
3. Назвіть історико-культурні пам'ятки міст Німеччини (Берлін, Дрезден, Кельн, Лейпциг, Бонн, Аахен, Кобленц, Дюссельдорф, Майнц, Нойвід, Бад-Хонеф, Брюль).
4. Охарактеризуйте географічне положення, природу та населення Франції.
5. Дайте характеристику культурно-історичних пам'яток Парижа, Версаля, долини Луари.
6. Охарактеризуйте рекреаційно-ресурсний потенціал Швейцарії.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Скласти кросворд на тему "Туристичні ресурси та об'єкти країн Західної Європи"
2. Порівняти кількість туристичних прибуттів та надходжень від туризму у вищеперерахованих країнах Західної Європи. Скласти діаграми, в яких відобразити частку Франції, Німеччини, Нідерландів, Австрії та Швейцарії у туристичних прибуттях та надходженнях від туризму від їх загальної кількості в цих країнах.
3. Обрахувати інтенсивність туристичних прибуттів у даних країнах (відношення кількості туристичних прибуттів до кількості населення в країні).
4. Скласти маршрут країнами Західної Європи (з переліком пам'яток, які варто відвідати), який мав би попит: а) у молодят; б) у сімей з дітьми; в) у людей літнього віку. Обґрунтуйте свій вибір.

ЗНАЙДІТЬ НА КАРТІ ТА ВИВЧІТЬ РОЗТАШУВАННЯ

Природних об'єктів:

- Австрія:** Альпи, Середньодунайська рівнина; ріки: Дунай, Рейн, Морава; озера: Боденське, Аттерзее.
- Нідерланди:** Середньоевропейська рівнина, Арденни; ріки: Рейн, Маас, Шельда; озеро Ейселмер.
- Німеччина:** Північно-Німецька низовина, Гарц, Тюрингенський Ліс, Шварцвальд, Швабський Альб, Франконський Альб, Баварський Ліс, Ріки: Рейн, Везер, Ельба, Одер, Шпрее; озера: Боденське, Мюріц, Кімзе.
- Франція:** Північно-Французька низовина, Гаронська низовина, Лангедокська рівнина, Центральний Французький масив, Нормандська височина, Французькі Альпи, Юра, Піреней; ріки: Луара, Гаронна, Дордонь, Сена, Рейн, Шельда, Маас, Рона, Сона, Ізер.
- Швейцарія:** Альпи, Швейцарське плоскогір'я, Юра; озера: Женевське, Боденське, Лаго-Маджоре, Невшательське, Цюрихське.

Земель та населених пунктів:

- Австрія:** Тироль, Карінтія; Відень, Грац, Зальцбург, Інсбрук, Ішгль, Санкт-Антон, Капрун, Баден.
- Нідерланди:** Амстердам, Гаага, Харлем, Роттердам, Утрехт, Маастрихт, Заандам, Дельфт, Лейден.
- Німеччина:** Баварія, Мекленбург-Померанія; Берлін, Потсдам, Дрезден, Кельн, Лейпціг, Бонн, Аахен, Кобленц,

- Франція:** Дюссельдорф, Любек, Майнц, Бад-Хонейф, Бремен, Брюль, Нойвід, Вісбаден, Баден-Баден, Бад-Хонейф, Аквітанія, Бургундія, Шампань, Рів'єра і Лазурний Берег, Рон-Альп, Прованс, Нормандія, Південь-Піренеї; Париж, Шартр, Амьєн, Авіньйон, Гавр, Біарріц, Бордо, Реймс, Ніцца, Антіб, Канни, Сен-Тропе, Ліон, Гренобль, Марсель, Руан, Тулуза, Лурд, Віші, Евіан, Куршавель, Мерібель, Шамоні.
- Швейцарія:** Берн, Женева, Люцерн, Цюрих, Лугано, Лозанна, Невшатель, Інтерлакен, Давос, Цермат, Скуоль.

РЕКОМЕНДОВАНІ БІБЛІОГРАФІЧНІ ДЖЕРЕЛА

1. Александрова А.Ю. Международный туризм [Текст] / А.Ю.Александрова. – М.: Аспект-Пресс, 2002. – 470 с.
2. Алешугіна Н. О. Основи туристичного країнознавства: опорний конспект таблиць і схемах : [навч.-наочн. пос.] / Н. О. Алешугіна, О. О. Зеленська, І. В. Смаль / За ред. І. В. Смалья – Ніжин : Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. – 352 с.
3. Атлас чудес света: Выдающиеся архитектурные сооружения и памятники всех времён и народов[Текст]. – М., 2000.
4. Базовкін Є. Франція: вчора, сьогодні, завтра. // Зовнішня торгівля [Текст] / Є.Базовкін – К.: Банк-Надра, 1998. – С.16-20.
5. Бокхорни Р. Франция: Путеводитель [Текст] / Р.Бокхорни. - М. : Дубль В, 1994. - 64с.
6. Весь мир: Энциклопедический справочник [Текст]. – Минск: Литература, 1996.
7. Гайдук А. Туризм в Німеччині: стан і тенденції розвитку [Текст] / А.Гайдук. // Регіональна економіка. – 2000. - №3. – С.176-180.
8. Гачев Г.Д. Национальные образы мира. Эллада, Германия, Франция: опыт экзистенциональной культурологии [Текст] / Г.Д.Гачев. - М. : Логос, 2008. – 421 с.
9. Горнолыжные курорты Западной Европы: Австрия, Германия, Италия, Словения, Франция, Швейцария, Андорра: путеводитель [Текст] / А.М. Калькаев (ред.-сост.), Л.М. Наумов (ред.-сост.). - [М.] : Вокруг света, 2006. – 288 с.
10. Дельнов А. А. Франция: большой исторический путеводитель [Текст] / А. А. Дельнов. - М. : Алгоритм; Эксмо, 2008. – 862 с.
11. Дубович І.А. Країнознавчий словник-довідник [Текст] / І.А.Дубович. – К.: Знання, 2008. – 839 с.
12. Економіка зарубіжних країн [Текст] / А.С.Філіпенко та ін. – К.: Либідь, 1996. – 416 с.
13. Косолапов А. Туристическое страноведенье [Текст] / А.Косолапов. – М., 2005.
14. Крылов Д., Завацкая Я., Эльгурт В. Германия: путеводитель [Текст] / Д.Крылов, Я.Завацкая, В.Эльгурт - М. : Эксмо, 2008. – 351 с.

15. Масляк П.О. Країнознавство [Текст] / П.О.Масляк. – К.: Знання, 2008. – 292 с.
16. Путівник країнами Західної Європи [Текст] / Е.Пастух (ред.), Л.Демська (уклад.). - Л. : Курсор-Плюс, 1998.
17. Вип. 1 : Австрія. Бельгія. Данія. Нідерланди. Німеччина. Швейцарія. - Л. : Курсор-Плюс, 1998 – 222 с.
18. Романов А.А. Зарубежное туристическое страноведение [Текст] / А.А.Романов. – М.: Советский спорт, 1999.
19. Социально-экономическая география зарубежного мира [Текст] / Под ред. В.В.Вольского. – М.: КРОН-Пресс, 1998. – 591 с.
20. Страны и народы. Научно-популярное географо-этнографическое издание в 20-ти томах [Текст]. М.: 1978-85.
21. Страны и народы: Энциклопедия [Текст]. – С.-Пб.: Дельта, 1997.
22. Страны мира: Справочник для эрудитов и путешественников [Текст]. – Харьков, 2006. – 384 с.
23. Франция [Текст] / Под. ред. Г.Г.Дилигенского. – М.: Мысль, 1982. – 430 с.
24. Франция [Текст]. / И.А.Кусый, Е.А.Левицкая, В.А.Бакир, Л.М.Кунявский, Е.Меркулова, Е.Е.Громова. - [М.] : Вокруг света, 2007. – 589 с.
25. Франция: Путеводитель [Текст] / Г.Лихачева (отв.ред.), В.Львов (пер.), В.Петров (отв.ред.). - Paris : Le Petit Fute, 1996. – 382 с.
26. Франция: Справочник [Текст] / Ю.И. Рубинский (общ.ред.рус.текста). - М. : ЗАО "Интердиалект+", 1999. – 272 с.
27. Юрківський В.М. Країни світу: Довідник [Текст] / В.М.Юрківський. – К.: Либідь, 2001. – 368 с.
28. <http://archive.travel.ru/>
29. <http://countries.inapro.ru/countries.shtml>
30. <http://country.turmir.com/>
31. <http://stolicy.clow.ru/>
32. <http://svit.ukrinform.ua/>
33. <http://www.algol.com.ua/>
34. <http://www.alltravels.com.ua/>
35. <http://www.evropa.org.ua/>
36. <http://www.intergid.ru/country/>
37. http://www.krugosvet.ru/enc/Earth_sciences/geografiya/
38. <http://www.stranymira.com/strany.html>
39. <http://www.tourua.com/ru/resort/>

КРАЇНИ ПІВДЕННОЄВРОПЕЙСЬКОГО ТУРИСТИЧНОГО РАЙОНУ

§ 2. 19. ГРЕЦІЯ

Назва походить від етноніму народу - греки

Офіційна назва: Грецька Республіка

Самоназва: Еллада

Столиця: Афіни

Площа: 131,9 тис.км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Південно-Східна Європа
Склад територій	Південна частина Балканського півострова, п-в Пелопонес, о-ви Крит, Евбея, Іонічні, Споради, Кіклади, Хіос, Лесбос, Лемнос, Самотракі та ін.
Межування з країнами	На північному заході – з Албанією, на півночі – з Колишньою Югославською Республікою Македонією та Болгарією, на північному сході – з Туреччиною
Омивається морями	На заході – Іонічним, на півдні – Критським, на сході – Егейським
Особливості ГП	Балканська, середземноморська країна, значна частина якої розташована на островах. Член ЄС. Межує з європейськими й азійськими, християнськими і мусульманськими країнами
Особливості ГПП	Вигідне. Країна має широкий вихід до сильно розчленованого узбережжя теплих морів із численними островами, загальна протяжність пляжів – 13 676 км., розташована в субтропічному кліматичному поясі середземноморського типу, у межах культурного простору, сформованого на основі античної еллінської цивілізації в безпосередній близькості до європейського туристичного ринку

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

		Назва	Розташування	Характеристика
		Рельєф	Елементи рельєфу	Пінд
Гори Пелопонесу	п-в Пелопонес			Продовження Пінду, що являє собою чотири хребти – осі чотирьох півостровів
Родопи	північний схід країни			Складаються з гнейсів та кристалічних сланців, рельєф почленований.
Пригирлові ділянки річок Альякмон, Вардар, Нестос і Стримон	північний берег Егейського моря			Найбільші рівнини Греції
Характерні особливості	Надзвичайна строкатість. 80 % території займають середньовисотні гори (1200-1800 м) та плоскогір'я. Вище 2000 м піднімаються хребти Пінд, Парнас та Тайгет. На заході поширений карст. Рівнини – східна частина Балканської частини та західне узбережжя п-ва Пелопонес. Сейсмоактивна зона.			
Найвища точка	г. Олімп – 2917 м			
Цікаві об'єкти	г. Олімп, г. Парнас, г. Афон, Інусський колодязь – найглибша частина Середземного моря (4580), о. Санторіні, печера Зевса (о. Крит), Петралона, багато інших печер			
Клімат	Тип клімату	помірний – Східна Македонія і Фракія альпійський – Епір, Центральна Греція, Західна Македонія, частина Фесалії, Ахея, Аркадія, Лаконія; середземноморський – частина Центральної Греції, частина Пелопонесу, Кіклади, Споради, Крит		
	Середні температури	Січня: від +4°C до +12°C; Липня: від +25°C до 28°C		

	Кількість опадів	400-700 мм, в горах – до 1500 мм
	Характерні особливості	Різноманітність кліматичних умов
Гідромережа	Основні річки	Альямон, Еврос, Нестос, Стримон, Вардар, Марица
	Озера	Більше 20 великих озер тектонічного та карстового походження. Найбільші – Трихоніс, Волві, Вегорітіс, Яніна
	Бальнеологічні ресурси	В різних районах відомі та широко використовується понад 40 джерел сильномінералізованих термальних вод
Природні зони	Жорстколистих вічнозелених лісів і чагарників; в горах – висотна поясність	
Флора	Лісистість 10-11%. Поширені платани, кипариси, оливкові дерева, чагарники типу маквіс, шибляк і фригана	
Фауна	Зайці, борсуки, дикобрази, бурий ведмідь, шакал, лисиця, дикий кабан, дикі качки, куріпки, сови, орли, шуліки, ящірки, плазуни	
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	НП Вікос-Аоос, Вікос-Горге, Енос, Ета, Олімп, Парнас, Пінд, Самарія, Суніон	
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	о. Делос	

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	10,8 (78 місце)
Народжуваність, ‰	9,08
Смертність, ‰	10,8
Природний приріст, ‰	-1,72
Сальдо міграції, ‰	2,32
Пересічна щільність, осіб/км ²	81,6
Коефіцієнт урбанізації, %	61
Найбільші міста	Афіни, Салоніки, Пірей, Патри, Іракліон
Етнічний склад:	93 % - греки, 7 % - македонці, турки,

	албанці, євреї, валахи, цигани
Офіційна мова	Грецька
Релігія:	98 % - православні, 1,3 % - мусульмани
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	20

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто, місцевість	Об'єкти	
Афіни	Акрополь із Парфеноном 4 ст. до н. е., Пропілеями 4 ст. до н. е., храмом Ніки, Ерехтейоном, храм Зевса 1 ст. до н. е., храм Гефеста 5 ст. до н. е., театр Діоніса, театр Герода Аттика, Агора, палац Іліона, Вежа Вітрів 1 ст. до н. е., численні церкви, музеї: Національний археологічний, історичний, Акрополя, Агори, Візантійський, морський, кераміки та ін.	
Басси	Храм Аполлона Епікурейського	
Дельфи	Археологічні пам'ятки, храм Аполлона 6-4 ст. до н.е.	
Епідавр	Археологічні пам'ятки	
Коринф	Храм Аполлона 5 ст. до н. е., одеон, театр, храми та святилища, археологічний музей	
Містрас	Замок та сім візантійських церков	
Мікени	Руїни давнього міста, Левові ворота, гробниця Агамемнона, гробниця Клітемнестри	
Тірінф	Археологічні пам'ятки	
Салоніки	Руїни римського палацу 4 ст., фортечні мури та вежі 4 ст., фортеця 14 ст., замок 15 ст., візантійські церкви 4-14 ст.	
Олімпія	Святилища, храми, скарбниця, стадіон, археологічний музей	
о. Родос	Руїни храму Афродіти 3 ст. до н.е., візантійські храми 14-16 ст., палац лицарів ордена св. Іоанна Єрусалимського, мусульманські пам'ятки архітектури, замок Кастелане	
о. Крит	Іракліон	Венеціанська фортеця 16 ст., археологічний музей; поблизу – Кносський палац-лабіринт
	Фоделе	Будинок-музей Ель-Греко, візантійська церква 9 ст.
	Гортіс	Руїни римського театру, зали суду, одеона, храм

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

	Аполлона, церква св. Тіта
Фест	Палац Радаманта
Превелі	Чоловічий монастир
о. Корфу	Палац Ахіллеса, площа Еспланада, церква Спиридона, венеціанська фортеця, венеціанські будинки та площі, Лістон
Метеора	Монастирі
г. Афон	Афонські монастирі
о. Самос	Храм Гери
о. Патмос	Історичний центр із монастирем св. Іоанна Богослова та печерою Апокаліпсису

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	16,4
Прибутки від туризму, млрд дол. США	14,6
Види туризму	Пляжний, культурно-пізнавальний, лікувально-оздоровчий, пішохідний, гірськолижний, дайвінг, кінний, спелеотуризм, релігійний, круїзний, сільський, діловий
Туроутворюючі країни	Велика Британія, Німеччина, Італія, Нідерланди, Франція, Швеція, Японія, США, Росія
Найбільші туристичні центри	Афіни, Салоніки, Коринф, Дельфи, Патри, о. Крит, о. Керкіра
Найбільш відомі курорти	Лутракі, о. Евбея, о. Родос, о. Корфу, о. Санторіні – морські, г. Парнас, - гірськолижний, Каммена-Вурла, Ікарія, Іпаті, Вуліагмені – бальнеологічні
Популярні екскурсії та тури	Екскурсії до Афін, Корінфу, Салонік, Родосу та ін., поїздки по Ароліді, Олімпії, Метеорі, до г. Афон, Парнас, Олімп, мис Суніон, круїзи по островам (Егіна, Порос, Ідра, Санторіні, Закінтос, Родос, Крит та ін.), аквапарк “Вотерленд”.
Видовища, події	Січень – карнавали у Спарті, Ханті та Кефалінії, свято Гінекратії (аналог 8 березня) Квітень – процесія св. Спиридона (о.Корфу), світлозвукові вистави в Акрополі (Афіни) та на о. Родос Червень – Еллінський театральний фестиваль, Міжнародний фестиваль класичної музики (Нафілон), літній фестиваль на о. Сімі, морський тиждень Липень – Міжнародний фестиваль народного танцю,

	винні свята, фестиваль у Ретимноні Вересень – міжнародний ярмарок у Салоніках Грудень – День Св. Миколая – покровителя моряків
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Хутряні та шкіряні вироби, православні ікони, кераміка, натуральні мочалки, оливкова олія, вироби з мушель, анісова горілка, коньяк “Метакса”, оливки, духмяні сушені трави, козячий сир, вино із Санторіні
Національна кухня	Грецька кухня – це, насамперед, оливки та оливкова олія, овочі, приправи та зелень, баранина, риба та морепродукти. Традиційні страви: мусака – запечені у горщику м'ясо та овочі; фаршировані помідори, перець, гарбуз, тушковані, запечені та свіжі овочі; шніцель, печеня, гуляш; цацки – йогурт із часником і свіжим огірком; долма – голубці у виноградному листі; сувлаки – шашлик із ягнятини або свинини; пастітсіо – макарони у сметанному соусі; какавья – рибний суп; авголемоно – лимонний суп, м'ясний бульйон, випічка: баклава, равані – пиріг із манної крупи, кава по-турецьки, сухі вина сири: фета, анфотирос, касері, грав'ера, мізіфра, манурі. Напої: анісова горілка узо, коньяк метакса, фраппе – кава з льодом, рецина – вино, ципуро – вид бренді.
Національні свята	1 січня – Новий рік. 6 січня – Хрещення Господнє. За 7 тижнів до Великодня - Масниця. 25 березня – День незалежності Великдень 1 травня – День Праці. 15 серпня. Успіня Богородиці. 8 жовтня – роковини повстання проти італійських окупантів 25 грудня – Різдво
Візовий режим та документи, необхідні для оформлення візи	Країна входить до Шенгенської зони. Для оформлення візи необхідно мати: закордонний паспорт, заповнену анкету, дві фотографії, для жінок до 30 років - довідку з місця роботи.
Адреса	Київ, вул. Панфіловців, 10

посольства в Україні	
Адреса українського посольства	2-4, Stephanou Delta Str., Filothei, 152 37, Athens
Митні обмеження	У країну дозволяється ввозити суму, що не перевищує 1000 доларів США. Що стосується драхм, то дозволено ввозити до 100 тис. драхм, вивозити - до 20 тис. Безмитно можна провозити 1 блок сигарет, 1 л спиртних напоїв, подарунки на суму до 51 тис. драхм (близько \$ 220). Заборонено ввезення рослин у ґрунті. Заборонено вивозити предмети, що представляють історичну і культурну цінність.
Туристу на замітку	Перш ніж увійти до ресторану, прислухайтеся: якщо звучить музика, то ціни тут будуть вищими, ніж у "тихому". У рахунках майже завжди є 10-15 % надбавка за обслуговування. Образливим жестом у Греції вважається розчепірена долоня. У громадському транспорті не прийнято поступатися місцями жінкам і немолодим людям. До греків найкраще звертатися на прізвище, якщо, звичайно, вони самі не попросять вас називати їх на ім'я. Вітатися за руку не прийнято, особливо з жінками. Цілувати жінці руку вважається пихатим, найкраще уникати цього. У греків не прийнято при бесіді стояти близько до співрозмовника. Ні в якому разі не можна робити зауваження чужим дітям, навіть якщо вони вам дошкуляють, це образить їх батьків. До храмів прийнято входити скромно одягнутим. До кав'ярні без кавалера жінкам заходити не рекомендується. Тостів у Греції не виголошують.
Національні символи і знакові постаті	культура Давньої Греції, демократія, бузукі, ребетика, маслинова гілка, сир "Фета", хоріатики, мусака, ракі, Зевс, Аполлон, Акрополь, Колос Родоський, Олімпійські змагання, Парнас, Афон, сиртакі, мінотавр, лабіринт, ребетика, Спарта, Ікар, Гомер, Сократ, Арістотель, Евклід, Есхіл, Евріпід, Гесіод, Іоан Златоуст, Геродот, Клавдій Птоломей, Демокріт, Діоген, Софокл, Епікур, Перікл, Геракліт, Олександр Македонський, Деміс

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		293,9 (44 місце)
ВВП на душу населення, дол. США		26300 (52 місце)
Економічний статус держави		Економічно середньорозвинена країна
Рівень безробіття, %		17,4
Грошова одиниця		1 євро = 100 центів
Галузі спеціалізації	сільське господарство (3,6% ВВП)	Зернове господарство (пшениця), буряківництво, бавовництво, тютюнництво, садівництво, виноградарство, тваринництво, вівчарство, рибальство
	промисловість (16,8 % ВВП)	Видобувна, легка, харчова, металургія, суднобудування, хімічна, нафтопереробна, харчова і легка промисловість
	сфера послуг (79,6% ВВП)	Торгівля, міжнародний туризм, фінансові, логістичні, страхові послуги, "дешевий прапор"
Транспорт	довжина залізниць, км	2548
	щільність залізниць, км/тис. км ²	19,3
	довжина автошляхів, км	117533
	щільність автошляхів, км/тис. км ²	890,4
	аеропорти	81. Міжнародні аеропорти – Афіни, Салоніки, Патри, Корфу
	довжина водних шляхів, км	6
	морські порти	Салоніки, Пірей, Елефсис
Експорт	28,16 млрд дол. США. Товари: сільськогосподарська продукція, товари легкої промисловості, цемент, мінеральна сировина	
Імпорт	66,04 млрд дол. США. Товари: транспортні засоби, кам'яне вугілля, нафта, продовольство	
Головні торговельні партнери	Німеччина, Італія, Болгарія, Китай, Франція, Велика Британія, Кіпр	

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Республіка
Глава держави	Президент
Вищий законодавчий орган	Палата Депутатів
Вищий виконавчий орган	Уряд
Адміністративний поділ	51 ном
Внутрішньополітична ситуація	Стабільна
Членство в міжнародних організаціях	НАТО, ЄС, ООН, ЮНЕСКО, ОБСЄ, ЧЕС, СОР, МВФ
Участь у міжнародних конфліктах	Напружені стосунки з Колишньою Югославською Республікою Македонією і Туреччиною

8. ЕКОЛОГІЧНА СИТУАЦІЯ

Забруднення атмосферного повітря у великих містах, забруднення узбережжя морів, ерозія ґрунтів

§ 2. 20. ІЗРАЇЛЬ

Назва походить від етнічного народу – ізраїль

Офіційна назва: Держава Ізраїль

Столиця: Єрусалим (де-юре), Тель-Авів (де-факто)

Площа: 20,8 тис.км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Південно-Західна Азія
Склад території	Під окупацією Ізраїлю знаходяться палестинські території
Межування з країнами	На південному заході – з Єгиптом та Палестинськими територіями (сектор Газа), на Сході – з Йорданією та Палестинськими територіями (Західний берег р. Йордан), на північному сході із Сирією, на півночі – з Ліваном
Омивається морями	Середземним на сході, Акабською затокою Червоного моря – на півдні, Мертвим – на сході
Особливості ГП	Середземноморська держава. Довжина берегової лінії – 237 км. Сусіди – мусульманські держави. Має вихід у два океани – Атлантичний та Індійський

Особливості ГТП	Суперечливе і складне. З одного боку, Ізраїль володіє надпотужним ресурсним туристичним потенціалом. Країна розташована на узбережжях теплих морів та має вихід до унікального Мертвого моря. Її територія перебуває у зоні взаємодії світових релігій і культур, є осередком зародження християнства та знаходиться поблизу ємних ринків туристичного попиту. Із іншого – країна має складні стосунки з арабським світом, які часто переходять у збройне протистояння і належить до держав із високою ймовірністю здійснення терористичних актів
-----------------	---

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Рельєф	Елементи рельєфу	Назва	Розташування	Характеристика
		Шфела	узбережжя Середземного моря	Приморська низовина
		Іудейські о-Галілейські гори	північна частина країни	Складаються із невисоких гір на нагір'їв: Галілейських гір, Самаритянського та Іудейського нагір'їв, гірського масиву Кармель
		долина Ізреель	між Галілейськими горам та Самарійським нагір'ям	Вузька рифтова долина р. Йордан
		пустеля Негев	південь країни	Кам'яниста пустеля, що є частиною Аравійської пустелі, становить 60 % території країни
	Найвища точка	г. Хермон (Галілейські гори) – 2224 м		
Характерні особливості	Поверхня представлена плоскогір'ями та горами. На території країни знаходиться найбільш глибока на планеті наземна западина Гхор (район Мертвого моря) – 395 м нижче рівня моря			
Цікаві об'єкти	Кумранські печери, г. Герцль, Маслична гора, Голгофа, г.Карміл, г.Скопус, г.Фавор, гора Спокуси, кратер Махтеш Рамон, червоний каньйон Адом, чорний каньйон Шхорат, Авраамові Столпи, ущелина Соломона, природна арка та печера Кешет,			

		сталактитова печера Сорек, Содомська гора та печера з соляним стовпом "Дружина Лота"
Клімат	Тип клімату	Субтропічний середземноморського типу
	Середні температури	Січня: +6°C - +18°C; Липня: +24°C, +30°
	Кількість опадів	100-800 мм на рік
	Характерні особливості	Кліматичні умови доволі різноманітні: на узбережжі вологе літо та м'яка зима, в гірських районах сухе спекотне літо та помірно холодна зима, в долині зима коротка і волога, літо сухе й гаряче
Гідромережа	Основні річки	Йордан, Яркон, Кішон
	Озера	Кінерет (Галілейське море або Тиверіадське озеро), Мертве море
	Бальнеологічні ресурси	Країна багата на лікувальні грязі, мінеральні термальні джерела, найбільш відомі джерела узбережжя Мертвого моря та джерела Тверії
	Визначні гідрологічні об'єкти	Йордан, купіль Віфезда, джерело Єлисея, колодязь Авраама, Мертве море, водоспад Баніяс
Природні зони	Твердолистяних вічнозелених лісів та чагарників, пустель та напівпустель	
Флора	Лісовкрита площа – 6%. Єрусалимська сосна, таворський дуб, дика маслина, фісташкове дерево, лавр, суничне дерево, платан, сирійський клен, терпентинове дерево, сикомор, олеандр, папірус	
Фауна	Видра, вовк, шакал, мангуст, дикобраз, смугасті гієни, їжаки, зайці, кабани, птахи та плазуни	
Природоохоронні території	15 % загальної території	
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	НП Кармель, Сепфорис, резервати Бет-Сайда, Гай-Бар, Гула, Ейлат, Ейн-Геді, Уаді-Амуд, заповідники Нахал Давід, Нахал Аругот, Тімна, Парк біблейської дикої фауни	
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	Біблейські пагорби Мегіддо, Хацор, Бєер-Шева	

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	7,6 (97 місце)
Народжуваність, ‰	18,97
Смертність, ‰	5,5
Природний приріст, ‰:	13,47
Сальдо міграції, ‰	1,94
Пересічна щільність, осіб/км ²	364,9
Коефіцієнт урбанізації, ‰	92
Найбільші міста	Тель-Авів, Єрусалим, Хайфа, Холон, Рамат-Ган
Етнічний склад	євреї – 76,4 ‰, араби – 23,6 ‰
Офіційні мови	іврит і арабська
Релігія	іудеї – 76,4 ‰, мусульмани – 16 ‰, християни-араби – 1,7 ‰, інші християни – 0,4 ‰
Частка населення, яке проживає за межею бідності, ‰	23,6

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто, місцевість	Об'єкти
Тель-Авів	Біле місто , Палац незалежності, торговельно-розважальний та культурний комплекс “Мигдаль-Опера”, “Синематика”, Музей сценічного мистецтва, музей землі Ізраїльської, ринок Кармель, ботанічний сад, сад каміння, зоопарк
Єрусалим	Старе місто : старі кріпосні стіни, Храм Гроба Господнього, храм Воскресіння, церква св. Єлени, каменоломні часів Першого храму, церква Спасителя, Олександрійське подвір'я, руїни Судної брами, церква Олександра Невського, Голгофа, церква Костянтина та Єлени, камінь Помазання, каплиця праотця Адама, церква Спокути 19 ст., церква Іоанна Хрестителя 8 ст., дорога Сліз (Віа Делароза), Гетсиманський сад, монастир св.Анни, купіль Віфезда (Овеча купіль),

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

	каплиці Побиття та Засудження, монастир сестер Сіону, каплиці св. Вероніки, церква Богоматері Великомучениці, гробниця Ірода, мусульманський квартал із Храмовою горою та мечеттю Аль-Акса, мечеті; єврейський квартал із руїнами Ізраїльської Вежі, руїни цитаделі Давида з Музеєм історії Єрусалима, Хасмонейські тунелі, Стіна Плачу, Долина Царів, гробниця Авессалома, печера Іосафата, гробниця Захарії, Кнессет, Національний музей, будинок Верховного суду, Палац Соломона, музей Яд-Вашем, музей Ізраїлю та Храм Книги, музей Рокфеллера, музей країн Біблії та багато ін.
Яффа	Старе місто, музей старожитностей, музей історії Тель-Авіва-Яффи
Рамла	30-метровий мінарет мечеті “Біла Башта” 13 ст., церква Никодима та Йосифа 20 ст.
Лод	Базиліка св. Георгія 6 ст., 2 старовинні мечеті, бані, караван-сарай
Наблус	Руїни храму гіксосів, гробниця Іосифа, церква св.Анни, Сідонські гробниці
Хайфа	Гора Кармель із монастирем кармелітів, Бахайський храм, музей нелегальної імміграції, музей музики, музей японського народного мистецтва
Акко	Старе місто, цитадель 18 ст., міська брама, вартова вежа Бурдж-ель-Султан, мечеть Аль-Джазара 18 ст., монастир св. Франциска 17 ст., “місто хрестоносців” 12 ст., турецькі лазні 18 ст., караван-сарай 18 ст.
Нетанія	Музей Єврейського легіону, музей “Перлина колін Ізраїлевих”, музей археології, природи та мистецтва та ін.
Кейсарія	Театр, руїни палацу, амфітеатр царя Ірода, ділянки міських вулиць римського та візантійського періодів, комплекс лазень, площа статуй римського періоду, руїни синагоги візантійського періоду, іподром 2 ст. н.е.
Ашкелон	Руїни колонад Ірода та давніх синагог, римська алея та амфітеатр, “стіна хрестоносців”, залишки візантійської церкви 6 ст., римські гробниці з фресками
Назарет	Храм Благовіщення 20 ст., церква Архангела Гавриїла
Віфлеєм (Бейт-Лехем)	Храм Різдва Христового, гробниця Рахілі, церква св.Катаріни, францисканська церква, грецький монастир 6 ст.
Тверія	Старе місто, гробниці Маймоніда, Іоханаана бен-Закай

	та рабі Аківа, храм Дванадцяти Апостолів, руїни синагоги 6 ст., залишки давнього іудейського міста Хамат Тверія 1-4-ст. н.е.
Капернаум (Кфар-Нахум)	Францисканська церква та монастир Нагорної проповіді
Цфат	Фортеця Масада 1 ст., давні синагоги Абохав, Банай, Каро, ашкеназійська та сефардійська синагоги
гірло Йордану	Лавра Савви Освяченого, монастир св. Георгія, монастир св. Герасима та ін.
Хеврон	Усипальня Авраама та Сарри, руїни візантійської церкви, Авраамів колодязь, синагога, єврейські та мусульманські квартали
Єрихон	Башта епохи неоліту, міські стіни бронзового віку, руїни палацу Ірода з лазнями, басейном; неподалік – руїни візантійського міста та палацу халіфа Хішама 8 ст. н.е., монастир Спокуси 4 ст.
Бейт Гуврін	Руїни церкви св. Анни, печерні поховання 3 ст. до н.е.
Пустеля Негев	Міста “Дороги ладану” – Халуза, Мамшит, Авдат, Шивта

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	2,8
Прибутки від туризму, млрд дол. США	4,8
Основні види туризму	Релігійний, пляжний, лікувально-оздоровчий, пізнавальний, екстремальний, діловий, екологічний, археологічний
Туроутворюючі країни	США, Росія, Франція, Велика Британія, Німеччина, Польща, Чехія, Україна
Найбільші туристичні центри	Єрусалим, Хайфа, Тель-Авів
Найбільш відомі курорти	Бат-Ям, Нетанія, Герцлія, Ейлат, Ашкелон, Кейсарія, Хайфа, Акко, Нагарія – морські; Хамей Тверія, Ейн Геді, Неве Зохар – бальнеологічні; Рамат Шалом - гірськолижний
Популярні	Поїздки на джипах до об'єктів археологічних

екскурсії та тури	досліджень, сафарі, морські прогулянки, екскурсії до християнських, іудейських та мусульманських святинь, відпочинок на Мертвому морі
Події, видовища	Січень – фестиваль класичної музики в Ейлаті Квітень - сходження Благодатного Вогню у Велику Суботу у Єрусалимі, фестиваль світла в Єрусалимі Травень – Міжнародний фестиваль Ізраїлю у Єрусалимі Липень – фестиваль піщаної скульптури у Хайфі Серпень – джаз-фестиваль в Ейлаті, півний фестиваль Вересень – Єрусалимський фестиваль камерної музики, осінній фестиваль в Єрусалимі, фестиваль повітряних куль
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Свята земля, вода з Йордану, сіль Мертвого моря та косметика на основі солі, грязь Мертвого моря, фігурні свічки з кольорового воску, хевронське скло, кипарисові та перламутрові хрестики, прикраси з бісеру, вина, східні прянощі, семисвічник, ювелірні прикраси, діаманти, картини, скульптури, хуммус.
Національна кухня	На вживання їжі поширюються закони кашрута. Популярні страви: фарширована риба, курячі шийки, єрусалимська печеня, хала, суп-чолнт, суп-хамим, листові пиріжки, рублений оселедець фалафель – кульки з гороху або сої бурекас – пиріжки з начинкою з сира, шпинату або картоплі хуммус – пюре з жовтого гороху, цибулі, часнику та приправ тхіна – пюре з вареного кунжуту, цибулі та помідорів шаксуку – страва з яєць та помідорів
Національні свята	Дати свят визначаються за місячним календарем Січень – Тубі-шват Березень – Пурім (свято перемоги над ворогами) Березень-квітень – Песах (Пасха) Квітень-травень – День Незалежності Квітень-травень – Лаг-ба-Омер – роковини смерті рабі Шимона бар Йохая Квітень-травень – Йом-хашоа – День пам'яті жертв холокосту Квітень-травень – Йом-хазікарон – День пам'яті померлих Травень-червень – День Єрусалиму та Шавуот

	<p>(П'ятидесятниця) Липень – Тіша-бе-Ав – траур по зруйнованих храмах Вересень-жовтень – Рош-Хашана (іудейський Новий рік) Вересень-жовтень – Йом-кипур – день спокутування та поста Вересень-жовтень – Суккот – свято урожаю Листопад-грудень – Ханука – свято на честь освячення храму</p>
Візовий режим	Віза не потрібна. Необхідно пред'явити паспорт та заповнити відповідну анкету
Адреса посольства в Україні	Київ, бул. Лесі Українки, 34
Адреса українського посольства	Tel Aviv, 50, Yirmiyahu
Митні правила	<p>Безмитно ввозяться особистий одяг, взуття та косметика, міцні алкогольні напої – 1 л, вино – 2 л, тютюнові вироби – до 250 г, подарунки та інші товари на суму не більше 200 дол. США, продукти харчування – до 3 кг.</p> <p>Без дозволу заборонено ввозити рослини, вогнепальну зброю, сире м'ясо, сировину.</p> <p>Антикварні вироби, виготовлені до 1700 р. вивозяться за відповідним дозволом та обкладаються 10 % податком від продажної ціни.</p>
Туристу на замітку	<p>У магазинах, рекомендованих Міністерством туризму, з позначкою tax.V.A.T.refund за придбані товари вартістю понад 50 дол. туристи мають право на 5 % знижку та повернення ПДВ.</p> <p>Усі товари і послуги в Ейлаті, крім цигарок, звільнені від ПДВ.</p> <p>Не рекомендується перебувати на контрольованих територіях та в арабських кварталах, особливо вночі; у розмовах із місцевим населенням варто утримуватися від релігійних тем і питань арабо-ізраїльських взаємин</p>
Національні символи і знакові постаті	Иордан, Мертве море, Галілея, гора Кармель, Земля Обітована, Віфлеєм, Назарет, сіонізм, іудаїзм, Єрусалим, Стіна Плачу, Зірка Давида, менора, тфлін, мезуза, ярмолка, холокост, Тора, Шаббат, Моссад, Теодор Герцль, Давид Бен-Гуріон,

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		237 (52 місце)
ВВП на душу населення дол. США		31500 (40 місце)
Економічний статус держави		економічно розвинена індустріально-аграрна країна
Рівень безробіття, %		5,6
Грошова одиниця		шекель = 100 агорам
Галузі спеціалізації	сільське господарство (2,5% ВВП)	виращування зернових, бавовнику, цукрових буряків, овочів, цитрусових, винограду, бананів, полуниць, м'ясо-молочне тваринництво, птахівництво
	промисловість (30,9% ВВП)	військово-промисловий комплекс, харчова, легка, електротехніка, радіоелектроніка, хімічна, нафтохімічна промисловість, кольорова металургія, огранка алмазів
	сфера послуг (66,6% ВВП)	торгівля, міжнародний туризм, фінансові, банківські, страхові, інформаційні, телекомунікаційні, медичні, освітні, логістичні, правові послуги, інжиніринг, консалтинг
Транспорт	довжина залізниць, км	913
	щільність залізниць, км/тис.км ²	44,5
	довжина автошляхів, км	17870
	щільність автошляхів, км/тис.км ²	871,7
	аеропорти	47; міжнародні – Тель-Авів, Єрусалим, Ейлат
	довжина водних шляхів, км	-
	морські порти	Хайфа, Ащдод, Ейлат
Експорт	64,19 млрд дол. США. Товари: цитрусові, соки, полуниці, текстиль, вина, цукерки, діаманти, мобільні телефони, програмне забезпечення, хімічні товари, транспортні засоби, шини, машини, обладнання; послуги: капітал, технології	
Імпорт	72,03 млрд дол. США. Товари: транспортні	

	засоби, прокат чорних і кольорових металів, зернові, нафта, хімічні товари, деревина, папір
Головні торгівельні партнери	США, Велика Британія, Німеччина, Бельгія, Італія, Іспанія, Росія, Франція, Швейцарія, Китай, Японія, Австралія, ПАР

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління:	Республіка
Глава держави:	Президент
Вищий законодавчий орган:	Кнесет
Вищий виконавчий орган:	Кабінет Міністрів
Адміністративний поділ:	6 округів
Внутрішньополітична ситуація	Складна через постійні конфлікти євреїв із палестинцями; проблеми на побутовому рівні з емігрантами різних років
Членство в міжнародних організаціях	ООН
Участь у міжнародних конфліктах	Перманентний конфлікт із державами арабського світу: Ліваном, Сирією, Єгиптом, Іраком та ін.

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Опустелювання територій, обмежені запаси прісної води, забруднення ґрунтових вод та повітряного середовища у промислово розвинених районах, деградація ґрунтів, їх засолення і забруднення важкими металами у районах інтенсивного землеробства
---

§ 2. 21. ІСПАНІЯ

За однією із версій назва походить від фінікійського "Isrānīt" – "берег даманів" (перші фінікійці, швидше за все, сплутали кроликів, які не водилися у Фінікії, з даманами – польовими щурами, яких ніколи не було в Іспанії)

Офіційна назва: Королівство Іспанія

Столиця: Мадрид

Площа: 504,8 тис. км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Захід Південної Європи; займає більшу частину Піренейського півострова
Склад території	Материкова частина, міста Сеута і Мелілья на території Північної Африки, Балеарські острови в Середземному морі, Канарські острови в Атлантичному океані
Межування з країнами	із Португалією на заході, Марокко і британським володінням Гібралтар на півдні, Францією та Андоррою на півночі
Омивається морями	На заході та півночі – Атлантичним океаном, на сході та півдні – Середземним морем
Особливості ГП	Піренейська, середземноморська, приатлантична країна, що належить до ЄС
Особливості ГПП	Вигідне. Має вихід до узбережжя теплих морів, розташована поблизу основних країн-споживачів туристичних послуг, володіє ландшафтним різноманіттям, має комфортні погодно-кліматичні умови, багату культурну спадщину, утворену через злиття європейської та арабської культур; сприятливим чинником є наявність двох міст на території Африки та острівних територій, де пляжний туризм можна розвивати цілий рік.

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Рельєф	Елементи рельєфу	Назва	Розташування	Характеристика
		Плоскогір'я Месета	центр країни	Найбільш високе плоскогір'я Європи, середня висота – 660 м., характеризується чергуванням плато, складчато-брилових хребтів та гірських улоговин; Горами Центральної Кордильєри поділяється на північну та південну частини
		Піренейські гори	північ країни	Деякі паралельні хребтів, що простягнулися із заходу на схід; Піреней – одна з важкодоступних гірських країн Європи, хоча середня висота

			гір – 2500 м. Кантабрійські гори – орографічне та тектонічне продовження Піренейв
	Іберійс ькі гори	на північний схід від Месети	Ширина гірської системи – 250 км, висота – 2313 м. У цих горах беруть початок найбільші річки Іспанії
	Катало нські гори	узбережжя Се- редземного моря між Схі- дними Піренеями та Іберійськими горами	Невисокі гори, уступами обриваються до моря, відособлюючи від нього Арагонське плато
	Корділ ьєра- Бетіка	південний схід країни	Другі за висотою гори Європи, центральна вісь – Сьєрра- Невада
	Андал узька ни- зовина	південний захід країни	Найбільша низовина Іспанії в долині р. Гвадалквівір
	Арагон ська рівнин а	північний схід країни	Долина р. Ебро
	Найвища точка	г. Муласен (3478 м) – на півострові влк. Тейде (3718 м) – о. Тенерифу (Канарські о-ви)	
	Характерні особливості	Друга за висотою країна Європи, характерна велика різноманітність форм рельєфу; на узбережжі нараховується більше 2 тис. природних пляжів, об'єднаних під назвами: Коста-Брава, Коста-Дорада, Коста-дель-Ассар, Коста-Бланка, Мар-Менор, Коста- дель-Соль, Коста-де-ла-Лус, Ріас-Бахас, Ріас- Альтас, Коста-Кантабріка та ін.	
Клімат	Тип клімату	Помірний морський – на півночі країни; різко континентальний – у центрі країни; субтропічний середземноморського типу – на південному сході країни	
	Середні температури	Січня: від +8°C до +12°C Липня: від +18°C до +28°C	
	Кількість опадів	Від 500 мм у центральних районах до 2000 мм у горах	

	Характерні особливості	Велика різноманітність та контрастність кліматичних умов. В Іспанії найбільша кількість сонячних днів з-поміж країн Європи
Гідро мережа	Основні річки	Дуеро, Тахо, Гвадіана, Гвадалквівір, Ебро
	Озера	Невеликі, розташовані, в основному, в горах
Природні зони		Широколистяних лісів Жорстколистих вічнозелених лісів та чагарників
Флора		Лісовкрита площа – 51 % Листопадний дуб, каштан, бук, у Піренеях – сосна та ялиця; вічнозелені види дубів, середземноморська сосна, мирт, ялівець, дика фісташка та інші чагарники та напівчагарники, карликова пальма, трава альфа
Фауна		Олені, косулі, кабани; в горах – благородний олень та піренейський козел, бурий ведмідь; вовк, лисиця, іспанська рись, макак; яструби, орли, грифони, соколи, гуси, качки, чаплі, фламінго, білі лелеки; багато плазунів.
Природоохоронні території		9 %
Найбільш визначні природоохоронні об'єкти		НП Айгуес-Тортес-і-Лаго-Сан-Маурісімо, Доньяна, Ковадонга
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"		Печера Альтаміра, НП Гарахонай (Канарські о-ви), НП Доньяна, район гори Мон-Пердю в Піренеях, о-в Ібіса, пальмові гаї біля м.Ельче

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	47,04 (27 місце)
Народжуваність, ‰	10,4
Смертність, ‰	8,88
Природний приріст, ‰	1,52
Сальдо міграції, ‰	5,02
Пересічна щільність, осіб/км ²	93,2
Коефіцієнт урбанізації, %	77
Найбільші міста	Мадрид, Барселона, Валенсія, Севілья, Сарагоса, Більбао, Малага
Етнічний склад	іспанці – 73%, каталонці – 16%, галісійці – 8%, баски – 2%
Офіційна мова	іспанська

Релігія	94% - католики
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	19,8

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто (місцевість)	Об'єкти
Мадрид	Вежа Сан-Ніколас 14 ст., єпископська капела 16 ст., архітектурні ансамблі площ Плаза Маджор 17 ст. та Пуерта-дель-Соль, королівський палац Оріенте 18ст., ратуша 17-18 ст., палац іспанських кортесів 19 ст., палац Ретіро, церкви 17-18 ст., монастирі; музеї: Прадо, Центр мистецтв королеви Софії, королівська фабрика гобеленів, археологічний, іспанського народу, Морський, Залізничний, герцога Альби, музей кориди та ін., ботанічний сад
Авіла	Стіна фортеці та монастир св. Терези
Валенсія	Лонха-де-ла-Седа
Барселона	Руїни римських мурів, готичний квартал, королівський арсенал, замок Монжуїк, палаці: єпископський, віце-королів, Провінційної ради, Гуель; церкви 10-19 ст., з-поміж яких найбільш відома Саграда Фамілья , монастир Педральбес, палац каталонської музики, лікарня Сан-По , численні музеї, парк розваг Порт Авентура
Вальядолід	Університет 14-18 ст, колегії Санта-Крус 15 ст та Ман-Грегоріо 15 ст., церкви та собори 11-16 ст.
Гранада	Район Альбайсин , руїни укріплень арабської доби, палаці Альгамбра 13-14 ст., Хенехаліфе 14 ст. , Каса де Кастріль 16 ст., усипальня Фердинанда V та Ізабелі I, монастир Ла Картуха, церкви 16 ст., біржа 16 ст.
Ель Ескоріал	Монастир і палац
Кордова	Історичний центр , міст римської доби, вежа арабської доби, ратуша, палаці, церкви 16-17 ст.
Ла-Корунья	Діючий давньоримський маяк "Башта Геркулеса"
Малага	Римський театр, цитадель Алькасаба, замок Хібральфаро, церкви та собори 16-18 ст.

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

Пальма-де-Мальорка	Готичний собор 13 ст., середньовічні мури, арабські лазні, каплиця, церква св. Франциска 13 ст., замок Бельвер 14 ст., ратуша, палаци: Альмудаїна, маркізів де Вівот, Монтенегро, Морель, Конгресів, музеї, ботанічний сад, дельфінарій
Саламанка	Університет, старе місто , собор 12 ст., Каса де лас Кончес 15 ст., палац Монтеррей 16 ст., архієпископська колегія
Сант'яго-де-Компостела	Гробниця св. Якова, старе місто, дорога в місто
Сарагоса	Собор Ла-Сео 12-16 ст, собор Ель-Пілар 17 ст., резиденція арагонських королів Кастильйо-де-ла-Альяферіс, біржа 16 ст.
Севілья	Руїни римського акведука, замок Алькасар 12-16 ст., кафедральний собор, "Архів Індій" , ратуша, біржа, фортеця Каса Пілатос, вежі Торре дель Оро і Торре де Санта Марія, королівський палац 12 ст., вежа Хральяда 12 ст. - колишній мінарет, церкви 13-16 ст., монастирі, музеї.
Сеговія	Римський акведук, старе місто
Толедо	Історичний центр , руїни споруд римської доби, замок Алькасар 13-18 ст, архієпископський палац, мости і брами 9-16 ст, церкви, музеї
Бургос	Кафедральний собор
Касерес	Старе місто
Куенка	Укріплена частина міста
Алькала-де-Енарес	Університет та історична частина міста
Тарагона	Археологічний комплекс Тарако
Валь-де-Бой	Романські церкви
Луго	Давньоримські стіни

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	56,7
Прибутки від туризму, млрд дол. США	59,9
Види туризму	Пляжний, пізнавальний, спортивний, сільський, релігійний, екологічний, подієвий, гастрономічний та ін.

Туроутворюючі країни	Франція, Німеччина, Італія, Нідерланди, Велика Британія, Росія, Україна
Найбільші туристичні центри	Мадрид, Барселона, Севілья, Гранада, Кордова, Валенсія, Більбао, Малага, Сарагоса, Толедо, Ель-Ескоріал
Найбільш відомі курорти	Коста Брава, Коста Дорада, Коста-дель-Соль, Коста-дель-Ассар, Коста-Бланка, Мар-Менор, Коста-де-ла-Лус, Ріас-Бахас, Ріас-Альтас, Коста-Кантабріка, Коста-дель-Гараф, Коста-дель-Маресме, Коста-Каліда, Лас-Пальмас, о. Івіса, о. Мальорка, о. Тенеріфе, о. Гран-Канарія, о. Лансароте, о. Фуертевентура
Популярні екскурсії і тури	Класичні тури: Барселона - Валенсія - Аліканте - Гранада - Севілья - Кордова - Мадрид - Толедо - Сарагоса – Барселона, відпочинок на знаменитих пляжах, морські екскурсії, відпочинок у сільській місцевості, корида
Популярні сувеніри і товари туристичного призначення	Фігурки бика, іспанське вино в пляшках і бурдюках, гітари, кастаньєти, інкрустовані золотом і сріблом жіночі прикраси, віяла, футбольна атрибутика клубів “Барселона”, “Реал”, “Мадрид”, червоний ковпак із Каталонії, булки-енсаймади, вироби із шкіри, толедські шпаги
Національна кухня	На півночі готують страви з риби та морепродуктів, у центральній частині основні продукти – свинина та бобові, середземноморська кухня найбільш різноманітна. Традиційні страви: Паелья – рис із куркою або свининою, або рибою і крабами та прянощами, тортілья – картопляний омлет із грибами, рибою та м’ясом, тапас – легкі закуски, гаспачо – суп із протертих томатів, часниковий суп, суп-крем, боулавіса – рибний суп, пучеро – м’ясна страва, хамон – в’ялена свиняча нога, сарсуела – страва з крабів, креветок, восьминогів та білої риби. З Іспанії походять майонез, вина херес, малага, ріоха, сангрія.
Національні свята	1 січня - Новий рік. 6 січня - День Волхвів. 19 березня - День Сан Хосе.

	<p>Квітень - Свята П'ятниця. Квітень-травень - Великдень. Квітень-травень - День Тіла Христового. 1 травня - День Праці. 25 липня - День Сантьяго. 15 серпня - Успіння. 12 жовтня - День Іспанської Єдності (день іспанської нації, це день відкриття Америки Колумбом). 1 листопада - День усіх Святих. 6 грудня - День Конституції. 8 грудня - День Непорочного Зачаття. 25 грудня - Різдво.</p>
<p>Видовища і події</p>	<p>Січень – свято в м.Пальма-де-Мальорка, свято в м.Сан-Себастьян Лютий – карнавал (повсюдно, особливо цікаво в Кадісі та Тенерифе), свято в м.Куенка, свято маврів та християн (Валенсія), свято св. Агеди (Сеговія) Березень – фієста фальяс у Валенсії, свято св.Магдалени (Кастельон) Квітень – Святий Тиждень (повсюдно, особливо цікаво у Вальядоліді, Куенці, Севільї та Малазі), ярмарок у Севільї, свято маврів та християн (Аліканте), день св. Хорхе та Сервантеса (Барселона), свято оливков (Толедо) Травень – фієста св.Ісідро – покровителя Мадрида (Мадрид), свято в Санта-Крус, свято св.Домінго в Ріохе, свято коней (Кадіс), фестиваль внутрішніх двориків (Кордова) Червень – міжнародний музичний фестиваль у Гранаді, театральний фестиваль у Меріді, ніч св.Жуана (Каталонія та Валенсія) Липень - міжнародний музичний фестиваль у Сантандері, свято Сан-Фермін (Памплон), свято ягняти (Астурія), фестиваль сидру (Астурія), свято св.Крістіни (Жирона), свято св.Якова (Сантьяго-де-Компостела) Серпень – томатіна (Буньол), містерія Вознесіння Діви Марії (Ельч), свято св.Роке (о.Тенерифе), свято врожаю винограду (Мурсія), свято св.Августіна (о.Тенерифе) Вересень – національний фестиваль класичного театру в (Альмагро), осінній фестиваль у Мадриді, свято Барселони, свято биків та коней (Кастельон), свято рису (Валенсія).</p>

	Жовтень – фестиваль морепродуктів (Понтеведре), свято Пілар (Сарагоса) Листопад – свято в Астурії Грудень – свято св.Люсії (Гран-Канарія)
Візовий режим та документи, необхідні для оформлення візи	Країна Шенгенської угоди. Необхідна віза. Документи: візова анкета, 2 фото, закордонний паспорт, ксерокопія закордонного паспорта, медична страховка, бронь готелю та авіаквитків, довідка про зайнятість та доходи, довідка про купівлю валюти (50 євро людина/доба).
Адреса посольства в Україні	вул. Хорева, 46.
Адреса українського посольства	Madrid, Ronda de la Abubilla 52
Митні обмеження	Заборонений ввіз наркотиків, зброї, деяких медичних препаратів. Заборонений вивіз з країни предметів старовини, коштовностей, зброї без спеціального дозволу. Дозволяється безмитне ввезення продуктів та речей для особистих потреб, 200 сигарет або 50 сигар, 2 л вина, валюти (суму більше 500 євро необхідно задекларувати).
Туристу на замітку	Чайові включені до рахунку. Якщо обслуговування сподобалось, можна дати додаткову суму офіціантові. У таксі дають 5-10 % від загальної суми рахунку, покоївці, носіїві – 1 євро. З 13 до 16 години наступає сієста, коли закриваються майже усі підприємства та установи. Туристи мають право на відшкодування 16 % податку з покупки, якщо вона перевищує 120 євро. Іспанці запальні, емоційні та азартні люди. До туристів ставляться дуже привітно. З іспанцями не прийнято говорити про вік та гроші.
Національні символи і знакові постаті	Прадо, Ескоріал, олива, шафран, корида, бик, іспанський футбол, Шлях Сантьяго-де-Компостела, фламенко, херес, вино "Ріоха", "Сеат", гітара, кастаньети, віяло, толедський клинок, толедська чеканка, маслинова олія, сир "Манчего", хамон, перли, бота (шкіряний бурдюк), Христові Колумб, Фернандо Магеллан, Антоніо Гауді, Мігель Сервантес, Франсиско Гойя, Дієго Веласкес, Пабло Пікасо, Сальвадор Далі, Федеріко Гарсія Лорка, Хосе Каррерас, Монсеррат Кабальє, Педро Альмодовар,

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		1406 (14 місце)
ВВП на душу населення, дол. США		30500 (42 місце)
Економічний статус держави		високорозвинута країна
Рівень безробіття, %		21,7
Грошова одиниця		1 євро=100 центів
Галузі спеціалізації	сільське господарство (3,2% ВВП)	Зернове господарство (пшениця), вирощування бавовнику, цукрової тростини, цукрових буряків, винограду, оливок, citrusових, овочів, скотарство, вівчарство, свинарство (на півночі)
	промисловість (25,2% ВВП)	Виплавка чорних і кольорових металів, виробництво вина, олії, автомобілів, кораблів, озброєння, видобуток ртутних руд
	сфера послуг (71,6 % ВВП)	Міжнародний туризм, торгівля, логістика, банківська справа, медичні, освітні, інформаційні послуги
Транспорт	довжина залізниць, км	15288
	щільність залізниць, км/тис. км ²	30,3
	довжина автошляхів, км	681224
	щільність автошляхів, км/тис. км ²	1349,5
	аеропорти	154. Міжнародні: Барселона, Більбао, Картахена, Санта-Крус-де-Тенерифе
	довжина водних шляхів, км	1000
	морські порти	Мадрид, Більбао, Барселона, Валенсія.
Експорт	309,6 млрд. дол. Товари: судна, автомобілі, citrusові, вина, плодоовочеві консерви, оливкова олія, маслини	
Імпорт	364,9 млрд. дол. Товари: мінерали, метали, машини і устаткування, продовольство, хімічні товари	
Головні торговельні партнери	Франція, Німеччина, Португалія, Італія, Китай, США, Нідерланди, Велика Британія	

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Конституційна монархія
Глава держави	Король
Вищий законодавчий орган	Генеральні кортеси
Вищий виконавчий орган	Уряд
Адміністративний поділ	17 автономних областей, в які входять 50 провінцій, і 2 міста (Сеута і Мелілья)
Внутрішньополітична ситуація	відносно нестабільна через сепаратистські настрої басків і каталонців
Членство в міжнародних організаціях	ООН, НАТО, ОЕСР, ЄС, СОТ, МБРР, ОБСЄ, МВФ, МФЧХ, РЄ, ЄКА, ЄМС
Участь у міжнародних конфліктах	Підтримала США проти Іраку

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Забруднення водного середовища у середземноморському регіоні, забруднення повітряного середовища у промислово розвинених районах, зменшення площі лісів, опустелювання

§ 2. 22. ІТАЛІЯ

Назва походить від фінікійського – “берег телят”

Офіційна назва: Італійська Республіка

Столиця: Рим

Площа: 301,2 тис.км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Південна Європа, Центральне Середземномор'я
Склад територій	Апеннінський півострів, острови Тосканського архіпелагу, Сицилія і Сардинія, Ліпарські острови, Іск'я, Капрі.
Межування з країнами	На північному заході – з Францією, на півночі – зі Швейцарією та Австрією, на північному сході – зі Словенією; у межах Італії знаходяться 2 анклави: Ватикан і Сан-Марино
Омивається	Адріатичним – на сході, Іонічним – на півдні,

морями	Тірренським – на заході, Лігурійським – на північному заході
Особливості ГП	Середземноморська й альпійська країна, яка завдяки півострівному положенню має широкий вихід до моря (протяжність морських кордонів становить 80 % їх загальної довжини); знаходиться на перехресті головних торговельних шляхів між Близьким Сходом, Північною Африкою та Європою; один із головних світових осередків католицизму
Особливості ГПП	Півострів глибоко заходить у центральне Середземномор'я, розташований у зоні комфортних погодно-кліматичних умов у безпосередній близькості до головних споживчих туристичних ринків, характеризується значним ландшафтним різноманіттям, є одним із головних культурних осередків планети.

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Рельєф		Елементи рельєфу		Назва	Розташування	Характеристика
		Апеннінські гори	Апеннінський півострів	центральна вісь	Апеннінського півострова	Молоді гори висотою до 2914 м, розчленовані ерозією. Являють собою чергування гірських масивів, плато, пагорбів та долин. Територія активно використовується в сільському господарстві.
Італійські Альпи		вздовж північного кордону країни		Молоді гори, які на заході складені твердими гранітними породами, у центральній частині - вапняками, а на сході – доломітами, тому вершини на заході мають форму пірамід, у центрі гори не високі, а долини не глибокі, а на сході вершини мають зубчасту форму. Багато зручних перевалів.		
Паданська низовина		між Апеннінським півостровом та Італійськими Альпами		Колишня затока Адріатичного моря. Після утворення Альп заповнена породами, винесеними з гір льодовиками та річковими відкладами		
Найвища точка	г. Монблан (Монте-Роза) – 4807 м					

	Характерні особливості	Сейсмоактивна зона, часті землетруси, на території країни знаходиться три діючі вулкани: Везувій, Стромболі та Етна.
	Цікаві об'єкти	Вулкани Стромболі, Везувій та Етна
Клімат	Тип клімату	На материковій частині – помірний континентальний, на півострівній – субтропічний середземноморський
	Середні температури	Січня: від -12°C в горах до +11°C – на півострові; Липня: від +4°C в горах до +30°C – на півострові
	Кількість опадів	Від 500 до 1500 мм
	Характерні особливості	Велика різноманітність кліматичних умов, пов'язана з гористістю місцевості та близькістю до Середземного моря та Африканського континенту
Гідромережа	Основні річки	По з притоками, Тибр
	Озера	Лаго-Маджоре, Комо, Гарда, Лугано, Ізео, Тразименське, Больсена та ін.
	Бальнеологічні ресурси	Має найбільшу кількість термальних джерел у Середземноморському регіоні. Поширення: райони Венето, Емілія Романо, Тоскана, Лаціо, о. Іск'я, Ліпарські острови
	Цікаві гідрологічні об'єкти	Джерела Сатурнія, К'янчано, Монтекатіні
Природні зони	Жорстколистих вічнозелених лісів та чагарників	
Флора	Лісистість – 25 %. Дуб, каштан, ясен, клен, кипарис, ялина, ялиця, сосна; в горах – альпійські луки	
Фауна	Вовк, дикий кабан, сарна, дика кішка, заєць, орел, сокіл, стерв'ятник, яструб, куріпка, перепел та ін.	
Природоохоронні території	7,7 %	
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	НП Гран-Парадізо, Стельвіо, Арчіпелаго-Тоскано, Везувіо, Аbruццо, Калабрійський, Чирчео та ін.	
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	Дельта річки По, Амальфійське узбережжя, острови Пальмарія, Тіно та Тінетто, НП Валло-ді-Діано, Ліпарські острови, Святі гори у П'ємонті та Ломбардії	

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	61,26 (23 місце)
Народжуваність, ‰	9,06
Смертність, ‰	9,93
Природний приріст, ‰	-0,87
Сальдо міграції, ‰	4,67
Пересічна щільність, осіб/км ²	203,4
Коефіцієнт урбанізації, %	68
Найбільші міста	Рим, Мілан, Неаполь, Турин, Генуя, Палермо, Болонья, Флоренція, Барі, Катанія, Венеція
Етнічний склад	98 % - італійці, 2 % - німці, словенці, албанці, греки, французи
Офіційна мова	Італійська
Релігія	99 % - католики
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	-

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто (місцевість)	Об'єкти
Рим	Історичний центр , Пантеон 1 ст. до н.е. та інші давньоримські храми та мавзолеї, театр Марцелла, Колізей 1 ст. н.е., декілька Триумфальних арок, Римський Форум, Імператорський Форум, лазні Каракала 3 ст., римські катакомби, форт Кастель-Сант-Анжело, численні базиліки, у т.ч. базиліка св. Іоанна Латеранського 4 ст.; базиліка св. Павла 4 ст.; базиліка св. Петра-в-кайданах 5 ст.; П'яцца Навона с трьома фонтанами: один з них – фонтан Тревї; площа Іспанії, Іспанські сходи, площа Дель Пополо, церква Тринітадей-Монті 15 ст.; палаці: Венеція 15 ст., Фарнезе 16 ст., деї Сенаторі 16 ст., Боргезе 17 ст. та ін.; вилли: Адріана 2 ст., Фарнезіна 16 ст., Мадама 16 ст., д'Есте 16 ст. та ін.; музеї: Капітолійський, Національний музей Вілла Джулія, галерея Боргезе, Національний римський музей та ін.
Мілан	Головний собор Дуомо, оперний театр Ла Скала, церкви: Санта-Марія-делла-Граціє 15 ст. , Сан-

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

	Лоренцо-Маджоре та ін., замок Кастелло Сфорцеско 15-20 ст., палаци: делла Раджоне 13 ст., Марино 16 ст., Бельджойозо 18 ст.; університет, центральний вокзал, башта Веласка, башта Піреллі, музеї: старовинного мистецтва, природничої історії, Національний науки і техніки Леонардо да Вінчі, театральний, галереї Брера та ін.
Флоренція	Історичний центр , Собор Санта-Марія-дель-Фьоре 13-15 ст., баптистерія Сан-Джованні 11-15 ст.; фонтан Нептуна 16 ст.; палаци: Веккіо 13-14 ст., Руччелла 15 ст., Строчці 15-16 ст., Медічі-Рікарді 15 ст., Уффіці 16 ст. та ін; численні церкви, у т.ч. Санта-Гроче 13-14 ст., де поховані Мікеланджело Буонаротті, Ніколо Маккіавелі, Россіні. музеї: Національний, археологічний, порцеляни, срібних виробів, будинок-музей Данте, будинок-музей Мікеланджело, галереї Уфіці, Пітті, галерея Академії витончених мистецтв; усипальня сім'ї Медічі, монастир Сан-Марино.
Турін	Резиденції королівського Савойського дому , палаци: Мадама 18 ст., Реале 17-18 ст., монастир Суперга, площа Сан-Карло, римський театр, арсенал, кафедральний собор Іоанна Хрестителя 15-18 ст., де зберігається Плащаниця, церкви: Сан-Лоренцо, Сан-Доменіко; башта-синагога Моле Антонелліана, замок Ступеніджі; музеї: старовинного мистецтва, старожитностей, єгипетський, кіно, автомобіля, сучасного мистецтва.
Піза	Площа чудес зі знаменитими спорудами: Падаючою вежею, собором Санта-Марія Маджоре
Сардинія	Су-Нураксі – давні укріплення
Сицилія	Давньоримська вілла Дель-Казале, давнє місто Сіракузи, міста пізнього бароко на південному сході острова
Аквілея	Археологічні пам'ятки та патріарша базиліка
Урбіно	Історичний центр
Тіволі	Вілла Адріана, вілла д'Есте
Ассізі	Базиліка св. Франциска та інші францисканські пам'ятки
Венеція	Площа Сан-Марко і одноіменний собор 9-15 ст., палаци: Дожів 9-16 ст., Ка д'Оро 15 ст., Корнер-Спінеллі 15-16 ст., Корнер 16 ст., Редзоніко 17 ст., Пезаро 18 ст.; бібліотека Сан-Марко 16 ст., в'язниця 16-17 ст., численні церкви, 400 мостів, у т.ч. міст

	Зітхань, музеї.
Сан-Джиміньяно	Історичний центр
Матера	Історичний центр
Обл. Венето	Вілли архітектора Палладіо
Неаполь	Історичний центр , катакомби 2-5 ст., замки: Кастель Нуово 13-15 ст., Кастель дель Ово 12 ст., Сант-Ельмо, Капуано; палаці: архієпископський, Баньяра Гравіна, Реале, Салерно та ін.; собор св.Януарія, численні церкви, музеї, ботанічний сад. Поблизу – розкопки Помпеїв та Геркуланума .
Модена	Кафедральний собор, вежа Торре-Чивика, площа Пеяцца-Гранде
Сієна	Історичний центр
Падуя	Ботанічний сад
П'єнца	Історичний центр
Агридженто	Археологічні пам'ятки
Равенна	Ранньохристиянські пам'ятки
Генуя	Вулиця Ле-Страде-Нуове та палаці Палацці-деї-Роллі , історичний центр, будинок-музей Нікколо Паганіні
Верона	Римський Театр, церкви, арки, палаці, оперний театр Арена, замок Кастель Веккіо.

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	46,1
Прибутки від туризму, млрд дол. США	43,0
Види туризму	Пляжний, пізнавальний, гірськолижний, оздоровчо-лікувальний, релігійний, сільський, екологічний
Туроутворюючі країни	Німеччина, Франція, Австрія, Швейцарія та Іспанія
Найбільші туристичні центри	Рим, Мілан, Венеція, Флоренція, Неаполь

Найбільш відомі курорти	морські – Амальфі, Апулія, Бібіоне, Габічче Маре, Каорле, Каттолика, Лігурія, Лідо де Езоло, Ліньяно, Мілано Маріттіма, Ріміні, Сорренто, Неаполітанське узбережжя, о.Іск'я, о.Капрі, о. Сардинія, о.Сицилія; гірськолижні - Мадонна ді Кампільйо, Пінзоло, Валь ді Соле, Пассо Тонале, Монте Бондоне, Валь Гардена, Валь ді Фасса, Альта Бадія, Арабба, Кортіна д`Ампеццо, Кронплац, Альта Пустерія, Валь ді Ф'ємме, Сан Мартіно ді Кастроцца, Валле Ізарко, Тре Валлі, Чиветта; термальні – озеро Комо, озеро Гарда, озеро Маджоре, Тоскана
Популярні екскурсії та тури	Екскурсії Римом, Флоренцією, Венецією, Венеціанський карнавал та кінофестиваль, відпочинок на островах
Видовища і події	Лютий – Масляна, Карнавал масок у Венеції; Квітень – день заснування Риму, Міланська Міжнародна виставка-ярмарок, свято квітування вишні (Модена); Травень – Турецький парад (Потенца), Римський ярмарок; Липень – змагання з бочками (Коррополі), Венеціанське Бієналле – виставка сучасного мистецтва, перегони Паліо в Сієні; Серпень – фестиваль живих картин (Авільяно), ніч Розбійників (Кортіно-Падула), кінофестиваль у Венеції, фестиваль помідорів (Буноле); Жовтень – фестиваль традиційних музичних інструментів (Бізіньяно), фестиваль “Єврошоколад” (Перуджа); окрім того, гуляння на дні місцевих святих, Піццафест, фестиваль пасти та ін.
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Оливкова олія, вина “К'янті”, “Брунелло”, “Ламбруско”, лікери, сир-пармезан, різнокольорова паста (макаронні вироби), кавоварки, венеціанські карнавальні маски, вироби з венеціанського скла, смугасті майки гондольєрів, мережива з острова Брано, римські монети, статуетки гладіаторів та патриціїв, персонажів італійського народного театру (Арлекіна, Коломбіни, Докторе, Пульчинелло), Ромео та Джульєтти, копії знаменитих творів мистецтва, порцеляна, ватиканські поштові марки, пам'ятні моделі “Феррарі” з Мілана, бубни, мандоліни, футбольна атрибутика клубів “Мілан”, “Інтер”, “Ювентус”

<p>Національна кухня</p>	<p>Традиційні страви:</p> <p>мінестроле – овочевий суп, зуппа ала повезе – м'ясний бульйон із вареним яйцем, смаженим білим хлібом, тертим гострим сиром, полента – кукурудзяна каша, піца, капелоні – картопляні макарони, ризотто – рис з креветками, грибами, шинкою, зеленим горошком, томатним соусом і тертим сиром, ньоккі – галушки, паппарделле - локшина, нарізана широкими смужками, тортелліні - маленькі квадратні пельмені, ангелотті – паста, схожа на вареники з тонким шаром начинки, канелотті – млинці з різною начинкою, лазанья – запечена між двома шарами локшини грибною чи м'ясною начинкою, равіолі – невеликі вареники з сирно-овочевою начинкою, пенне - товсті короткі макарони у формі ромбика, тальяттеле - плоска довга локшина, феттучіні - тонка локшина, морепродукти. Сири: пармезан, моцарелла, горгонцولا, рикотта, маскарпоне. Популярний десерт – торт терамісу. З напоїв популярні кава (капуччіно та еспресо), вина к'янті, лікер амаретто.</p>
<p>Національні свята</p>	<p>1 січня - Новий рік. 6 січня - Богоявлення. 5 квітня - День визволення. 1 травня - День Праці. 1 неділя червня – День Італійської республіки 5 серпня – Успіння пресвятої Діви Марії. 1 листопада – День всіх Святих. 1 неділя листопада – День національної Єдності 8 грудня – День непорочного зачаття. 25-26 грудня – Різдво.</p>
<p>Візовий режим та документи, необхідні для оформлення візи</p>	<p>Країна Шенгенської угоди. У відповідні установи подаються: анкета на отримання, закордонний паспорт, медична страховка, підтвердження бронювання в готелі, підтвердження розміру фінансових засобів (34 євро на день на 1 особу), підтвердження бронювання зворотного квитка</p>

Адреса посольства в Україні	Київ, Ярославів Вал, 32 Б
Адреса українського посольства	Via Guido d'Arezzo, 9
Митні обмеження	Немає ніякого особливого огляду, не потрібно ніякої спеціальної декларації при в'їзді або при виїзді.
Туристу на замітку	<p>Чайові складають 10 % вартості замовлення. У ресторанах існує ресторанный збір, тому споживати напої дешевше біля стойки бару, а не за столиком. Можливе повернення НДС (11-15 %) при покупці на суму більше, ніж 100 доларів.</p> <p>Необхідно мати зручне взуття для здійснення багатьох тривалих пішохідних екскурсій. Екскурсії передбачають відвідування храмів, вхід в які заборонений у шортах, міні-спідницях, з оголеними плечима, спиною та грудьми.</p> <p>Італійці запальні й експресивні, при розмові активно жестикулюють, причому кожен жест має своє значення й прихований зміст. Міцні напої п'ють рідко, віддаючи перевагу місцевому вину. Довгі тости не прийняті.</p> <p>Слід пильнувати гроші, цінні речі, коштовності, документи. Насамперед, це стосується південних регіонів країни.</p>
Національні символи і знакові постаті	<p>Колізей, Давній Рим, гладіатор, католицизм, канали Венеції, гондола, Венеціанський карнавал, Палац Дожів, туринська плащаниця, Відродження, Рісорджименто, Сикстинська Мадонна, Ла Скала, ФІАТ, Пізанська вежа, Альпи, Везувій, Помпеї, Флоренція, римське право, римські дороги, сицилійська мафія, сицилійська кераміка, футбол, тифозі, "Феррарі", маслинова олія, бергамот, томати, еспрессо, паста, піца, амаретто, к'янті, марсала, граппа, пармезан, паліо, карнавальна маска, Піноккіо, венеціанське скло, фаянс, мандоліна, Пучінілла, Ромео і Джульєта, Данте Аліг'єрі, Франческо Петрарка, Леонардо да Вінчі, Рафаель, Мікеланджело Буанарроті, Джовані Боккаччо, Джузеппе Гарібальді, Джузеппе Верді, Муссоліні, Федеріко Фелліні, Софі Лорен, Марчелло Мастоїані</p>

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол.США		1847 (11 місце)
ВВП на душу населення, дол. США		30500 (44 місце)
Економічний статус держави		Економічно високорозвинена держава
Рівень безробіття		8,4
Грошова одиниця		1 євро = 100 центів
Галузі спеціалізації	сільське господарство (2% ВВП)	зернове господарство (пшениця, кукурудза, рис), буряківництво, овочівництво, виноградарство, вирощування квітів, оливки цитрусових; скотарство, свинарство і вівчарство
	промисловість (24,7% ВВП)	чорна металургія, машинобудування, хімія та нафтохімія, легка і харчова промисловість
	сфера послуг (73,4 % ВВП)	банківська, страхова справа, торгівля, інжиніринг, консалтинг, інформаційні, телекомунікаційні, освітні, медичні, юридичні послуги, міжнародний туризм, логістика
Транспорт	довжина залізниць, км	19729
	щільність залізниць, км/тис. км ²	65,5
	довжина автошляхів, км	487700
	щільність автошляхів, км/тис. км ²	1618,7
	аеропорти	132; Міжнародні: Рим, Генуя, Мілан
	довжина водних шляхів, км	2400
	морські порти	Венеція, Неаполь, Трієст, Генуя;
Експорт	524,9 млрд дол. США. Товари: промислове устаткування, транспортні засоби, хімічні, сільськогосподарські товари, продовольство, текстиль та швейні вироби	
Імпорт	549,6 млрд дол. США. Товари: продукція машинобудування, транспортне устаткування, продовольство, напої, паливо	
Головні торговельні партнери	Німеччина, Франція, Іспанія, Китай, Нідерланди, США, Велика Британія, Росія	

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Республіка
Глава держави	Президент

Вищий законодавчий орган	2-палатний парламент – Сенат Республіки та Палата Депутатів
Вищий виконавчий орган	Уряд
Адміністративний поділ	20 областей, що включають 103 провінції
Внутрішньополітична ситуація	Нестабільна, скандали, пов'язані з діяльністю мафії, високий рівень корупції, сепаратистські настрої північних високорозвинених областей
Членство в міжнародних організаціях	ООН, ЮНЕСКО, НАТО, ОЕСР, ЄС, ОБСЄ, СОТ, МВФ, МБРР, РЄ
Участь у міжнародних конфліктах	Впливова держава, яка виконує миротворчі місії

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Забруднення прибережних вод і повітряного середовища у промислово розвинених районах, забруднення водного середовища в урбанізованих та промислових районах, кислотні дощі, проблема побутових відходів у південних районах, ерозія ґрунтів

§ 2. 23. ТУРЕЧЧИНА

Назва походить від етноніму народу – турки

Офіційна назва: Турецька Республіка

Столиця: Анкара

Площа: 779,4 тис.км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Склад території	Румелія – європейська частина, Анатолія – азійська частина, острови в Мармуровому, Егейському та Середземному морях
Розташування	Західна Азія (97 %) та Південна Європа (3 %), півострів Мала Азія.
Межування з країнами	На заході – Болгарія та Греція, на південному сході – Сирія та Ірак, на сході – Іран, Вірменія та Грузія
Омивається морями:	Чорним на півночі, Мармуровим та Егейським – на заході, Середземним – на півдні.
Особливості ГП	Європейська та азійська, середземноморська та чорноморська країна. Сусіди – країни різних культур, релігій і рівнів соціально-економічного

	розвитку. Протяжність берегової лінії – 6606 км. Контролює стратегічні протоки – Босфор та Дарданелли. Західне узбережжя складається з численних півостровів.
Особливості ГТП	Вигідне за рахунок розташування у зоні взаємодії кількох великих культур: еллінської, християнської та ісламської, що створило унікальний культурний світ, близькості до європейського споживчого туристичного ринку, розташування окремих районів у комфортних погодно-кліматичних умовах, ландшафтного різноманіття. Негативна риса – розташування її території у зоні підвищеної сейсмічності

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Рельєф	Елементи рельєфу	Назва	Розташування	Характеристика
		Малоазійське нагір'я	центральна частина країни	Паралельні гірські хребти, що простягнулися в широтному напрямку, розділені долинами
		Вірменське нагір'я	північно-східна частина країни	Являє собою лавово-туфові плоскогір'я, вулканічні куполи та западини
		Тавр	південь півострова Мала Азія	Декілька гірських хребтів, що простягнулися із заходу на схід. На сході переходять в Курдистанські гори
		Понтійські гори	північ півострова Мала Азія	Середньовисотні гори висотою до 4000 м
		приморські рівнини	північне та південне узбережжя, Румелія	на узбережжях – низовинні рівнини, Європейська частина – низькогір'я та горбисті рівнини
	Найвища точка:	г. Бююк-Аргі або Великий Арарат (Вірменське нагір'я) – 5165 м		
Характерні особливості	Переважають гори та плоскогір'я. Середня висота країни – 1000 м. Територія сейсмічно активна			
Цікаві об'єкти	г. Великий Арарат, печера Дамлаташ, печера Закоханих, Фосфорна печера, острів Кекова, каньйон Яхлара			

Клімат	Тип клімату	Субтропічний середземноморського типу, у внутрішніх районах – континентальний
	Середні температури	Січня: від -13°C на Вірменському нагір'ї до +10°C на південному узбережжі; Липня – від +16°C до +32°C
	Кількість опадів	200-600 мм – на у нагір'ях, 800 мм – на північному заході
	Характерні особливості	Розмаїтість кліматичних умов. Клімат внутрішньої Анатолії континентальний з жарким сухим літом та холодною сніжною зимою, на південному узбережжі – літо жарке й вологе.
Гідромережа	Основні річки	Кизил-Ірмак, Джейхан, беруть початок Тигр, Єфрат, Кура, Аракс.
	Озера	Туз, Ван, Пісідійські озера, Бейшехир, ЕGRIDİR, Ізнік, Маньяс. Багато водосховищ
	Бальнеологічні ресурси	Більше 1000 термальних джерел
	Визначні гідрологічні об'єкти	Водоспад Манавай, Памуккале
Природні зони	Твердолистяних вічнозелених лісів та чагарників, зони висотної поясності	
Флора	Лісовкрита площа – 26 %. Основні породи: сосна, ялина, кипарис, бук, дуб, граб, тополя, платан, фруктові дерева, чай, ліщина, маслина, цитрусові, гранат, виноград	
Фауна	Олень, косуля, кабан, вовк, шакал, гієна, ведмідь, гірський козел	
Природоохоронні території	1,4%	
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	НП Ала-Даглар, Башкомутан, Бейшехир, Термессос, Ільгаз, Каз-Дагі	
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	НП Гьореме, джерела Памуккале	

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	79,7 (17 місце)
Народжуваність, ‰	17,58
Смертність, ‰	6,1

Природний приріст, ‰:	11,48
Сальдо міграції, ‰	0,5
Пересічна щільність, осіб/км ²	102,3
Коефіцієнт урбанізації, ‰	70
Найбільші міста:	Анкара, Стамбул, Ізмір, Адана, Бурса
Етнічний склад:	турки – 75 ‰, курди – 18 ‰
Офіційна мова	Турецька
Релігія:	мусульмани-суніти 99,8 ‰
Частка населення, яке проживає за межею бідності, ‰	16,9

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто, місцевість	Об'єкти
Анкара	Старе місто, храм Августа 2 ст. до н.е., колона Юліана 4 ст., руїни римських терм, башта Ак Кале, численні мечеті, музей Ататюрка.
Стамбул	Єгипетський обеліск 15 ст. до н.е., багато візантійських храмів, перебудованих на мечеті, серед яких Айя-Софія 6 ст., Блакитна мечеть 17 ст., мечеть Ейюб 15 ст., мечеть Сулеймана 16 ст.; палаці Топкапи, Еребатан 6 ст., Долмабахче 19 ст., Бейлербей 19 ст.; міст через Босфор, численні музеї (Античності, фаянсу, східного мистецтва), парк розваг Татілья
Ізмір (давня Смирна)	13 колон колишнього римського форуму, площа Конак з мечеттю Яхли 18 ст., караван-сараї та мечеті 16-18 ст., візантійська фортеця, парк культури, археологічний музей, музей живопису та скульптури
Кемальпаша	Хетський барельєф "Еті бабе" 13 ст. до н.е., руїни Дівичого замку 13 ст.
Дідім	Храм Аполлона 8-6 ст. до н.е.
Маніса	Мечеті 16 ст.
Бергама (колишній Пергам)	Акрополь, руїни бібліотеки 2 ст. до н.е., театру 4-2 ст. до н.е., храмів Траяна 2 ст. до н.е., Афіни 3 ст. до н.е., Діоніса 2 ст. до н.е., вівтаря Зевса 2 ст. до н.е.
руїни Мілета	Театр 4 ст. до н.е., Агора, терми Фаустіни 2 ст. до н.е., храм Аполлона, стадіон 2 ст. до н.е., мечеть Ільяс-Бей 15 ст.

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

руїни Трої	Міський вал, акрополь, храм Афін
Анталья та околиці	Ворота Адріана 2 ст. до н.е., мінарет Івлі 11 ст., мечеть Ескі Джамі 14 ст., мусульманський монастир, водні парки “Акваленд”, “Атлантіс”, руїни давніх міст Перге, Аспендоса, Мір Лікійських, археологічний музей
Белек	НП “Каньйон Кеprüлю”
Сіде	Амфітеатр, статуя Веспасіана, храм Фортуни, агора, римські бані, некрополь, акведук
Кемер	Етнографічна експозиція Йорюк Парк, руїни Фазеліса, руїни Олімпоса
Фетхіє (Термесос)	Руїни фортеці
Аланья	Візантійська фортеця
Мармарис	Старе місто, караван-сарай, замок 16 ст.
Кушадаси	Генуезька фортеця, караван-сарай
Бодрум (Галікарнас)	Музей на місці Мавзолею – одного з чудес стародавнього світу, замок 235ом. Петра
Бурса	Зелений мавзолей, Зелена мечеть та інші храми
Каппадокія	Підземні міста Деринкой та Каймаклі, місто-музей Герем
г. Аладаг	Дім Діви Марії
Памуккале-Іераполіс	Римський театр, терми, храм Аполлона 3 ст., некрополь
Дивриги	Велика мечеть та лікарня
Хатусас	Історичний центр
г.Немрут-Даг	Археологічні знахідки
Ксанф	Давнє місто та храм Летоон
Сафранболу	Історичний центр

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	29,3
Прибутки від туризму, млрд дол. США	23,0
Основні види туризму	Пляжний, пізнавальний, релігійний, гірськолижний, лікувальний шопінг-туризм, екстремальний.
Туроутворюючі країни	Росія, Німеччина, Україна, Румунія, Болгарія, Ізраїль, США, Греція, Іран, Велика Британія, Франція
Найбільші туристичні	Стамбул, Ізмір, Анталья

центри	
Найбільш відомі курорти	Ізмір, Кангал, Кемер, Балчова, Айдер, Ялова – бальнеологічні, Анталья, Белек, Кемер, Сіде, Бодрум, Мармарис, Аланья, Кушадаси, Ізмір – морські, Улудаг, Паландокен, Карталкая – гірськолижні
Популярні екскурсії та тури	До Стамбулу, морські прогулянки до острова Кекова, до Памуккале, до аквапарків Анталії, до руїн давніх міст: Трої, Пергами, Ефесу, Аспендоса, до Мір Лікійських, рафтинг по гірським річкам, відвідування островів Егейського та Середземного морів
Події, видовища	Червень – Дитяче свято біля Троянського коня (Чанаккале), фестиваль виробників троянд та килимів у Іспарті, Міжнародний фестиваль музики у Стамбулі, фестиваль у Памуккале (м. Денізлі), свято туризму в Аланії, свято туризму та мистецтва у Мармарисі Липень – Свято Ходжі Насреддіна в Акшехірі, свято порцеляни в Кютахьї, фестиваль туризму у місті Ван, фестиваль виробників абрикосів у Малатї Серпень – музичні та фольклорні святкування в Ізмірі Серпень – фестиваль Діда Мороза в Кеш-Демре, Анталья, Міжнародний фестиваль музики та фольклору в Силівці, хетський фестиваль в Бодрумі, фестиваль виробників кавунів у Діярбакирі Жовтень – фестиваль “Золотий апельсин” у Анталї Грудень – фестиваль виробників фісташок у Газіантелі
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Сувеніри від лихого ока “назар”, кальян, турецькі килими, в’язані і шкіряні вироби, оливкова олія та мило, анісова ракія, рахат-лукум, солодощі, джезва, спеції, кава, сир “сулугуні”, яблучний чай, вироби з бавовняного текстилю
Національна кухня	Сучасна турецька кухня склалась на основі кухні турків-кочівників під впливом грецької, арабської та південнослов’янської кухонь. Характерна особливість – використання великої кількості спецій, приправ і зелені. Традиційні страви: Чорба – суп Джаджик – окрошка з кислого молока та свіжих

	<p>огірків</p> <p>Кебаб – м'ясо, приготоване на барбекю (тандит-кебаб – баран, запечений цілим, шиш-кебаб – шашлик, донер-кебаб – суха шаурма)</p> <p>Без пейнір – сир з овечого молока</p> <p>Тарама – паста з ікри тріски</p> <p>Кізартмаші – смажений кабачок у соусі</p> <p>Кюфте – котлети</p> <p>Долма – голубці у виноградному листі</p> <p>Пилав – різновид плову</p> <p>Запечені та фаршировані овочі</p> <p>Десерти: пахлава, цукати з каштанів, лукум, халва, фаршировані персики, пудинги, свіжі фрукти, козинаки</p> <p>Напої: кава, чай, ракія, айран, вина</p>
Національні свята	<p>1 січня — Новий рік</p> <p>23 квітня — Міжнародне дитяче свято і день Суверенітету</p> <p>19 травня — День пам'яті Ататюрка і Свято Спорту і Молоді</p> <p>23 травня — (відмічається тільки в Стамбулі) взяття міста османами. Робочий день.</p> <p>30 серпня — День Перемоги</p> <p>29 жовтня — День Утворення Республіки</p> <p>10 листопада о 9 год. 05 хв. країна шанує пам'ять Кемаля Ататюрка хвилиною мовчання.</p>
Візовий режим та документи, необхідні для оформлення візи	<p>Візу можна придбати по прибутті в Туреччину.</p> <p>Необхідно мати закордонний паспорт і заповнити анкету</p>
Адреса посольства в Україні	Київ, вул. Арсенальна, 18
Адреса українського посольства	Sancak Mahallesi, 206, Sokak#17, Ankara
Митні правила	<p>Ввіз будь-якої валюти вільний. Суми більші 5000 дол. необхідно декларувати. Безмитно ввозяться сигарети – до 400 шт., сигари – до 50 шт., тютюн – до 200 г, кава – до 1 кг, міцні напої – 3 відкорковані пляшки, вино – 2 відкорковані пляшки, предмети особистого користування. Ювелірні прикраси необхідно обов'язково декларувати. Заборонено ввезення наркотиків, нарковмісних ліків, зброї.</p>

	Заборонено вивезення зброї, боєприпасів, антикваріату та наркотиків.
Туристу на замітку	Рекомендована вакцинація проти гепатиту А та В. Воду з водогону краще не вживати. Чайові дають носіям, покоївкам (у межах 1 долара), офіціантам – 10 % від вартості обіду. Таксистам давати чайові не прийнято. Жінкам не рекомендується прогулюватися і заходити без супроводу чоловіків до закладів харчування поза туристичним комплексом. Засмагання топлес на багатьох пляжах забороняється. Заходячи до мечеті, слід знімати взуття
Національні символи і знакові постаті	античні міста, Босфор, Памуккале, хаммам, шеревф, рахат-лукум, пахлава, назар, ракія, кальян, сир "сулугуні", Османська Імперія, гарем, Роксолана, Мустафа (Кемаль) Ататюрк, Тансу Чілпер

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		1075 (17 місце)
ВВП на душу населення дол. США		14400 (88 місце)
Економічний статус держави:		індустріально-аграрна країна, що розвивається
Рівень безробіття, %		9,8
Грошова одиниця:		ліра = 100 курушів
Галузі спеціалізації:	сільське господарство (9,1% ВВП)	зернове господарство (пшениця, ячмінь, просо), вирощування бавовнику, тютюну, цукрових буряків, олійних культур, чаю, фруктів, вівчарство, скотарство
	промисловість (27,9% ВВП)	видобувна промисловість (нафта, газ, кам'яне вугілля, хроміти, мідь, кам'яна сіль), текстильна, харчова, чорна та кольорова металургія, нафтопереробка, хімічна промисловість, машинобудування, розвиток національних ремесел (килимарство).
	сфера послуг (63% ВВП)	торгівля, логістика, міжнародний туризм, інжиніринг, інформаційні послуги, банківська і страхова справа
Г	довжина залізниць, км	8697

	щільність залізниць, км/тис.км ²	11,2
	довжина автошляхів, км	426951
	щільність автошляхів, км/тис.км ²	547,7
	аеропорти	103. Міжнародні: Анкара, Адана, Бурса, Діярбакир, Ізмір, Самсун, Стамбул, Анталія
	довжина водних шляхів	1200
	морські порти	Стамбул, Ізмір, Іскендерун, Фетхіє, Анталія, Самсун, Трабзон
Експорт		143,4 млрд дол. США. Товари: фундук, родзинки, фрукти, тютюн, бавовна, вовна, мохер, тканини, напої, одяг, руди чорних та кольорових металів, килими, шкури, цукор
Імпорт		232,9 млрд дол. США. Товари: вироби машинобудування, транспортні засоби, паливо, сталь, хімічні продукти, гума, папір
Головні торговельні партнери		Німеччина, Ірак, Іран, США, Італія, Франція, Росія, Україна

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Республіка
Глава держави	Президент
Вищий законодавчий орган	Великі Національні Збори (Сенат і Національна Палата)
Вищий виконавчий орган	Уряд
Адміністративний поділ	81 вілайєт
Внутрішньополітична ситуація	Досить складна. Характерні міжетнічні конфлікти між турками та курдами, турками та вірменами, протистояння між ісламськими фундаменталістами та прихильниками світської держави
Членство в міжнародних організаціях	ООН, НАТО, ЮНЕСКО, МВФ, ОЕСР
Участь у міжнародних конфліктах	напружені відносини з Грецією (проблема Кіпру), Іраком, Ізраїлем.

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Центральні райони Анатолії під загрозою опустелювання. Забруднення узбережжя Чорного, Егейського та Середземного морів. Ерозія і виснаження ґрунтів.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Опишіть географічне положення, природу та населення Греції.
2. Дайте характеристику культурно-історичних пам'яток Афін, островів Родос та Крит.
3. Охарактеризуйте рекреаційно-туристичний потенціал Ізраїлю.
4. Опишіть географічне положення, природу та населення Іспанії.
5. Дайте характеристику культурно-історичних пам'яток Мадрида, Барселони, Валенсії, Гранади, Севільї, Толедо.
6. Що вам відомо про географічне положення, природу та населення Італії?
7. Охарактеризуйте культурно-історичні пам'ятки міст Італії: Риму, Мілана, Флоренції, Венеції, Неаполя, Пізи.
8. Які гірськолижні та озерні курорти Італії вам відомі?
9. Дайте загальну характеристику передумов розвитку туризму в Туреччині.
10. Чим відомі в світі Памуккале, Аланья, Міри Лікійські, Кекова, Каппадокія, Ефес, Троя, Перге, Кайсері, Аспендос, Бодрум, Ізмір, Стамбул?

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Розробити маршрут екскурсії будь-яким з нижчеперерахованих міст Південної Європи: Рим, Флоренція, Венеція, Мадрид, Барселона, Афіни, Єрусалим, Стамбул.
У зошити накреслити маршрут екскурсії з позначенням на плані міста основних зупинок та пам'яток, про які йтиме мова. Дати їм коротку письмову характеристику.
2. Обрахувати інтенсивність туристичних прибуттів до країн Південної Європи (відношення кількості туристичних прибуттів до кількості населення в країні). Отримані результати порівняти з аналогічними показниками країн Західної Європи. Зробити висновки.

ЗНАЙДІТЬ НА КАРТІ ТА ВИВЧІТЬ РОЗТАШУВАННЯ

Природних об'єктів:

Греція: острови: Крит, Корфу, Евбея, Санторіні, Іонічні, Споради, Кіклади, Хіос, Лесбос, Лемнос; Пінд, Родопи.

- Ізраїль:** іудейсько-Галілейські гори, долина Ізреель, пустеля Негев, річка Йордан, Мертве море, озеро Кінерет.
- Іспанія:** острови: Івіса, Мальорка, Тенерифе, Гран-Канарія, Фуертевентура; плоскогір'я Месета, Піренеї, Кантабрійські гори, Іберійські гори, Каталонські гори, Кордільєра-Бетіка, Андалузська низовина, Арагонська низовина; ріки: Дуеро, Тахо, Гвадіана, Гвадалквівір, Ебро.
- Італія:** острови: Іск'я, Капрі, Сіцилія; Апеннінські гори, Італійські Альпи, Паданська низовина; ріки: По, Тибр; озера: Лаго-Маджоре, Комо, Гарда, Лугано, Больсена.
- Туреччина:** Малоазійське нагір'я, Вірменське нагір'я, Тавр, Понтійські гори; річки: Кизил-Ірмак, Джейхан, Манавгат; озера: Туз, Ван.

Населених пунктів:

- Греція:** Афіни, Дельфи, Епідавр, Коринф, Мікени, Салоніки, Патри.
- Ізраїль:** Тель-Авів, Єрусалим, Яффа, Наблус, Хайфа, Акко, Нетанія, Кейсарія, Ашкелон, Назарет, Бейт-Лехем, Тверія, Кфар-Нахум, Хеврон, Єрихон, Ейлат.
- Іспанія:** Мадрид, Авіла, Валенсія, Барселона, Вальядолід, Гранада, Ель Ескоріал, Кордова, Ла-Корунья, Малага, Пальма-де-Мальорка, Саламанка, Сарагоса, Севілья, Сеговія, Толедо.
- Італія:** Рим, Мілан, Флоренція, Турин, Піза, Урбіно, Акваїя, Венеція, Неаполь, Модена, Сієна, Падуя, Генуя, Верона.
- Туреччина:** Анкара, Стамбул, Ізмір, Бергама, Анталья, Белек, Сіде, Кемер, Фетхіє, Аланья, Мармарис, Кушадаси, Бодрум, Каппадокія, Ялова, Паландокен.

РЕКОМЕНДОВАНІ БІБЛІОГРАФІЧНІ ДЖЕРЕЛА

1. Адкінс Л., Адкінс Р. Древня Греція: енцикл. справочник [Текст] / В.А. Гончаров (пер.с англ.). - М. : Вече, 2008. – 495 с.
2. Александрова А.Ю. Международный туризм [Текст] / А.Ю.Александрова. – М.: Аспект-Пресс, 2002. – 470 с.
3. Алешугіна Н. О. Основи туристичного країнознавства: опорний конспект у таблицях і схемах : [навч.-наочн. пос.] / Н. О. Алешугіна, О. О. Зеленська, І. В. Смаль / За ред. І. В. Смалья – Ніжин : Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. – 352 с.
4. Атлас чудес света: Выдающиеся архитектурные сооружения и памятники всех времён и народов [Текст]. – М., 2000.
5. Барселона и восточное побережье Испании: автоном. обл. Каталония, автоном. обл. Арагон, автоном. обл. Валенсийское Сообщество, автоном.

- обл. Мурсия...путеводитель [Текст] / И.А. Кусый (гл.ред.), Т.В. Бурдакова (авт.-сост.), А.Д. Рапопорт (авт.-сост.). - М. : Вокруг света, 2007. – 288 с.
6. Баунов А. Г. Греция: Афины, Аттика, Острова Аргосаранического залива, Пелопоннес, Западная Греция, Центральная Греция, Северная Греция: путеводитель [Текст] / И.А. Кусый (ред.). - [М.] : Вокруг света, 2006. – 270 с.
  7. Бокхорни Р. Израиль: Путеводитель [Текст] / Р.Бокхорни. - М. : Дубль В, 1994. – 64 с.
  8. Бокхорни Р. Турция: Путеводитель [Текст] / Р.Бокхорни . - М. : Дубль В, 1994. – 64 с.
  9. Ботсвейн Т., Николсон К. Греция. История страны [Текст]/ Т. Минина (пер.). - М. : Эксмо, 2007. - 512с.
  10. Бузько Є. Греція. Відкрити Крит [Текст] / Є.Бузько // Міжнародний туризм. – 2001. - №4.- 21-23.
  11. Ван Д.К., Анхелаки-Руке К., Битти Д., Чиолес Дж., Цицеллис Д. Греция: Путеводитель [Текст] / Лидия Захарова (отв.ред.), Ханс... Хефер (подгот.). - М. : АРА, 1996.
  12. Вацеба В.Я. Туристичне країнознавство [Текст] / В.Я. Вацеба. – Чернівці, 2003. – 32 с.
  13. Верников В.Л., Авилова А.В., Баррера Р.М., Булавин В.И., Волкова Г.И., Гранцева Е.О. Испания. Анфас и профиль [Текст]/ РАН; Институт Европы / В.Л.Верников (ред.). - М. : Весь мир, 2007. – 474 с.
  14. Весь мир: Энциклопедический справочник [Текст]. – Минск: Литература, 1996.
  15. Гольдберг С. И. Земля земель, страна всех стран: Израиль, каким я его увидел: города и веси, страницы истории, люди, проблемы [Текст]/ С.И.Гольдберг . - Мариуполь : Терминал, 2001. – 106 с.
  16. Горнолыжные курорты Западной Европы: Австрия, Германия, Италия, Словения, Франция, Швейцария, Андорра: путеводитель [Текст] / А.М. Калькаев (ред.-сост.), Л.М. Наумов (ред.-сост.). - [М.] : Вокруг света, 2006. – 288 с.
  17. Греция: Путеводитель [Текст] / Г.Лихачева (отв.ред.), Т.Тарновская (пер.), В.Петров (отв.ред.), З.Ческис (пер.). - Paris : Le Petit Fute, 1996. - 282с.
  18. Данлоп Ф. Испания: Путеводитель [Текст]/ И.А. Бочков (пер.с англ.). - М. : АСТ; Астрель, 2005. – 399 с.
  19. Дубович І.А. Країнознавчий словник-довідник [Текст] / І.А.Дубович. – К.: Знання, 2008. – 839 с.
  20. Дурандо Ф. Греция: Альбом-путеводитель [Текст] / А.Дубровский (пер.с ит.). - М., 2001. – 216 с.
  21. Дьяконов С. А. На автомобиле по Пиренейскому полуострову: Основные маршруты по дорогам: Испания, Андорра, Португалия, Франция [Текст] / С.А.Дьяконов. - Тверь : Издательство Студия-С, 2002. – 56 с.
  22. Економіка зарубіжнихкраїн [Текст] / А.С.Філіпенко та ін. – К.: Либідь, 1996. – 416 с.
  23. Испания: Обзорная информация [Текст] / НИИ проблем высшей школы. Отдел научной информации / С.И. Змеев (подгот.). - М., 1975. – 90 с.
  24. Испания: Путеводитель [Текст] / Г.Лихачева (отв.ред.), А.Давыдов (пер.), В.Петров (отв.ред.), Е.Васильева (пер.). - Paris : Le Petit Fute, 1996. – 158 с.

25. Испания: Туристический справочник- путеводитель [Текст]. - М. : АСТ, 1997. - 395с.
26. Италия: Туристический справочник- путеводитель [Текст]. - М. : Аст, 1996. - 338с.
27. Капітульська С. Італія назавжди [Текст] / С.Капітульська // Міжнародний туризм. – 2002. - №4. – С.64-65.
28. Косолапов А. Туристическое страноведенье [Текст] / А.Косолапов. – М., 2005.
29. Костылева Е.А., Шашков Ю.А. Праздники Испании: Кн. для чтения по страноведению [Текст] / Е.А.Костылева, Ю.А.Шашков. - СПб. : КАРО, 2001. – 269 с.
30. Крюков А.А. Израиль сегодня: Страноведческий словарь- справочник [Текст] / А.А.Крюков, Институт стран Азии и Африки при МГУ им. М.В.Ломоносова. Центр иудаики и еврейской цивилизации. - М. : ИД "Муравей-Гайд", 2000. – 266 с.
31. Лайта Х. Италия: Путеводитель [Текст] / Х.Лайта. - М. : Дубль В, 1994. – 63 с.
32. Масляк П.О. Країнознавство [Текст] / П.О.Масляк. – К.: Знання, 2008. – 292 с.
33. Монеси А. Турция: История и достопримечательности: Альбом-путеводитель [Текст] / А.Романов (пер.с англ.). - М. : БММАО, 2002. – 136 с.
34. Муратов П.П. Образы Италии [Текст] / П.П.Муратов. - СПб. : Азбука-классика, 2005. - (Серия "Художник и знаток").
35. Новитц Р., Гривер С., Вигоудер Дж., Джейкоб У., Рекант У. М. Израиль: Путеводитель [Текст] / Л.Захарова (отв.ред.), Х.Хефер (подгот.), Дж.Мэлрод (подгот.). М. : АРА, 1995. – 375 с.
36. Охеда П.Д., Рид Х., Ляйдольф М. Испания: Путеводитель [Текст] / П.Д.Охеда, Х.Рид, М.Ляйдольф. - М. : Дубль В, 1995. – 65 с.
37. Пророченко Н. О. Туреччина: Історія, культура, географія: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. [Текст] / Н. О. Пророченко . — К. : Світ знань, 2005. – 230 с.
38. Рапопорт А.Я. Все об Италии [Текст] / Итальянский ин-т культуры в Украине / Н.Ф.Баллони (ред.), Ю.Макаров (авт. предисл.). - Х. : Фолио, 2008. – 453 с.
39. Романов А.А. Зарубежное туристическое страноведенье [Текст] / А.А.Романов. – М.: Советский спорт, 1999.
40. Социально-экономическая география зарубежного мира [Текст] / Под ред. В.В.Вольского. – М.: КРОН-Пресс, 1998. – 591 с.
41. Страны и народы. Научно-популярное географо-этнографическое издание в 20-ти томах [Текст]. М.: 1978-85.
42. Страны и народы: Энциклопедия [Текст]. – С.-Пб.: Дельта, 1997.
43. Страны мира: Справочник для эрудитов и путешественников [Текст]. – Харьков, 2006. – 384 с.
Т. 1 : Венеция. Путь к Флоренции. Города Тосканы. - СПб. : Азбука-классика, 2005 – 384 с.
Т. 2 : Рим, Лациум, Неаполь и Сицилия. - СПб. : Азбука-классика, 2005 – 352 с.

- Т. 3 : От Тибра к Арно, Север, Венецианский эпилог. - СПб. : Азбука-классика, 2005 – 448 с.
44. Турция: Путеводитель [Текст]/ Г.Лихачева (отв.ред.), С.Палей (пер.), В.Петров (отв.ред.). - Paris : Le Petit Fute, 1996. – 190 с.
  45. Турция: Туристический справочник- путеводитель [Текст]. - М. : Аст, 1996. – 390 с.
  46. Фельтина А.Н. Все об Испании [Текст] / А.Н.Фельтина. - Х. : Фолио, 2006. – 543 с.
  47. Финкель И. По Испании, Андорре и Португалии: Путеводитель [Текст] / И.Финкель. - М. : АБФ, 1995. – 208 с.
  48. Шольц Т., Барчард Д., Бильге К., Халман Т., Гюрдилека Р. Турция: [Путеводитель] / Л.Захарова (отв.ред.), Х.Хефер (подгот.), А.Божко (пер.). - М. : АРА, 1997. – 373 с.
  49. Юрківський В. М. Країни світу: Довідник [Текст] / В.М.Юрківський. – К.: Либідь, 2001. – 368 с.
  50. <http://archive.travel.ru/>
  51. <http://countries.inapro.ru/countries.shtml>
  52. <http://country.turmir.com/>
  53. <http://stolicy.clow.ru/>
  54. <http://svit.ukrinform.ua/>
  55. <http://www.algol.com.ua/>
  56. <http://www.alltravels.com.ua/>
  57. <http://www.evropa.org.ua/>
  58. <http://www.intergid.ru/country/>
  59. http://www.krugosvet.ru/enc/Earth_sciences/geografiya/
  60. <http://www.stranymira.com/strany.html>
  61. <http://www.tourua.com/ru/resort/>

ПІВНІЧНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РАЙОН

§ 2. 24. ВЕЛИКА БРИТАНІЯ

Назва походить від етноніму племені – бритти
Офіційна назва: Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії
Столиця: Лондон
Площа: 244,7 тис.км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Склад території	Чотири історико-географічні області: Англія, Уельс, Шотландія, Північна Ірландія. о. Мен і Нормандські о-ви мають особливий статус. Велика кількість залежних територій у Карибському басейні, Індійському океані, Південній Атлантиці, на сході Тихого океану, Гібралтар.
Розташування	Північний захід Європи, на о. Великобританія та частині о-ва Ірландія
Межування з країнами	Суходолом – Ірландія, найближчі морські сусіди – Франція, Бельгія
Омивається морями	Атлантичним океаном та його морями (Ірландським та Північним) і протоками (св. Георга, Ла-Манш).
Особливості ГП	Британські о-ви – найбільший архіпелаг Європи. На острові немає місця, віддаленого від моря більше ніж на 120 км
Особливості ГПП	Природна ізольованість і зумовлене нею особливе культурне середовище, безпосереднє межування з емним споживчим туристичним ринком Європи і популярними рекреаційно-туристичними районами, розташування в зоні субкомфортних погоднокліматичних умов із відносно багатою ландшафтною різноманітністю робить геотуристичне положення країни вигідним як для в'їзного, так і виїзного туризму.

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Рельєф	Елементи рельєфу	Назва	Розташування	Характеристика
		Північно-Шотландське нагір'я	північ о. Великобританія	Загальний нахил із заходу на схід. Добре збереглися льодовикові форми рельєфу. Частини нагір'я – Північно-Шотландське нагір'я і Грампіанські гори
		Південно-Шотландська височина	на південь від Північно-Шотландського нагір'я	Характерний сильно почленований рельєф. Грядюю Чевіот проходить кордон між Англією і Шотландією
		Пенінські гори	північ Англії	Невисокі, до 893 м., гори
		Камберлендські гори	на північний захід від Пенінських гір	Збереглися льодовикові форми рельєфу, численні озера, через які край названо Озерним
		Кембрійські гори	Уельс	Сильно почленовані ерозією з платоподібними поверхнями
		плато Дартмур, Ексмур, Бодмін	п-в Корнуол	Пагорбовий рельєф
Найвища точка	г. Бен-Невіс (Грампіанські гори) - 1243 м			
Характерні особливості	Гористий північний захід, рівнинний південний схід. Гори невисокі з численними широкими перевалами, плоскі рівнини чергуються з пагорбовими куєстовими грядами			
Цікаві об'єкти	Базальтове плато Антрім та "Дорога гігантів" на ньому (своєрідні форми вивітрювання), долина Глен-Мор, ущелина Айрон-Брідж			
Клімат	Тип клімату	Помірний морський м'який та вологий		
	Середні температури	Січня: від +2°C до +7°C Липня: від +11°C до 17°C		
	Кількість опадів	Від 650 до 3000 мм		
	Характерні особливості	Часта зміна погоди навіть протягом доби. Вітер із південного заходу приносить мокру погоду, північний – суху й холодну.		

Гідромережа	Основні річки	Темза, Северн, Тайн, Мерсі – в Англії; Клайд, Тей, Форс –в Шотландії; Ді, Уск – в Уельсі; Фол, Верхній та Нижній Бан – у Північній Ірландії
	Озера	Лох-Ні (найбільше), Лох-Несс, Лох-Тей, Лох-Кетрін, Бала.
	Цікаві гідрологічні об'єкти	Озеро Лох-Несс, озера Озерного краю
Флора	Лісистість 10 %. Дуб, береза, ясен, сосна, верескові пустощі	
Фауна	Олень, косуля, лисиця, кролик, заєць, дикий кіт, борсук, куниця, видра. У водоймах – лосось, форель, тріска, оселедець, пікша	
Природоохоронні території	21 %	
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	Національні заповідники: Аппер-Тисдейл, Браунтон-Берроуз, Діві, Карнгорм, Рма, Уайтфорд; національні рекреаційні парки: Пік-Дістрікт, Сноудонія, Дартмоор, Ексмоор	
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	“Дорога гігантів”, ущелина Айрон-Брідж, острови Сент-Кілда, парк Стадлі-Ройал, пам'ятки неоліту на Оркнейських островах, узбережжя Дорсетширу та Східного Девонширу, королівські ботанічні сади в К'ю.	

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	63,0 (22 місце)
Народжуваність, ‰	12,27
Смертність, ‰	9,33
Природний приріст, ‰	2,94
Сальдо міграції, ‰	2,59
Пересічна щільність, %	257,6
Коефіцієнт урбанізації, %	80
Найбільші міста	Лондон, Манчестер, Бірмінгем, Лідс, Глазго, Шеффілд, Ліверпуль, Единбург, Белфаст
Етнічний склад	англійці – 83,6 %, шотландці – 8,6 %, ірландці – 2,9 %, валійці – 4,9 %, чорне населення – 2 %, індійці – 1,8 %, пакистанці – 1,3 %
Офіційна мова	англійська
Релігія	англіканці – 47 %, католики – 16 %, мусульмани – 2,7 %, індіюїсти – 1 %, інші – 1,8 %

	методисти, баптисти, іудеї, сикхи
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	14

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто, місцевість	Об'єкти
Лондон	Вестмінстерське абатство 13-18 ст., однойменний палац і Біг-Бен, кафедральний собор св.Павла 17-18 ст., Тауер 11 ст. , тауерський міст, Трафальгарська площа, площа Пікаділлі, палаці: Букінгемський – робочий кабінет монархії 19-20 ст., Кенсінгтон, Кларенса, Сент-Джеймс, Ламберт, Хемптон-Корт, Віндзорський, численні церкви, музеї (Британський, Вікторії та Альберта, воскових фігур мадам Тюссо, галерея Тейт, будинок Шерлока Холмса та ін.), Гринвіцька обсерваторія
Кентербері	Кафедральний собор 11-16 ст. – головна англійська церква, замок Вільгельма Завойовника, абатство, гробниця Томаса Бекета, монастир Сент-Огастін, церква Сан-Мартін , музей палігримів
Солсбері	Собор 13-14 ст., палац єпископа, музей. Поблизу міста мегалітичний комплекс Стоунхендж 15 ст. до н.е.
Оксфорд	Башта Карфакс Тауер, Кріст-Черч та будівлі інших коледжів, Оксфордський собор, Бодлеанська бібліотека, музей Ешмола – перший в світі музей, відкритий для публічного відвідування, ботанічний сад, музей історії Оксфорда
Кембридж	Церква Святого Гроба 12 ст., капела Кінгс-Коледжа, бібліотека Трінті-Коледжа, сенат університету
Портсмут	Королівський музей морського флоту
Йорк	Кафедральний собор – Йоркмінстер, стара міська стіна, 4 міських воріт, старовинні будинки
Стратфорд-он-Ейвон	Будинок Шекспіра
Вінчестер	Собор 9 ст., великий палац 13 ст.
Ліверпуль	Англійський собор і собор Метрополітен, картинні галереї, музей “Бітлз”, музей рабства
Шеффілд	Оранжерея “Зимовий сад”, галерея живопису, музей поліції, музей промисловості та ін.

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

Манчестер	Урбіс – музей міського життя, художня галерея, галерея костюму
Інвернес	Замок 12 ст.
Единбург	Старе та Нове місто , королівський замок 11-16 ст., палац Холіруд 16-17 ст., собор Сент-Джильс, архітектурний комплекс площі Шарлоти, будинок шотландського парламенту, церкви, музеї
Дарем	Замок та кафедральний собор
Кардіфф	Собор Лландаф 12-15 ст. Церква Сент-Джон 15 ст., Кетгейс-парк, музеї
Бат	Римські лазні , королівська площа
Князівство Гуїнедд	Замки та фортеці Едуарда I
Айронбрідж	Музеї порцелянових фабрик
Глостер	Собор, вулиця Старовинних крамниць, музей водних шляхів, музей реклами та упаковки, музей народного побуту

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	29,2
Прибутки від туризму, млрд дол. США	35,9
Основні види туризму	Пізнавальний, розважальний, діловий, лікувально-оздоровчий, спиритичний, фан-туризм,
Туроутворюючі країни	США, Франція, Німеччина, Нідерланди, Росія
Найбільші туристичні центри	Лондон, Віндзор, Стратфорд-он-Ейвон, Единбург, Кардіфф, Ліверпуль
Найвідоміші курорти	Брайтон, Бат
Популярні екскурсії та тури	Пішохідні Лондоном, екскурсії лондонськими музеями та палацами, поїздки на човні до Гринвіча – місця проходження нульового меридіану та Королівської обсерваторії, автобусні екскурсії до Единбурга, Оксфорда, Кембриджа, Кентербері, Йорка, Глазго, Ліверпуля, екскурсії до королівських палаців та замків Англії, пейзажні екскурсії в графство Антрім, Уельс, Озерний край.

Видовища і події	січень – фестиваль „Кельтське коріння” у Глазго; парад човнів у Лондоні; 1 березня – день св.Давида – покровителя Уельса; 17 березня – день св.Патріка – покровителя Ірландії; кінець березня – фолк-фестиваль у Единбурзі; веслярська регата у Лондоні; червень – Уімблдонський турнір з тенісу; скачки „Дербі”, Епсом (Суррей); день народження королеви; музичний фестиваль у Гластонбері; народний карнавал у Ланарку (Шотландія); серпень – Карибський карнавал у Лондоні вересень – свято коней у Гайд-парку; перегони на Бен-Невіс; кінець жовтня – відкриття парламентської сесії; 5 листопада – ніч Гая Фокса; 10 листопада – процесія лорда-мера. 31 грудня – карнавал та шестя із смолоскипами у Единбурзі.
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Тканина „шотландка” та одяг з неї, атрибутика англійських футбольних клубів, чай, статуетки королівських гвардійців та полісменів, моделі Біг Бена, іграшкові „даблдеккери” – двоповерхові автобуси, люльки, шотландські волинки, солодове віскі та ін.
Національна кухня	Їжа готується традиційними способами без соусів та спецій, які подаються до столу окремо. Традиційні страви: трикутні бутерброди, тости, ростбіф, біфштекс, сосиски в тісті, різноманітні пудинги, картопляні запіканки, вівсяна каша (порідж), кекси, бісквіти, яблучний пиріг, сири, страви з риби та морепродуктів. Напої: чай, чорний ель, портер, віскі, джин, ром.
Національні свята	У кожному регіоні свої офіційні свята 1 січня – Новий рік 1 березня – День св. Девіда (Уельс) 17 березня – День св.Патрика (Пн.Ірландія) Велика п’ятниця Великдень Перший понеділок травня (Шотландія) Трійця Духів понеділок 12 липня – річниця битви на р. Бойн (Пн. Ірландія) Останній понеділок серпня 25 грудня – Різдво 26 грудня – День різдвяних подарунків

Візовий режим та документи, необхідні для оформлення візи	Для поїздки необхідна віза. Необхідні документи: заявка на отримання візи, закордонний паспорт, внутрішній паспорт, страховка, довідка про фінансове становище та зайнятість, шлюбне свідоцтво, документи про плановий маршрут, квитки та підтвердження бронювання готелю.
Митні формальності	Дозволене безмитне ввезення: 200 сигарет або 50 сигар, або 250 г тютюну; 1 л спиртних напоїв (міцністю більше 22 %) або 2 л (міцністю менше 22 %), 50 мл духів і 250 мл туалетної води, сувенірів і подарунків, придбаних поза країнами ЄС на суму не більше 136 фунтів; 1 кг м'яса і птиці (готових до вживання і напівфабрикатів). Заборонене ввезення: алкогольних напоїв і тютюнових виробів особам до 17 років, всіх видів живих птахів і пташиних яєць.
Адреса посольства в Україні	01025, м. Київ, вул. Десятинна, 9
Адреса українського посольства	60, Holland Park, London W11 3SJ
Туристу на замітку	Чайові становлять 10-12 % замовлення в ресторани і включені в рахунок. Їх прийнято давати також персоналу готелів, таксистам, службовцям у кінотеатрах та театрах; Британці не дуже товариські з незнайомцями, тому не варто заводити бесіду в метро або у черзі; у розмові слід уникати тем про роботу та професію, гроші, розташування будинків, жартів щодо британської культури; велике значення має дотримання етикету під час прийому їжі.
Національні символи і знакові постаті	Темза, англiканство, Біг Бен, Тауер, Вестмінстер, Адріанів вал, кілт, консерватизм, замки, "Бруківка гігантів", Гринвіч, Стонхедж, чавунний міст, "чорна країна", "Лондон-Ай", "Роллс-Ройс", Кентська печера, "Гранд тур", кераміка і фарфор, уїлтонський килим, віски, ель, чай, чеширський сир, пудинг, ростбіф, футбольні фанати, бокс, гольф, регбі, крикет, кінні перегони, дербі, англійський клуб, англійський костюм, лівосторонній рух, паб, двоповерховий автобус, червона телефонна будка, троянда, контрданс, Вільям Шекспір, лорд Байрон, Вальтер Скотт, Джонатан Свіфт, Чарльз Діккенс, Льюїс Керролл, Агата Крісті, Ян

	Флемінг, Джордж Оруел, Джоан Роулінг, Чарльз Дарвін, Адам Сміт, Джон Локк, Томас Мор, Джеймс Кук, Френсіс Дрейк, Роберт Скотт, Томас Кук, Робін Гуд, Шерлок Холмс, "Бітлз", Пол Макартні, "Роллінг Стоунз", "Пінк Флойд", "Куїн", "Депеш Мод", Елтон Джон, Стінг, Девід Боуї, Монті Пайтон, Уїнстон Черчіль, принцеса Діана, Альфред Хічкок, Маргарет Тетчер, Оксфорд, Кембрідж, Чарльз Чаплін, Хью Грант, Шон Коннері, Гай Річі, Роман Поланські, Роджер Мур, Девід Бекхем
--	---

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		2288 (9 місце)
ВВП на душу населення, дол.		36500 (32 місце)
Економічний статус держави		високорозвинута постіндустріальна країна
Рівень безробіття, %		8,1
Грошова одиниця		1 фунт стерлінгів = 100 пенсів
Галузі спеціалізації	сільське господарство (0,7% ВВП)	М'ясо-молочне скотарство, свинарство, вівчарство, птахівництво; зернове господарство (пшениця, овес, ячмінь), картоплярство, буряківництво
	промисловість (21,5% ВВП)	Електротехнічне, радіоелектронне, транспортне машинобудування, нафтопереробка, хімічна, текстильна і харчова промисловість
	сфера послуг (77,8% ВВП)	Торгівля, міжнародний туризм, банківська і страхова справа, інжиніринг, консалтинг, телекомунікаційні, інформаційні, медичні, освітні і транспортні транзитні послуги
Транспорт	довжина залізниць, км	16454
	щільність залізниць, км/тис. км ²	67,9
	довжина автошляхів, км	398366
	щільність автошляхів, км/тис. км ²	1642,7
	аеропорти	510
	довжина водних шляхів, км	3200
	морські порти	Лондон, Ліверпуль, Манчестер, Саутгемптон, Толбот
	особливості транспортного зв'язку	Зв'язок із Європою здійснюється через тунель під Ла-Маншем і поромні переправи
		479,2 млрд дол. США. Товари: машини, у

Експорт	т.ч. автомобілі, літаки, промислове обладнання, нафта, нафтопродукти, фармацевтична продукція; послуги: капітал, технології
Імпорт	639 млрд дол. США. Товари: транспортне обладнання, хімікати, продукти харчування, паливо
Головні торгівельні партнери	Країни ЄС, країни Співдружності, США, Японія, Китай, Росія

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Конституційна монархія
Глава держави	Монарх
Вищий законодавчий орган	2-палатний парламент (Палата Лордів і Палата Общин)
Вищий виконавчий орган	Рада Міністрів
Адміністративний поділ	4 історико-географічні області: <i>Англія</i> (39 графств, 6 метрополітенських графств, Великий Лондон); <i>Уельс</i> (8 графств), <i>Шотландія</i> (12 областей і 186 островів), <i>Північна Ірландія</i> (26 округів). Острів Мен і Нормандські острови мають особливий статус
Внутрішньополітична ситуація	Перманентний конфлікт у Північній Ірландії
Членство в міжнародних організаціях	ООН, ЮНЕСКО, ЄС, ОЕСР, НАТО, Співдружність Націй
Участь у міжнародних конфліктах	Одна з найбільш авторитетних держав світу, активно впливає на міжнародне становище, учасниця миротворчих акцій у гарячих точках планети, головний військовий союзник США

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Значне забруднення повітряного та водного середовища, особливо у промислово розвинених районах країнах, кислотні дощі, зникнення лісів, природної флори та фауни.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Опишіть географічне положення, природу та населення Великобританії.
2. Назвіть основні культурно-історичні пам'ятки Лондона, Оксфорда та Кембриджа, Йорка, Страдфорда-на-Ейвоні, Вінчестера, Ліверпуля, Брайтона, Бата, Кентербері, Единбурга.
3. Які королівські замки Лондона та його передмість вам відомі?

ЗНАЙДІТЬ НА КАРТІ ТА ВИВЧИТЬ РОЗТАШУВАННЯ

Природних об'єктів:

Північно-Шотландське нагір'я, Південно-Шотландська височина, Пенінські гори, Камберлендські гори, Кембрійські гори; ріки: Темза, Северн, Тайн, Мерсі, Ейвон, Клайд, Тей; озера: Лох-Ні, Лох-Несс

Історико-географічних областей та населених пунктів:

Англія, Шотландія, Північна Ірландія, Уельс; Лондон, Кентербері, Солсбері, Оксфорд, Кембрідж, Портсмут, Йорк, Стратфорд-он-Ейвон, Вінчестер, Ліверпуль, Шеффілд, Манчестер, Інвернес, Единбург, Дарем, Брайтон, Бат, Глостер; Озерний Край, Англійська Рив'єра.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Скласти кросворд на тему "Туристичні ресурси країн Північної Європи"
2. Скласти туристичний маршрут країнами Північної Європи (з переліком пам'яток, які варто відвідати), який мав би попит: а) у молодят; б) у сімей з дітьми; в) у людей літнього віку. Обґрунтуйте свій вибір.
3. Скласти країнознавчу характеристику однієї з країн Північної Європи: Данії, Норвегії, Фінляндії, Швеції.

РЕКОМЕНДОВАНІ БІБЛІОГРАФІЧНІ ДЖЕРЕЛА

1. Александрова А.Ю. Международный туризм [Текст] / А.Ю.Александрова. – М. : Аспект-Пресс, 2002. – 470 с.
2. Алешугіна Н. О. Основи туристичного країнознавства: опорний конспект таблиць і схем : [навч.-наочн. пос.] / Н. О. Алешугіна, О. О. Зеленська, І. В. Смаль / За ред. І. В. Смаля – Ніжин : Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. – 352 с.
3. Атлас чудес света: Выдающиеся архитектурные сооружения и памятники всех времён и народов[Текст]. – М., 2000.

4. Вацеба В.Я. Туристичне країнознавство [Текст] / В.Я. Вацеба. – Чернівці, 2003. – 32 с.
5. Великобритания [Текст] / Под ред. И.П. Фалинского. – М. : Международные отношения, 1990. – 160 с.
6. Весь мир: Энциклопедический справочник [Текст]. – Минск : Литература, 1996.
7. Дубович І.А. Країнознавчий словник-довідник [Текст] / І.А.Дубович. – К.: Знання, 2008. – 839 с.
8. Коробов А.И., Иванова Ю.А. Все о Великобритании [Текст] / А.И.Коробов, Ю.А. Иванова, Ю.Макаров (предисл.). - Х. : Фолио, 2007. - 542с.
9. Косолапов А. Туристическое страноведение [Текст] / А.Косолапов. – М., 2005.
10. Масляк П.О. Країнознавство [Текст] / П.О.Масляк. – К.: Знання, 2008. – 292 с.
11. По Великобританії=Across Great Britain: Навч. посібник до курсу "Країнознавство" [Текст] / Н.Ф. Вовченко (уклад.). - К. : Знання, 1997. – 64 с.
12. Романов А.А. Зарубежное туристическое страноведение [Текст] / А.А.Романов. – М.: Советский спорт, 1999.
13. Сорокина В. Великобритания: сфера услуг в 90-е [Текст] / В.Сорокина. // Мировая экономика и международные отношения. – 2000. - №2. – С. 89-96.
14. Социально-экономическая география зарубежного мира [Текст] / Под ред. В.В.Вольского. – М.: КРОН-Пресс, 1998. – 591 с.
15. Страны и народы. Научно-популярное географо-этнографическое издание в 20-ти томах [Текст]. М.: 1978-85.
16. Страны и народы: Энциклопедия [Текст]. – С.-Пб.: Дельта, 1997.
17. Страны мира: Справочник для эрудитов и путешественников [Текст]. – Харьков, 2006. – 384 с.
18. Юрківський В.М. Країни світу: Довідник [Текст] / В.М.Юрківський. – К.: Либідь, 2001. – 368 с.
19. <http://www.algol.com.ua/>
20. <http://www.alltravels.com.ua/>
21. <http://archive.travel.ru/>
22. <http://countries.inapro.ru/countries.shtml>
23. <http://country.turmir.com/>
24. <http://www.intergid.ru/country/>
25. http://www.krugosvet.ru/enc/Earth_sciences/geografiya/
26. <http://www.stranymira.com/strany.html>
27. <http://svit.ukrinform.ua/>
28. <http://www.tourua.com/ru/resort/>

Розділ III

ТУРИСТИЧНО-КРАЇНОЗНАВЧИЙ ОПИС ОКРЕМИХ КРАЇН АЗІЙСЬКО- ТИХООКЕАНСЬКОГО ТУРИСТИЧНОГО РЕГІОНУ

§ 3. 1. АВСТРАЛІЯ

Назва в перекладі означає “Південна земля”

Офіційна назва: Австралійський Союз

Столиця: Канберра

Площа: 7686 тис. км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Материк Австралія (єдина в світі держава-континент)
Склад територій	Материк, о-в Тасманія, острови Індійського океану (Ашмор, Картьє, Херд, Макдональд, Кокосові, Різдва), Тихого океану (Норфолк), залежна територія в Антарктиці
Межування з країнами	Сухопутних сусідів немає; морем межує з Новою Зеландією, Індонезією, Східним Тимором, Папуа-Новою Гвінеєю-та країнами і залежними територіями в Океанії (Вануату, Соломонові Острови, Нова Каледонія)
Омивається морями	Зі сходу – Кораловим та Тасмановим морем Тихого океану, з півночі – Торресовою протокою, затокою Карпентарія, Арафурським та Тиморським морями, з півдня – Великою Австралійською затокою та Бассовою протокою, із заходу – Індійським океаном.
Особливості ГП	Лежить у Південній півкулі. повністю займає материк Австралія, суходолом не межує з жодною державою, перетинається Південним тропіком.

	Вздовж східних берегів Австралії простягається Великий Бар'єрний риф. Берегова лінія – 27,9 тис. км
Особливості ГТП	Позитивні риси: наявність величезного природно-ресурсного туристичного потенціалу (ендемична флора і фауна, різноманіття незайманих ландшафтів суходолу і прибережних вод, багатий підводний світ коралових рифів, комфортні погодно-кліматичні умови на значних територіях, які дозволяють протягом року експлуатувати різноманітні і багаті ресурси); негативна риса – значна віддаленість від головних споживчих ринків

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Рельєф	Елементи рельєфу	Назва	Розташування	Характеристика
		Західно-Австралійське плоскогір'я	захід	Середні висоти – 400-500 м. Має багато западин. На заході обмежено невисокими гірськими хребтами Хамерслі та Офталмія, на південному заході – хребтом Дарлінг, на сході – хребтами Макдоннел та Масгрейв, на півночі – горами Кімберлі. На півдні переходить в карстову рівнину Налларбор. Більша частина плоскогір'я зайнята пустелями: Великою Піщаною, Великою пустелею Вікторія та Гібсона
		Центральна низовина	від затоки Карпентарія до Великої Австралійської затоки	На півночі – прибережні рівнини, в центрі – Великий Артезіанський басейн, на півдні – рівнини долин Муррею та Дарлінгу
		Східно-Австралійські гори	схід	Загальна довжина – 4000 км. Середні висоти – 1000-1500 м. Складаються з двох хребтів – Берегового

			та Великого Вододільного, який на півдні переходить в Голубі гори та Австралійські Альпи
	Найвища точка	г.Косцюшко (Австралійські Альпи) – 2229 м	
	Характерні особливості	Австралія – самий плоский материк. Висоти знижуються від окраїн до центру. Схід – найбільш висока частина материка. 3/4 території країни – тропічні пустелі та напівпустелі.	
	Цікаві об'єкти	Голубі гори, г.Косцюшко, гори Фліндерс, Великий Бар'єрний риф, о.Фрезер, гряди Грампіан, гранітні скелі мису Вілсон, хребет Стірлінг, строматоліти в Шарк-Бей, пустельні гори Хаммерслі та Маунт Огюст, червона гора Айрес-Рок, Маунт-Огла, вапнякові форми вивітрювання “Дванадцять апостолів”, “Лондонський міст”, ущелина Лох-Ард, метеоритний кратер Вулф-Крік, ущелини річки Фіцрой, Королівський каньйон, Долина Вітрів.	
Клімат	Тип клімату	Субекваторіальний, тропічний, субтропічний, помірний (південь Тасманії)	
	Середні температури	Липня: +12°C, +20°C; Січня: +20°C, +30°C	
	Кількість опадів	Від 250 мм на заході до 1500 на сході	
	Характерні особливості	2/3 площі мають екстремальні умови. В Австралії випадає в п'ять разів менше опадів, ніж в Африці. Найбільш вдалий час для поїздки в Австралію – травень-серпень.	
Гідромережа	Основні річки	Муррей, Дарлінг, Лаклан, Фіцрой, Вікторія. Поширені кріки – річки, що пересихають влітку.	
	Озера	Ейр, Торренс, Кері. Багато пересихаючих солоних озер	
	Бальнеологічні ресурси	Поширені у Великому Артезіанському басейні	
Природні зони		Вологих вічнозелених лісів – на північному сході, переменно-вологих лісів – на південному сході, саван та рідколісь – на півночі, схід та південному заході, пустель та напівпустель – в центрі, твердолистяних вічнозелених лісів та чагарників – на південному заході та південному сході. У горах – висотна поясиність	

Флора	Лісовкрита територія – 19 %. 90 % рослин – ендеміки. Евкаліпт, акації, колючі чагарники, сосни, пальми, папороті, дуб, вічнозелений південний бук (нотофагус), ясен, мангрові зарості
Фауна	Качконіс, ехидна, кенгуру, валлабі, опосум, коала, вомбат, собака дінго, сумчаста миша, сумчастий диявол, багато рептилій та птахів (ему, какаду, кукабарра). У прибережних водах багато небезпечних тварин (акули, морська оса, морські змії, бородавчата риба, блакитний восьминіг, велетенські австралійські каракатиці)
Природоохоронні території	12%
Найбільш визначні природоохоронні об'єкти	НП Архіпелаг Лорд-Хау, Сімпсон-Дезерт, Блу-Маунтінс, Тасманіан-Вілдернесс, Улуру-Катаюта, Великий Бар'єрний риф, Какаду, Маунт-Баффало, Колбаррі, Ламінгтон, Ройал
Природні об'єкти, занесені до Списку всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО	Великий Бар'єрний риф, НП Какаду, озерний район Вілландра, район острова Лорд-Хау, дика природа Західної Тасманії, дощові ліси східного узбережжя, Айрес-Рок, Маунт-Огла, вологі тропіки Квінсленда, затока Шарк у Західній Австралії, острови Херд та Макдональд, острів Макуорі, Блакитні гори, НП Пурнулулу

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	22,0 (53 місце)
Народжуваність, ‰	12,28
Смертність, ‰	6,94
Природний приріст, ‰	5,34
Сальдо міграції, ‰	5,93
Пересічна густина, осіб/км ²	2,9
Коефіцієнт урбанізації, %	89
Найбільші міста	Сідней, Мельбурн, Брісбен, Перт, Аделаїда
Етнічний склад	європеоїди – 92 %, монголоїди – 7 %, аборигени – 1 %
Офіційна мова	англійська
Релігія	католики – 25,8 %, англіканці – 18,7 %, єдина церква – 5,7 %, пресвітеріани та

	реформісти – 3 %, православні – 2,7 %, інші християни – 7,9 %, буддисти – 2,1 %, мусульмани – 1,7 %, інші – 2,4 %
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	-

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто (місцевість)	Об'єкти
Канберра	Кафедральний собор Сент-Кристофер, англіканські, баптистські та пресвітеріанські церкви, військовий меморіал, морський музей, Національна галерея, ботанічний сад
Сідней	Хмарочоси Сіті, старі будівлі районів Йоркс та Елізабет, азійські квартали, олімпійські споруди, міст Харбор-Блідж, будинок Опери, католицький собор Сент-Мері, англіканський собор св. Андрія, англіканські церкви, акваріум, зоопарк, оглядовий майданчик “Крісло пані Макгуайр”, ботанічний сад, музеї: історії, морський, прикладного мистецтва та науки, сучасного мистецтва, античності, диких тварин Австралії, пляжі Бонді.
Мельбурн	Будівля Королівської виставки та сади Карлтон , собори св. Патрика, св. Джеймса, св. Павла, католицька церква, меморіал Дж. Кука, Монетний двір, парки та сквери, музеї: залізничний, старої в'язниці, художня галерея
Соверен-Хілл	Музей під відкритим небом
Перт	Сіті, галерея, музей Західної Австралії
Голд Кост	Зоопарк, тематичні парки Сі-Уорлд та Сінема-Уорлд, Серферз-Парадайз та Дрім-Уорлд
Фрімонтл	Морський музей, в'язниця, Центр образотворчих мистецтв, “Круглий дім”
Дарвін	Військовий музей, галерея мистецтв та культури аборигенів, ферма крокодилів, ботанічний сад
Аліс-Спрінгс	Радіостанція “Аеро-скул”, королівська служба “Літаючий Лікар”, ферма верблюдів, музей “Стара телеграфна станція”. Неподалік – місто-привид Арлтангу

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн. осіб	5,8
Прибутки від туризму, млрд дол. США	31,4
Види туризму	Пляжний, екстремальний, екологічний, пізнавальний, оздоровчо-лікувальний, діловий
Туроутворюючі країни	США, Японія, Велика Британія
Найбільші туристичні центри	Сідней, Мельбурн, Канберра
Найбільш відомі курорти	Аделаїда, Аліс Спрінгс, Бар'єрний Риф, Брісбен, Брум, Блакитні гори, Дарвін, Джилонг, Золоте узбережжя, Канберра, Квінсленд, Кейрнс, Купер Педі
Популярні екскурсії і тури	Парад пінгвінів на Філіп-Айленд, НП Порт-Кепмбелл, поїздка на старовинному поїзді через ліси гір, дайвінг та морські прогулянки в районі Великого Бар'єрного рифу, відпочинок на островах-курортах Лізард, Грін, Фіцрой, Бедарра, Хайман, Хемілтон, Магнетік-Айленд. Екскурсії Сіднеєм, Мельбурном, Пертом, Фрімантлом, екологічні тури до Кейп-Йорка, Королівського каньйону, Озерного краю, краю Червоних пустель, національних парків Улуру, Магнетік-Айлендс та Какаду
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Ювелірні прикраси з чорних опалів, перлів або кольорових алмазів, дерев'яні статуетки та живопис аборигенів, бумеранги, глиняний посуд, горіхи макадамії, евкаліптова олія, вино, мед, веджимайт – густа бруната паста на основі дріжджового екстракту, овечі чоботи, трикотаж
Національна кухня	Одна з найбільш різноманітних кухонь світу. Сформувалась на основі європейської, переважно англійської та ірландської, а також східної, насамперед, японської, китайської та малайської кухонь. Популярні страви: Стейк з кров'ю, ягнятина, свинина, приготовані

	<p>різними способами, особливо смажені, страви з м'яса ему, кенгуру, крокодила, опосума, морепродукти (поширені азійські рецепти), барракуда, запечена на вугіллі та травах форель, лососеві, тунець, макрель, салати, фрукти та ягоди</p> <p>Капіт – великий біфштекс з бананами</p> <p>Чатні – пряна приправа з яблук із додаванням імбиру, гвоздики та винного оцту</p> <p>Павлова – ківі з бeze та свіжими вершками</p> <p>Ламінгтон – бісквіт, облитий шоколадом та посипаний кокосовою стружкою</p> <p>Анцакс – вівсяне печиво з кокосом</p> <p>Напої: кава, чай, вина, пиво</p>
Національні свята	<p>1, 2 січня – Новий рік.</p> <p>26 січня - День Австралії.</p> <p>Березень-квітень – Великдень та Пасхальний понеділок.</p> <p>25 квітня – день пам'яті солдатів Австралійського і Новозеландського армійського корпусу.</p> <p>1 квітня – День Праці.</p> <p>14 липня – День народження Королеви.</p> <p>1 вересня – Національний День Акації.</p> <p>25 грудня – Різдво.</p> <p>26 грудня – День різдвяних подарунків</p>
Видовища і події	<p>Січень – Сіднейський фестиваль, тенісний турнір у Мельбурні</p> <p>Лютий – Марді Грасс – фестиваль сексуальних меншин в Мельбурні, авіасалон у Мельбурні, китайський новий рік, фестиваль музики та танців в Аделаїді (по непарним рокам), фестиваль комедії у Мельбурні</p> <p>Березень – перегони Формула-1 у Мельбурні, фестиваль мистецтв в Аделаїді (по парним рокам)</p> <p>Серпень – пивна регата Дарвіна, яхтова регата навколо Австралії</p> <p>Жовтень – Мельбурнський Міжнародний фестиваль</p> <p>Листопад – Кубок Мельбурна з футболу</p> <p>Грудень – яхтові перегони Сідней-Хобарт</p>
Візовий режим та документи,	Потрібна віза. Необхідні документи: закордонний паспорт, анкета, 2 фото, туристичне запрошення

необхідні для оформлення візи	довідка з роботи, медична страховка, документи про наявність у заявника власності
Адреса посольства в Україні	Київ, вул. Комінтерну, 18/137
Адреса українського консульства	Suites 3.06@3.07. Level 3, Edgecliff Centre, 203-233 New South Head Road, Edgecliff NSW 2027 Australia
Митні правила	<p>Ввезення національної та іноземної валюти не обмежене, суми понад 10 тис. австралійських доларів підлягають декларуванню.</p> <p>Без сплати мита можна завозити товари вартістю до 400 австралійських доларів, не включаючи алкогольні напої, тютюнові вироби, фотоапарати, електронне устаткування, парфуми, шкіряні вироби, коштовності і т.д.</p> <p>Дозволене ввезення до 1125 мл алкогольних напоїв (включаючи вино, пиво або міцні напої) для візитерів старше 18 років, до 250 сигарет або 250 грамів сигар або інших тютюнових виробів, а також особистих речей, що були у вжитку щонайменше 12 місяців.</p> <p>Заборонене ввезення продуктів харчування, наркотиків, матеріалів тваринного і рослинного походження, вогнепальної зброї, озброєння і боєприпасів, диких тварин або предметів, виготовлених з тварин, що охороняються, деяких медичних препаратів (включаючи речовини, що містять спортивні стимулятори).</p> <p>Заборонене вивезення тварин і рослин, предметів дикої природи (коралів, раковин, рептилій); без відповідного дозволу не можна вивозити предмети, що становлять історичну цінність, а також виробів із цінних порід дерев і бамбука, шкіри, кісток, пір'я рідкісних птахів, раковин і коралів</p>
Туристу на замітку	<p>Чайові не обов'язкові. При бажанні можна у ресторанах залишати 5-10% від суми рахунку, у готелях – 1-2 долара, у таксі округлити рахунок до цілого.</p> <p>У багатьох ресторанах діє система BYO (Bring Your Own – "приносьте з собою"). Про це повідомляє напис на дверях або вітрині. Це означає, що якщо в цьому закладі замовлені вечеря або обід, можна принести свою випивку.</p>

	<p>Паління заборонене в громадських місцях, урядових будинках, громадському транспорті і внутрішніх авіарейсах. У кафе і ресторанах також найчастіше введени обмеження на паління.</p> <p>Сонячне випромінювання в Австралії дуже інтенсивне, тому рекомендується уникати сонячних променів у перші кілька днів перебування в країні, користуватися захисними кремами і легким білим одягом з бавовняних тканин. У будь-яку пору року слід носити сонцезахисні окуляри.</p> <p>Рекомендується купатися тільки на найбільших ділянках узбережжя, позначених зеленими або жовто-червоними прапорцями. Одноколірні жовті або червоні прапорці означають небезпеку.</p> <p>Увечері не варто ходити босоніж, тому що в Австралії зустрічаються отруйні змії і комахи, які активні в нічний час.</p> <p>Варто виявляти максимальну обережність під час морського купання та при спілкуванні з морськими мешканцями.</p>
Національні символи і знакові постаті	<p>Великий бар'єрний риф, Улуру (Айерс-Рок), кенгуру, коала, качконіс, крокодил, страус, евкаліпт, вівці, діджеріду, бумеранг, чурінга, австралійські аборигени, "золота лихоманка", лівосторонній рух, Співдружність, крікет, ром, веджимайт, Сіднейська опера, Джеймс Кук, Гарольд Холт, Ніколь Кідман, Рассел Кроу, Мел Гібсон</p>

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		915,1 (19 місце)
ВВП на душу населення, дол. США		40800 (21 місце)
Економічний статус держави:		Економічно високорозвинена країна
Рівень безробіття, %		5,1
Грошова одиниця:		Австралійський долар = 100 центів
Галузі спеція	сільське господарство (4% ВВП)	Вівчарство, скотарство, зернове господарство (пшениця), плідівництво, ягідництво, овочівництво, виноградарство

	промисловість (26,65% ВВП)	Видобувна (нафта, залізна руда, боксити, цинк, золото, алмази та ін.), чорна та кольорова металургія, енергетика, нафтохімічна, машинобудування, хімічна, харчова
	сфера послуг (69,4% ВВП)	торгівля, міжнародний туризм, банківська і страхова справа, інжиніринг, консалтинг, телекомунікаційні, інформаційні, медичні, освітні і транспортні транзитні послуги
Транспорт	довжина залізниць, км	37855
	щільність залізниць, км/ тис. км ²	4,9
	довжина автошляхів, км	812972
	щільність автошляхів, км/ тис. км ²	105,8
	аеропорти	464
	довжина водних шляхів, км	2000
	морські порти	Сідней, Мельбурн, Фримантл
Експорт	271,1 млрд дол. США. Товари: кам'яне вугілля, залізна руда, алмази, золото, м'ясо, вовна, боксити та алюміній, пшениця, машини та транспортні засоби	
Імпорт	242,2 млрд дол. США. Товари: машини і транспортні засоби, комп'ютери та офісна техніка, телекомунікаційне обладнання, нафтопродукти	
Головні торгівельні партнери	Нова Зеландія, Китай, Японія, Індонезія, Південна Корея, Індія, США, Велика Британія, Таїланд, Німеччина	

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Формально – конституційна монархія, фактично – республіка
Глава держави	Формально - королева Великобританії, представлена генерал-губернатором, фактично – прем'єр-міністр

Вищий законодавчий орган	2-палатний парламент: Палата Представників та Сенат
Вищий виконавчий орган	Уряд
Адміністративний поділ	6 штатів та 2 території
Внутрішньополітична ситуація	Стабільна
Членство в міжнародних організаціях	ООН, ЮНЕСКО, МБРР, МВФ, СОТ, АТЕС, МФЧХЧП, ОЕСР, Співдружність
Участь у міжнародних конфліктах	Авторитетна держава, яка бере участь у миротворчих місіях ООН

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Ерозія та засоленість ґрунтів, опустелювання, скорочення ареалів поширення диких тварин, обмеженість водних ресурсів на значних територіях

§ 3. 2. ІНДІЯ

Назва походить від назви річки Інд

Офіційна назва: Республіка Індія

Самоназва: Бхарат

Столиця: Нью-Делі

Площа: 3287,6 тис.км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Склад території	Півострівна частина, Лаккадівські та Аміндавські острови у Аравійському морі, Андаманські та Нікобарські острови в Бенгальській затоці
Розташування	Південна Азія, півострів Індостан
Межування з країнами	Із Пакистаном на північному заході, з Афганістаном – на півночі, з Китаєм, Непалом, Бутаном – на північному сході, з М'янмою та Бангладеш – на сході
Омивається морями	Аравійським на заході, Бенгальською затокою Індійського океану – на сході, Палкською протокою відділяється від Шрі-Ланки
Особливості ГП	Півострівне положення, протяжність берегової лінії – 12000 км, країна відносно ізольована від інших держав Гімалаями
Особливості	Екзотична природа та багаті культурні традиції

ГТП	аборигенів, різноманітність ландшафтів, значна протяжність узбереж теплих морів, відносна віддаленість від європейського і північноамериканського ринків туристичного попиту
-----	--

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

		Назва	Розташування	Характеристика
		Рельєф	Елементи рельєфу	Гімалайські гори
Індо-Гангська низовина	північ країни, долина річок Інд та Ганг			плоскі широкі рівнини, порізані ярами
Плоскогір'я Декан	центр			Займає більшу частину півострова. Розбите на низькі та середньовисотні гори зі згладженими вершинами та плоскі та хвилясті плато. Обмежується горами: Західні Гати, Аравалі, Віндхья, Східні Гати та ін.
Найвища точка	г. Нангапарбат (Гімалаї) – 8126 м			
	Характерні особливості	3/4 країни – рівнини та плоскогір'я		
	Цікаві об'єкти	Острів Сагардвіп (Ганг), печера Амарнатх, гори Канченджанга, Кабру, Пандім		
Клімат	Тип клімату	Субекваторіальний та тропічний переважно мусонного типу		
	Середні температури	Січня: +15°C, +27°C; Травня (найтепліший місяць): +28°C, +35°C		
	Кількість опадів	Від 60-100 мм на рік (пустеля Тар) до 3000-6000 мм на рік (Гімалаї) та 12000 мм на рік(плато Шилонг)		
	Характерні особливості	Кліматичні умови різноманітні. Характерні мусони: південно-західний у червні-вересні та північно-східний у жовтні-лютому. Часті циклони та шторми у жовтні-лютому		

Гідромережа	Основні річки	Інд, Ганг, Брахмапутра, Джамна, Крішна, Годаварі, Нармада
	Озера	Озер мало. В основному, гірські. Найбільше – Вулар (Кашмірська долина)
	Бальнеологічні ресурси	Зосереджені на півночі Індії у відрогам Гімалаїв
	Визначні гідрологічні об'єкти	Ганг, оз. Гангабал
Природні зони	Саван і рідколісся, перемінно-вологих мусонних лісів, пустель	
Флора	Лісовкрита площа – 17 %; савани – акації, молочаї, пальми, баньян; мусонні ліси – тік, сандал, бамбук, терміналія; гірські мішані ліси – гімалайський кедр, ялиця, сосна, кедр; прибережні низовини – мангрові зарості; гори Південної Індії – тік, сал, рожеве дерево, сандал; фінікові та кокосові пальми	
Фауна	Слони, носороги, леви, тигри, пантери, дикі буйволи, сніжний барс, гепард, пальмові білки, летючі лисиці, макаки, гібони, змії	
Природоохоронні території	5 %	
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	НП Бандхавгарх, Бхаратпур, Велвадар, Дадхва, Данделі, Корбет, Манас, Сасангір, Тароба	
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	НП Казіранга, Кеоладео, Сундарбан, Нанда-Деві та "Долина квітів", сховище дикої фауни Манас	

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	1205 (2 місце)
Народжуваність, ‰	20,6
Смертність, ‰	7,43
Природний приріст, ‰:	13,17
Сальдо міграції, ‰	-0,05
Пересічна щільність, осіб/км ²	366,6
Коефіцієнт урбанізації, %	30
Найбільші міста	Делі, Бомбей, Калькутта, Хайдарабад, Бангалор, Бхопал, Нагпур, Ченнаї

Етнічний склад	індо-арійці (ассамці, бенгальці, гуджаратці, кашмірці, маратхи, орія, пенджабці, раджастанці, хінді) – 72 %, дравідіани (телугу, таміли, малаялі, канара) – 25 %, монголоїди – 3 %
Офіційні мови	хінді та англійська і ще 17 регіональних мов
Релігія	індуїсти – 80,5 %, мусульмани – 13,4 %, християни – 2,3 %, сикхи – 1,9 %
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	29,8

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто (місцевість)	Об'єкти
Делі	Міські мури з брамами, Червоний форт з палацами 17 ст., соборна мечеть Джамі Масджид 17 ст., Перлинна мечеть 17 ст., руїни Фірозабада 14 ст., обсерваторія 18 ст., палац Раштрапаті Бхаван 20 ст., храм Лакшмі Нараян 20 ст., палацовий ансамбль Пурана-Кіла 16 ст., мавзолей Гумаюна 16 ст., башта Кутб-Мінар , музеї: Національний музей, Інтернаціональний музей ляльок, Ремісництва, Тибетський дім, Залізничного транспорту, Природничої історії; неподалік – міста-фортеці 14 ст.
Джамма	Храмові комплекси Ранбірешван та Рагхунатх, форт Баху, палац Амар-Махал
Кашмір	Численні мечеті
Авантипур	Храм Авантисвами
Амритсар	Золотий храм
Агра	Мавзолей Тадж-Махал, форт , палац Акбара, Сикандр
Бенарес	Палаці та храми
Ахмадабад	Мечеть Раджпур-Бібі
Удайпур	Палаці та храми
Джайнпур	Палац Вітрів та давня обсерваторія
Калькутта	Залишки старих голландських та французьких поселень
Дакшинешвар	Храмовий комплекс Калі Бхаватарін 9 ст.
Белур Мата	Храм Шрі Рамакришна

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

Бомбей	Висячі сади, арка “Ворота Індії”, храм Шиви, башта Мовчанья, церква св. Іоанна, музей принца Уельського, музей Західної Індії, численні парки, вокзал Чхатрапаті-Шиваджі
Гоа	Собор св. Катерини 18 ст., церква св. Кажетана, руїни церкви Діви Марії Розарійської
Мадрас	Форт Сент-Джордж
Кочін	Церква св. Франціска Асізького, старовинна фортеця
Бхубанешвар	Храм Лінгараджа
Варанас	Золотий храм Шиви
Аджант	Печерні храми
Еллор	Печерні храми
Конарак	Храм Сонця
Бодх-Гайя	Храмовий комплекс Махабодхі

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	6,3
Прибутки від туризму, млрд дол. США	17,5
Основні види туризму	Пляжний, гірський, релігійний, пізнавальний, оздоровчо-лікувальний, медичний, екологічний, наркотуризм, спортивний, діловий
Туроутворюючі країни	Велика Британія, Німеччина, Франція, Австралія, Китай, США, Росія
Найбільші туристичні центри	Делі, Бомбей, Калькутта, Агра, Мадрас, Гоа
Найбільш відомі курорти	Пахалгам, Гулмарг, Сонамарг, Дарджиллінг – гірські; Гоа – морський, Керала – бальнеологічний
Популярні екскурсії та тури	Екскурсії Новим і Старим Делі, Агрі, Калькутті, Аджанту й Еллору, Удайпуру, Мадрасу, Бангалору, Майсору, Хайдарабаду, Бхубанешвару. Поїздка у форт Кхимсар, відвідування форту Манджарахта, міста Шекхавати, Джайпуру, відпочинок на морських курортах, аюрведичне лікування, сходження на вершини гір
Події, видовища	Січень – парад у Нью-Делі, водний фестиваль та фестиваль слонів у Кералі, святкування селянського свята Лорі (в усій країні), фестиваль повітряних зміїв в Ахмадабаді

	<p>Лютий – парад карнавальних автомобілів у Мадурі та Тамілнаді, тиждень йоги у Ришикеші, фестиваль танцю в Кхаджурахо, загальнодержавний фестиваль Шивратрі Натбанджалі</p> <p>Березень – весняне свято Шигмо в Гоа, фестиваль слонів в Дайпурі</p> <p>Квітень – фестиваль храмового танцю в Халібіді</p> <p>Травень – фестиваль квітів у Сіккімі</p> <p>Червень – фольклорний фестиваль в Раджастані, фестиваль колісниць в Пурі</p> <p>Вересень – свята в період Дурга-Пуджа (по усій країні), фестиваль Богів у Кулу</p> <p>Листопад – фестиваль перлин у Хайдарабаді, фестиваль дарів моря в Гоа</p> <p>Грудень – фестиваль садівництва в Ориссі</p>
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Предмети та одяг, що мають відношення до весільного обряду, світильники, ароматичні олії, аюрведичні ліки, вода з річки Ганг, солодоці, сарі, спеції, кашмірські шалі, фігурки з сандалового дерева, чай, індійські тканини, ювелірні прикраси, театральні маски, фігурки слонів, віяло з павичевого пір'я, шовкові килими, господарські сумки з грубих натуральних тканин
Національна кухня	<p>Єдиної індійської кухні немає. Спільна риса – використання великої кількості прянощів, значна кількість бобових та овочевих страв.</p> <p>Поширені страви:</p> <p>Дал – юшка з бобових зі спеціями, цибулею та морквою</p> <p>Солодкі плови з фруктів</p> <p>халва з моркви</p> <p>Міт каррі – баранина, тушкована в кислому молоці</p> <p>Доса – рисові коржички з м'ятно-огірковим йогуртом</p> <p>Креветки в йогурті з кокосом</p> <p>Риба в гострому соусі</p>
Національні свята	<p>1 січня - Новий Рік</p> <p>26 січня - День Республіки.</p> <p>8 березня - Міжнародний жіночий день.</p> <p>15 серпня - Національний День Незалежності.</p> <p>10 вересня - День народження Ганеша, початок 10-денних святкувань.</p> <p>2 жовтня - День народження Махатми Ганді (1869-</p>

	1948). 5 листопада - Новий Рік за індуїстським календарем
Візовий режим та документи, необхідні для оформлення візи	Потрібна віза. Необхідно пред'явити: закордонний паспорт, 1 фото, медичну довідку про те, що заявник не має захворювання на СНІД, анкету, квиток або підтвердження готелю
Адреса посольства в Україні	Київ, вул. Олексія Терьохіна, 4
Адреса українського посольства	New Deli, 46, Paschimi Marg, Vasant Vihar
Митні правила	<p>Дозволене безмитне ввезення цигарок - 200 шт., або сигар - 50 шт., або тютюну - 100 г, спиртних напоїв - 0,95 л, прикрас, продуктів харчування, предметів і речей домашнього побуту - в межах особистих потреб, фотоапаратів, музичних інструментів, програвачів, радіоприймачів, побутової аудіо- і відеотехніки, спортивного приладдя - по одному предмету кожного найменування, сувенірів - на суму не більше 500 рупій. Ввезення іноземної валюти не обмежене (декларация обов'язкова, якщо сума становить більше тисячі доларів США). Також забороненим є ввезення наркотиків, зброї, золота в злитках, золотих монет.</p> <p>Заборонене вивезення: шкір тигра, диких тварин, пір'я птахів, шкіри і виробів із шкіри рідкісних рептилій, живих рослин, золота і срібла в злитках, предметів антикваріату і старовини, вироблених понад сто років тому.</p>
Туристу на замітку	<p>"На чай" прийнято давати 10 % від рахунку. Поширений бакшиш – попередня плата за послуги В Індії не прийнято при зустрічі потискати руку. Щоп'ятниці в Індії дотримуються сухого закону. При згоді індуус хитає головою із боку в бік, при незгоді – зверху вниз. Особливу увагу слід звертати на дотримання гігієни: не пити сирової води та ретельно мити овочі. Великі суми грошей, прикраси, документи зберігати в сейфі, подорожуючи поїздом чи автобусом, бажано чіпляти свої речі до ніжки сидіння металевим ланцюгом, який можна</p>

	<p>придбати на будь-якій станції чи вокзалі. У сикхські храми та мечеті можна входити з покритою головою, в довгому одязі. Не слід вносити в храми будь-які вироби зі шкіри. Фотографувати можна лише з дозволу служителя храму. Взуття знімається біля входу в кожний храм. Рекомендується взяти з собою бахали. Слід пам'ятати, що корова – священна тварина</p>
Національні символи і знакові постаті	<p>Інд, Ганг, Гімалії, Агра, слон, Тадж Махал, індуїзм, буддизм, сикхізм, джайнізм, Боллівуд, сарі, панджабі, раджастанська бавовна, чай, крикет, "Камасутра", йога, аюрведа, рикша, Рамана Махарші, Махаріші, Джавахарлал Неру, Махатма Ганді, Індіра Ганді, Рабіндрнат Тагор, Радж Капур, Мітхун Чакраборті</p>

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		4421 (5 місце)
ВВП на душу населення дол. США		3700 (165 місце)
Економічний статус держави:		Економічно слабозвинена країна. Має значні абсолютні економічні показники, але за їх розрахунками на одну особу належить до найбідніших країн.
Рівень безробіття, %		9,8
Грошова одиниця:		рупія = 100 пайсів
Галузі спеціалізації	сільське господарство (17,2% ВВП)	зернове господарство (рис, пшениця, просо), вирощування бобових, олійних культур, цукрової тростини, арахісу, чаю, кави, бавовнику, рицини, спецій, скотарство, козівництво, вівчарство, свинарство, шовківництво, птахівництво
	промисловість (26,4% ВВП)	видобувна (вугілля, нафта, марганцева та залізна руда, слюда, боксити), джутова, бавовняна, шкіряно-взуттєва, цукрова і тютюнова, чорна і кольорова металургія, хімічна промисловість, машинобудування
	сфера послуг (56,4% ВВП)	торгівля, медичні, інформаційні, транспортні послуги, міжнародний туризм
Тр	довжина залізниць, км	63327

	щільність залізниць, км/тис. км ²	19,3
	довжина автошляхів, км	3316452
	щільність автошляхів, км/тис. км ²	1009
	аеропорти	345
	довжина водних шляхів, км	14500
	морські порти	Бомбей, Калькутта, Мадрас, Кандла-Гандідхан, Вішакхапатнам, Мангалуру, Маргаман-Панаджі
Експорт		307,2 млрд дол. США. Товари: машини, обладнання, одяг, шкіряні вироби, хімічні товари, ліки, бавовняні тканини, залізна руда, чай, кава, спеції, риба і морепродукти
Імпорт		475,3 млрд дол. США. Товари: паливо, транспортне устаткування, сталь, добрива
Головні торговельні партнери		США, Японія, Німеччина, Велика Британія, Бельгія, Росія, Саудівська Аравія, Кувейт, Австралія, Пакистан, Бангладеш

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Федеративна республіка
Глава держави	Президент
Вищий законодавчий орган	2-палатний парламент
Вищий виконавчий орган	Уряд
Адміністративний поділ	25 штатів та 7 союзних територій
Внутрішньополітична ситуація	Нестабільна, супроводжується рядом конфліктів на національному та релігійному ґрунті
Членство в міжнародних організаціях	ООН, Британська Співдружність, Рух неприєднання, ЮНІСЕФ, ВООЗ, МОП, МБРР та 274от.
Участь у міжнародних конфліктах	Напружені відносини з Пакистаном, Китаєм, Шрі-Ланкою

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Забруднення атмосферного повітря та водного середовища у великих містах, забруднення узбережжя океану, загроза
--

опустелювання, скорочення лісових площ, ерозія ґрунтів, нестача природних ресурсів для забезпечення життєдіяльності.

§ 3. 3. КИТАЙ

Назва походить від етноніму монгольського племені - кидани

Офіційна назва: Китайська Народна Республіка

Самоназва: Чжунго

Столиця: Пекін

Площа: 9597,0 тис.км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Склад території	Материкова частина та багато островів Тихого океану, найбільші з яких – Хайнань і Тайвань
Розташування	Центральна та Східна Азія
Межування з країнами	На півночі – з Казахстаном, Росією та Монголією, на сході – з Північною Кореєю, на півдні – з В'єтнамом, Лаосом та М'янмою, на південному заході – з Бутаном, Непалом, на заході – з Індією, Афганістаном, Таджикистаном, Киргизстаном.
Омивається морями	На сході – Жовтим та Східно-Китайським, на півдні - Південно-Китайським морями.
Особливості ГП	Значна протяжність території із заходу на схід та із півночі на південь. Протяжність суходутних кордонів – більше 20 тис. км., загальна довжина берегової лінії – 32 тис. км. Перетинається Північним тропіком. Межування з країнами різних типів і рівнів соціально-економічного розвитку.
Особливості ГПП	Велика територія, різноманітний рельєф та кліматичні умови, строкаті ландшафти, теплі моря, багата культурна спадщина, значні трудові ресурси роблять можливим розвиток багатьох видів туризму. Розташований у безпосередній близькості від японського туристичного ринку, дещо віддалений від європейського та американського споживчих ринків, але сам Китай перетворюється на потужний осередок розвитку міжнародного туризму. Від політики Китаю залежить рівень розвитку міжнародного туризму в усьому Азійсько-

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Рельєф	Елементи рельєфу	Назва	Розташування	Характеристика
		Тибетське нагір'я	захід країни	Найбільше та найвище у світі. Площа – 2,3 млн км ² , середня висота – 4500 м.
		Кунь-Лунь	на північ від Тибетського нагір'я	Має асиметричну будову з крутими зовнішніми та пологими внутрішніми схилами. У північній частині супроводжується хребтом Алтинтаг, що на сході переходить в гірську систему Наньшань.
		Гімалаї	на південь від Тибетського нагір'я	Найвищі гори Землі. Середні висоти – 6000 м. Глибоко почленовані гори з льодовиками та сніжниками.
		Каракорум	на заході Тибетського нагір'я	Високі гори. Льодовики та сніжники вкриті шаром наносів з пустель Центральної Азії.
		Таримська западина	північний захід країни	Середні висоти – 800-1500 м. Перетинається невисокими гірськими кряжами. Зайнята пустелею Такла-Макан
		Тянь-Шань	на північ від Таримської западини	Китаю належить східна частина. Являє собою три паралельні ланцюги з глибокими між гірськими западинами
		Джунгарська рівнина	крайній північний захід	Має вигляд великої (700 тис. км ²) чаші, похиленої на захід. Середні висоти – 600-800 м.
		Алтинтаг	на південний схід від Таримської западини	Хребти розділені поперечними розломами на окремі масиви. Багато зручних проходів.
		Цайдамська западина	на південь від Алтинтагу	Піщано-глиниста рівнина, пересічена окремими увалами. Поширені еолові форми вивітряння
Лесове	на схід від	Потужний лесовий шар маскує		

		плато Цайдамської западини	первинний рельєф. Внаслідок водної ерозії утворюються численні яри та балки
		Великий Хінган	на північний схід від Лесового плато
		Низовинні акумулятивні рівнини	схід країни
		Наньлінь	вододіл річок Янцзи та Сіцзян
		Сичуанська западина	на схід від Тибету
		Юньнань-Гуйчжоуське нагір'я	на південь від Сичуанської западини
	Найвища точка	Еверест або Джомолунгма (Гімалаї) – 8848 м, що знаходиться на кордоні з Непалом	
	Характерні особливості	88% території – гірський рельєф, 12% - рівнини. У напрямку із заходу на схід рельєф утворює три низхідні ступені: Тибетське нагір'я, гори Сичуані і Центрального Китаю та рівнини. Північно-Західний Китай – район великих землетрусів	
	Цікаві об'єкти	Гори Тайшань, Хуаншань, Емейшань; Дуньхуанські печери, печери Юн Ган, Рід Флут, Чорного Будди, Нової Води, Дракона, Лонгонг, Жицзин; три каньйони в Сінцзяні, вулкан Ма Ань (о.Хайнань), скеля "Чортів палець" в Ченде	
Клімат	Тип клімату	Із півночі на південь - помірний, субтропічний та тропічний, на заході – континентального, на сході – мусонного типів	

	Середні температури	Січня: від -24 °С на Тибетському нагір'ї до +18°С на півдні країни; липня - +20+29°С
	Кількість опадів	Від 50-100 мм на рік на півночі і заході до 2000-2500 мм на рік
	Характерні особливості	На північному сході холодна зима з сильними північними вітрами, тепле й вологе літо; на сході – тепле й вологе літо з тайфунами та циклонами на узбережжі; на південному сході – тропічний клімат з великою кількістю опадів та частими тайфунами; північ (Внутрішня Монголія) – різко континентальний клімат із холодною зимою та теплим літом; на північному заході – різко континентальний посушливий клімат; на заході (Тибетське нагір'я) – сувора зима з частим снігом, холодне літо; на південному заході м'яка зима з невеликою кількістю опадів.
Гідромережа	Основні річки	Хуанхе, Янцзи, Сіцзян, Меконг, Мацанг (Брахмапутра), Сунгарі
	Озера	Поянху, Кукунор, Дунтінху, Тайху, Ханка, Лобнор
	Бальнеологічні ресурси	Близько 2000 джерел мінеральних і термальних вод
	Цікаві гідрологічні об'єкти	Водоспад Хуангошу, озера Тайху та Сиху, річка Ліцзян та її околиці, долина термальних джерел (о.Хайнань), блукаюче озеро Лобнор.
Природні зони	Перемінно вологих мусонних лісів, лісостепів, степів, пустель, в горах – висотна пояsnість	
Флора	Лісовкрита площа – 17%. Модрина, ялиця, ялина, сосна, сибірський кедр, береза, осика, клен, ясен, липа, дуб, оксамитове дерево, маньчжурський горіх (північний схід); дуб, сосна, лавр, смоківниця, лакове дерево, пальми, бамбук (південний схід); злаки, різнотрав'я, чагарники, полин, саксаул, тамариск (захід).	

Фауна	Лось, ізюбр, кабарга, рись, вовк, бурий ведмідь, білка, бурундук, соболь, горностай, ласка (північний схід); тигр, леопард, амурська лісова кішка, єнотовидний собака, гімалайська куниця, плямистий олень, чорний гімалайський ведмідь, антилопа-горал, косулі, благородний олень, кабан (схід); тигр, мавпи, китайський козел, гризуни (схід Тибетського нагір'я, південь); лемур, азійська циветта, тапіри (південний захід); яки, антилопи оронго, гірські барани, кабарга (Тибет).
Природоохоронні території	6%
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	Резервати Байшуйцзян, Бейчуань, Дасінгалін, Минла, Минлуен, Тайбайшань, Чанбайшань, та ін.
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	Печери Могао, гори Тайвань, Хуаншань, Емейшань, Уїшань, Цинченшань, пейзажні зони Хуанлун, Цзючжайгоу, Улінюань, НП Лушань, "Три паралельні ріки" в провінції Юньнань, резервати гігантської панди в провінції Сичуань.

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	1343 (1 місце в світі)
Народжуваність, ‰	12,31
Смертність, ‰	7,17
Природний приріст, ‰:	5,14
Сальдо міграції, ‰	-0,33
Пересічна щільність, осіб/км ²	139,9
Коефіцієнт урбанізації, %	47
Найбільші міста	Пекін, Шанхай, Тяньцзинь, Чунцин, Сянган, Шеньян, Ухань, Гуанчжоу, Харбін, Далянь, Бехай, Чанчжоу, Донгун, Куньмін
Етнічний склад	китайці (хань) – 91,5%, 8% - чжуани, хуей, тибетці, іцзу, уйгури, мяо, монголи, корейці, маньчжури
Офіційна мова	китайська
Релігія	Офіційно – атеїсти, традиційно – конфуціанство, даосизм, буддизм
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	13,4

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто, місцевість	Об'єкти
Пекін	Палацовий комплекс “Заборонене місто”, площа Тяньаньмень – одна з найбільших у світі, Літній палац, імператорські парки “Бейхай” та “Іхеюань”, Храм Неба, “кругле місто”, буддистський храм Юнхегун, храм Конфуція, даоський храм Байюньгуань, мавзолей Мао Цзедуна, Великий Народний палац, музей китайської революції, парк Цян-Тан з гробницями 13 імператорів та алеєю тварин, парк світу з копіями самих відомих споруд світу, “підземне місто”, численні музеї; неподалік від Пекіна ділянки Великої китайської стіни
Сіань	Музей теракотових фігур з гробниці імператора Циньшихуана – глиняна армія
Чжоукоудянь	Місце знайдення викопних решток найбільш древніх форм людини
Сучжоу	Імператорські садово-паркові ансамблі
Цзюйфу	Архітектурно-парковий комплекс Яньшенгун, храм та гробниця Конфуція, маєток сім'ї Кун
Піньяо	Давня міська стіна, храми та монастирі 4-10 ст.
Ліцзян	Старе місто, вулиця-площа Сифан – центр Шовкового та Чайного шляхів
Гуанчжоу	Пагода Женхай та храм Шести Смоківниць, храм Гуансяо, мечеті, музеї, зоопарк, сад Орхідей, ботанічний сад
Нанкін	Міська стіна, храми та пагоди, мавзолей Сунь Ятсена, обсерваторія
Чунцин	Музеї, урядові резиденції, мальовничі пейзажі
Гонконг	Храм Мен Мо, будинки колишніх англійських та французьких колоністів, заповідники, зоопарк, ботанічний сад, численні музеї, парк “Місто за стіною”, Сад птахів, монастир По Лінь, сучасні споруди
Шанхай	Старе місто, європейські квартали, музеї, Сад мандарина Ю, Сад Пурпурних Осінніх Хмар, храм Нефритового Будди, пагода Лунхуа
Лхаса	Палац Потала 17 ст., парк Норбуг-Лінкха
Ченде	8 храмово-паркових ансамблів, Малий храм Потала

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

	(копія тибетського)
Наньюе	Царський мавзолей, храм Шести Баньянових дерев 6 ст., мечеть та католицький собор
Аоминь	Історичний центр , численні казино
о.Хайнань	Океанаріум , “Ущелина метеликів”,
Ченцзян	Храм Гуоцін
Юньган	Печерні храми
Лунмень	Печерні храми
Гори Уданышань	Комплекс давніх забудов
Інсюй	Історичний центр
Південь провінції Аньхой	Старовинні села Сіді та Хунцуй

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	57,6 – Китай; 22,3 – Гонконг; Макао – 12,9
Прибутки від туризму, млрд дол. США	48,5 – Китай; Гонконг – 27,7; Макао – 27,8
Основні види туризму	Пізнавальний, пляжний, оздоровчий, діловий, гастрономічний, мисливський, екологічний, етнічний, релігійний
Туроутворюючі країни	Японія, США, Австралія, Нова Зеландія, Велико Британія, Німеччина, Росія
Найбільші туристичні центри	Пекін, Сучжоу, Шеньян, Сіань, Чунцин, Гонконг, Шанхай, Лхаса, Аоминь
Найбільш відомі курорти	Бейдайхе, Хебей, Кінхуангдао, Гуанчжоу, Санья, о.Хайнань (“Китайські Гаваї”) – морські Чунцін, Таганцзи, Удаляньчі, Лаошань, Цзюхуа – бальнеологічні
Популярні екскурсії та тури	Круїзи по Янцзи, екскурсії по Пекіну, Шанхаю, Сучжоу, Гонконгу, Сіані, поїздки до Великої китайської стіни, монастиря Шаолінь, тури до Тибету, “чайні тури”, морські прогулянки до мальовничих островів
Події, видовища	Грудень-лютий - фестиваль льодової скульптури в Харбіні та Пекіні Лютий – Новий рік за місячним календарем Лютий-березень – Свято ліхтарів 12 березня – Свято лісопосадок

	<p>квітень – фестиваль чайної культури в Шанхаї, виставка півоній в Лояні, міжнародний фестиваль повітряних зміїв у Вейфані</p> <p>травень-червень – фестиваль Човнів Дракона</p> <p>Травень – джаз-фестиваль “Дев’ять брам”, виставка кави в Гуанчжоу</p> <p>Липень – Свято факелів в Юньнані та Сичуані</p> <p>Серпень – ярмарок Надам та степове свято для туристів в Хух-Хото, свято Суедун у Лхасі, свято винограду в Сіньцзяні</p> <p>Вересень – свято давньої культури та мистецтва в Сіані, Шаолінський фестиваль бойових мистецтв, Міжнародний фестиваль панди в Ченде, День народження Конфуція</p> <p>Жовтень – Міжнародний фестиваль туристичних суден на Західному озері в Ханчжоу, Фестиваль мистецтв “Трьох Ущелин”</p>
<p>Популярні сувеніри та товари туристичного призначення</p>	<p>Кольорові віяла, порцелянові вазы та статуєтки, прикраси із перлів та нефриту, плетиво з шовкових шнурів, вироби з шкіри, шовку та хутра, каліграфічні написи на рисовому папері, зображення Великої китайської стіни та інших знаменитих споруд Китаю на різних речах (футболки, чашки, сумки, магніти), дзвіночки, ліхтарики, фігурки драконів</p>
<p>Національна кухня</p>	<p>Одна з найпоширеніших у світі.</p> <p>Прийнято виділяти північну (пекінську), східну (хуайянську), західну (сичуаньську) і південну (кантонську) кухні.</p> <p>Пекінська поділяється на місцеву (популярні страви – качка по пекінськи; баранина, зварена з локшиною, капостою та соєвим сиром; м’ясо на ґратах), імператорську (понад 300 вишуканих страв), княжу (біла курка, суп із ластів’ячих гнізд, тушковані акулячі плавники), мусульманську (шашлики, тушкова баранина, рубець, смажений в олії, куряча зажарка).</p> <p>Хуайянська кухня характеризується особливою свіжістю і легким ароматом, відрізняється витонченим аранжуванням страв. Найбільш відомі страви - свинина, зварена на пару в листі лотоса, м’ясні котлети "Голова лева", качка.</p> <p>Сичуаньська кухня характеризується гостротою та використанням великої кількості прянощів.</p>

	<p>Популярні страви: закуска із соєвого сиру, гостра локшина з приправами, смажена свинина з горішками і зеленим перцем, тушкована свинина з плодами сріблястого абрикосу, осетр, пельмені з гострими соусами, куряча юшка, печінковий омлет в бульйоні, курка, смажена з перцем, карасі у соєвому соусі та ін.</p> <p>Кантонська кухня – найбільш вишукана.</p> <p>Популярні страви: дам сум – пельмені на пару з різноманітними начинками, рис зі свининою, яловичиною, морепродуктами, суп з м'ясом змії та курки.</p>
Національні свята	<p>1 січня – Новий рік свято Весни (Новий рік за місячним календарем) 8 березня – Міжнародний жіночий день 1 травня – День міжнародної солідарності трудящих 4 травня – День молоді 1 червня – День захисту дітей 1 серпня – День Народно-визвольної армії Китаю 10 вересня – День вчителя 1 жовтня – Національне свято КНР</p>
Візовий режим та документи, необхідні для отримання візи	Потрібна віза. Необхідні документи: закордонний паспорт, 1 фотографія, анкета
Адреса посольства в Україні	Київ, вул. Грушевського, 32
Адреса українського посольства	Пекін, 100600. Weijin, San Li Tun, Dong 6 Jie, №11
Митні правила	Ввіз та вивіз іноземної валюти необмежений. Дозволений безмитний ввіз 400 сигарет, 100 сигар або 500 г тютюну, 1,5 л спиртних напоїв, побутових електроприладів, особистих речей, відеокамер, фотоапаратів, магнітофонів, ноутбуків – по одному предмету. Заборонений ввіз зброї, порнографії, вибухівки, наркотиків, отрути. Заборонений вивіз історичних документів, цінних предметів та творів мистецтва без чека магазину, де була здійснена покупка або відповідного дозволу на вивіз
Туристу на замітку	Чайові офіційно заборонені. Автомобілі та велосипеди краще не орендувати

	<p>через складну ситуацію на дорогах.</p> <p>Погода в Китаї дуже мінлива, тому, вирушаючи в дорогу, бажано захопити кілька теплих речей.</p> <p>З приводу купівлі предметів кустарного промислу краще порадитись із гідом, щоб не виникло проблем при перевезенні їх через кордон. З іншого боку, на гідів не завжди слід покладатися при купівлі сувенірів – у сусідній торговій точці такий же товар може бути значно дешевшим. У багатьох випадках існує попередня домовленість і гіді отримують певний відсоток від придбаного товару.</p> <p>У китайців обман іноземців вважається ознакою великого розуму, тому туристам слід бути обережними на ринках. При купівлі товару варто торгуватися і попередньо вивчити пропозицію</p>
Національні символи і знакові постаті	<p>Янцзи, Хуанхе, Тибет, Велика китайська стіна, "заборонене місто" Гугун, порох, компас, папір, книгодрукування, ієрогліф, качка по-пекінські, рис, Шаолінь, кунг-фу, ушу, теракотова армія, Тяньтань, пагода, панда, тигр, женьшень, бамбук, віяло, дракон, живопис на шовку, голкотерапія, феншуй, фарфор, паперовий ліхтарик, палички для їжі, Конфуцій, Цюй Юань, Ціньшихуан, Сунь Чжуншань, Чжоу Еньлай, Мао Цзедун, Ден Сяопін, Лу Сюнь, Сун Цінлін, Лян Цичао</p>

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		11300 (3 місце)
ВВП на душу населення дол. США		8400 (122 місце)
Економічний статус держави		Аграрно-індустріальна країна, що динамічно розвивається, з контрольованою ринковою економікою
Рівень безробіття, %		6,5
Грошова одиниця		юань = 10 цзяо = 100 фенів
Галузі	сільське господарство (10% ВВП)	зернове господарство (пшениця, рис, просо), вирощування картоплі, батату, бавовнику, сої, арахісу, чаю, тютюну, цукрової тростини, цукрових буряків, овочівництво, плодівництво,

		виноградарство, скотарство, свинарство, птахівництво, бджільництво
	промисловість (46,6% ВВП)	видобувна і паливна промисловість, чорна та кольорова металургія, багатогалузеве машинобудування, хімічна, текстильна і харчова промисловість, військово-промисловий комплекс
	сфера обслуговування (43,3% ВВП)	торгівля, фінансові, інформаційні, медичні, страхові, транспортні послуги, міжнародний туризм, інжиніринг, логістика
Транспорт	довжина залізниць, км	77834
	щільність залізниць, км/тис.км ²	8,2
	довжина автошляхів, км	1930544
	щільність автошляхів, км/тис.км ²	202,4
	аеропорти	477
	довжина водних шляхів, км	110 тис. (1-е місце у світі); річкові порти – Нанкін, Ухань, Чунцин.
	морські порти	Шанхай – найбільший порт світу, Нінбо-Джоушань – 3-ій порт світу за ватажообігом, Тянцзинь, Люйда, Синьгань, Гуанчжоу, Гонконг
Експорт	1904 млрд дол. США. Товари: текстиль, текстильні вироби, іграшки, овочі, фрукти, свинина, соя, чай, тютюн, шовк-сирець, сира нафта, шкіра, щетина, продукція машинобудівної промисловості (електроніка й електротехніка, автомобілі, кораблі, прилади, зброя), вироби ремісників	
Імпорт	1660 млрд дол. США. Товари металообробки та машинобудування, хімічні добрива, пластмаси, пальне	
Головні торговельні партнери	Японія, США, Південна Корея, Німеччина, Росія, Австралія, Канада, Франція,	

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Соціалістична республіка
Глава держави	Голова КНР
Вищий законодавчий орган	Всекитайські Збори Народних Представників та Постійний Комітет

Вищий виконавчий орган	Державна Рада
Адміністративний поділ	23 провінції, 5 автономних районів, 2 спеціальні адміністративні райони – Сянган (Гонконг) та Аоминь, 4 міста центрального підпорядкування (Пекін, Шанхай, Тяньцзін, Чунцин)
Внутрішньополітична ситуація	У цілому стабільна. Сепаратистські настрої в Тибеті; проблема Тайваню, пов'язана зі спробами повернути територію острова до складу КНР
Членство в міжнародних організаціях	ООН, ОПЕК, ВТО, МБРР, МВФ, АТЕС, МФЧХ, Шанхайська організація співробітництва та ін.
Участь у міжнародних конфліктах	Проблема навколо спірного острова Сенкаку, який належить Японії

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Екологічна ситуація дуже складна, що пов'язано з інтенсивним розвитком базових галузей промисловості і сільського господарства. Забруднення атмосферного повітря у великих містах, кислотні дощі на південному сході країни, обмеженість водних ресурсів та загроза опустелювання – на півночі, забруднення водного середовища, ерозія ґрунтів, зменшення площі лісів, забруднення акваторій великих портово-промислових комплексів

§ 3. 4. МАЛАЙЗІЯ

Назва походить від етноніму народу – малайці

Офіційна назва: Федерація Малайзія

Столиця: Патраджайя (Куала-Лумпур)

Площа: 330,4 тис.км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Склад території	Західна Малайзія (півострівна), Східна Малайзія (острівна)
Розташування	Південно-Східна Азія. Південь Малаккського півострова, північ та північний захід о. Калімантан
Межування з країнами	Західна Малайзія межує на півночі з Таїландом та Сінгапуром на півдні, Східна Малайзія – на заході та

	півдні – з Індонезією, на півночі – з Брунеєм
Омивається морями	Південно-Китайським на сході півострівної частини та півночі острівної, на північному сході – морем Сулу, Сулавесі – на сході острівної частини, Малаккської протокою – на заході півострівної частини
Особливості ГП	Частини країни розділені морем. Найкоротша відстань між ними – 820 км. Країна займає периферійне положення. Довжина берегової лінії – 4675 км. Берегова лінія порізана слабо
Особливості ГПП	Відрізняється від інших країн регіону унікальною комбінацією природних екзотичних ресурсів, значною протяжністю узбереж теплих морів, давньою цивілізацією, яка поєднує елементи місцевої, індійської, китайської, європейської та японської культур і вищим рівнем соціально-економічного розвитку порівняно з країнами-сусідами. Знаходиться на периферії головних споживчих туристичних ринків Європи й Америки, на перетині туристичних маршрутів з Австралії та Японії

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Характеристика компонентів природного середовища		
Рельєф	Характерні особливості	Рельєф здебільшого горбистий та гірський, на узбережжях – вузькі низовини, часом заболочені. У Західній Малайзії середньовисокі гірські ланцюги з граніту та вапняків паралельно простягаються з півночі на південь. Гори оточені рівнинами. У центрі Східної Малайзії знаходяться високі гори, на сході – широка рівнина. Узбережжя острова – заболочена рівнина
	Найвища точка	г. Кінабалу (о. Калімантан) – 4094 м
	Цікаві об'єкти	Печери Стоункейв та Бату Кейвс в околицях Куала-Лумпур, гора Кінабалу та 25 печер поблизу неї, з яких добувають ластівчині гнізда
Клімат	Тип клімату	Екваторіальний, на півночі Малаккського півострова – субекваторіальний мусонний
	Середні температури	+ 26°C, в гірських районах - +15°C
	Кількість опадів	1500-2000 мм на рік, в горах Калімантану до 5000 мм
	Характерні	Жаркий та вологий клімат із двома дощовими сезонами:

	особливості	жовтень-березень (на західному узбережжі), травень-вересень (на східному)
Гідромережа	Основні річки	Паханг (Малаккський півострів), Раджанг, Барам, Кінабантанг, Лябук, Сегама, Падас, Лупар, Лімбанг (Калімантан)
	Озера	Великих озер немає. Одне з найбільших – Путра
	Бальнеологічні ресурси	Термальні джерела о. Калімантан
	Цікаві гідрологічні об'єкти	водоспад Сім Порогів (о.Лангкаві), гарячі джерела Поринг
Природні зони	вологих екваторіальних лісів	
Флора	Лісовкрита площа – 54 %. Пальми, геветі, пандануси, казуарини, бамбук, ліани, тропічні фрукти (манго, дуріан, рамбутан, мангустін, папайя), орхідеї, непентеси, гібіскус (національна квітка Малайзії)	
Фауна	Слони, дворогі носороги, ведмеді, тигри, пантери, буйволи, олені, орангутани, гібони, крокодили, тапіри, гавіали, змії, черепахи, численні птахи (приблизно 600 видів); у прибережних водах водяться сотні видів риб (скумбрія, боніто, тунець, сардини, списоносець, морський окунь, летючі риби, меч-риба, парусник, місяць-риба, баракуди, акули), а з великих тварин – кашалоти, дюгони, дельфіни, морські черепахи	
Природоохоронні території	4,5 %	
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	НП Бако, Батанг-Ай, Гунгун-Мулу, Кінабалу, Кліас, Мулу, Ніях, Таман Негара та ін.	
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	НП Гугун-Мулу, Кінабалу	

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	29,2 (43 місце)
Народжуваність, ‰	20,74
Смертність, ‰	4,95
Природний приріст, ‰:	15,79

Сальдо міграції, ‰	-0,37
Пересічна щільність, осіб/км ²	88,3
Коефіцієнт урбанізації, ‰	72
Найбільші міста	Куала-Лумпур, Іпох, Пенанг, Клуанг, Джохор-Бару, Кота-Кінабалу, Сандокан, Джорджтаун
Етнічний склад	малайці – 50,4%, китайці – 23,7%, індійці – 7,1%
Офіційна мова	малайська
Релігія	60,4% - мусульмани (іслам – державна релігія), 19,2% - буддисти, 9,1% – християни, 6,3% – хінді, традиційні китайські релігії – 2,6%
Частка населення, яке проживає за межею бідності, ‰	3,8

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто, місцевість	Об'єкти
Куала-Лумпур	Будівля парламенту, залізничний вокзал, Національна мечеть, мечеть Масджид Джабек, палац султана Абдул Самада, храм Маріаммам, китайський храм Чаньцзяси, неоготичний собор Сент-Джон, численні хмарочоси, серед яких 420-метрові башти-близнюки нафтової корпорації “Петронас”, Національний музей, парк із озерами, центральний ринок, площа Незалежності, китайські квартали, Національний планетарій, пташиний парк, сад орхідей, парк метеликів, печера Бату-Кейвс із тамільським храмом
Малакка	Колодязь султана, найстаріший в країні китайський храм, руїни португальської фортеці 16 ст., стіни собору Богородиці, ратуша 17-18 ст., старовинні голландські будинки у старому місті, музей історії
Джохор-Бару	Султанський палац, мечеть Абу-Бекра, музей
о. Пенанг	Руїни форту 18 ст., старе китайське місто, храм Дракона Гір, пагода десяти тисяч Будд, храм Кек Лок Сі, храм змій, ботанічний сад, парк метеликів
Кучінг	Музей Сараваку, англіканський та католицький собори

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

о. Лангкаві	Мавзолей Махсурі та її колодязь
Пангкор	Голландський форт Кота Беланда 17 ст., китайський храм зі зменшеною копією Великої китайської стіни

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	24,7
Прибутки від туризму, млрд дол. США	18,3
Основні види туризму	Пляжний, спортивний (морський, гірський), пізнавальний, етнографічний, екологічний
Туроутворюючі країни	Австралія, США, Сінгапур, Таїланд, Індонезія, Японія, Велика Британія, Німеччина, Нідерланди, Китай, Росія
Найбільші туристичні центри	Куала-Лумпур, Пенанг, Малакка
Найбільш відомі курорти	Порт Діксон, о. Тюман, о. Пангкор, о. Лангкаві, о. Пенанг, о. Реданг, Десару – морські; Камерун Хайлендс, Фрейзерз Хілл, Гентінг Хайлендз – гірські
Популярні екскурсії та тури	Морські поїздки до численних островів, серед яких Бидан, Телур, Сонг-Сонг, Сібу, Бесар, Селінган, Сапі та ін., морських парків (Пулау Паяр), дайвінг на о.Реданг, екскурсії в НП Кінабалу та до гарячих джерел Поринг
Події, видовища	Вистави давнього палацового театру “майконг”, змагання з майн гасінгу (запуску великих дзиг), силату (національної боротьби), запуску повітряних зміїв на узбережжі Келантану, перегони на буйволах; карнавали та театралізовані вистави на честь свят Райя Пуаса, Діпавалі, китайського Нового року, фестиваль Тайпусам
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Товари народного промислу: гончарні та карбовані вироби, мережива, ювелірні вироби, вироби з олова, батик та вироби з нього (саронги та сорочки), повітряні змії
Національна кухня	Сформувалась на основі місцевої, а також тайської, індійської, китайської та європейської кухонь. Основні інгредієнти – свіжі тропічні фрукти,

	<p>морепродукти, кокосове молоко, рис.</p> <p>Традиційні страви:</p> <p>Сатей-аям – курячі шашлики з арахісовим соусом</p> <p>Креветочний суп</p> <p>Муртабак – млинці з м'ясом</p> <p>Куряче каррі з картоплею</p> <p>Ренданг – м'ясо, тушковане у кокосовому молоці</p> <p>Кандар – рибне каррі з м'ясом у соусі чилі</p> <p>Даганг – рис, приготований у кокосовому молоці з рибним каррі або маринованим огірком</p> <p>Канай – млинці із яйцями та січеною цибулею</p> <p>Насі горенг – смажений рис зі шматочками м'яса, креветок, яєць та овочів</p> <p>Роджак – салат з ананасом, огірком, оладками з креветок та вареного яйця</p> <p>Курка з рисом</p>
Національні свята	<p>1 січня – Новий рік</p> <p>Китайський Новий рік</p> <p>мусульманське свято „Айд-іль-Адха”</p> <p>1 травня – День трудящих</p> <p>2 травня – День народження пророка Мухаммеда</p> <p>2 червня – День народження Верховного правителя</p> <p>31 серпня – День незалежності</p> <p>китайське свято "Весак" (день буддизму)</p> <p>індійське свято "Діпавалі"</p> <p>мусульманське свято „Айд-аль-Фітрі”</p> <p>Різдво – 25 грудня</p>
Візовий режим та документи, необхідні для оформлення візи	<p>Якщо термін перебування не перевищує 30 діб, віза не потрібна.</p> <p>Необхідно мати закордонний паспорт</p>
Адреса найближчого посольства	<p>м.Москва, вул. Мосфильмовская, 50</p>
Адреса українського посольства	<p>22nd Floor, Suite 22.02, Menara Tan&Tan, 207, Jalan Tun Razak, 50400 Kuala Lumpur</p>
Митні правила	<p>Ввезення національної та іноземної валюти без обмежень. Без податків може бути ввезено алкогольних напоїв, вина або лікерів – до 1 л, сигарет – до 200 шт., або сигар – 50 шт., тютюну – до 225 г, парфумерії та косметики – на суму не більш 200 рінггітів в еквіваленті, сувенірів – на суму не більш 200 рінггітів. Дозволене ввезення</p>

	електронної, аудіо- та відеоапаратури не більш 1 найменування на особу. Заборонене ввезення наркотиків, зброї (на ввезення холодної зброї необхідний дозвіл), порнографії, товарів, монет та банкнот Ізраїлю, одягу з надрукованими на ньому текстами з Корану, радіоприймачів, золота (понад 100 г). Заборонено вивозити птахів, тварин та рослин, насіння геветі, антикваріат, військової форми та золота (понад 100 г). За ввезення та вивезення наркотиків – смертна кара
Туристу на замітку	Малайці дуже толерантні. Вдягатися при відвідуванні релігійних храмів слід скромно. Передавати їжу слід лише правою рукою. Не варто подорожувати автостопом, особливо жінкам. Малайзія – мусульманська країна, тому відпочинок на пляжах “топлес” заборонений
Національні символи і знакові постаті	Гібіскус, малайський тигр, Борнео, джунглі, орхідея, батик, текстиль, повітряний змій, рис, спеції, кріси, саронг, печери Бату, Мороган, Тайпусам, башти-близнюки Петронас Тауерс, східний масаж, шаманізм, острів Вагітної Дами, електроніка

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		463,7 (30 місце)
ВВП на душу населення, дол. США		16200 (75 місце)
Економічний статус держави		нова індустріальна країна “другої хвилі”
Рівень безробіття		3,1
Грошова одиниця		ринггіт = 100 сенів
Галузі спеціалізації:	сільське господарство (11,9% ВВП)	вирощування рису, какао, ананасів, перцю, олійної пальми (50% світового виробництва пальмової олії), бананів, розведення водяних буйволів, кіз, свиней, волів
	промисловість (40,5% ВВП)	видобувна промисловість (нафта, газ, кам'яне вугілля, залізна руда, боксити, мідь), електротехнічна, нафтопереробна, металургійна (1 місце у світі за виробництвом олова), автомобільна, харчова, будівельна, хімічна

		промисловість, виробництво інтегральних схем, кондиціонерів, радіо- та телеапаратури
	сфера послуг (47,5% ВВП)	торгівля, логістика, інформаційні, медичні послуги, міжнародний туризм
Транспорт	довжина залізниць, км	1849
	щільність залізниць, км/тис.км ²	5,6
	довжина автошляхів, км	98721
	щільність автошляхів, км/тис.км ²	299,3
	аеропорти	116. Міжнародні: Куала-Лумпур, Пенанг, Джогор-Бару, Кота-Кінабалу
	довжина водних шляхів, км	7200
	морські порти	Порт-Келанг, Пенанг, Куантан
Експорт		227,5 млрд дол. США. Товари: сира нафта, деревина, каучук, олово, боксити, електронні та електротехнічні вироби, продовольство
Імпорт		178,6 млрд дол. США. Товари: продовольство, продукція машинобудування, хімікати, нафтопродукти
Головні торговельні партнери		Японія, Сінгапур, США, Німеччина

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Конституційна монархія з федеративним державним устроєм
Глава держави	Султан (виборний)
Вищий законодавчий орган	Федеральний Парламент (Сенат та Палата Представників)
Вищий виконавчий орган	Кабінет Міністрів
Адміністративний поділ	13 штатів (9 султанатів і 4 губернаторства), 2 федеральні території
Внутрішньополітична ситуація	Стабільна, але існують етнічні конфлікти між китайцями та малайцями
Членство в міжнародних організаціях	ООН, АСЕАН, Британська Співдружність, МВФ

Участь у міжнародних конфліктах	Напружені стосунки з Індонезією
---------------------------------	---------------------------------

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Кислотні дощі, забруднення узбережжя морів, зменшення площі лісів внаслідок вирубки, забруднення повітряного середовища промисловими викидами
---

§ 3. 5. НОВА ЗЕЛАНДІЯ

(назва походить від голландської провінції Зеландія)

Офіційна назва: Нова Зеландія

Самоназва: Аотеароа

Столиця: Веллінгтон

Площа: 268 тис. км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Південна півкуля, на островах у південно-західній Океанії
Межування з країнами	Сухопутних сусідів немає. Морем межує з Австралією, Новою Каледонією, Тонга і Фіджі
Склад території	Острови Північний та Південний, острови Тихого океану: Стюарт, Снерс, Грейт-Барріер, Баунті, Чатем, Антиподів, Кермадек, Кемпбел. Залежні території: острови Кука, Ніуе, Токелау, Росс-Депендесі
Омивається морями	Тасмановим морем – на заході, морем Фіджі – на півночі, протокою Кука – між Північним та Південним островами, Тихим океаном – на сході та півдні
Особливості ГП	Острівна держава. Периферійне ізольоване положення – до найближчого сусіда – Нової Каледонії – близько 1 400 км.
Особливості ГТП	Багаті та різноманітні природні ресурси, узбережжя теплих морів, мальовничі пейзажі та значна віддаленість від основних туристичних ринків

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

	Назва	Розташування	Характеристика	
Рельєф	Елементи рельєфу	Гірські хребти Північного острова	Середні висоти – 1400-1700 м.	
		Вулканічне плато	центр Північного острова	Сейсмоактивна територія з численними гейзерами, гарячими джерелами, теплими озерами, лавовими та грязьовими вулканами
		Низовини	північ Північного острова, прибережні ділянки	Горбисті рівнини на півночі та плоскі – вздовж берегів
		Південні Альпи	західний берег Південного острова	Висоти більше 3000 м. Багато хребтів-відрогів. Характерні гострі вершини та круті урвисті схили
		Кентерберійська рівнина	східне узбережжя Південного острова	Неширока горбиста рівнина
		Саузленд	південний схід	Низовина
		Отаго	південний схід	Гірське плато
		Найвища точка	г. Кука (Південні Альпи) – 3764 м	
	Характерні особливості	На Північному острові поширені вулканічні форми рельєфу, на Південному – льодовикові. Зона активного вулканізму та сейсмічної активності		
	Цікаві об'єкти	Діючі вулкани Руапеху, Нгаурухое, Таравера, пагорби Бомбей, гори Санді, фіорди Квінстауна, район Уаїкато, печери Уаїтомо, ущелина Те-Тото, “дихаюча діра” в скелях Пенкейк-Рокс		
Клімат	Тип клімату	Субтропічний морський та помірний морський		
	Середні температури	Січня: +18°C, +29°C; Липня: +2°C, +13°C		
	Кількість опадів	760-2500 мм		

	Характерні особливості	Західні вітри з Тасманового моря зумовлюють м'яку вологу погоду. У горах випадає сніг
Гідромережа	Основні річки	Багато річок та водоспадів. Найбільша - Уаїкато
	Озера	Багато озер вулканічного та льодовикового походження. Найбільше – Таупо. Елесмер, Херон, Кемп, Кліруотер
	Бальнеологічні ресурси	Наявні
	Цікаві об'єкти	Озера Уанака, Таупо, Хорофенуа, водоспади Брідал, Вейл, Фаллс, водоспади на річці Марокопа, мінеральні джерела Те-Пуйа-Хот-Спрінгс, Паракая, льодовик Тасмана, Льодовик Хукер, Блакитні озера, льодоспад Гохшеттера, гейзери Похуту, Леді-Нокс, гейзери долини Ваймангу-Веллі
Природні зони		Перемінно-вологих лісів, широколистяних лісів, в горах – висотна поясність
Флора		Лісовкрита площа – 28%. Південний бук, трав'яне дерево, червона та біла сосна, сосна каурі, деревовидна папороть, пальми
Фауна		Майже немає ссавців. Гатерія, маорійські пастушки, пінгвіни, ківі, папуга-кеа, здичавілі кішки, собаки, кролики, кози, свині. Немає небезпечних тварин, отруйних змій та кровосисних комах
Природоохоронні території		23%
Найбільш визначні природоохоронні об'єкти		НП Маунт-Кук, Тонгаріро, Фіордленд, Те-Вахіпоунаму, Уревера, Егмонт, Папароа, Абеля Тасмана та ін.
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"		НП Те-Вахіпоунаму, Тонгаріро, субантарктичні острови

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	4,3 (125 місце)
Народжуваність, ‰	13,57
Смертність, ‰	7,2
Природний приріст, ‰	6,37
Сальдо міграції, ‰	2,26
Пересічна густина, осіб/км ²	16,1
Коефіцієнт урбанізації, %	86

Найбільші міста	Веллінгтон, Окленд, Крайстчерч, Гамільтон, Данідін
Етнічний склад	європеоїди – 69,8 %, маорі – 7,9 %, монголоїди – 5,7 %, полінезійці – 4,4 %
Офіційна мова	англійська, маорі
Релігія	англіканці – 14,9 %, католики – 12,4 %, пресвітеріани – 10,9 %, методисти – 2,9 %, баптисти – 1,3 %, інші християни – 11,1 %, інші – 3,3 %
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	-

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто (місцевість)	Об'єкти
Веллінгтон	Церква Сент-Ендрю, собор св. Павла, меморіальний парк перших поселенців, Парламент, Палац уряду, Художня галерея, національний музей, морський музей, зоологічний сад, ботанічний сад, планетарій
Окленд	Собори св. Трійці, св.Патрика, св.Андрія, університет, форт Вікторія, квартал Парнелл, міст Харбор-Бридж, меморіальне село на вулиці Беллс-Роуд, телевежа Скай-Скі-Тауер, військовий музей, меланезійський музей, музей транспорту і техніки, художня галерея, ботанічний сад, зоопарк, тематичні парки
Хеленсвілл	Музей першопроходців
Піктон	Музей китобійного промислу
Бленем	Музеум-парк, площа Сеймур, парки
Нельсон	Музей Нельсона, старовинні будівлі Айзел-хаус, Бродгрін-хаус, парки
Крайстчерч	Соборна площа з міським собором, католицька церква, центр мистецтв, музей Кентербері, музей Антарктики, історичний музей, зоопарк, акваріум
Данідін	Замок Ларнах-Касл, університет, залізничний вокзал, муніципалітет, чоловіча гімназія, собор Данідіна, музей Отаго, краєзнавчий музей, ботанічний сад, художня галерея, шоколадна фабрика, старовинні шахти
Тайпо	Міська ратуша, англійський собор, ботанічний сад

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	2,6
Прибутки від туризму, млрд дол. США	5,5
Види туризму	Екологічний, пляжний, пізнавальний, оздоровчий, екстремальний, фродо-туризм
Туроутворюючі країни	Австралія, США, Велика Британія, Південна Корея, Німеччина, Японія, Франція, Канада
Найбільші туристичні центри	Окленд, Квінстаун, Веллінгтон, Данідін
Найбільш відомі курорти	Крайстчерч, Нельсон – пляжні; Роторуа, Таупо, НП Абея Тасмана – бальнеологічні; Квінстаун, Маунт Добсон, Коронет Пік, Маунт Олімпус – гірськолижні
Популярні екскурсії і тури	Екскурсії по Окленду, Веллінгтону, Крайстчерч та інших містах, відвідування національних парків, морські та озерні круїзи, рибалка, спуск з гір на триколісних картах та міні-бобах у Квінстауні, дайвінг, повітряні екскурсії над діючими вулканами, відпочинок на островах, лікування на гарячих джерелах, екскурсії до бенедиктинських монастирів, розташованих на дні кратерів згаслих вулканів, спуск у вулкани в термоізоляційній капсулі, сафарі в Куктаун, гірські лижі, екскурсії до маорійських племен, каякінг, кайтинг, зорбінг, треккінг у горах
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Фігурки птаха ківі, вино, товари з вовни з додаванням шерсті посума, хутряні килими та подушки, ювелірні прикраси з мушель абалоне та жадеїту, косметика на основі морських водоростей, мінеральних грязей, солей, з ланоліном та олією ківі, дерев'яні маски, луки, духові трубки маорі
Національна кухня	Переважає англосаксонська кухня. Основа майже усіх національних страв – баранина, яловичина або свинина. Типовим є вживання великої кількості овочів та фруктів, молока, сирів, риби і морепродуктів. Популярними напоями є чай і кава. Традиційні страви: Риба або м'ясо зі смаженою картоплею, біфштекс,

	<p>ростбіф, салати, кумара – солодкий різновид картоплі, сири французького типу брі, камамбер, бле-де-брес та монтань-бле, торт із вершками та фруктами, пиріг із плодами та вершками, джеми та сухе печиво, пиво, вина</p>
<p>Національні свята</p>	<p>1-2 січня – Новий рік. 6 лютого – День Вайтанги (день підписання мирної угоди між європейцями та маорі). Великдень 25 квітня – День пам'яті загиблих у світових війнах. Червень – День народження Королеви 24-25 жовтня – День праці 25 грудня – Різдво. 26 грудня – День подарунків</p>
<p>Видовища</p>	<p>Січень – Саммер-Сіті-Прогрем у Веллінгтоні, відкритий чемпіонат із великого тенісу в Окленді, Всесвітній фестиваль вуличних музикантів у Крайстчерчі. Лютий – Міжнародний фестиваль мистецтв у Веллінгтоні, Новозеландський фестиваль у Веллінгтоні, Свято квітів у Крайстчерч, Свято урожаю у Нельсоні. Березень – регата "Пасифіка" в Окленді, фестиваль феєрверків в Окленді. Липень – фестиваль мистецтв у Крайстчерч. Вересень – свято мистецтв та карнавал у Нельсоні. Листопад – тиждень Кентербері-шоу у Крайстчерч. Грудень – Літній фестиваль у Нельсоні, джазовий фестиваль у Нельсоні</p>
<p>Візовий режим та документи, необхідні для оформлення візи</p>	<p>Потрібна віза. Необхідно надати: закордонний паспорт, 2 фото, ксерокопію внутрішнього паспорта для військовозобов'язаних – копії усіх сторінок військового білету, копії свідоцтв про шлюб та народження дітей, анкету, довідку з місця роботи із зазначенням посади, стажу, підтвердженням відпустки, щомісячного доходу, копії усіх заповнених сторінок трудової книжки, копії довідок про володіння нерухомістю, виписки з банківських рахунків, медичну страховку</p>
<p>Адреса найближчого посольства</p>	<p>Москва, вул. Поварская, 44</p>
<p>Митні обмеження</p>	<p>Ввіз та вивіз національної валюти необмежений, але якщо сума перевищує 10 тис. новозеландських</p>

	<p>доларів, її необхідно задекларувати.</p> <p>Громадянам, старшим 17 років можна безмитно ввезти до 200 сигарет або 50 сигар, або 250 г тютюну, до 4,5 л вина або пива, до 1,125 л міцних алкогольних напоїв, предметів особистого вжитку на суму до 700 новозеландських доларів.</p> <p>Заборонений ввіз продуктів харчування, наркотиків, рослин та предметів рослинного або тваринного походження, продуктів бджільництва, кормів для домашніх тварин, слонової кістки у будь-якому вигляді, виробів із панцира черепахи, кісток та бивнів морських звірів, рогів носорога та шкіри тигра, виробів із шкіри родини котячих, деяких ліків.</p> <p>Ввезення зброї дозволене за попереднього дозволу новозеландської поліції з обов'язковим декларуванням</p>
Туристу на замітку	<p>У ресторанах прийнято залишати 10% від суми замовлення. У маленьких кафе та провінційних ресторанах чайові не беруть. Залишають "на чай" гідам та водіям.</p> <p>Вода з водогону практично безпечна для пиття.</p> <p>Продукти харчування виготовляються з дотриманням усіх екологічних вимог. Не прийнято смітити на вулицях.</p> <p>Новозеландці – привітний та доброзичливий народ.</p> <p>На вулицях прийнято вітатися навіть із незнайомими людьми. Немає обмежень на стиль одягу та фотографування.</p> <p>На вулицях прийнято допомагати інвалідам у пересуванні та поступатися їм дорогою.</p> <p>Рівень злочинності в країні низький, вживання та торгівля наркотиками заборонена. Палити в громадських містах, у транспорті, в готелях та ресторанах заборонено. Міцні напої продають тільки у спеціалізованих магазинах</p>
Національні символи і знакові постаті	<p>Птах ківі, циатея срібляста, Роторуа, Руапеху, Мауї, капа хака, татування (моко), регбі, нетбол, Ернест Резерфорд, Дженет Фрейм</p>

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США	123,7 (65 місце)
ВВП на душу населення: дол. США	28000 (47 місце)

Економічний статус держави:		Економічно високорозвинена держава
Рівень безробіття, %		6,5
Грошова одиниця:		Новозеландський долар = 100 центів
Галузі спеціалізації:	сільське господарство (4,9% ВВП)	м'ясо-молочне тваринництво, вівчарство, свинарство, вирощування кормових культур, пшениці, вівса, ячменю, ківі, яблук
	промисловість (23,5% ВВП)	харчова, легка, видобувна (мідь, свинець, золото, сіль, залізна руда), чорна та кольорова металургія, машинобудівна, деревообробна, целюлозно-паперова
	сфера послуг (71,6% ВВП)	торгівля, міжнародний туризм, банківська і страхова справа, інжиніринг, консалтинг, телекомунікаційні, інформаційні, медичні, освітні і транспортні послуги
Транспорт	довжина залізниць, км	4128
	щільність залізниць, км/ тис. км ²	15,3
	довжина автошляхів, км	93911
	щільність автошляхів, км/ тис. км ²	347,2
	аеропорти	120. Міжнародні: Веллінгтон, Крайстчерч, Окленд
	довжина водних шляхів, км	-
	морські порти	Фангареї, Веллінгтон, Окленд, Літтелтон
Експорт	38,35 млрд дол. США. Товари: молочні продукти, м'ясо, деревина та вироби з неї, риба, морепродукти, машини	
Імпорт	35,61 млрд дол. США. Товари: машини та обладнання, транспортні засоби, літаки, нафтопродукти, електроніка, тканини, пластмаси	
Головні торговельні партнери	Австралія, США, Китай, Японія, Велика Британія, Німеччина, Сінгапур, Малайзія, Індонезія	

ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління:	Конституційна монархія
------------------	------------------------

Глава держави:	Королева Великобританії в особі генерал-губернатора
Вищий законодавчий орган:	Палата Представників
Вищий виконавчий орган:	Уряд
Адміністративний поділ:	93 графства, 12 міст і районів
Внутрішньополітична ситуація	стабільна
Членство в міжнародних організаціях	ООН, Співдружність, ОЕСР
Участь у міжнародних конфліктах	-

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Екологічно благополучна країна
----

§ 3. 6. ТАЙЛАНД

Назва походить від слова "тай" – вільний

Офіційна назва: Королівство Таїланд

Колишня назва: Сіам

Столиця: Бангкок

Площа: 514 тис.км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Південно-Східна Азія, південно-західна частина півострова Індокитай та північ півострова Малакка
Межування з країнами	На заході та північному заході – з М'янмою, на сході – з Лаосом, на південному сході – з Камбоджею, на півдні – з Малайзією
Омивається морями	На півдні Сіамською затокою Південно-Китайського моря, на південному заході – Андаманським морем
Особливості ГП	Півострівне положення, сусіди – країни, що розвиваються та нові індустріальні країни. Берегова лінія мало порізана. Багато островів у Андаманському морі та Сіамській затоці
Особливості ГПП	Позитивними рисами є: розташування на перехресті туристичних маршрутів з Японії та Австралії; вихід до узбережжя теплих морів; різноманіття екзотичних ландшафтів; розміщення в зоні давнього культурного

	розвитку; самобутність традицій, що майже не зазнали європейського впливу, роблять можливим розвиток багатьох видів туризму. До негативних рис ГТП належить певна віддаленість від основних ринків туристичного попиту, якими є Європа і Північна Америка
--	---

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

		Назва	Розташування	Характеристика
Рельєф	Елементи рельєфу	Менамська низовина	долина р. Менам	родюча алювіальна рівнина
		плато Корат	схід країни	займає 1/3 території країни, висота 300 м і більше
		гірські хребти півночі та заходу	північ та захід країни	складчасто-брилові, глибоко почленовані гори, що простягаються з півночі на південь; найбільші хребти – Кун-Тан, Танен-Таунджі, Білаук-Таунг
		п-в Малакка		низовинні рівнини, пагорби та невисокі гірські гряди
		Найвища точка	г. Дой-Інтханон – 2576 м	
	Характерні особливості	Більша частина території – низовинні рівнини		
	Цікаві об'єкти	Печера Риб та грот Равликів у парку Тхам Пла, печера Нам Лот		
Клімат	Тип клімату	Тропічний мусонного типу, на півдні - субекваторіальний		
	Середні температури	+26°C, +28°C		
	Кількість опадів	1000-2000 мм на рік		
	Характерні особливості	На півночі розрізняють 3 сезони: теплий сухий (зимовий), спекотний сухий (лютий-квітень), спекотний вологий (літній); на півдні – 2: спекотний менш вологий (зимовий) та спекотний більш вологий (літній)		
Гідр	Основні річки	Менам (Менам-Чао-Прая), Меконг, Мун, Мепінг, Луанг, Ламнасі, Гао, Мат, Сонкрам, Себай		
	Озера	Небагато, найбільше – оз. Кам		

	Бальнеологічні ресурси	У північній частині країни багато сірководневих термальних джерел, серед них джерела в НП Кенг-Кратян, Аоп-Кхан, Че-Савн
	Цікаві гідрологічні об'єкти	Шестиступінчастий водоспад Намток-Па-Сіа, стометровий водоспад Ме Сурін
Природні зони		Тропічних лісів, саван та рідколісся
Флора		Лісовкрита площа – 25%. Тікове дерево, каучуконоси (завезені з Бразилії), мангрове, чорне та залізне дерева, гібіскус, банани, манго, кокосові пальми, ротангова пальма, цезальпінія, орхідеї, фруктові дерева, бамбук, фікуси, пальми
Фауна		Гіббони, слони, носороги, тапіри, тигри, леопарди, бики, буйволи, білки, багато птахів та рептилій
Природоохоронні території		13%
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти		НП Дой Інтханон, Ераван, Кхао Чамао, Пху Кра Дунг, Ангтхонг
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"		Резервати дикої природи Тхунгяй та Хуайкхакхенг, Лісовий комплекс Донгфайяєн-Кхауяй

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	67,1 (20 місце)
Народжуваність, ‰	12,81
Смертність, ‰	7,38
Природний приріст, ‰:	5,43
Сальдо міграції, ‰	0
Пересічна щільність, осіб/км ²	130,5
Коефіцієнт урбанізації, %	34
Найбільші міста	Бангкок, Чіангмай, Сонгкхла, Убонратчатхані, Накхонратчасіма, Накхонсаван, Хатьяй
Етнічний склад:	тайці – 75%, китайці – 14%
Офіційна мова	тайська
Релігія	буддисти – 94,6 %, мусульмани – 4,6 %, християни – 0,7 %
Частка населення, яке	8,1

проживає за межею бідності, %	
----------------------------------	--

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто, місцевість	Об'єкти
Бангкок	400 храмів, серед яких храм Смарагдового Будди, храм Зорі, храм Сплячого Будди, храм Золотого Пагорба, Мармуровий храм; Великий Королівський палац, палац Віман Мек, палац Суан Паккад, зміїна ферма, крокодилова ферма, музей просто неба "Давнє місто", Дім Джима Томпсона, Національний музей, парк Рами Дев'ятого, зоопарк, парки Меджик-Ленд, Сафарі Ворлд
Аюттхая	Руїни фортеці, храмів, палаців 14-18 ст., храми Панам Чоенг, Сі Сан Пет, Махатхат та ін.
Лопбур	Палац Рамратчанівет, кхмерські храми
Накхопатхом	Ступа Пхра Патом Чеді (130 м)
Чіангмай	Стіна фортеці 13 ст., 300 храмів, серед яких Ват Пра Сінгх, Ват Чіанг Ман, Пра Сатанг Ман, Ват Чеді Луанг, Ват Пра Дої Сутхеп, літня резиденція королівської сім'ї, руїни Віанг Кум Кам – найдавнішого поселення в області
Канчанабурі	Сад Троянд, зоопарк
Мехонгсон	Ват Чхонг Кхам, храм Ват Кітті Вонг, монастир Ват Чонг Кланг
Чіанграй	Численні буддійські храми
Сукхотай	Масивні зображення Будди над руїнами стін старого міста
Лампанг	Заповідник слонів
Сонгкхла	Колишня фортеця піратів, парк водних птахів

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	19,1
Прибутки від туризму, млрд дол.	26,3

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

США	
Основні види туризму	Пляжний, річкові круїзи, оздоровчий, пізнавальний, етнографічний, екологічний, релігійний, спортивний
Туроутворюючі країни	Австралія, США, Малайзія, Японія, Тайвань, Велика Британія, Німеччина, Нідерланди, Франція, Росія
Найбільші туристичні центри	Бангкок, Патайя, Пхукет, Чіангмай
Найбільш відомі курорти	о. Пхукет, Патайя, о. Самуї, Патонг, Хуа Хін, Чумпхон, Ранонг, о. Самет, Пханган, о. Крабі
Популярні екскурсії та тури	Катання по джунглях на слонах, рибалення, сплав по річках, морські прогулянки до островів, відпочинок на пляжах, сади Нонг-Нуч, екскурсії по Бангкоку та іншим містам
Події, видовища	Лютий – Макха Пуджа – свято першої проповіді Будди (по всій країні), свято квітів в Чіангмай Квітень – фестиваль Патайї, Сонгкран (тайський Новий рік) Травень – фестиваль ракет, Вісакха Пуджа – день народження, просвітлення та смерті Будди (по всій країні), фруктові ярмарки в Ранонгу, Чантабурі, Чачоенгсао Жовтень – фестиваль вегетаріанців в Пхукеті, перегони човнами Листопад – Лой Кратхонг, свято слонів в Суріні, Тиждень Моста через р.Квай в Канчанабурі Грудень – свято міста Аюттхая фестиваль Свічок в Убон Ратчатхані, свято Дощу в Ясотхоні
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Тайський шовк, батік, дерев'яні фігурки, лаковані шкатулки, срібні вироби, кераміка, парасольки, вишиті гладдю, вироби з крокодилячої та зміїної шкіри
Національна кухня	На формування тайської кухні вплинули клімат, культура, а також китайська та камбоджійська традиції. У Тайській мові немає слова "голод". Використовуються усі види м'яса, багато риби та морепродуктів, рис, різноманітні овочі та фрукти. Традиційні страви: Кхао пхат – смажений рис із рибою, крабами, овочами або яйцями; Кхао нам прік лонг рю – гострий рис з креветками;

	<p>Пхат прік бай крапхао – печеня з рисом та прянощами; Пріею ваан – кисло-солодкий рис; Нам ман хой – рис в устричному соусі; Кхао том – рідкий рисовий суп; Мі кроп – смажені макарони з кисло-солодким соусом ям вун сен – гострий салат з холодною локшиною; Лаап – гострий рибний салат; Ларп – кислий салат з м'яса; Му даенг – маринована свинина, курка або качка; Різноманітні салати з фруктів та овочів, соуси. Соки, пиво, віски, бренді</p>
Національні свята	<p>1 січня – Новий рік 10 січня – День дітей 16 січня – День вчителів 2 квітня – День народження принцеси 5 травня – День коронації 11 травня – День першої борозни 12 серпня – День народження Її Величності 5 листопада – День народження Його Величності 10 грудня – День Конституції 31 грудня – канун Нового року</p>
Візовий режим та документи, необхідні для оформлення візи	Віза отримується по прибутті в країну. Необхідно надати: закордонний паспорт, 1 фотографію, копію квитка, міграційну картку, візову анкету
Адреса найближчого посольства	Москва, Єропкінський провулок, 3
Адреса українського посольства	87 All Seasons Place, CRC Tower, 33 Floor, Wireless Road, Lumpini, Patumwan, Bangkok, Thailand 10330
Митні правила	<p>Дозволено безмитний ввіз 200 сигарет, 1 л вина або спирту, 1 фотоапарату, відеокамери, 5 фотоплівок, 3 відеокасет. Ввіз валюти необмежений, при ввозі більше 10 тис. дол. необхідно заповнити декларацію. Заборонений ввіз порнографії, наркотиків, зброї, продуктів тваринного та рослинного походження. Заборонений вивіз наркотиків, зброї, антикваріату, у т.ч. старовинних статуй Будди, виробів зі слонової кістки та шкіри. При вивозі художніх виробів необхідна відповідна ліцензія.</p>
Туристу на замітку	Чайові в ресторанах становлять 10-15 %. Чайові

	<p>дають також носіям, таксистам та працівникам готелів, котрі гарно обслуговують.</p> <p>У Таїланді дуже спекотне й агресивне сонце. Необхідно обов'язково користуватися темними окулярами і захисними кремами, навіть у хмарну погоду.</p> <p>Не варто пити воду з водогону. Слід ретельно мити фрукти й овочі.</p> <p>У шортах краще з'являтися лише на пляжі та в готелі.</p> <p>Королівська сім'я користується особливою шаную і повагою, тому ні в якому разі не можна допускати зневажливого ставлення до неї навіть у висловлюваннях або її критикувати.</p> <p>Перед входом у храм чи приватний будинок взуття слід знімати.</p> <p>Тайці дуже стримані, тому під час розмови не прийнято торкатися до співрозмовника, гладити дітей по голові тощо.</p> <p>Рукоштовання при зустрічі та прощанні заміняється жестом рук зі складеними на рівні грудей долонями</p>
Національні символи і знакові постаті	Гаруда, монгкут, Тхеравада, Вішну, Будда, Меконг, Пхукет, тайський масаж, бокс, секс-туризм, королівська влада, Іраван, Ганеша, Торані, Нага, Чеді, сіамський кіт, слон, рис, плавучі базари

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		602,2 (25 місце)
ВВП на душу населення дол. США		9400 (114 місце)
Економічний статус держави		нова індустріальна країна
Рівень безробіття		0,7
Грошова одиниця		бат = 100 сатангам
Галузі спеціалізації:	сільське господарство (13,3% ВВП)	Вирощування рису, кукурудзи, проса, бавовнику, кенафу, джуту, батату, маніоку, цукрової тростини, чаю, кави, арахісу, тютюну, кокосової пальми, каучуконосів, прянощів, плодівництво, овочівництво, тваринництво
		Видобувна (олово, вольфрам, цинк,

	промисловість (43% ВВП)	свинець), машинобудівна (електротехнічна, електронна, автомобілебудування) харчова, текстильна, паперова, цементна, металообробна, , нафтохімічна, хімічна, фармацевтична
	сфера послуг (43,7% ВВП)	Торівля, міжнародний туризм, інформаційні, медичні, транспортні, логістичні послуги
Транспорт	довжина залізниць, км	4071
	щільність залізниць, км/тис. км ²	7,9
	довжина автошляхів, км	180053
	щільність автошляхів, км/тис. км ²	350,9
	аеропорти	104. Міжнародні – Бангкок, Пхукет, Чіангмай, Хатьяй, Утапао
	довжина водних шляхів, км	4000
	морські порти	Бангкок, Пхукет, Саттахіп
Експорт	219,1 млрд дол. США. Товари: комп'ютери та комплектуючі, інтегральні схеми, електросилове устаткування, дорогоцінне каміння і ювелірні вироби, натуральний каучук, текстиль, олово, рис та ін. продовольство	
Імпорт	202,1 млрд дол. США. Товари: нафта і нафтопродукти, продовольство, продукція машинобудування	
Головні торговельні партнери	Японія, США, Малайзія, Сінгапур, Німеччина, Франція, Індонезія, Китай	

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Конституційна монархія
Глава держави:	Король
Вищий законодавчий орган	Національна Асамблея (Сенат і Палата Представників)
Вищий виконавчий орган	Уряд
Адміністративний поділ	73 чангвати (провінції)
Внутрішньополітична ситуація	стабільна
Членство в міжнародних організаціях	ООН, ЮНЕСКО, АСЕАН
Участь у міжнародних конфліктах	Напружені відносини з Лаосом

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Кислотні дощі, забруднення узбережжя морів, вирубування лісів, ерозія ґрунтів.

§ 3. 7. ЯПОНІЯ

Назва походить від давньояпонського – “країна людей гір”

Офіційна назва: Японія

Самоназва: Ніппон

Столиця: Токіо

Площа: 377,8 тис.км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Склад території	Японські острови (Хоккайдо, Хонсю, Кюсю, Сікоку), архіпелаг Рюкю та більш ніж тисяча дрібних островів
Розташування	Східна Азія
Межування з країнами	Морські кордони з Росією, Північною та Південною Кореєю, Китаєм, Філіппінами
Омивається морями	На півночі – Охотським морем, на сході – Тихим океаном, на півдні та південному заході – Східно-Китайським морем та Корейською протокою, на заході – Японським морем
Особливості ГП	Острівне положення, протяжність берегової лінії – 29751 км
Особливості ГПП	Велика протяжність берегової лінії, острови, мальовничість ландшафтів, самобутня культура роблять можливим розвиток багатьох видів туризму, але відносна закритість японського суспільства стоїть на заваді інтенсифікації міжнародного туризму. Японія – країна виїзного туризму. Віддалене положення щодо основних ринків туристичного попиту

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Характеристика головних компонентів природного середовища		
Рельєф	Найвища точка	г. Фудзіяма – 3776 м
	Характерні особливості	Рельєф переважно гірський (80 % території). Переважають низькі та середньовисотні гори, багато

	ті	вулканів. Рівнини та низовини – переважно на узбережжях. Район сейсмічної активності: часті землетруси, цунамі та вулканізм
	Цікаві об'єкти	г. Фудзіяма, печери Казаана, г. Рокко, г. Осоредзан (Жах), вулкани Асама, Міхараяма, Асосан, Сакурадзіма
Клімат	Тип клімату	Помірний та субтропічний мусонного типу
	Середні температури	Січня: від -10°C на Хоккайдо до +16°C на о-вах архіпелагу Рюкю; липня: +22, +28°C
	Кількість опадів	Від 1700-2000 мм на півночі до 4000 мм на півдні
	Характерні особливості	Зима на півночі холодна, на півдні – тепла та суха. Літо – вологе. Часті тайфуни
Гідромережа	Основні річки	Багато коротких річок. Найбільша – Ісікарі (о. Хокайдо)
	Озера	Багато невеликих озер. Найбільше – о. Біва (о. Хонсю)
	Бальнеологічні ресурси	Велика кількість термальних джерел
	Визначні гідрологічні об'єкти	Озеро Тюдженсі, водоспади Кегон та Ширакумо, киплячі озера Чиноіке Дзигоку та Умі Дзигоку, гейзер Татсумакі Дзигоку, гарячі джерела Дзікокудане
Природні зони	Перемінно-вологих мусонних лісів, тайги	
Флора	Лісовкрита площа – 63 %. Японський кедр, модрина, кілька видів ялин, сакура, слива, верба, береза, бук, дуб, клен, каштан, горіх, бамбук, камфорний лавр, криптомерії, японський кипарис, магнолія, ліани, баньян.	
Фауна	Вовк, лисиця, борсук, єнотовидний собака, видра, бурий ведмідь, соболь, горностаї, ласка, чорний ведмідь, антилопа	
Природоохоронні території	7 %	
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	НП Акан, Асідзу-Увакай, Бандай-Асахі, Дайсецудзан, Іріомоте, Арупусу, Нікко, Огасавара, Сайкай, Сіретоко, Хауксан.	
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	Острів Якусіма, півострів Сіретоко (Хоккайдо), гори Сіраками	

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	127,4 (10 місце)
Народжуваність, ‰	8,39
Смертність, ‰	9,15
Природний приріст, ‰:	-0,76
Сальдо міграції, ‰	0
Пересічна щільність, осіб/км ²	337,1
Коефіцієнт урбанізації, %	67
Найбільші міста	Токіо, Йокогама, Осака, Нагоя, Саппоро, Кобе, Кіото, Фукуока, Кавасакі, Кітакюсю
Етнічний склад:	японці – 98,5 %, корейці – 0,5 %, китайці – 0,4 %
Офіційна мова	японська
Релігія	синтоїзм – 83,9%, буддизм – 71,4% (більшість населення сповідує буддизм та синтоїзм одночасно), християнство – 2%, інші релігії – 7,8%
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	16

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто, місцевість	Об'єкти
Токіо	Імператорський палац Коке 15 ст., храм Тосегу, 312отоапаравний храм Воскресіння Христового, храм Кеннон 17 ст., синтоїстські храми, токійська телевежа, комплекс хмарочосів “Три башти”; численні парки; музеї: Сучасного мистецтва, Паперового змія, Метрополітен, Науки, Запальничок, Окулярів, Водогону, Велосипедів, Сумок; вулиця Гінза; Діснейлед; міст Ніхонбасі; олімпійський комплекс Йойош
Омія	Парк бонсаї
НП Нікко	Храмовий комплекс Тосегу, інші святилища та храми
Йокогама	Музей Санкеен, хмарочос Ленд-Тауер, культурний центр Мінато-Мірай, вулиця Іседзаки-Чо, численні музеї
Кавасакі	Музей традиційної японської архітектури
Нара	Історичний центр , буддистські храми Кофукудзи 8 ст., Тойдазі 8 ст., Хорюдзі 7 ст., Якусідзі 7-8 ст., Тоседайдзі 8

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

	ст., Південні ворота, численні музеї
Кіото	Імператорський палац Госьо 19 ст., замок Нідзьо, золотий павільйон Кінкакудзі 14 ст., храм Рокуондзі, срібний павільйон Гінкакудзі 15 ст., храмові комплекси Тофукудзі, Кийомідзудера 17 ст., Ясака-Дзіндзя 10-16 ст., імператорська вілла Кацура Рікю, замок Хаконе, японські сади піску, мохів, каменів та 313от., музеї, монастирі
Камакура	Буддійські храми, лотосові ставки
Кобе	Художній музей, старовинні європейські квартали, храм Сума, християнські церкви, буддійські храми, мечеть, парки, насипні острови
Нагоя	Храми Атсута та Іся 1 ст. н. е., замок Нагоя 17 ст., музеї, храм Тофукудзі 8 ст., ботанічний сад
Саппоро	Центр зимових видів спорту, ботанічний сад, музеї, квартал розваг Сусукіно
Місцевість Хорюдзі	Буддійські пам'ятки
Удзі	Історичний центр
Хіросіма	Меморіал Миру
Гори Кіі	Священні місця та дороги паломників

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	6,2
Прибутки від туризму, млрд \$	11,0
Основні види туризму	Пізнавальний, діловий, лікувальний
Туроутворюючі країни	США, Австралія, Південна Корея, Китай, Індонезія, Малайзія
Найбільші туристичні центри	Токіо, Кіото, Саппоро, Нара, Камакура
Найбільш відомі курорти	Камакура, Міядзакі – морський; Нагоя, Хакоун – бальнеологічний; Акакура, Овані, Сункію, Фурано – гірськолижні
Популярні екскурсії та тури	Екскурсії японськими містами: Токіо, Осаці, Нагої, Нарі, Кіото, кулінарні курси, рибалка, відвідування національних парків Фудзі, Нікко, чайна церемонія, вертолітні екскурсії, навчання каліграфії, пішохідні маршрути.

Події, видовища	<p>Січень – зустріч Нового року та снігові свята “Юкі Мацурі” Лютий – льодовий фестиваль в Саппоро Березень – свято дівчат, фестиваль водних малюнків, час цвітіння сакури Квітень – фестивалі квітів Травень – буддійський фестиваль “Санья Мацурі”, фестиваль бузку в Саппоро, парад човнів та плотів у Кіото Червень – фестиваль зірок Липень – фестиваль в Кіото, свято ліхтариків Серпень – фестиваль фольклорних танців в Токушіма Жовтень – Осінній фестиваль в Нікко, фестиваль Білої ілюмінації в Саппоро свято вогнів Хамацурі, народний фестиваль Аваодорі на Сікоку</p>
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	<p>Японські ляльки гейш та самураїв, набори для чайної церемонії, набори для sake, набори для суші, панно з ієрогліфами, головоломки, кімоно, самурайські мечі, віяла</p>
Національна кухня	<p>Японська кухня проста, теплова обробка продуктів мінімальна, так само як і кількість інгредієнтів у страві. Велика увага приділяється зовнішньому вигляду страви, збереженню природного вигляду та смаку продукту.</p> <p>Традиційні страви:</p> <p>Суші – рисові кульки-рулетики з різною, зазвичай рибною начинкою Моті – рисові пиріжки Соба – локшина з гречаного борошна Сасімі – шматочки сирої риби, їжача або креветок з приправою з соєвого соусу та зеленого хрону Темпура – риба в клярі Норімакі – рисові пиріжки із сирої риби і водоростей Якіторі – дрібні шматочки курятини з овочами Фугусаші – страва з отруйної риби фугу Саке – спиртний напій</p>
Національні свята	<p>29 грудня – 4 січня – Новий рік 11 лютого – День заснування держави. 29 квітня – День зелені 3 травня – День Конституції. 5 травня – День дітей.</p>

	<p>23 вересня – День осені 23 листопада – День подяки праці. 23 грудня – День народження імператора Акіхіто. 25 грудня – Різдво</p>
Візовий режим та документи, необхідні для оформлення візи	Для отримання візи необхідно надати: закордонний паспорт; 2 анкети з фотографіями; запрошення (турваучер); довідка про доходи або стан рахунку, квиток туди і назад.
Адреса посольства в Україні	Київ, Музейний пров., 4
Адреса українського посольства	3-15-6, Nishi Azabu, Minatoku, Tokio
Митні правила	<p>Ввезення і вивезення валюти не обмежене. Дозволене безмитне ввезення не більше 400 сигарет або 100 сигар або 500 г тютюну, до 3 пляшок алкогольних напоїв, до 56 мл парфумів, а також інших товарів вартістю не більше 200 тис. ієн. Заборонене ввезення зброї, порнографічних матеріалів і наркотиків, свіжих фруктів, овочів, рослин, тваринних і деяких медикаментів. Заборонено вивезення предметів мистецтва й антикваріату без дозволу відповідних органів.</p>
Туристу на замітку	<p>Чайові давати не прийнято. Спроба дати “на чай” може образити. Потискання рук замінюється поклонами. Не припустима фамільярність у відносинах. Погляд у очі та активна жестикуляція сприймається як вияв агресії. Не можна курити в громадських місцях, у будинках та автомобілях без дозволу господарів. Не можна наступати взутою ногою на солом’яні мати-татамі, це розцінюється як блюзнірство Треба перевзуватися в спеціальні капці до та після візиту в туалет</p>
Національні символи і знакові постаті	<p>Фудзіяма, сінто, моно-но аваре, сакура, рис, суші, бусідо, самурай, катана, гейша, чай і чайна церемонія, кімоно, віяло, орігамі, ікебана, нецке, ієрогліф, японський сад, онсен, карате, айкідо, сумо, саке, гета, обі, вабі-сабі, ханамі, сенто, Іцукусіма, міст Сето-Охасі, Хросіма і Нагасакі, театр "кабукі", аніме, манґа, хайку, Імператор, "Соні", "Тойота", "Міцубіші", "Кенон", "Хонда", кейрецу, Будда, Мацуо</p>

	Басьо, Йорітомо Мінамото, Хіробумі Іто, Отані Кодзуї, Йоджі Ямамото, Акіра Куросава, Абе Кобо, Харукі Муракамі
--	--

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		4444 (4 місце)
ВВП на душу населення дол. США		34700 (37 місце)
Економічний статус Держави		високорозвинена країна постіндустріального розвитку, входить до “великої вісімки”
Рівень безробіття		4,6
Грошова одиниця		ієна = 100 сенів
Галузі спеціалізації	сільське господарство (1,2% ВВП)	Вирощування рису, овочівництво, садівництво, скотарство, свинарство, 316отоапарацтво, шовківництво
	промисловість (27,3% ВВП)	Суднобудування, радіоелектроніка, автомобілебудування, текстильна, целюлозно-паперова та хімічна промисловість
	сфера послуг (71,6% ВВП)	Банківська і страхова справа, інформаційні, телекомунікаційні, освітні, медичні, юридичні і правові послуги, інжиніринг, консалтинг, торгівля, логістика, туризм
Транспорт	довжина залізниць, км	26435
	щільність залізниць, км/тис. км ²	69,9
	довжина автошляхів, км	1203777
	щільність автошляхів, км/тис.км ²	3185,3
	Аеропорти	176. Міжнародні – Токіо, Фукуока, Кагосіма, Кансай, Нагоя, Осака
	довжина водних шляхів, км	1770
	морські порти	Йокогама, Осака, Кобе
Експорт		787 млрд дол. США. Товари: транспортні засоби, офісна техніка, метали, продукція хімічної та текстильної промисловості
Імпорт		807,6 млрд дол. США. Товари: паливо, промислова сировина, продукти харчування

Головні торговельні партнери	США, Китай, Австралія, Індонезія, Південна Корея, Німеччина, Саудівська Аравія, Велика Британія, Росія, Франція
------------------------------	---

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Конституційна монархія
Глава держави	Імператор
Вищий законодавчий орган	2-палатний парламент: Палата Радників та Палата Представників
Вищий виконавчий орган	Кабінет Міністрів
Адміністративний поділ	47 префектур, 1 адміністративна область Хоккайдо
Внутрішньополітична ситуація	Стабільна
Членство в міжнародних організаціях	ООН, ОЕСР, "Велика вісімка", СОТ, АТЕС, МБРР, МВФ
Участь у міжнародних конфліктах	Територіальні суперечки з Росією з приводу Курильських островів та Китаєм за острів Сенкаку

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Забруднене повітря у великих містах, забруднене узбережжя морів, зменшення площі лісів, зменшення запасів риби, кислотні дощі, пересихання озер

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Охарактеризуйте географічне положення, природу та населення Австралії.
2. Назвіть основні туристичні центри Австралії. На розвитку яких видів туризму вони спеціалізуються?
3. Назвіть найбільш відомі природні та соціально-культурні пам'ятки Індії.
4. Охарактеризуйте передумови розвитку туризму в Китаї
5. Якими культурно-історичними пам'ятками відомі в світі Пекін, Гуанчжоу, Гонконг, Лхаса, Шанхай?
6. Охарактеризуйте географічне положення, природу та населення Малайзії.
7. Дайте характеристику основних туристичних центрів та зон країни: столиці Куала-Лумпур, островів Пенанг і Лангаві, міст Кучінгу, Джоржтауну.

8. Які передумови розвитку туризму склалися в Новій Зеландії?
9. Які пляжні, гірськолижні, бальнеологічні курорти Нової Зеландії ви знаєте?
10. Які види туристичної діяльності можна розвивати у Новій Зеландії?
11. Які чинники впливають на розвиток туризму в Таїланді?
12. Дайте характеристику основних туристичних центрів та зон країни: Бангкока, Самутпракарна, Аюттхаї та Чіанграя, Чіангмая, Мехонгсона, Сукхотаю.
13. Чим приваблює туристів Японія?

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Ділова гра.
Умова: Ваша турфірма спеціалізується на Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Допоможіть клієнту, який бажає здійснити етнографічний (гастрономічний, екологічний) тур, визначитися з країною призначення. Запропонуйте щонайменше 2 варіанти, переконайте клієнта, що вони найкращі з усіх можливих.
2. Побудуйте стовпчикову діаграму, на якій зобразить кількість туристів та обсяги надходжень від туризму у Китаї, Малайзії, Таїланді, Індії, Японії, Новій Зеландії та Австралії. Порівняйте показники, зробіть висновки.
3. Обрахуйте середні витрати туриста у вищеперерахованих країнах, порівняйте їх з показниками європейських країн.
4. Складіть країнознавчу характеристику будь-якої з наступних країн Азії за типовим планом: Індонезія, Сінгапур, Південна Корея.
5. Порівняйте кількість туристичних прибуттів та надходжень від туризму у Австралії та Новій Зеландії та країнах Америки.
6. Обрахуйте середні витрати одного туриста в Австралії та Новій Зеландії, порівняйте їх з витратами туристів у Великій Британії, Індії, США, ПАР.
7. Підготуйте інформацію про цікаві об'єкти національних парків Австралії та Нової Зеландії

ЗНАЙДІТЬ НА КАРТІ ТА ВИВЧІТЬ РОЗТАШУВАННЯ

Природних об'єктів:

Австралія: Західно-Австралійське плоскогір'я, рівнина Налларбор, Центральна низовина, Береговий хребет, Великий Вододільний хребет, Голубі гори, Австралійські Альпи; пустелі: Велика Піщана, Велика пустеля Вікторія,

- пустеля Гібсон; ріки: Муррей, Дарлінг; озера: Ейр, Торренс.
- Індія:** Гімалаї, Індо-Гангська низовина, плоскогір'я Декан, Західні Гати, Східні Гати; ріки: Інд, Ганг, Брахмапутра, Джамна, Крішна, Годаварі.
- Китай:** острів Хайнань, Тибетське нагір'я, Кунь-Лунь, Гімалаї, Каракорум, Таримська западина, Тянь-Шань, Джунгарська рівнина, Алтинтаг, Цайдамська западина, Лесове плато, Великий Хінган, Північно-Китайська рівнина, Велика Китайська рівнина, Манчжурська рівнина, Наньлінь, Сичуанська западина, Юньнань-Гуйчжоуське нагір'я; річки: Хуанхе, Янцзи, Сіцзян, Меконг, Мацанг, Сунгарі; озера: Поянху, Кукунор, Тайху, Ханка, Лобнор.
- Малайзія:** острови: Калімантан, Лангкаві, Пенанг, Тіоман, Пангкор, Реданг, півострів Малакка.
- Нова Зеландія:** острови: Північний, Південний; Вулканічне плато, Південні Альпи, Кентерберрійська рівнина.
- Таїланд:** острови: Пхукет, Самуї, Крабі, Самет, Менамська низовина, плато Корат; ріки: Менам, Меконг.
- Японія:** острови: Хоккайдо, Хонсю, Кюсю, Сікоку.

Населених пунктів:

- Австралія:** Канберра, Сідней, Мельбурн, Перт, Голд-Кост, Фрімантл, Дарвін, Аліс-Спрінгс, Аделаїда.
- Індія:** Делі, Джамма, Кашмір, Агра, Ахмадабад, Удайпур, Джайнпур, Калькутта, Бомбей, Гоа, Мадрас, Хайдарабад, Бангалор, Кочін, Керала
- Китай:** Пекін, Сіань, Сучжоу, Цзюйфу, Ліцзян, Гуанчжоу, Чунцин, Гонконг, Шанхай, Лхаса, Ченде, Аоминь, Шеньян, Хебей, Санья
- Малайзія:** Куала-Лумпур, Малакка, Кучінг, Пангкор.
- Нова Зеландія:** Веллінгтон, Окленд, Нельсон, Крайстчерч, Данідін.
- Таїланд:** Бангкок, Аюттхая, Накхопатхом, Чіангмай, Чіанграй, Сукхотай, Патайя, Пхукет, Патонг, Ранонг.
- Японія:** Токіо, Осака, Йокогама, Нара, Кіото, Кобе, Нагоя, Саппоро, Хіросіма, Камакура, Фурано.

РЕКОМЕНДОВАНІ БІБЛІОГРАФІЧНІ ДЖЕРЕЛА

1. Александрова А.Ю. Международный туризм [Текст] / А.Ю.Александрова. – М.: Аспект-Пресс, 2002. – 470 с.
2. Алешугіна Н. О. Основи туристичного країнознавства: опорний конспект у таблицях і схемах : [навч.-наочн. пос.] / Н. О. Алешугіна, О. О. Зеленська,

- I. В. Смаль / За ред. I. В. Смаля – Ніжин : Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. – 352 с.
3. Атлас чудес света: Выдающиеся архитектурные сооружения и памятники всех времён и народов [Текст]. – М., 2000.
  4. Баранов И.Г. Верования и обычаи китайцев [Текст] / Московский гос. ун-т им. М.В.Ломоносова; Институт стран Азии и Африки / И.Г. Баранов, К.М. Тертицкий (сост.). - М. : Издательский Дом "Муравей-Гайд", 1999. - 304с.
  5. Беднякова О. А., Бородина И. А., Гайдар В. М., Георгиев Ю. В., Григорьев М. Ю. Япония от А до Я: Популярная иллюстрированная энциклопедия [Текст] / В.О. Перфильев (гл. ред. и сост.). - М. : Япония сегодня, 2000. - 640с.
  6. Бируни А. Индия [Текст] / А.Б. Халидов (подгот.), А. Халидов (пер.), Ю. Завадовский (пер.). - М. : Ладомир, 1995. - 727с.
  7. Бондарь А.И. Все о Японии [Текст] / Юрий В. Макаров (предисл.). - Х. : Фолио, 2007. - 543с.
  8. Борнофф Н. Япония: Путеводитель [Текст] / Е.А. Сучкова (пер.с англ.). - М. : АСТ; Астрель, 2005. - 399с.
  9. Ван Бек С. Таиланд: [Краманый путеводитель] / Лидия Захарова (ред.). - М. : АРА, 1996. - 94с.
  10. Вацеба В.Я. Туристичне країнознавство [Текст] / В.Я. Вацеба. – Чернівці, 2003. – 32 с.
  11. Весь мир: Энциклопедический справочник [Текст]. – Минск: Литература, 1996.
  12. Давыдов А.В. Северная Индия: путеводитель-справочник [Текст]. - М. : АСТ, 2006. - 767с.
  13. Данн Ч. Традиционная Япония: Быт. Религия. Культура [Текст] / О.Д. Сидорова (пер.с англ.). - М. : Центрполиграф, 2006. - 221с
  14. Дельнов А.А. Китай: большой ист. Путеводитель [Текст] / А.А. Дельнов - М. : Алгоритм; Эксмо, 2008. - 847с.
  15. Дубович І.А. Країнознавчий словник-довідник [Текст] / І.А. Дубович. – К.: Знання, 2008. – 839 с.
  16. Економіка зарубіжних країн [Текст] / А.С. Філіпенко та ін. – К.: Либідь, 1996. – 416 с.
  17. Знакомьтесь: Китайская Республика [Текст] / Дж. Джун (ред.). - М., 2001. - 43с.
  18. Индия: страна и ее регионы [Текст] / РАН; Институт востоковедения; Центр индийских исследований / Е.Ю. Ванина (ред.). - М. : Эдиториал УРСС, 2000. - 358с.
  19. Ицкович Дж., Израель С., Гривал Б., Сесхана К., Мукхия Х. Индия: Путеводитель [Текст] / Л. Захарова (отв. ред.), Э. Изм (подгот.), А. Романов (пер.). - М. : АРА, 1997. - 376с.
  20. Косолапов А. Туристическое страноведение [Текст] / А. Косолапов. – М., 2005.
  21. Крюкер Ф.- Й. Китай: Путеводитель [Текст]. / Ф.- Й. Крюкер - М. : Дубль В, 1997. - 96с.
  22. Масляк П.О. Країнознавство [Текст] / П.О. Масляк. – К.: Знання, 2008. – 292 с.

23. Моргенштерн М., Разерфорд С., Лэример Т., Форстер-Латч Х., Латч М.-Л. Китай: [Путеводитель] / Л.Захарова (отв.ред.), Т.Лэример (подгот.). - М. : АРА, 1998. - 402с.
24. Пирогів А. Таїланд. Повернений рай [Текст] / А.Пирогів //Міжнародний туризм. – 2001. - №4. – С. 35-39.
25. Романов А.А. Зарубежное туристическое страноведенье [Текст] / А.А.Романов. – М.: Советский спорт, 1999.
26. Социально-экономическая география зарубежного мира [Текст]/ Под ред. В.В.Вольского. – М.: КРОН-Пресс, 1998. – 591 с.
27. Страны и народы. Научно-популярное географо-этнографическое издание в 20-ти томах [Текст]. М.: 1978-85.
28. Страны и народы: Энциклопедия [Текст]. – С.-Пб.: Дельта, 1997.
29. Страны мира: Справочник для эрудитов и путешественников [Текст]. – Харьков, 2006. – 384 с.
30. Харпер Д. Китай: Путеводитель [Текст] / Д.Харпер, С.В. Чудов (пер.с англ.), А.А. Бряндинская (пер.с англ.). - М. : АСТ; Астрель, 2005. – 399 с.
31. Шанин В. А., Озаренов Ф. Н., Дубянская Т. А., Кусый И. А., Ларионова Ю. Б. Индокитай: Таиланд, Мьянма, Лаос, Вьетнам, Камбоджа: путеводитель [Текст] / И.А. Кусый (гл.ред.). - М : Вокруг света, 2006. – 480 с.
32. Шанин В.А., Дубянская Т. А., Кунявский Л. М., Кусый И. А., Ларионова Ю. Б. Юго-Восточная Азия: Малайзия. Бруней. Сингапур. Индонезия. Восточный Тимор:[путеводитель] / И.А. Кусый (гл. ред.). - М. : Вокруг света, 2008. – 372 с.
33. Юрківський В.М. Країни світу: Довідник [Текст] / В.М.Юрківський. – К.: Либідь, 2001. – 368 с.
34. Япония сегодня: О нашем восточном соседе с любовью [Текст]. – М.: Наука, 1994. – 32 с.
35. <http://archive.travel.ru/>
36. <http://countries.inapro.ru/countries.shtml>
37. <http://country.turmir.com/>
38. <http://svit.ukrinform.ua/>
39. <http://www.algol.com.ua/>
40. <http://www.alltravels.com.ua/>
41. <http://www.intergid.ru/country/>
42. http://www.krugosvet.ru/enc/Earth_sciences/geografiya/
43. <http://www.stranymira.com/strany.html>
44. <http://www.tourua.com/ru/resort/>

Розділ IV

ТУРИСТИЧНО-КРАЇНОЗНАВЧИЙ ОПИС ОКРЕМИХ КРАЇН АМЕРИКАНСЬКОГО ТУРИСТИЧНОГО РЕГІОНУ

§ 4. 1. БРАЗИЛІЯ

*Назва походить від португальського
“жар, розпечене вугілля”*

Офіційна назва:

Федеративна Республіка Бразилія

Столиця: Бразилія

Площа: 8512,0 тис. км² (5-е місце у світі)

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Склад території	Материкова частина Південної Америки, прибережні острови Атлантичного океану
Розташування	Схід та центральна частина Південної Америки
Межування з країнами	На півночі – з Гвіанією, Суринамом, Гайаною, Венесуелою, на північному заході – з Колумбією, на заході – з Перу і Болівією, на південному заході – з Парагваєм, Аргентиною та Уругваєм
Омивається морями	На сході – Атлантичним океаном
Особливості ГП	Межує майже з усіма південноамериканськими країнами (крім Чилі й Еквадору). Територія перетинається екватором та знаходиться у двох півкулях. Найбільша країна Латинської Америки, яку часто називають “тропічними гігантом” та “континентом у континенті”. Протяжність берегової лінії – 8 тис. км
Особливості ГТП	Велика протяжність обумовлює різноманітність рельєфу та кліматичних умов, а отже й рекреаційних ресурсів. Має всі умови для організації різноманітних видів рекреаційних занять і видів туризму. Досить віддалена

	від основних ринків туристичного попиту. Формує власний ємний споживчий туристичний ринок
--	---

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

	Рельєф	Назва	Розташування	Характеристика
		Елементи рельєфу	Бразильське плоскогір'я	центр та південь країни
		Амазонська низовина	північ країни, басейн р.Амазонка	Рівнини з середніми висотами до 150 м. Сильно заболочена
		Гвіанське плоскогір'я	північний схід	На територію Бразилії заходять відроги плоскогір'я
		Низовина Пантанал	верхів'я р. Парагвай	Низовинна заболочена рівнина
		Ла-Платська низовина	південь	Горбиста рівнина
	Найвища точка	г. Бандейра (Бразильське плоскогір'я) – 2890 м		
	Характерні особливості	Висоти збільшуються з рухом на південь. У спекотному вологому кліматі м'які гірські породи швидко руйнуються та вимиваються сильними дощами, більш тверді залишаються, набуваючи характерної конусоподібної форми. Рівнини, як правило, сильно заболочені		
	Цікаві об'єкти	Скеля "Цукрова голова", гора Корковадо		
Клімат	Тип клімату	Екваторіальний, субекваторіальний, тропічний, субтропічний		
	Середні температури	січня: від +23°C до +29°C; липня: від +16°C до +24°C		
	Кількість опадів	Від 500 до 3000 мм		
	Характерні особливості	У басейні Амазонки немає сухого сезону, з рухом на південний схід (північний схід Бразильського плоскогір'я) тривалість сухого сезону збільшується. Ознаки сезонності виявляються на півдні країни		

Гідромережа	Основні річки	Амазонка з притоками (Жаварі, Журуа, Пурус, Мадейра, Тапажос, Шінгу, Токантінс, Жапура, Ріу-Негру), Сан-Франциску, Парагвай, Уругвай, Парана з Паранаїбою та Ріу-Гранді та ін.
	Озера	Небагато. Лагунні озера або озера-стариці в Амазонії. Найбільші – Патус та Лагоа-Мірін
	Бальнеологічні ресурси	Наявні
	Цікаві гідрологічні об'єкти	Водоспади Ігуасу, Урубупунга, Сеті-Кедас, Гуайра, Гуарібас, Тапажос, злиття річок Ріу-Негру та Солімоес
Природні зони	Вологих екваторіальних лісів (сельва), перемінно-вологих лісів, саван та рідколісся (кампос, каатинга), степів (пампа)	
Флора	Лісовкрита площа 66%. Надзвичайно багата. Налічує до 40 тис. видів вищих рослин, із них 12 тис. зустрічаються лише в Бразилії. Сельва – амазонська пальма, гевея, ліани, цезальпінія, динне дерево, дерево какао, фікуси, мангрові зарості; Перемінно-вологі ліси – пальми, папороті, бамбук; Каатинга - пляшкове дерево, молочаї, кактуси, ваточники, мимоза, воскова пальма, пальма-буриті.	
Фауна	Сельва – мавпи-ревуни, ігрунки, капуцини, саймірі, дикобраз, мурахоїд, єнот, опосум, ягуар, оцелот, капібара, летючі миші, удав, анаконда, бушмейстер, кораловий аспід, кайман, гриф, туکان, колібрі, папуги; Бразильське плоскогір'я – мурахоїди, олені-мазамі, носухи, пуми, ягуари, страус-нанду та ін.	
Природоохоронні території	3,8 %	
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	НП Пантанал, Ігуасу, Амазонія, Емас, Жау, Кабу-Оранжі, Тападос, Тіжука, Шінгу, Ріу-Негру	
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	НП Ігуасу, Сьєрра-да-Капівара, Пантанал, Шапада-дус-Веадейрус та Емас; острів Фернанду-ді-Норонья та атол Рокас, резервати Центральної Амазонії, південно-східного та східного атлантичного узбережжя	

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	199,3 (5 місце)
Народжуваність, ‰	15,2
Смертність, ‰	6,5
Природний приріст, ‰	8,7
Сальдо міграції, ‰	-0,09
Пересічна щільність, осіб/км ²	23,4 (80 % населення проживає у межах 300-кілометрової прибережної смуг між 5 та 30° пд. ш.)
Коефіцієнт урбанізації, %	87
Найбільші міста	Сан-Паулу, Ріо-де-Жанейро, Салвадор, Белу-Оризонті, Ресифі, Куритіба, Порту-Алегрі, Белен, Манаус, Форталеза
Етнічний склад	Європеїди – 53,7%, мулати – 38,5%, негроїди – 6,2%
Офіційна мова	Португальська
Релігія	Католики – 73,6 %, протестанти – 15,4 %, спіритуалісти – 1,3 %, вуду – 0,3 %
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	21,4

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто, місцевість	Об'єкти
Бразилія	Площа Трьох Влад, палац Аврора, будівлі Національної асамблеї та Сенату, палаци Верховного суду та Конгресу, кафедральний собор, Національний театр, собор Метрополітену, арочний комплекс з висячими садами, башта Центрального банку, ботанічний сад, зоопарк, міський парк та ін.
Ріо-де-Жанейро	Статуя Христа на г. Корковадо, старе місто (митниця, доки, арсенал, біржа, ратуша, квартал Санта-Тереза, акведук 18 ст., палац-музей Жуана VI, імператорський палац, палац Тирадентіс), музеї, монетний двір, стара в'язниця, головний вокзал, Дім інвалідів, церкви та монастирі: Сан-Бенту 17 ст., Сан-Антоніу 18 ст., капуцинів, Богородиці Лампедоса 20 ст., Слави Господньої 18 ст., св.Лусії, архієпископський собор, кармелітський монастир 16 ст. та

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

	ін., ботанічний сад, стадіон “Маракана”, міст Ріо
Сан-Паулу	Стадіон “Пакаембу”, зміїний заповідник, ботанічний сад, музей сучасного мистецтва, музей Імпіранья, Державна картинна галерея, японський квартал та Чайний місток, зоопарк
Петрополіс	Літня резиденція імператора Педру I та імператорський музей
Ресифі	Старовинний університет
Салвадор	Старовинна фортеця, численні церкви 16-18 ст., старовинний квартал Пелуріньо, старий порт, музеї, палац Ріу-Бранку, мерія, палац Правосуддя
Ору-Прету	Історичне місто , церкви св.Франциска, Зачаття Божої Матері, Богоматері Пілар та ін., ратуша, муніципальний театр, численні парки та музеї
Олінда	Історичний центр
Салвадор-ді-Баїя	Історичний центр
Сан-Луїс	Історичний центр , Левовий палац, поблизу – місто-привид Алкантара
Діамантіна	Історичний центр
Гояс	Історичний центр
Белу-Оризонті	Історичний музей, палац Свободи, казино, бразильський релігійний центр з “хрестовою дорогою” з 78 статуй, поблизу місто-музей Сан-Жуан-дел-Рей, село-музей Тирадентіс
Натал	Фортеця Волхвів
Белен	Генеральний штаб, собор Се, базиліка Ді-Назаре, фортеця Каштелу, церкви та музеї
Манаус	Музей індіанців, театр, палац Паласіу-Негру, церква Сан-Себастьян, музей людини, плавучі ринки

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	5,4
Прибутки від туризму, млрд дол. США	6,6
Основні види туризму	Пляжний, екологічний, промисельний, етнографічний, подієвий (фестивальний), пізнавальний, спіритичний, науковий, діловий, спортивний
Туроутворюючі країни	США, Великобританія, Канада, Німеччина, Мексика, Франція, Японія, Скандинавські країни

Найбільші туристичні центри	Ріо-де-Жанейро, Сальвадор, Ору-Прету, Манаус
Найвідоміші курорти	Сальвадор (пляжі Ітапан, Пітуба, Амараліна), Ріо-де-Жанейро (Іпанема, Копакабана, Леблон та ін. заг. протяжністю 90 км), Бузіос, Санчес, Убатуба, Ілья-Бела
Популярні екскурсії та тури	Ріо-де-Жанейро, Сан-Паулу, Ресифі, Сальвадор, Форталеза, екскурсії джунглями Амазонії, до водоспадів Ігуасу, риболовля піраній, плавання на каное, круїзи по Амазонці, відвідування тубільних поселень, морські прогулянки до островів, вертолітні екскурсії
Події, видовища	Січень – містичні святкування в Байї, свято св.Себастьяна в Ріо-де-Жанейро, день міста в Сан-Паулу Лютий - Карнавал в Ріо-де-Жанейро, гонки Формула-1 у Сан-Паулу, свята у Манаусі та Ресифі, парад воскових муляжів в Олінді, студентські гуляння в Ору-Прету Березень – свято св.Георгія в Форталезі Квітень - свято Незалежності в Ору-Прету, День індіанця у Ресифі; Червень - карнавал в Амазонії, фольклорний фестиваль у Белені, Манаусі і Сан-Луїсі, марафон в Ріо-де-Жанейро; Липень - фестиваль артистів в Ору-Прету, кінематографічний фестиваль у Грамаду, регата в Форталезі, Серпень - фольклорний фестиваль в Сан-Луїсі і Белу-Орізонті, фольклорний фестиваль у Параті Вересень - битва Гуарапес у Ресифі; свято Богородиці в Курітібі, день Амазонії в Манаусі Жовтень - фольклорний фестиваль у Сан-Луїсі Грудень – день заснування столиці, проводи старого року на пляжах Копакабани та Іпанеми
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Спиртні напої кайпірінья та кашаса, ювелірні прикраси, кришталь, карнавальні костюми, моделі кораблів, мушлі, фігурки піратів, сувенірні карти, етнічний одяг, вироби з каменю, дерева, шкіри та інших матеріалів
Національна кухня	Сформувалась під впливом місцевої, португальської та африканської кухонь. Традиційні страви: Качка в тукупі (соус з соку маніоку)

	<p>шкварки, яловичина в маніоковому бульйоні, страви з м'яса мавпи, крокодила та водяної змії, шурраско – м'ясо, смажене на вугіллі вірадо-а-пауліста – молочне поросся з молодим кокосом</p> <p>ватапа – рибне рагу</p> <p>фрейжоада – м'ясо з бобами та листовою зеленню</p> <p>фрігідейра – смажена риба і молюски в клярі з коксового молока</p> <p>жакаре – страва з алігатора</p> <p>перу асадо – фарширована смажена індичка</p> <p>шуту – пюре з квасолі та борошна маніоку</p> <p>какао, кава, гуарана, кашаса – горілка з цукрової тростини, кайпірінья – кашаса з соком лимона, цукром та льодом.</p>
Національні свята	<p>1 січня - Новий рік.</p> <p>24 - 26 лютого - карнавал.</p> <p>квітень - Великдень.</p> <p>21 квітня - Тирадентіс.</p> <p>1 травня - День праці.</p> <p>7 вересня - День незалежності.</p> <p>12 жовтня - Свято явління Богородиці.</p> <p>2 листопада - День пам'яті померлих.</p> <p>15 листопада - День проголошення Республіки.</p> <p>25 грудня - Різдво.</p>
Візовий режим	Віза не потрібна
Адреса посольства в Україні	Київ, вул. Суворова, 14/12
Адреса українського посольства	SHIS, QL06, Conjunto 02, Casa-17, CEP 71620-025, Brasilia-DF
Митні правила	<p>Ввезення іноземної валюти не обмежене. Безмитно дозволяється увозити по одному з наступних предметів: радіоприймач, плейер, відеокамера, діловий блокнот з комп'ютерною пам'яттю.</p> <p>Заборонено увезення і вивезення наркотиків, вогнепальної зброї, боєприпасів, медикаментів, радіоактивних матеріалів. Диких тварин можна вивозити тільки за наявності відповідного дозволу. Не можна вивозити традиційні індіанські прикраси з пір'я екзотичних птахів Амазонії, пазурів ягуара, панцира броненосця тощо, продавати які індіанці мають право тільки за спеціальними державними</p>

	ліцензіями і лише установам культури.
Туристу на замітку	Чайові в дорогих ресторанах становлять 10 % від рахунку, в дешевих – 1-2 реали, носіям дають 1 реал. Чайові обов'язково залишати перукарям (10-20 %), чистильникам взуття. Не слід носити на виду ювелірні прикраси, не приймати запрошень від малознайомих людей, не залишати в номері готелю гроші або дорогі речі. Не варто ходити містом або користуватись громадським транспортом пізно увечері. Без нагальної потреби не слід відвідувати фавели великих міст, особливо у вечірній і нічний час
Національні символи і знакові постаті	Амазонка, Ігуасу, Бразилія, серрадо, мавпи, "цукрова голова", г. Корковадо, цукрова тростина, кава, какао, пекі, фейжоада, Ріо, карнавал, самба, жонгу, "Маракана", Копакабана, фавели, капоейра, футбол, "Обвіо!", Педру Кабрал, Жуселін Кубічек, Пеле, Гаррінча, Рональдо, Рональдіньо, Роберто Карлос, Айртон Сenna, Рубенс Баррікело, Жоржи Амаду, Паоло Коельо

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		2294 (8 місце)
ВВП на душу населення, дол. США		11800 (102 місце)
Економічний статус держави		середнього рівня розвитку
Рівень безробіття, %		6
Грошова одиниця		Реал = 100 сентавро
Галузі спеціалізації	сільське і лісове господарство (5,5 % ВВП)	вирощування кави, цукрової тростини, кукурудзи, маніоку, рису, пшениці, какао-бобів, бананів, цитрусових, тютюну, пекі, сої, квасолі, сизалю; м'ясне скотарство, вівчарство, птахівництво, рибацтво річкове й океанічне, лісовідновлення
	промисловість (27,5% ВВП)	видобувна (залізна та марганцева руди, руди кольорових металів, золото, алмази, дорогоцінне каміння, боксити, нафта), чорна й кольорова металургія, багатогалузеве машинобудування (автомобіле-, верстат-, судно-, літако-, приладобудування, виробництво комп'ютерів і мікросхем, засобів зв'язку,

		побутової електротехніки та ін.), нафтопереробна та нафтохімічна, харчова промисловість
	сфера послуг (67% ВВП)	торгівля, міжнародний туризм, телекомунікаційні, інформаційні, страхові, фінансові, банківські, транспортні, медичні, освітні послуги, логістика
Транспорт	довжина залізниць, км	28857
	щільність залізниць, км/тис. км ²	3,4
	довжина автошляхів, км	1751868
	щільність автошляхів, км/тис. км ²	205,8
	аеропорти	4176. Міжнародні: Ріо-де-Жанейро, Сан-Паулу, Сальвадор, Манаус
	довжина водних шляхів, км	50000
	морські порти	Ріо-де-Жанейро, Віторія, Сальвадор, Сантус, Ресифі, Сан-Луїс, Белен, Форталеза, Ріу-Гранді
Експорт	256 млрд дол. США. Товари: олово, залізна руда, продукція машинобудування, кава, какао, цукор, соя, апельсиновий концентрат, рицинова олія, тканини, взуття, сталь	
Імпорт	226,6 млрд дол. США. Товари: нафта, природний газ, транспортні засоби, пшениця	
Головні торговельні партнери	США, Китай, Аргентина, Мексика, Венесуела, Уругвай, Парагвай, Чилі, Японія, Канада, Швеція, Німеччина, Франція, Італія, Австралія, ПАР, Ізраїль	

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Федеративна республіка
Глава держави	Президент
Вищий законодавчий орган	Національний Конгрес (Федеральний сенат та Палата депутатів)
Вищий виконавчий орган	Уряд
Адміністративний поділ	23 штати, столичний округ та 3 федеральні території
Внутрішньополітична ситуація	Досить стабільна. Характерні гострі

	проблеми бідності, злочинності.
Членство в міжнародних організаціях	ООН, ЮНЕСКО, ОАД, СОТ, МБРР, МВФ, МФЧХ
Участь у міжнародних конфліктах	-

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Зменшення площі лісів Амазонії внаслідок вирубування, опустелювання, забруднення атмосферного повітря та водного середовища у великих містах, кислотні дощі на півдні країни, деградація ґрунтів, нафтові розливи, збіднення біорізноманіття

§ 4. 2. КАНАДА

Назва походить від ірокезького "каната", що означає "село" або "поселення"

Офіційна назва: Канада

Столиця: Оттава

Площа: 9970,6 тис. км² (2-а у світі після Росії)

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Склад території	Материкова частина та острови: Баффінова Земля, Вікторія, Елсмір, Девон, Банкс, Ньюфаундленд та ін.
Розташування	Північна Америка
Межування з країнами	Кордон на суходолі лише зі США – на півдні та північному заході
Омивається морями	На півночі – Північним Льодовитим океаном (море Бофорта на північному заході), на сході – Атлантичним (моря Баффіна, Лабрадор, Гудзонова затока, затока Св. Лаврентія), на заході – Тихим океаном
Особливості ГП	Розташована у високих широтах, перетинається Північним полярним колом. Значна частина території знаходиться в зоні вічної мерзлоти. Має вихід до трьох океанів та Великих американських озер. Берегова лінія – 96 тис. км

Особливості ГТП	Межує з США – основним споживачем канадського турпродукту. Розташована на перетині важливих авіаліній, що пов'язують Європу та Азію з Північною Америкою. Відсутні теплі моря. Наявність значних ділянок незайманої природи створюють передумови для розвитку екологічного туризму. Канадський туристичний ринок більшою мірою орієнтований на виїзний туризм
-----------------	---

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Рельєф	Елементи рельєфу	Назва	Розташування	Характеристика
		Кордильєри	захід країни	Високі гори з глибокими долинами. До системи належать: Береговий хребет, Скелясті гори та гори Маккензі
Внутрішні рівнини	центр та південний схід	Включають систему плато та височин, серед яких найбільша - Лаврентійська		
Аппалачі	південний схід	Є відрогами Аппалацьких гір, рельєф гірський та пагорбовий		
Пригудзонські низовинні рівнини	західне та південне узбережжя Гудзонської затоки	Заболочені плоскі рівнини, похилені в сторону Гудзонської затоки		
Найвища точка	г. Логан (Кордильєри) – 5951 м			
Характерні особливості	За особливостями рельєфу поділяється на західну (гірську) та східну (рівнинну) частини. Рельєф різноманітний за формами та за походженням			
Цікаві об'єкти	Каньйон р. Саут-Наханні, вапнякові печери в Йохо, плато Каледонія, перевал Роджерс, перевал Йєлоухед, пік Робсон, каньйон р. Фрейзер, район каньйонів Агава, каньйон “Ворота Пекла”, скеля Персе			
Клімат	Тип клімату	Помірний, субарктичний, арктичний		
	Середні температури	січня: від -35°C на півночі до -4°C на півдні Тихоокеанського узбережжя; липня: +4°C – на півночі, +21°C – на півдні		
	Кількість опадів	Від 150 мм на рік на півночі до 1250 мм на Атлантичному узбережжі та 2500 мм – на Тихоокеанському		

	Характерні особливості	На формування кліматичних умов впливає холодна Лабрадорська течія
Гідромережа	Основні річки	Юкон, Фрейзер, Колумбія, Св.Лаврентія, Маккензі, Стюарт, Скіна, Нельсон, Телон,
	Озера	Атабаска, Велике Невільниче, Велике Ведмеже, Вінніпег, Манітоба, Верхнє, Гурон, Ері, Онтаріо та багато інших
	Бальнеологічні ресурси	Значна кількість термальних і мінеральних джерел, родовищ лікувальних грязей
	Цікаві гідрологічні об'єкти	Затока Фанді (найвищі припливи у світі), "велика підкова" Ніагарського водоспаду, водоспади Монморансі, Такакау, Вірґінія, св. Анни та ін., внутрішня дельта, утворена річками Атабаска та Піс-Рівер, Колумбійські льодові поля, льодовик Атабаска та ін.
Природні зони	Степу, лісостепу, хвойно-широколистяних лісів, тайги, арктичних пустель та напівпустель	
Флора	Лісовкрита площа – 49%. Тундрова рослинність (мохи, лишайники, чагарники), сосна, ялина, дугласія, модрина, кедр, ялівець, канадський тис, жовта береза, цукровий клен, ясен, бук, липа, туя	
Фауна	Песець, соболь, куниця, горностай, норка, росомаха, бурий ведмідь, вовк, рись, койот, лисиця, барибал, вірґінський олень, вилорога антилопа, лось, бізон, мускусний бик, арктичний карибу, товстороги	
Природоохоронні території	8,9 %	
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	НП Принс-Альберт, Вапукс, Фанді, Вуд-Баффало, Глейшер, Джаспер, Йохо, Наханні, Ауюїтук, Нортен Юкон, провінційні парки Елгонкін, Кіллані, Сліпінг	
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	НП Л'Анс-о-Медоус, Наханні, Вуд-Баффало, Грос-Морн, парки Скелястих гір, провінційні парки Дайносор та Мігуаша, парки та резервати Клуейн, Врангеля-Св.Іллі, Глейшер-Бей, Татшеншині-Алсек, Хед-Смешт-Ін-Баффало-Джамп-Комплекс – місце полювання на бізонів, острів Ентоні	

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	34,3 (35 місце)
Народжуваність, ‰	10,28
Смертність, ‰	8,09

Природний приріст, ‰	2,19
Сальдо міграції, ‰	5,65
Пересічна щільність, осіб/км ²	3,4
Коефіцієнт урбанізації, %	81
Найбільші міста	Торонто, Монреаль, Ванкувер, Едмонтон, Калгарі, Квебек, Гамільтон, Оттава, Галіфакс
Етнічний склад	Британці – 28 %, французи – 23 %, європейці – 15 %, індіанці – 2 %
Офіційна мова	Англійська, французька
Релігія	Католики – 42,6 %, протестанти – 23,3 %, інші християни – 4,4 %, мусульмани – 1,9 %.
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	9,4

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто, місцевість	Об'єкти
Оттава	Комплекс парламентських будівель з баштою Миру, парламентська площа, канал Рідо, конюшні королівської поліції, Канадський музей природи, музей сучасної фотографії, Національний музей науки і техніки, Національна галерея Канади, Монетний двір, Парк конфедерації, парки. Поблизу – укріплення Кінгстон, форт Генрі 19 ст., форт Вільям
Торонто	Даунтаун, Бей-стріт, телевежа Сі-Ен-Тауер, портова набережна, Форт Йорк 18 ст., підземне місто PATH, Зал хокейної слави, розважальний комплекс на площі Онтаріо, Гайд-парк, парк Єлизавети, Торонто-Айлендс-Парк, Каса-Лома – будинок-замок 20 ст., замок Спедіна, форт Джордж, музей кленового сиропу
Монреаль	Старе місто, площа Зброї, ратуша, копія Нотр-Дам, Королівська площа, католицькі та англіканські церкви, колона Нельсона, Старий порт, міст Жака Картьє, замок Ремсі, будинок Мередіт, музей гумору, музей індіанського мистецтва, форт Шамблі, бульвар Сен-Жозеф з будинками 19 ст.

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

Квебек	Латинський квартал із католицькими соборами, монастирями та парламентом 19 ст. , стіна “американський Гібралтар”, Верхнє місто, будівлі Національної асамблеї та готелю Шато-Фронтенак, фунікулер, Королівська площа, музей урсулінок 17-19 ст., музей форта, музей преподобної Марії, музей воскових фігур, дім Шевальє 18 ст., музей квебекської семінарії, акваріум, зоопарк, каток, парки
Ванкувер (тричі визнавався найкращим містом Землі)	Міст “Левові ворота”, історичний центр Гестаун з будівлями 19 ст., набережна, парки Стенлі та королеви Єлизавети, історичний парк “Форт-Ленглі”, музей століття
Едмонтон	Королівський музей Альберти, музеї авіації та залізниці, українське культурне село
Галіфакс	Старовинні церкви, музеї
Луненберг	Історичний центр

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	16,0
Прибутки від туризму, млрд дол. США	16,9
Основні види туризму	Екологічний, спортивний, пізнавальний, оздоровчолікувальний, промисельний, етнографічний, сільський, діловий, медичний
Туроутворюючі країни	США, Велика Британія, Франція, Німеччина, Японія, Австралія
Найбільші туристичні центри	Торонто, Квебек, Ванкувер, Монреаль
Найвідоміші курорти	Банф, Мус-Джо – бальнеологічні, Сент-Совер, Сент-Адель, Бронмонт, Лаврентіди, Едмонтон, Калгарі – гірськолижні,
Популярні екскурсії та тури	Пішохідні, кінні й велосипедні маршрути в національних та провінційних парках, водні маршрути на каное, відвідування індіанських та інуїтських поселень, морська та річкова рибалка, відпочинок на яхтах, рафтинг, поїздки на Ніагарський водоспад

Події, видовища	<p>Січень – Міжнародний конкурс льодових скульптур у Квебеку, свято моржів у Ванкувері</p> <p>Лютий – фестиваль вогнів у Монреалі, карнавал у Квебеку, “Сніговий бал” в Оттаві</p> <p>Квітень – фестиваль лижників та сноубордистів в Британській Колумбії</p> <p>Травень – Свято тольпанів у Оттаві</p> <p>Червень – Міжнародний фестиваль джазу та блюзу “Ночі Квебеку” у Квебеку, фестиваль джазу у Ванкувері, Меморіальна Регата Ньюфаундленда</p> <p>Липень – Морський фестиваль у Ванкувері, свято Карибана в Торонто, літній шекспірівський фестиваль в Торонто, родео в Калгарі</p> <p>Серпень – кінні перегони на приз Квебеку, Ніагарський фестиваль винограду та вина</p> <p>Вересень – Канадська національна виставка в Торонто, Міжнародний кінофестиваль в Торонто</p>
Сувеніри та товари туристичного призначення	Різьблені вироби з дерева (скриньки, чаші, тарілки, кубки), кленовий сироп, срібні монети
Національна кухня	Багато страв канадської кухні мають індіанське і французьке походження, проте за останній час канадська кулінарія в цілому все більше орієнтується на раціональні принципи північноамериканської кухні. Поширені страви з риби та морепродуктів, овочів. Специфічний компонент – кленовий сироп, що використовується для приготування тіста, виготовлення напоїв, у т.ч. пива, джемів, мармеладів та інших солодоців
Національні свята	<p>1 січня - Новий рік.</p> <p>Великдень</p> <p>Понеділок, що передує 24 травня - День Вікторії.</p> <p>1 липня - День Канади</p> <p>Перший понеділок серпня - День громадянина.</p> <p>Перший понеділок вересня - День праці.</p> <p>Другий понеділок жовтня - День подяки.</p> <p>11 листопада - День пам'яті загиблих у війнах.</p> <p>25 грудня - Різдво.</p> <p>26 грудня - День подарунків</p>
Візовий режим та документи, необхідні для оформлення	Необхідна віза. Треба пред'явити: закордонний паспорт, 2 фото, анкету, опис маршруту, включаючи документи про замовлення квитків і готелю, виписки з банківських рахунків, довідку з

візи	роботи із зазначенням посади, зарплати та дозвіл на відпустку для поїздки в Канаду, оригінал або копію трудової книжки
Адреса посольства в Україні	Київ, вул. Ярославів Вал, 31
Адреса українського посольства	310 Somerset St., West, Ontario, Ottawa K2P 0J9
Митні правила	<p>Ввезення і вивезення іноземної і національної валюти не обмежені. Суму більшу 10 000 канадських доларів необхідно задекларувати. Предмети особистого користування не обкладаються митом.</p> <p>Дозволено ввозити без мита: цигарок - 200 штук, або 50 сигар, або 910 грамів тютюну, міцних спиртних напоїв - 1,1 л, пива - 8,5 л., предметів і речей домашнього вжитку - в межах особистих потреб, дарунків - на суму не більше 300 американських доларів. Для ввезення в країну заборонені швидкопсувні продукти, зброя, вибухові речовини, наркотики, деякі медикаменти, предмети і речі для перепродажу, м'ясо, м'ясні і молочні продукти, рослини та насіння.</p> <p>Заборонене вивезення срібних монет на суму більше ніж 5 доларів</p>
Туристу на замітку	<p>Чайові – звична річ; у ресторанах вони становлять 10-15 % від суми замовлення, у готелі – залежно від якості обслуговування.</p> <p>У Канаді важливо зберігати “особистий простір” (60-80 см від оточуючих). Ближча відстань може сприйматися як вияв агресії чи сексуальна провокація.</p> <p>Відпочиваючи на природі та ставлячи намет, необхідно поцікавитися, наскільки безпечна дана місцевість відносно можливості зіткнення з дикими звірями. Розпалювати вогнища та ставити намет необхідно у відведених для цього місцях</p>
Національні символи і знакові постаті	Скелясті гори, затока Фанді, дугласія, клен, кленовий лист і кленовий сироп, бізон, бобер, лось, грізлі, Ніагарський водоспад, Великі Американські озера, національний парк, інуїт, "золота лихоманка", хокей, кінна поліція, українська діаспора, індіанці, Джон А. Макдональд, Стенфорд

	Флемінг, Вейн Грецькі, Селін Діон, Жан Кретен, Памела Андерсон
--	---

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		1395 (15 місце)
ВВП на душу населення, дол. США:		40500 (23 місце)
Економічний статус держави:		Високорозвинена країна “Великої вісімки”
Рівень безробіття, %		7,5
Грошова одиниця:		Канадський долар = 100 центів
Галузі спеціалізації:	сільське і лісове господарство (1,8% ВВП)	зернове господарство (пшениця, ячмінь, овес), вирощування льону, рапсу (кеноли), пюню, молочне скотарство, вівчарство, хутряний промисел, рибальство, лісовідновлення і лісорозведення
	промисловість (28,5% ВВП)	видобувна (нікелеві, цинкові, уранові, залізні руди, калійна сіль, срібло, золото, молібден, нафта, гіпс, природний газ), чорна й кольорова металургія, нафтопереробка, нафтохімія, лісозаготівля, деревообробна і целюлозно-паперова промисловість, харчова, текстильна та швейна галузі, багатогалузеве машинобудування
	сфера послуг (69,7% ВВП)	торгівля, міжнародний туризм, інжиніринг, консалтинг, лізинг, банківські, фінансові, юридично-правові, медичні, освітні, інформаційні, страхові, телекомунікаційні, транспортні послуги
Транспорт	довжина залізниць, км	46688
	щільність залізниць, км/тис.км ²	4,7
	довжина автошляхів, км	1042300
	щільність автошляхів, км/тис. км ²	104,5
	аеропорти	1369. Міжнародні: Монреаль, Торонто, Вінніпег, Ванкувер, Оттава
	довжина водних шляхів, км	636
	морські порти	Галіфакс, Ванкувер
		463,1 млрд дол.США. Товари: автомобілі,

Експорт	папір і целюлоза, нафтопродукти, нафта і природний газ, нікель, алюміній, мідь, деревина, риба, зерно, вугілля
Імпорт	460,7 млрд дол.США. Товари: електроніка, хімікати, фрукти й овочі, машини
Головні торгівельні партнери	США, Велика Британія, Японія, Нідерланди, Франція, Німеччина, Італія, Китай

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління:	Формально – конституційна монархія, фактично – федеративна республіка
Глава держави:	Формально - королева Великобританії, представлена генерал-губернатором, фактично – прем'єр-міністр
Вищий законодавчий орган:	2-палатний парламент: Сенат та Палата Громад
Вищий виконавчий орган	Уряд
Адміністративний поділ	10 провінцій та 3 території
Внутрішньополітична ситуація	Досить стабільна, але існують сепаратистські настрої у франкомовному Квебеку.
Членство в міжнародних організаціях	ООН, ЮНЕСКО, Співдружність націй, НАТО, НАФТА, ОАД, ОЕСР, ОБСЄ, АЕС, "Велика вісімка", СОТ, МБРР, МВФ
Участь у міжнародних конфліктах	-

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

<p>Випадання кислотних дощів на сході країни, забруднені узбережжя Атлантичного і Тихого океанів та Великих Американських озер, зменшення площі лісів, деградація земель у районах видобутку корисних копалин, особливо калійної солі і бітумінозних сланців, забруднення ґрунтів у межах головних сільськогосподарських зон</p>
--

§ 4.3. МЕКСИКА

Назва походить від імені верховного бога ацтеків – Мекситлі

Офіційна назва: Мексиканські Сполучені Штати

Столиця: Мехіко
Площа: 1964,4 тис.км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Склад території	Материкова частина, частина п-ва Каліфорнія, прибережні острови в Тихому океані
Розташування	Північна Америка
Межування з країнами	На півночі та сході – з США, на півдні – з Гватемалою та Белізом
Омивається морями	На заході – Тихим океаном, на сході – Мексиканською затокою та Карибським морем
Особливості ГП	Країна Латинської Америки, північноамериканська, карибська країна. Перетинається Північним тропіком. Берегова лінія – 10170 км
Особливості ГПП	Складова частина північноамериканського туристичного ринку. Потужна культурна спадщина, ландшафтне різноманіття, теплий клімат, велика кількість природних пляжів, низькі, подекуди лагунного типу береги південної частини материка, лісові і гірські масиви обумовлюють значний розвиток туризму. Межування зі США, населення яких є головним споживачем мексиканського туристичного продукту – головна особливість геотуристичного положення і чинник розвитку туристичної індустрії країни. До негативних рис положення слід віднести розташування країни у зоні дії тропічних ураганів та сейсмічних районах

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

		Назва	Розташування	Характеристика
Рельєф	Елементи рельєфу	Мексиканське нагір'я	основна територія країни	Переважаючі висоти 1000-2000 м., складається з плоских котловин та коротких хребтів. Край нагір'я припідняті та утворюють хребти з крутими зовнішніми схилами: Західна Сьєрра-Мадре, Східна Сьєрра-Мадре та Поперечна Вулканічна Сьєрра
		Гори Ка-	п-в	Гірські масиви висотою 800-

	ліфорнії	Каліфорнія	1000 м.
	Низовини Юкатану	п-в Юкатан	Плоска рівнина, подекуди заболочена
	Південна гірська область	південь країни	До складу входять гірська область Ч'япас та Південна Сьєрра-Мадре. Висоти до 3000 м
	Найвища точка	влк. Орисаба (Поперечна Вулканічна Сьєрра) – 5700 м	
Характерні особливості	Зона вулканізму і сейсмічності. Діючі вулкани: Орисаба, Попокатепетль, Коліма та ін.		
Цікаві об'єкти	Підводні печери о.Мар'єтас, вулкани Орисаба, Попокатепетль, Коліма, о. Рокет, скельні узбережжя Сьєрра-де-Сан-Франциско, Сьєрра-де-ла-Лагуна, коралові рифи Алакранес, Чинчорро, Паланкар та ін., найдовша підводна печера Нохоч-Начич		
Клімат	Тип клімату	Тропічний сухий на півночі, тропічний вологий – на півдні. На висоті 900-1800 м – помірний.	
	Середні температури	Січня: +10°C, +25°C; Липня: +15°C, +30°C.	
	Кількість опадів	100-3000 мм	
	Характерні особливості	Рік не ділиться на холодний та теплий періоди. Розрізняють лише вологий та сухий сезони. Найбільш спекотні та дощові місяці – з травня до жовтня. У серпні-жовтні трапляються тропічні урагани	
Гідромережа	Основні річки	Ріо-Гранде, Бальсас-Пануко, Грихалва, Усумасинта, Кончос.	
	Озера	Кілька великих озер. На півночі – солоні, на півдні – прісні. Найбільше - Чапала	
	Бальнеологічні ресурси	Значна кількість термальних і мінеральних джерел, родовищ лікувальних грязей.	
	Цікаві гідрологічні об'єкти	Каскад водоспадів Басасічі, підземні річки Юкатану, з яких найдовша в світі – Сак-Актун (155 км)	
Природні зони	Пустель і напівпустель, саван та рідколісся, перемінно-вологих лісів, області висотної поясності		

Флора	Лісовкрита територія – 25%. У посушливих районах – пустельна й напівпустельна рослинність (кактуси, юка, агава, мескіте), у вологих – тропічні ліси (пальми, каучуконоси), у горах на півночі – хвойні (сосна, ялина)
Фауна	На півночі – вовки, койоти, в гірських лісах – чорні ведмеді, єноти, червоні рисі, пуми, в саванах - оцелоти, мураходи, дикобраз, в тропічних лісах – тапіри, ягуари, мавпи. Розповсюджені рептилії
Природоохоронні території	5%
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	НП Каньйон-дель-Ріо-Бланко, Невадо-де-Толука, Босенчев, Кумбрес-де-Монтеррей, Ла-Молінче, Піко-де-Орісаба, Селестум.
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	Біосферний резерват Сіан-Каан, резерват китів Ель-Віскаїно, острови та охоронні природні території в районі Каліфорнійської затоки, ландшафт плантацій агави

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	114,9 (11 місце)
Народжуваність, ‰	18,87
Смертність, ‰	4,9
Природний приріст, ‰	13,97
Сальдо міграції, ‰	-3,11
Пересічна щільність, осіб/км ²	58,5
Коефіцієнт урбанізації, %	78
Найбільші міста	Мехіко (найбільше місто на Землі), Гвадалахара, Монтеррей, Пуебла, Сьюдад-Хуарес, Тіхуана, Леон, Сан-Луїс-Потосі
Етнічний склад	Метиси – 60 %, індіанці – 30 %, європеїди – 9 %
Офіційна мова	Іспанська
Релігія	Католики – 76,5%, протестанти – 6,3%
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	51,3

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто, місцевість	Об'єкти
Мехіко	Історичний центр, будинок та студія Луїса Баррагана , піраміда ацтеків, замок Чапультепек, Національний кафедральний собор, палац Кортеса, площа Трьох Культур, Національний музей антропології, площа Конституції, Національний палац, парк Аламеда, Палац витончених мистецтв, арена "Чотири дороги", площа Гарібальді, парк Чапультепек, Пасео де ла Реформа (аналог Єлисейських полів), піраміди Теотіуакана, алея мертвих, цитадель, палац ягуарів, палац Кетцаль-Папалотля та ще більше 1400 пам'яток та монументів
Тула	Піраміда з кам'яними фігурами, храм Кецалькоатля, 40-метрова стіна, давні майданчики для гри в м'яч
Сочимілько	Історичний центр
Чолула	Руїни піраміди та церква на ній
Оахака	Історичний центр , церкви у стилі бароко
Монте Альбан	Велика площа, храми і палаци
Пуебла	Історичний центр
Паленке	Доіспанське місто (піраміди, лазні, башта з обсерваторією)
Теотіуакан	Доіспанське місто
Гуанахуато	Історичний центр та рудники
Чичен-Іца	Доіспанське місто , піраміда Кукулькан, Палац Черниць, храм Орлів та Тигрів, піраміда Осаріо, Храм воїнів, Храм ягуара
Морелія	Історичний центр
Ель-Тахім	Доіспанське місто
Сакатекас	Історичний центр
Схили Попокатепетль	Монастирі початку 16 ст.
Керетаро	Історичний центр
Гвадалахара	Госпіталь Кабанья , площа Тапатіо, старовинні будівлі, музеї
Тлакотальпан	Зона історичних пам'яток
Сьєрра-Горде	Францисканські місії

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

Акапулько	Фортеця Сан-Дієго, звіринець, площа Сокало, собор Де ла Соледад,
Таско	Старовинний центр, будинки, церкви колоніального періоду, срібні рудники, будинок Каса Борда, музей “Дон Гілермо”
Мерида	Руїни давнього міста майя, археологічний музей
Монтеррей	Площа Плаза Сарагоса, єпископський палац
Тулум	Храм фресок, Храм моря, Храм бога вітру, укріплене місто, церемоніальний центр
Ушмаль	Велика піраміда, піраміда Чарівника, Дім черепак, піраміда Старої чаклунки, палац правителя
Куернавака	Палац Кортеса
Аламо	Старе місто

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	23,4
Прибутки від туризму, млрд дол. США	11,9
Основні види туризму	Пляжний відпочинок, пізнавальний, етнографічний, екологічний, азартний туризм
Туроутворюючі країни	США, Канада, Німеччина, Іспанія, Великобританія, Франція, Італія
Найбільші туристичні центри	о. Канкун, Акапулько, Мехіко
Найвідоміші курорти	о. Канкун, Акапулько, Мансанільо, Плайя-де-Кармен, Пуерто-Вальярта, Косумель, Масатлан, Уатуйко, о. Косумель, острів Жінок, Тіхуана, Сан-Ігнасіо, Пуерто-Кортес, Ла-Пас – морські; Агуаскальєнтес, Іштапан-де-ла-Саль, Куаутла, Табоада, Текіскіапан – бальнеологічні; Монтерреаль – гірськолижний; Вальє-де-Браво, Куернавака, Мінераль-дель-Монте, Халапа – гірсьокліматичні.
Популярні екскурсії та тури	Прогулянки на яхтах, екскурсії по Мехіко та Теотіуакану, Вальядоліду, Куернаваку та Таско, поїздки до Паленке, Чичен-Іци, екскурсії на Ріо-Лагратос – Крокодилову річку, відвідини екологічних парків Шкарет, Шель-Ха, дайвінг, кейв-дайвінг, серфінг, корида, мексиканська фієста, морські прогулянки до островів, повітряна

	екскурсія на Сан-Себастьян
Події, видовища	<p>Лютий – карнавал (повсюдно)</p> <p>Березень – Свято весни в Теотіуакані, Свято Кецалькоатля в Чичен-Іці, конгрес відьом в Катемако</p> <p>Травень – День моря на Канкуні</p> <p>Липень – фестиваль плодючості (Оахака)</p> <p>Вересень – День незалежності, Свято Кецалькоатля в Чичен-Іці, фестиваль народної музики у Гвадалахарі, свято "Кінець літа"</p> <p>Листопад – День усіх святих, День пам'яті померлих ("Діа-де-лос-Муертос", по всій країні), річниця революції</p> <p>Грудень – фестиваль "Сеньйора де Гуадалупе" в Мехіко, Різдво</p>
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Вироби зі срібла, обсидіану та оніксу, килими та тканина ручної роботи, пончо та сомбреро, маски та фігури з дерева, вироби зі шкіри, текіла
Національна кухня	<p>Відрізняється пікантністю. Широко використовується червоний гострий перець</p> <p>Традиційні страви:</p> <p>Тортильяс – коржики з кукурудзяного борошна, які вживаються замість хліба;</p> <p>Енчиладас – тортільяс з начинкою з м'яса, овочів, сиру та цибулі;</p> <p>Тачос – тортільяс з начинкою з квасолі;</p> <p>Квесадильяс – тортільяс з начинкою з м'яса, ковбаси та сиру, запечена в жирі;</p> <p>Томалес – кукурудзяне тісто, загорнуте в листок кукурудзи та зварене на пару;</p> <p>Енчилада – тортільяс під соусом;</p> <p>Засолі – кукурудзяний суп з червоним перцем;</p> <p>Сопа де агуакете – суп з авокадо;</p> <p>Гуакамолє – закуска з авокадо;</p> <p>Манчамантелес де сердо – страва зі свинини, гороху, цукіні, яблук, груш, бананів та ананасу;</p> <p>Калабаса – десерт з гарбуза та імбиру;</p> <p>шоколад (батьківщина - Мексика);</p> <p>Те де опсас – заварка листового чаю; чай з листя апельсина, кориці й вертена.</p> <p>Сухі супи, соуси сальса та моле.</p> <p>Національний міцний напій – текіла</p>
Національні свята	1 січня - Новий рік

	<p>Великдень 16 вересня - День незалежності, 1 листопада - День усіх святих 2 листопада - День пам'яті померлих 20 листопада - Річниця революції 12 грудня - День Богоматері Гвадалупе 25 грудня - Різдво</p>
Візовий режим та документи, необхідні для оформлення візи	<p>Потрібна віза. Необхідно пред'явити: закордонний паспорт, анкету, 3 фотографії, довідку про заробітну плату або міжнародну кредитну картку чи довідку про рахунок у банку, авіаквитки. При виїзді стягується аеропортовий збір</p>
Адреса посольства в Україні	<p>Київ, вул. Володимирська, 48</p>
Адреса українського посольства	<p>Sierra Parasaima 396, Colonia Lomas de Chapultepes, Delegacion Miguel Hidalgo, C.P. 11000, Mexico, D.F.</p>
Митні правила	<p>Ввезення і вивезення іноземної валюти не обмежується (декларація обов'язкова). Заборонено увозити психотропні речовини, медикаменти, якими не користується турист, порнографічні видання, рослини, черешки і насіння рослин, квіти, м'ясо- і овочепродукти, фрукти.</p>
Туристу на замітку	<p>Чайові становлять 10 % вартості рахунку. Чайові дають в ресторані, носильнику, водію та гідю за проведену екскурсію. У Мексиці прохолодні вечори, тому варто захопити легкий джемпер. Варто зробити щеплення проти гепатиту А та В.</p>
Національні символи і знакові постаті	<p>Золотий орел, Чічен-Іца, Паленке, Канкун, Акапулько, культура і піраміди ацтеків, культура майя, Камінь Сонця, текіла, сомбреро, пончо, конкіста, шоколад, фахітос, бурріто, чілі кон карне, кукурудза, гострий перець, кактус, агава, корида, муралізм, "революція кактусів", Монтесума, Ернан Кортес, Мігель Ідальго, Уго Санчес, Карлос Сантана, Вероніка Кастро, Вікторія Руффо, Сельма Хайек, Луїс Гуевас</p>

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		1667 (12 місце)
ВВП на душу населення, дол. США		14700 (86 місце)
Економічний статус держави		Країна середнього рівня економічного розвитку
Рівень безробіття		5,4%
Грошова одиниця		Песо = 100 сентаво
Галузі спеціалізації	сільське і лісове господарство (3,8% ВВП)	виращування бавовнику, кави, цукрової тростини, агави, кукурудзи, пшениці, бобових, цитрусових, бананів, манго, сизалю та кунжуту; м'ясне скотарство, свинарство, вівчарство, козівництво, птахівництво; розвинуте рибальство і лісове господарство
	промисловість (34,5% ВВП)	видобувна (нафта, графіт, ртуть, срібло, руди кольорових металів, сірка), чорна й кольорова металургія, нафтопереробна, хімічна, нафтохімічна, текстильна, шкіряно-взуттєва, харчова промисловість, машинобудування, судноремонт
	сфера послуг (61,7)	торгівля, міжнародний туризм, транспортні, освітні, банківські, страхові послуги
Транспорт	довжина залізниць, км	17516
	щільність залізниць, км/тис.км ²	8,9
	довжина автошляхів, км	356945
	щільність автошляхів, км/тис.км ²	181,7
	аеропорти	1848. Міжнародні: Мехіко, Монтеррей, Гвадалахара, Сьюдад-Хуарес
	довжина водних шляхів, км	2900
	морські порти	Веракрус, Тампіко, Коацакоалькос
Експорт	349,4 млрд дол. США. Товари: прокат кольорових металів та їх руди, нафта та нафтопродукти, кава, бавовна, автомобілі, фрукти, овочі, тека	
Імпорт	350,8 млрд дол. США. Товари: транспортні засоби, різноманітна продукція машинобудування, хімікати, сталь, гума, вовна, сухе молоко	

Головні торгівельні партнери	США, Канада, Бразилія, Аргентина, Японія, Німеччина, Іспанія, Китай, Південна Корея, Австралія
------------------------------	--

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Федеративна республіка
Глава держави	Президент
Вищий законодавчий орган	Національний Конгрес (Сенат та Палата депутатів)
Вищий виконавчий орган	Уряд
Адміністративний поділ	31 штат та 1 федеральний округ
Внутрішньополітична ситуація	Стабільна
Членство в міжнародних організаціях	ООН, НАФТА, АТЕС, ЛААІ, ОАД, ОЕСР, МВФ, СОТ, МБРР, РЄ, ЕКОСОП, МФЧХ
Участь у міжнародних конфліктах	-

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Опустелювання, зменшення площі лісів внаслідок вирубки, деградація ґрунтів, забруднення водного середовища в прибережних акваторіях, забруднення повітря у промислових районах і мегалополісах.
---

§ 7.1. США

Назва походить від назви материка
Офіційна назва: Сполучені Штати Америки
Столиця: Вашингтон
Площа: 9629,0 тис.км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Склад території	50 штатів: 48 суміжних, Аляска та Гавайські острови, а також території Пуерто-Рико, Американське Самоа, Гуам та Віргінські острови
Розташування	Північна Америка (48 суміжних штатів, Аляска), Карибський басейн
Межування з	на півночі – з Канадою; на півдні – з Мексикою;

країнами	морський кордон з Росією, Кубою
Омивається морями	Суміжні штати: на сході – Атлантичний океан, на півдні – Мексиканська затока Атлантичного океану, на заході – Тихий океан. Аляска – на півночі – Північний Льодовитий океан, на північному заході – Берингова протока, на заході – Берингове море, на півдні – Тихий океан і його затока Аляска.
Особливості ГП	Займає 39 % материка Північна Америка, омивається трьома океанами. Протяжність берегової лінії основної частини країни – 22,8 тис. км. На суходолі межує з високорозвинутою Канадою та середньорозвинутою Мексикою.
Особливості ГПП	Особливості просторового розташування забезпечують різноманітність рекреаційних умов та ресурсів і сприяють розвитку практично всіх видів туризму, що задовольняють більшість потреб пересічного споживача туристичних послуг. США є основою ємного північноамериканського споживчого туристичного ринку

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Рельєф	Елементи рельєфу	Назва	Розташування	Характеристика
		Кордильєри	захід суміжних штатів, Аляска	Одна з найбільших гірських систем світу. До складу Кордильєр (у межах США) входять хребти: Аляскинський, Берегові, Сьєрра-Невада, Каскадні гори, хр. Біттерут, Склеясті гори; плоскоріч'я Великого Басейну, Юкон (Аляска), плато Колорадо;
		Лаврентійська височина	на захід від Верхнього озера	Рівнини з формами рельєфу льодовикового походження (пагорби, нагромадження піску і валунів, вузькі і довгі западини озер)
		Великі рівнини	центральна частина суміжних штатів (підніжжя	Система плато з рівною поверхнею, розділених уступами. На півночі поширені

		Кордильєр)	льодовикові форми рельєфу, на півдні – водно-льодовикові
	Центральні рівнини	між Великими рівнинами та Аппалачами	
	Аппалачі	на сході країни	Невисокі гори з широкими долинами
	Приатлантична низовина	східні та південно-східні штати, п-в Флорида	Плоска рівнина
	Примексиканська низовина	південний схід США	Плоска рівнина, заболочена біля узбережжя
Найвища точка	г. Мак-Кінлі (Аляскінський хр.) – 6194 м.		
Характерні особливості	Більше половини основної материкової частини країни займають хребти, плоскогір'я та плато Кордильєр, хребти мають меридіональне простягання		
Цікаві об'єкти	Великий каньйон Колорадо, долина Монументів, скеля Олд-Мен, гора Вашингтон у Нью-Гемпширі		
Клімат	Тип клімату	помірно-континентальний, різко континентальний у центрі країни та субтропічний (більша частина території країни); субарктичний (Аляска); тропічний (південь Флориди, Гавайї)	
	Середні температури	січня: від -25°C на Алясці до +20°C у Флориді і Гавайських островах; липня: від +5+10°C на Алясці до +30°C на внутрішніх плато Кордильєр	
	Кількість опадів	від 100 мм на внутрішніх плато Кордильєр, до 1000 мм у центральних районах; 2000 мм у прибережних районах; 5000 мм на рік – на Гавайських островах	
	Характерні особливості	На Великих рівнинах влітку бувають пилові бурі і торнадо, взимку – хуртовини; Узбережжя Мексиканської затоки – тропічні урагани	
Гідромережа	Основні річки	Міссісіпі, Міссурі, Св.Лаврентія, Колумбія, Огайо, Колорадо, Бразос, Арканзас, Ред-Рівер, Юкон	
	Озера	Верхнє, Мічиган, Гурон, Ері, Онтаріо, Велике Солоне озеро.	
	Бальнеологічні ресурси	Значна кількість термальних і мінеральних джерел, родовищ лікувальних грязей	
	Цікаві	Каньйон р. Колорадо, Великі Американські озера,	

гідрологічні об'єкти	Ніагарський водоспад, гейзери та водоспади Йеллоустоунського НП, озера Шамплейн, Вінніпесокі, Себейго у Нью-Гемпширі
Природні зони	Аляска – тундра, лісотундра; схід країни – хвойні та мішані ліси; південь – широколистяні і субтропічні ліси; центр – степи (прерії); внутрішні плато Кордильєр – напівпустелі.
Флора	Лісовкрита територія – 30 %. Аляска – мохи, лишайники, на півдні – хвойні та мішані ліси; північ суміжних штатів – ялина, сосна, кедр, модрина, дуб, ясень, береза, сикомора; узбережжя Мексиканської затоки – мангрові ліси; пустеля Мохаве – кактусові ліси; Каліфорнія – чапарель та цитрусові; Сьєрра-Невада – секвоя
Фауна	Аляска – земляна білка, ведмідь, олень, лось, моржі, тюлені. Ліси сходу – ведмідь-гризлі, олень, лисиця, вовк, скунс, борсук, білка; Узбережжя Мексиканської затоки – пелікан, фламінго, алігатори, змії; На Великих рівнинах раніше було безліч бізонів, поголів'я яких поступово відновлюється; Гірські райони заходу – лось, олень, вилоріг, гірський козел, бурий ведмідь, вовк. У пустельний районах – рептилії та дрібні ссавці
Природоохоронні території	14 %
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	НП Йосемітський, Секвоя, Гранд-Каньйон, Арки, Еверглейдс та ін.
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	НП Карлсбадські печери, Редвуд, Мамонтова печера, Олімпік, Грейт-Смокі-Маунтінс, Йосемітський, Гавайські вулкани, Йеллоустоунський, Еверглейдс, Гранд-Каньйон, Міжнародний Парк Миру Уотертон-Лейкс-Глейшер, парки та резервати Клуейн, Врангеля-св.Іллі, Глейшер-Бей, Татшеншині-Алсек

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	313,8 (3 місце)
Народжуваність, ‰	13,7
Смертність, ‰	8,4
Природний приріст, ‰	5,3
Сальдо міграції, ‰	3,62
Пересічна щільність, осіб/км ²	32,6
Коефіцієнт урбанізації, %	82

Найбільші міста	Нью-Йорк, Чикаго, Атланта, Лос-Анджелес, Сан-Франциско, Філадельфія, Детройт, Даллас, Бостон, Хьюстон, Буффало, Вашингтон, Сіетл, Фенікс, Сан-Дієго, Новий Орлеан, Тампа, Лас-Вегас, Пітсбург, Портленд, Денвер, Цинциннаті та ін.
Етнічний склад	європеоїди – 79,9 %, негроїди – 12,8 %, вихідці з Азії – 4,4 %, корінне індіанське населення – 0,97 %
Офіційна мова	англійська
Релігія	протестанти – 51,3 %, католики – 23,9 %, мормони – 1,7 %, інші християни – 1,6 %, євреї – 1,7 %, буддисти – 0,7 %, мусульмани – 0,6 %
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	15,1

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто, місцевість	Об'єкти
Вашингтон	Будинок конгресу – Капітолій, Білий дім, будівля ФБР та Пентагону, бібліотека конгресу, меморіали Вашингтона, Лінкольна, Джеферсона, Рузвельта, Смітсонівський інститут, Арлінгтонський цвинтар, Національний музей авіації та космонавтики, Національна галерея мистецтв, Національний історичний музей
Нью-Йорк	Статуя Свободи , Хмарочоси Манхеттена, у т.ч. 500-метровий Емпайр-Стейт-Білдінг, будинок ООН, Рокфелерівський центр, Бруклінський міст, Бродвей, Уолл-Стріт, Грінвіч Вілідж, Китайський квартал, Музей сучасного мистецтва, Музей Фрика, Музей Соломона Гуггенгейма, Музей Метрополітен
Бостон	Гарвардський університет, консерваторія, “Стежка Свободи”, Природничий музей, Сейлем-Стріт, музей Відьом, Чарлстон - музей кораблебудування, Державна резиденція штату Массачусетс, Олд-Саут-Мітінг-Хаус, старе місто, меморіальний цвинтар

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

Огаста	Капітолій, музей штату Мен, Олд-Вест-Форт
Портленд	Старий Порт, Музей мистецтв
Філадельфія	Пенсільванський музей, Пенсільванська галерея витончених мистецтв, Індепенденс-холл
Майамі	Вілла “Віскайя”, океанаріум, район Арт-Деко
Орlando	26 тематичних парків та 19 парків водних атракціонів, крокодилова ферма
Чикаго	Чиказький університет, музеї, акваріум, Сірс-Тауер та інші хмарочоси
Новий Орлеан	Французький квартал
Сан-Франциско	мости Бей-Брідж та Золоті Ворота, Каліфорнійський та Стенфордський університети, площа Юніор, вулиці Маркет Стріт та Монтгомері, парк “Золоті Ворота”
Лас-Вегас	Ігорні заклади
Сан-Дієго	Зоопарк
Лос-Анджелес	Вулиця Олвера, Чайнатаун, тематичні парки
Голівуд	Музеї кіностудій
Плато Меса-Верде	Давні індіанські поселення
Сан-Хуан (Пуерто-Ріко)	Фортеця та історичний центр
Шарлоттсвілл	Садиба Монтічелло та університет шт. Вірджинія

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	62,3
Прибутки від туризму, млрд дол. США	116,3
Основні види туризму	пізнавальний, екологічний, пляжний, спортивний, діловий, гірськолижний, лікувально-оздоровчий, екстремальний освітній
Туроутворюючі країни	Канада, Мексика, Велика Британія, Японія, Росія, Німеччина
Найбільші туристичні центри	Нью-Йорк, Сан-Дієго, Вашингтон, Атлантик-Сіті, Чикаго, Сан-Франциско, Майамі, Лос-Анджелес
Найвідоміші курорти	Вінтер-Парк, Парк-Сіті, Лейк-Плесід, Аспен, Кілінгтон, Маунтін – гірськолижні; Майамі-Біч, Гонолулу – морські
Популярні	Експерсії по містам США (Нью-Йорк, Чикаго, Атланта,

екскурсії та тури	Лос-Анджелес, Вашингтон, Сан-Франциско, Лас-Вегас та ін.), відпочинок у кемпінгах, відвідування національних парків, пляжний відпочинок у Каліфорнії, Флориді та Гавайських островах, екскурсії на Ніагарський водоспад, круїзи по Мексиканській затоці, відвідування Діснейлендів та інших тематичних парків, бізнес-тури
Події, видовища	Січень – фінальні змагання з американського футболу, фестиваль ковбойської поезії в Елко (Невада), зимовий карнавал Сент-Пола (Міннесота) Лютий – фестиваль Марді-Грас в Новому Орлеані, льодовий фестиваль у Фербенксі (Аляска), джаз-фестиваль у Вашингтоні Березень – паради та етнічні церемонії в Нью-Йорку та Чикаго в День св. Патрика, гонка на собачих упряжках на Аласці Квітень – фінал кубка Стенлі з хокею, фестиваль Луїзіани в Лафайєті, джаз-фестиваль у Новому Орлеані Травень – кентуккійське дербі в Луїсвіллі, фольклорний фестиваль в Блек-Маунтінс (Пн.Кароліна), фестиваль аппалацької культури в Чарлстоні та Елкінсі Червень – фестиваль блюзу в Чикаго Липень – святкування в честь Дня незалежності, цирковий парад в Мілуокі (Вісконсін) Жовтень – маскарад на честь Хелоуїну в Нью-Йорку та Сан-Франциско
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Маленькі копії статуї Свободи, чоловічі сорочки у велику клітинку, футболки з символікою США, ковбойські чоботи та капелюхи, сувенірні свічки, музичні етнічні інструменти, арахісова олія.
Національна кухня	Національна американська кухня фактично відсутня. Гастрономія базується на традиціях англійської, іспанської, французької, слов'янської, німецької, італійської, індійської, китайської, африканської та традиційної індіанської кухонь. Концепція власне американської кухні базується на раціоналістичних підходах, що забезпечують можливості швидкого приготування поживних страв масового попиту. Популярні страви: Гамбургери, хот-доги, пластівці-мюслі, смажені сосиски, супи з молюсків, томатні та грибні супи,

	смажена курка, баранячі котлети, індичка, печеня з яловичини, страви з кукурудзи, квасолі, картоплі, цибулі, селери, брокколі, спаржі, стручкових бобів, овочеві салати, яблучний пиріг, фруктове морозиво, крекери, пудинги; напої: кока-кола, пепсі-кола, імбирне пиво, кава, чай з лимоном та льодом, коктейлі, віскі “Бурбон” та “Тенесі”
Національні свята	1 січня – Новий рік третій понеділок січня – День Мартіна Лютера Кінга третій понеділок лютого – День президентів четвертий понеділок травня – День пам’яті 4 липня – День незалежності перший понеділок вересня – День праці другий понеділок жовтня – День Колумба 11 листопада – День ветеранів четвертий четвер листопада – День подяки 25 грудні - Різдво
Візовий режим та документи, необхідні для оформлення візи	Потрібна віза. Необхідно пред’явити: закордонний паспорт; старий закордонний паспорт, якщо в ньому були візи до США, 2 фото, заповнену анкету (для чоловіків 16-45 років – додаткова анкета), запрошення приймаючої сторони, довідку з роботи із зазначенням посади, окладу, стажу роботи, докази фінансової спроможності (виписки з банківських рахунків), документи, що підтверджують соціальні, економічні та сімейні зв’язки з Україною
Адреса посольства в Україні	Київ, вул. Ю. Коцюбинського, 10
Адреса українського посольства	3350 M Street, NW., Washington, D.C. 20007
Митні правила	До країни можна ввозити необмежену суму грошей. Суму більшу 10 тисяч дол. необхідно задекларувати. Всі предмети особистого користування можуть бути ввезені в країну без сплати мита. Дорослим дозволяється ввозити без сплати мита 1,1 л алкогольних напоїв для особистого вживання. Подарунки на суму понад 400 дол. обкладаються митом за встановленим порядком. Для ввезення заборонені продукти харчування, наркотики, насіння рослин, зброя
Туристу на замітку	Американці – прихильники здорового способу життя, тому в ресторанах та барах для куріння відведені

	<p>спеціальні місця. Не прийнято курити в таксі, в аеропортах та на вокзалах, на вулицях. Забороняється вживати спиртні напої на вулицях, у парках і скверах.</p> <p>В одязі американці віддають перевагу демократичному, спортивному стилю. У деяких штатах для жінок узаконений "топлес".</p> <p>Чайові – традиційна форма додаткової оплати праці в сфері послуг. Чайові прийнято давати носію, коридорному, покоївці, портьє, метрдотелю. Чайові офіціанта та таксиста становлять 10-15 % від суми рахунку</p>
<p>Національні символи та знакові постаті</p>	<p>Янкі, батьки-засновники, каньйон р. Колорадо, Міссісіпі, бізон, печера Флінт-Мамонтова, секвоя, білоголовий орлан, кондор, індіанці, американський долар, Дикий Захід, ковбої, гангстери, золота лихоманка, Велика депресія, комікси, американський футбол, бейсбол, баскетбол, "зірки і смуги" (прапор), Дядько Сем, Капітолій, Індепенденс-Холл, Білий дім, Арлінгтон, гора Рашмор, статуя Свободи, Дзвін свободи, Уотергейт, М16, кольт, вежі-близнюки, хмарочоси, мотель, національний парк, гамбургер, кока-кола, пепсі-кола, джинси, айпод, вестерн, реп, блюз, "Боїнг", "Майкрософт", "Інтел", "МакДональдз", "Уол-Март", "Кей-Март", "Ейпл", "Леві Страусс", шатл, Волл-стріт, Бродвей, Голлівуд, "Оскар", Лас-Вегас, Джордж Вашингтон, Бенджамін Франклін, Франклін Рузвельт, Томас Джефферсон, Роберт Фултон, Семюель Морзе, Джеймс Фенімор Купер, Курт Воннегут, Майн Рід, Марк Твен, Гаррієт Бічер-Стоу, Джек Лондон, Рей Бредбері, Ернест Хемінгвей, Чарльз Буковскі, Елвіс Преслі, Ніл Армстронг, Мартін Лютер Кінг, Волт Дісней, Генрі Форд, брати Райт, Джон Кеннеді, Рональд Рейган, Луї Армстронг, Майкл Джексон, "Металіка", "Іглз", Джон Вейн, Клінт Іствуд, Джордж Лукас, Стівен Спілберг, Мартін Скорсезе, Квентін Тарантіно, Мерилін Монро, Одрі Гепберн, Роберт Де Ніро, Вів'єн Лі, Том Круз, Арнольд Шварценеггер, Брюс Вілліс, Гаррісон Форд, Сільвестр Сталлоне, Аль Пачіно, Шерон Стоун, Джулія Робертс, Том Генкс, Джордж Клуні, Бред Пітт, Метт Деймон, Уолтер Айзард, Майкл Портер, Пол Кругман, Білл Гейц, Марк Цукерберг, Роберт Фішер, Майкл Джордан, Шакіл О'Ніл</p>

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		15080 (2 місце)
ВВП на душу населення, дол. США		48300 (11 місце)
Економічний статус держави		Провідна світова держава, високорозвинена індустріальна країна на шляху постіндустріального розвитку
Рівень безробіття, %		9
Грошова одиниця		американський долар=100 центам
Галузі спеціалізації	сільське і лісове господарство (1,2% ВВП)	високоєфективне інтенсивне сільське господарство фермерського типу: багатогалузеве скотарство, свинарство, птахівництво, вівчарство, зернове господарство (кукурудза, пшениця, соя), овочівництво, плодівництво, виноградарство, вирощування бавовнику, картоплі, тютюну, цитрусових; рибальство; лісовідтворення
	промисловість (19,2% ВВП)	диверсифікована промисловість, яка включає практично всі існуючі на сьогодні галузі: багатогалузеве машинобудування, хімічна, біохімічна, фармацевтична, нафтопереробна, харчова, легка, видобувна (вугілля, нафта, природний газ, руди чорних і кольорових металів, хімічна сировина) промисловість, металургія, електроенергетика
	сфера послуг (79,6% ВВП)	торгівля, міжнародний туризм, інжиніринг, консалтинг, лізінг, банківські, фінансові, юридично-правові, медичні, освітні, інформаційні, страхові, телекомунікаційні, транспортні послуги
Транспорт	довжина залізниць, км	226427 (1-е місце у світі)
	щільність залізниць, км/тис.км ²	23,5
	довжина автошляхів, км	6465799 (1-е місце у світі)
	щільність автошляхів, км/тис.км ²	671,5
		14951. Міжнародні: Атланта (найбільший у світі)

	аеропорти	за обсягами пасажироперевезень), Чикаго (2-ий у світі за обсягами пасажироперевезень), Нью-Йорк, Лос-Анджелес, Сан-Франциско, Майамі, Вашингтон, Мемфіс (найбільший у світі за обсягами вантажоперевезень)
	довжина водних шляхів, км	41009
	морські порти	Бостон, Нью-Йорк, Філадельфія, Новий Орлеан, Лос-Анджелес, Сан-Франциско, Портленд, Тампа
Експорт		1496 млрд дол. США. Товари: промислове устаткування, автомобілі, літаки, електроніка, комп'ютерне програмне забезпечення, засоби зв'язку, телекомунікаційне обладнання, хімікати, кукурудза, соя, зброя; послуги: технології, капітал
Імпорт		2236 млрд дол. США. Товари: продукція машинобудування, нафта, хімікати, продукти харчування, автомобілі, взуття, одяг, текстиль
Головні торговельні партнери		Канада, Японія, Мексика, Німеччина, Велика Британія, Китай, Південна Корея, Франція, Італія, Іспанія, Гондурас, Бразилія, Венесуела, Росія, Австралія, Аргентина, Ізраїль

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Федеративна республіка
Глава держави	Президент
Вищий законодавчий орган	Конгрес, що складається з Сенату та Палати представників
Вищий виконавчий орган	Кабінет Міністрів
Адміністративний поділ	50 штатів та федеративний округ Колумбія
Внутрішньополітична ситуація	стабільна
Членство в міжнародних організаціях	ООН (штаб-квартира знаходиться у Нью-Йорку), ЮНЕСКО, НАТО, ГАТТ, ФАО, ВООЗ, МВФ, Організація американських держав, Організація міжнародного співробітництва і розвитку
Участь у міжнародних конфліктах	Найбільш впливова держава світу, активно розв'язує та втручається в конфлікти на чужих територіях (Корея, В'єтнам, Куба,

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

У великих містах забруднення атмосферного повітря, забруднення узбережжя Мексиканської затоки нафтою, кислотні дощі на сході країни, випробовування ядерної зброї в шт.Невада, поховання радіаційних відходів поблизу атлантичного та тихоокеанського узбережжя, забруднення ґрунтів хімікатами, що використовуються в сільському господарстві

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Які передумови розвитку туризму склалися в Бразилії?
2. Дайте характеристику основних туристичних центрів і зон Бразилії: Ріо-де-Жанейро та його околиць, Бразилії, Ору-Прето, Салватора, Белу-Орізонті, Сан-Паулу, Ресифі, Олінди, Наталу, Манауса.
3. Які курорти Бразилії вам відомі?
4. Охарактеризуйте рекреаційні ресурси Амазонії.
5. Дайте характеристику рекреаційних ресурсів Канади.
6. Які гірськолижні, бальнеологічні курорти та заповідники Канади ви знаєте?
7. Які особливості географічного положення, природи та населення Мексики ви знаєте?
8. Якими рекреаційними ресурсами відомі Мехіко, Теотіуакан, Чичен-Іца, Тулум, Ушмаль, Паленке, Таско, Акапулько, Канкун, Гвадалахара?
9. Охарактеризуйте географічне положення, природу та населення США.
10. Назвіть основні туристичні зони та центри США. На розвитку яких видів туризму вони спеціалізуються?

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Скласти кросворд на тему “Туристичні ресурси країн Америки”
2. Порівняти кількість туристичних прибуттів та надходжень від туризму у вищеперерахованих країнах Америки та країнах Західної Європи.

3. Обрахувати середні витрати одного туриста в США, Канаді, Мексиці та Бразилії, порівняти їх з витратами туристів у Франції, Іспанії, Великобританії, Чехії, Польщі, Туреччині, Таїланді, Індії.
4. Згідно даних ЮНВТО у 2011 році Американський континент відвідало 156,6 млн туристів, а надходження від туризму становили 199,1 млрд доларів США. Визначити частку вищеперерахованих країн у даних показниках, результати відобразити у відповідних діаграмах.
5. На контурній карті позначити туристичні райони Бразилії, позначивши їх спеціалізацію (таблиця 7. 1):

Таблиця 7.1

Туристичні райони Бразилії

Назва району	Склад	Види туризму
Північний	штати Амазонас, Рорайма, Пара, Рондонія, Мату-Гросу, Мараньян, Піауї	Екотуризм, екстремальний туризм
Північно-східний	Сеара, Паранга, Пермамбуку, Алагоас, Ріу-Гранді-ду-Норті, Сержилі, Баїа	Пляжний
Південно-східний	Мін-ас-Жейрас, Еспіріту-Санту, Сан-Паулу	Пляжний, розважальний, культурно-пізнавальний, діловий.
Південний	Парана, Санта-Катаріна, Ріу-Гранді-ду-Сул	Пляжний
Західний	Гояс, Федеральний округ, Мату-Гросу-ду-Сул	Культурно-пізнавальний, діловий

6. На контурну карту нанести національні парки США (Йосемітський, Арки, Канйон Брайс, Долина Монументів, водосховище Пауелл, Великий Канйон, Джошуа-Трі, Рокі Маунтін, Великі Димчасті гори, Еверглейдс), Канади (Нортен Юкон, Наханні, Вуд-Баффало, Принс-Альберт, Глейшер, Фанді), Бразилії (Шингу, Жау, Амазонія, Ріу-Негру, Ігуасу).

ЗНАЙДІТЬ НА КАРТІ ТА ВИВЧІТЬ РОЗТАШУВАННЯ

Природних об'єктів:

Бразилія: Бразильське плоскогір'я, Амазонська низовина, Гвіанське плоскогір'я, Пантанал, Ла-Платська низовина; ріки: Амазонка, Сан-Франциску, Парагвай, Уругвай, Парана.

Канада: Кордильєри, Великі рівнини, Аппалачі, Пригудзонські рівнини; ріки: Юкон, Фрейзер, Колумбія, Святого Лаврентія, Маккензі; озера: Велике Невільниче, Велике Ведмеже,

Вінніпег; Ніагарський водоспад, затока Фанді, півострів Ньюфаундленд.

Мексика: Мексиканське нагір'я, півострів Каліфорнія, півострів Юкатан, острів Канкун.

США: Кордильєри, Лаврентійська височина, Великі рівнини, Центральні рівнини, Аппалачі, Приатлантична низовина, Примексиканська низовина; річки: Міссісіпі, Міссурі, Святого Лаврентія, Колумбія, Колорадо, Юкон; озера: Верхнє, Мічиган, Гурон, Ері, Онтаріо, Велике Солоне озеро.

Штати та населених пунктів:

Бразилія: Бразилія, Ріо-де-Жанейро, Сан-Паулу, Ресифі, Сальвадор, Ору-Прету, Сан-Луїс, Белу-Оризонті, Белен, Манаус.

Канада: провінції Онтаріо, Квебек, Нова Шотландія; міста: Оттава, Торонто, Монреаль, Квебек, Ванкувер, Едмонтон.

Мексика: Мехіко, Тула, Сочимілько, Оахака, Пуебла, Паленке, Теотіуакан, Чичен-Іца, Гвадалахара, Акапулько, Монтеррей.

США: Нова Англія (штати Коннектикут, Мен, Массачусетс, Нью-Гемпшир, Род-Айленд, Вермонт) та м.Бостон; Округ Колумбія та м.Вашингтон; шт. Нью-Джерсі та м.Атлантик-Сіті; шт. Нью-Йорк та однойменне місто; шт. Пенсільванія; шт. Флорида і м. Майамі; шт. Південна Кароліна та м.Чарльстон; шт. Джорджія і м.Атланта; шт. Іллінойс і м. Чикаго; шт. Луїзіана і м. Новий Орлеан; шт. Невада і м. Лас-Вегас; шт. Каліфорнія і м. Лос-Анджелес; шт. Гаваї.

РЕКОМЕНДОВАНІ БІБЛІОГРАФІЧНІ ДЖЕРЕЛА

1. Аврорский В. В. Бразилия для любознательных: [Текст] / В. В. Аврорский. - М. : Международные отношения, 2006. – 254 с.
2. Александрова А. Ю. Международный туризм [Текст] / А. Ю. Александрова. – М.: Аспект-Пресс, 2002. – 470 с.
3. Алешугіна Н. О. Основи туристичного країнознавства: опорний конспект у таблицях і схемах : [навч.-наочн. пос.] / Н. О. Алешугіна, О. О. Зеленська, І. В. Смаль / За ред. І. В. Смалья – Ніжин : Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. – 352 с.
4. Американский характер. Очерки культуры США. Традиция в культуре [Текст] / РАН; Научный совет по истории мировой культуры; Комиссия по истории культуры США и Канады / О. Э. Туганова (отв. ред.). - М. : Наука, 1998. – 412 с.
5. Атлас чудес света: Выдающиеся архитектурные сооружения и памятники всех времён и народов[Текст]. – М., 2000.
6. Вацеба В.Я. Туристичне країнознавство [Текст] / В.Я. Вацеба. – Чернівці, 2003. – 32 с.

7. Весь мир: Энциклопедический справочник [Текст]. – Минск: Литература, 1996.
8. Географія США: Американські краєвиди [Текст]. – New York: USA, 1999. – 203 с.
9. Даринский А.В. Туристическая индустрия в США [Текст] / А.В.Даринский.// География в школе. – 2001, №6.
10. Дубович І.А. Країнознавчий словник-довідник [Текст] / І.А.Дубович. – К.: Знання, 2008. – 839 с.
11. Дудкін І. Мексика. Територія екзотики [Текст] / І. Дудкін // Міжнародний туризм. – 2007. - №6. – С. 24-40.
12. Канада: Навч. посібник до курсу "Країнознавство" [Текст] / Ніжинський держ. педагогічний ун-т ім. Миколи Гоголя / Н.М.Жилко (уклад.), В.О.Коваленко (уклад.). - Ніжин : Видавництво НДПУ ім. М.Гоголя, 2003. - 175с.
13. Масляк П. О. Країнознавство [Текст] / П. О. Масляк. – К.: Знання, 2008. – 292 с.
14. Миньяр-Белоручева А. П. Соединенные Штаты Америки: география, история, население, культура [Текст] / А. П. Миньяр-Белоручева, Л. Н. Седелкина, Н. В. Васютина. - М. : Московский лицей, 1995. – 88 с.
15. Радовель В. А. Страноведение: Соединенные Штаты Америки: учеб. пособие. [Текст] / В. А. Радовель - Ростов н/Д. : Феникс, 2008. – 313 с.
16. Романов А. А. Зарубежное туристическое страноведение [Текст] / А. А. Романов. – М. : Советский спорт, 1999.
17. Социально-экономическая география зарубежного мира [Текст] / Под ред. В. В. Вольского. – М. : КРОН-Пресс, 1998. – 591 с.
18. Страны и народы. Научно-популярное географо-этнографическое издание в 20-ти томах [Текст]. М.: 1978-85.
19. Страны и народы: Энциклопедия [Текст]. – С.-Пб.: Дельта, 1997.
20. Страны мира: Справочник для эрудитов и путешественников [Текст]. – Харьков, 2006. – 384 с.
21. США: Карта та факти [Текст]. – К.: Наука, 2000. – 10 с.
22. Тихомирова Е. Е. Русско-английский разговорник-путеводитель. Великобритания. США [Текст] / Е. Е. Тихомирова. - М. : Русский язык, 2001. – 120 с.
23. Юрківський В. М. Країни світу: Довідник [Текст] / В. М. Юрківський. – К.: Либідь, 2001. – 368 с.
24. <http://archive.travel.ru/>
25. <http://countries.inapro.ru/countries.shtml>
26. <http://country.turmir.com/>
27. <http://svit.ukrinform.ua/>
28. <http://www.algol.com.ua/continents/countries/>
29. <http://www.alltravels.com.ua/>
30. <http://www.intergid.ru/country/>
31. http://www.krugosvet.ru/enc/Earth_sciences/geografiya/
32. <http://www.stranymira.com/strany.html>
33. <http://www.tourua.com/ru/resort/>
34. <http://www.vokrugsveta.ru>
35. <http://www.algol.com.ua/index.php>

Розділ V

ТУРИСТИЧНО-КРАЇНОЗНАВЧИЙ ОПИС ОКРЕМИХ КРАЇН АФРИКАНСЬКОГО ТУРИСТИЧНОГО РЕГІОНУ

§ 5. 1. КЕНІЯ

Назва означає “гора”

Офіційна назва: Республіка Кенія

Столиця: Найробі

Площа: 582,6 тис.км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Східна Африка
Межує з країнами	З Танзанією – на півдні, з Угандою – на заході, з Суданом та Ефіопією – на півночі та Сомалі – на сході
Омивається морями	Індійським океаном на сході
Особливості ГП	Перетинається екватором. Межує із слаборозвиненими державами. Має вихід до океану та озера Вікторія. Велика протяжність океанічного узбережжя.
Особливості ГТП	Рідкісне для інших африканських країн різноманіття природних ландшафтів. В Кенії представлений багатий тваринний та рослинний світ Африки. Віддалена від основних ринків туристичного попиту.

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Рельєф	Елементи рельєфу	Назва	Розташування	Характеристика
		Східно-Африканське плоскогір'я	західна частина	Піднімається від 500 м на сході до 1500 м на заході. Хвиляста рівнина

		Рифтова долина	центр нагір'я	Котловини зайняті безстічними озерами. Рифтові западини оточені високими горами. Поширені давні вулкани
		Плато Туркана, Габбра, Мерілле	північний захід	Пагорбові рівнини та лавові плато, що різко обриваються до рівнин
		Рівнини північного сходу	північний схід	Зайняті піщаними пустелями Чалбі та Королі
		Прибережні рівнини	південний схід	Плоскі рівнини з висотами 300-500 м
	Найвища точка	г. Кенія – 5199 м		
	Характерні особливості	Основна частина країни зайнята плоскогір'ями.		
	Цікаві об'єкти	г. Кенія, згаслі та діючі вулкани Телекі, Олдоньо-Ленгаї, Рифтова долина		
Клімат	Тип клімату	субекваторіальний		
	Середні температури	Січня: +14°C, +27°C; Липня: +14°C, +28°C		
	Кількість опадів	Від 250 мм на південному сході до 2000 мм в горах		
	Характерні особливості	Кліматичні умови відрізняються різноманітністю: на узбережжі жарко і волого, на північних рівнинах спекотно і сухо, в гірських районах прохолодно. Влітку вночі t° може опускатися до 6°C, у західних районах t° повітря без значних перепадів. Вирізняють два сезони дощів: з квітня до червня та з жовтня до грудня		
Гідромережа	Основні річки	Тана, Галана, Нзоя		
	Озера	Вікторія, Рудольф, Магаді, Наіваша, Ельментейта, Накуру, Баринго		
	Бальнеологічні ресурси	Поширені в районі Рифтової долини		
	Цікаві гідрологічні об'єкти	оз. Вікторія, Рудольф, джерела Мзіма, оз. Накуру, Наіваша, Баринго		
Природна зона	Саван та рідколісся, у горах – висотна поясність			

Флора	Лісовкрита територія – 2%. Мангрові зарості, пальми, тік, сандалове дерево на узбережжі. У саванах - колючі чагарники, баобаби, акації, молочай, злакові. У тропічних районах – раусонія, дрипетіс, капський каштан, ялівець
Фауна	Слон, носоріг, зебра, буйвіл, крокодил, бегемот, жираф, антилопа, лев, леопард, гепард, мавпи, птахи, змії
Природоохоронні території	15%
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	НП Цаво, Амбоселі, Кенія, Накуру, Масаї-Мара, Найробі, Сибілон, Самбуру
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	НП на озері Туркана, НП Кенія

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	43 (31 місце)
Народжуваність, ‰	31,93
Смертність, ‰	7,26
Природний приріст, ‰	24,67
Сальдо міграції, ‰	-0,23
Пересічна щільність, осіб/км ²	73,8
Коефіцієнт урбанізації, %	22
Найбільші міста	Найробі, Момбаса, Кісуму, Накуру, Елдорет
Етнічний склад	Кікуйу – 22 %, лухія – 14 %, луо – 13 %, каленін – 13 %, кікамба – 11 %, меру – 6 %
Офіційна мова	Англійська і суахілі; існує понад 40 місцевих говірок
Релігія	Протестанти – 45 %, католики – 33 %, мусульмани – 10 %, традиційні релігії – 10 %; за іншими оцінками близько 50 % населення лишається прихильниками традиційних місцевих вірувань і містичних культів
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	50

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто, місцевість	Об'єкти
Найробі	Годинникова башта, діловий центр міста, будівля Парламенту з мавзолеєм першого президента, індійські квартали з храмами, мечеті, православна коптська церква св.Марка, сикхський храм, залізничний музей, Національний музей
Ламу	Старе місто
Момбаса	Старе місто, португальська фортеця Форт-Ісус 16 ст., літня резиденція Президента, базар, мечеті, португальський монастир 17 ст., індійські храми, католицькі та протестантські церкви. Неподалік – місто Мнанані, руїни Великої та Малої мечетей, кам'яних гробниць
Малінді	Старе місто, португальський хрест, давні руїни Геде

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	1,5
Прибутки від туризму, млрд дол. США	0,884
Основні види туризму	Екологічний, пляжний, пізнавальний, промисельний
Туроутворюючі країни	Великобританія, США, Німеччина
Найбільші туристичні центри	Найробі, Момбаса
Найвідоміші курорти	Момбаса, Малінді, Ватаму, Ламу, Кікамбала, Ньялі, Пате, Геді, Бамбурі, Шанзу, Кіліфі
Популярні екскурсії та тури	Відпочинок на узбережжі, екскурсії в національних парках, сафари, дайвінг, морські екскурсії
Події, видовища	Березень – День Співдружності Червень – раллі позашляховиків Липень – Сафари-раллі

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

	Листопад – карнавал Момбаси
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Вироби з тікового та ебенового дерева: фігурки тварин, маски, скриньки, тарілки, батік, колебаси, списи, барабани, чай, кава, мед, горіхи макадамія
Національна кухня	Досить своєрідна, побудована на використанні дарів моря, м'яса як свійських, так і диких тварин. Традиційні страви: густа паста з бобів та м'яса, смажене м'ясо, кукурудза, боби, рис, іріо – суміш картоплі, гороху та кукурудзи, смажена риба з томатним соусом, чанга – спиртний напій, медове пиво "укі", джин, лікер, кава, чай. Серед туристів популярні найбільш "екзотичні" страви кенійської кухні: черепахова юшка, рагу з восьминога, смажені на вугіллі вугор, форель, устриці, салат із морських водоростей, філе антилопи, тушкована слонятина, м'ясо крокодила з салатом із бананів, печеня зі страуса, смажені терміти або сарана, біфштекс із буйволятини
Національні свята	1 січня - Новий рік. Страсна п'ятниця Великдень та великодній понеділок 1 травня - свято Праці. 1 червня - Свято самоуправління. 10 жовтня - Річниця президентства Даніеля Арапа Мої. 20 жовтня - Річниця звільнення Джомо Кеніатта після революції Мау-Мау. 12 грудня - День Незалежності і Республіки. 25-26 грудня - Різдво. День народження Пророка Закінчення Рамадану
Візовий режим і документи, необхідні для оформлення візи	Необхідна віза, що відкривається у пункті прибуття. Необхідно мати: закордонний паспорт, анкету, 1 фотографію
Адреса найближчого посольства	Москва, вул. Большая Ординка, 70
Митні правила	Ввіз валюти не обмежений, але декларація обов'язкова. Безмитно можна ввозити 200 сигарет, 50 сигар або 225 г тютюну, 1 л спиртних напоїв, 250 мл

	<p>парфумів. Заборонений ввіз фруктів, саджанців та насіння, наркотиків, вибухонебезпечних речовин, вогнепальної зброї.</p> <p>Заборонений вивіз золота і діамантів, виробів із слонової кістки, шкір тварин без відповідної ліцензії або спеціального дозволу</p>
Туристу на замітку	<p>Чайові в ресторані становлять 10 % замовлення, на сафарі – 5 дол. США. Носіям, прибиральникам та покоївкам – 1 дол. США.</p> <p>Кенійці – мирні та привітні люди. Але не варто самому заходити в бідні райони міст. У центральних районах, особливо на півночі, орудують банди сепаратистів, в заповідниках – браконьєри, багато кишенькових злодіїв.</p> <p>Не варто пити сиру воду та мити нею фрукти, купувати їжу у вуличних торговців.</p> <p>Купатися слід лише у відведених для цього місцях. У національних парках не можна годувати тварин, з'їжджати з дороги, виходити з машини без дозволу, заважати тваринам полювати та підходити до них близько.</p> <p>Варто зробити щеплення проти гепатиту А, жовтої лихоманки, правця та полімієліту. У Кенії багато ВІЛ-інфікованих. Плануючи поїздку, з метою профілактики малярії необхідно приймати протималярійні пігулки.</p> <p>Під час поїздок в саванну необхідно закривати відкриті ділянки тіла, слідкувати за станом протимоскітних сіток</p>
Національні символи і знакові постаті	<p>Рифт-Веллі, вулкан Кенія, савана, слон, лев, бегемот, антилопа, рожевий фламінго, озеро Рудольфа, работоргівля, сафарі, "Сафарі-ралі", національний парк, екологічний туризм, кенійські бігуни, чай, кава, чанга, Васко да Гама, Дедан Вачіурі Кімати, Даніель Арап Мої, Джомо Кеніатт</p>

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США	71,21 (83 місце)
ВВП на душу населення, дол. США:	1700 (198 місце)
Економічний статус держави	Слаборозвинена з низьким рівнем доходу
Рівень безробіття, %	40

Грошова одиниця		Кенійський шилінг = 100 центам
Галузі спеціалізації	сільське господарство (24% ВВП)	поширене плантаційне господарство; вирощування кукурудзи, кави, чаю, сизалю, кокосової пальми, бавовнику, горіхів кеш'ю, цукрової тростини, фруктів, овочів, пшениці, рису, квітів (троянди, гвоздики, туберози, ерінгії, арабікуми); м'ясо-молочне скотарство, свинарство, птахівництво
	промисловість (15% ВВП)	текстильна, шкіряна, цементна, хімічна, металообробна, автоскладальна, нафтопереробна, харчосмакова промисловість, судноремонт; виробляють батареї, мило, сигарети
	сфера послуг (61% ВВП)	торгівля, транспортні послуги, міжнародний туризм – одне з основних джерел валютних надходжень
Транспорт	довжина залізниць, км	2778
	щільність залізниць, км/тис.км ²	4,8
	довжина автошляхів, км	63574
	щільність автошляхів, км/тис.км ²	109,1
	аеропорти	180. Міжнародні: Момбаса, Найробі
	довжина водних шляхів, км	-
	морські порти	Момбаса
Експорт	5,7 млрд дол. США. Товари: кава, чай, бавовна, продукція нафтопереробки, консервовані ананаси, цемент, сизаль, квіти	
Імпорт	13,8 млрд дол. США. Товари: машинобудівна продукція, нафта, метали та металовироби, бавовняні тканини, транспортні засоби, папір, хімікати, продукти харчування	
Головні торговельні партнери	Велика Британія, Німеччина, США, Японія, Нідерланди	

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Республіка
Глава держави	Президент

Вищий законодавчий орган	Національна Асамблея
Вищий виконавчий орган	Уряд
Адміністративний поділ	7 провінцій та столичний округ
Внутрішньополітична ситуація	Нестабільна. Міжетнічна ворожнеча. Сепаратистський рух на півночі країни
Членство в міжнародних організаціях	ООН, СОТ, МБРР, МВФ, ОАЕ, МФЧХЧП, Співдружність
Участь у міжнародних конфліктах	-

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Опустелювання, забруднення прибережних акваторій, збіднення біорізноманіття через браконьєрство

§ 5. 2. МАРОККО

До європейських мов назва країни прийшло від кількох слів: іспанського "Marruecos", португальського "Marrocos" та середньовічного латинського "Morroch", що походили від назви тодішньої столиці Marrakesh. Назва "Маракеш" походить з берберської і дослівно означає "Земля Бога"

Офіційна назва: Королівство Марокко

Самоназва: Ель Магрєб.

Повна арабська назва "al-Mamlaka al-Maġribiyya" перекладається як "Західне Королівство", та нерідко застосовується коротка назва "al-Maġrib" (Захід).

Столиця: Рабат

Площа: 446,5 тис.км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Північний захід Африки
Межує з країнами	На сході та південному сході – Алжир, на півдні – Західна Сахара

Омивається морями	На заході – Атлантичним океаном, на півночі – Середземним морем
Особливості ГП	Північноафриканська, середземноморська арабська країна. Від Європи відділяється 13 кілометровою Гібралтарською протокою. Вигідне стратегічне положення. Берегова лінія – 1835 км.
Особливості ГТП	Геотуристичне положення досить вигідне. Країна розташована у безпосередній близькості від європейського споживчого ринку і має давні культурні контакти з європейськими країнами. Володіє багатими культурно-історичними ресурсами, виходить до теплих узбереж Середземного моря та Атлантичного океану. Марокканське суспільство значно м'якше ставиться до дотримання канонів ісламу в одязі і поведінці, що дозволяє європейцям більш комфортно почуватися в країні, ніж в інших мусульманських державах

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Рельєф	Елементи рельєфу	Назва	Розташування	Характеристика
		Прибережна низовина	атлантичне узбережжя	Великі низовинні рівнини на узбережжі. Берегова лінія вкрита піщаними пляжами. На північному заході – рівнини та плато Марокканської Месети, на північному сході – плато Алжиро-Марокканської Месети
		Ер-Риф	північ	Середньовисотні гори до 1500 м
		Атлас	із південного заходу до північного сходу	Займають 1/3 країни, сягають 4000 м. У складі виділяють 3 хребти: Антиатлас, Високий Атлас та Середній Атлас
		Сахара	на південь від Антиатласу	Кам'янисте плоскогір'я, що на півдні змінюється піщаними та кам'янистими рівнинами
	Найвища точка	г. Тубкаль (Атлаські гори) – 4165 м		
Характерні особливості	Переважають середньовисотні та високі гори, підвищені рівнини та плато. Атлас – сейсмоактивна зона			

	Цікаві об'єкти	Ущелина Азиф-Айт, долина Уніла, котловини Тистулт, Варзасат, печери Атласу, гори Імліль, Укаймеден, Бу-Регрег, Тессаут, Ассака
Клімат	Тип клімату	Субтропічний, на узбережжі – середземноморського типу
	Середні температури	січня: +10°C, +12°C; липня: +24°C, +28°C
	Кількість опадів	500-1000 мм, на півдні – менше 100 мм
	Характерні особливості	Континентальність зростає з рухом на південний схід. На узбережжі теплий та вологий клімат, дощі випадають переважно з листопада до квітня. У горах – посушливо, в Сахарі – спекотно й вітряно
Гідромережа	Основні річки	Мулуя, Себу. Поширені уеди – пересихаючі ріки
	Озера	Поширені солоні озера, на Атлантичному узбережжі – заболочені лагуни
	Цікаві гідрологічні об'єкти	Водоспад Узуд (Покривало закоханих)
Природні зони	Твердолистяних вічнозелених лісів та чагарників, пустель та напівпустель, зони висотної поясності	
Флора	Лісовкрита площа – 20 %. У горах – корковий дуб, вічнозелений дуб, ялівець, кедр, сосна; на узбережжі – вічнозелені чагарники – маквіс, молочаї, на півдні – арган	
Фауна	Лисиця, кролик, видра, білка, газель, кабан, пантера, бабуїн, дика коза	
Природоохоронні території	0,8 %	
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	НП Мерджа-Зерга, Сусс-Маса, Таззека, Тубкаль; резервати Аффенурир, Деруа, Іль-де-Схірат, Ірікі, Сіді-Бу-Раба, Хніфіс	

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	32,3 (38 місце)
Народжуваність, ‰	18,97
Смертність, ‰	4,76
Природний приріст, ‰	14,21
Сальдо міграції, ‰	-3,67
Пересічна щільність, осіб/км ²	72,4
Коефіцієнт урбанізації, %	58
Найбільші міста	Рабат, Касабланка, Марракеш, Фес

Етнічний склад	Бербери – 99,1 %, євреї – 0,2 %
Офіційна мова	Арабська
Релігія	Мусульмани – 98,7 %, християни – 1,1 %, іудеї – 0,2 %
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	15

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто, місцевість	Об'єкти
Рабат	Мечеть Хасана 12 ст., фортеця Касба Удайя та мавзолей Мухаммеда 5 ст., Андалузські сади, руїни мечеті Якуба-аль-Мансура 12 ст., музей античності, музей марокканського мистецтва, етнографічний музей
Сале	Молитовня Сіді-Абдаллаха-бен-Хассуана
Касабланка	Велика мечеть Хасана II 20 ст.
Фес	Старе місто , мечеть Мулай-Ідріс 9 ст., мечеть-університет Карауїн, медресе, палац Дар-Бата
Марракеш	Старе місто , мечеть Кутубія, площа Джем-ель-Фна, мавзолей Юсуфа-бен-Ташфіна, мечеть Золотих яблук, палац Бахія, палац султана з садом, стіни фортеці, гробниці султанської сім'ї
Мекнес	Старе місто Мулай-Ісмаїл , медресе, брама Баб-аль-Мансур, палац Дар-Джалії, руїни палацу Дар-Кебір, басейн Агідал, Дім води, в'язниця Кари, мечеть Сіді-Саїд, етнографічний музей
Айт-Бен-Хадду	Укріплені будинки – ксари
Волюбіліс	Археологічні пам'ятки (капітолій, базиліка, терми, Дім подвигів Геракла, Дім Венери)
Тетуан	Старе місто
Ес-Сувейра	Старе місто
Ель-Джадіда	Фортеця Мазарган
Сафі	Руїни султанського замку 16 ст.
Уарзазат	Неподалік – касба Аїт Бенхадду

5. ТУРИЗМ

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

Кількість туристів, млн осіб	9,3
Прибутки від туризму, млрд дол. США	7,3
Основні види туризму	пляжний, лікувально-оздоровчий, культурно-пізнавальний, етнографічний, екстремальний, гірськолижний, спелеотуризм
Туроутворюючі країни	Франція, США, Німеччина, Іспанія, країни Бенілюксу, Велика Британія, Австрія, Італія, Алжир
Найбільші туристичні центри	Марракеш, Касабланка, Фес
Найвідоміші курорти	Танжер, Агадір, Ессуйєра – морські, Укаймеден - гірськолижний
Популярні екскурсії та тури	Відпочинок на морських курортах, культурно-пізнавальні тури до марокканських міст Марракеш, Фес, Мекнес та Рабат, екскурсії в гори до водоспаду Узуд та піку Тубкаль, до берберських поселень Тафраут та Тизнит, екскурсії на верблюдах по Сахарі, сафари-тури на джипах, відпочинок на гірськолижних курортах.
Події, видовища	Лютий – Свято воскових свічок у Салі; Березень – Міжнародний жіночий ярмарок у Асіласі; Квітень – фестиваль пасатів у Ессуйєрі; Травень – свято троянд в Келаа-Мгуна; Червень – свято вишні в Сефру; Липень – Національний фестиваль Народних мистецтв у Марракеш; Карасена у Салі, фестиваль “Танджаз” у Танжері; Жовтень – фестиваль толерантності у Агадірі; Листопад – Міжнародний фестиваль кулінарного мистецтва у Танжері; Грудень – Міжнародний фестиваль Фільму у Марракеш.
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Оригінальні меблі, килими, жіночі прикраси зі срібла, золота та інших матеріалів, вироби зі шкіри, посуд, інкрустована холодна зброя, світильники, вироби з кедру і дубу
Національна кухня	Для марокканської кухні властиве використання великої кількості спецій та прянощів. Зазнала впливу

	<p>турецької, французької, італійської та іспанської кухонь.</p> <p>Традиційні страви:</p> <p>Мішна – омлетний пиріг із куркою;</p> <p>Курячий бульйон з прянощами, курчата, запечені у горщику;</p> <p>Джая махамара – курча, фаршироване мигдалем, ізюмом та кускусом (страва з крупи, баранини та овочів);</p> <p>Кефта – смажена з кмином та імбиром баранина;</p> <p>Танджия – маринувана яловичина;</p> <p>Риба, тушкована з ізюмом; м'ясо та молоко верблюда;</p> <p>Запечена на решітці акул'яча вирізка;</p> <p>Ебабу – суп з меду, ізюму та хліба</p> <p>Макруд – трубочки з фініками;</p> <p>Мигдалеві та фруктові торти, вівсяне печиво, мигдальне печиво, млинці</p> <p>М'ятний чай</p>
Національні свята	<p>1 січня – Новий рік</p> <p>11 січня – День проголошення незалежності</p> <p>Мусульманський Новий рік</p> <p>День народження пророка Мухаммеда</p> <p>1 травня – Свято труда</p> <p>23 травня – Національне свято</p> <p>30 липня – Свято трону</p> <p>20 серпня – День революції</p> <p>6 листопада – День в пам'ять про Зелений марш (окупація марокканцями Західної Сахари)</p> <p>Кінець Рамадану</p> <p>18 листопада – роковини повернення з вигнання короля Мухаммеда V</p>
Візовий режим і документи, необхідні для оформлення візи	Візу можна придбати в посольстві або по прибутті в Марокко. Необхідно надати закордонний паспорт та 3 анкети з фотографіями, пред'явити оригінал запрошення та зворотні квитки
Адреса консульства в Україні	Київ, вул. І.Федорова, 12
Адреса українського посольства	Site OLM, Villa 212, Souissi – II, Rabat
Митні правила	Ввіз і вивіз іноземної валюти не обмежений, але її обіг

	<p>на території Королівства заборонений. При вивозі невтраченої валюти необхідно мати банківський сертифікат про обмін. Заборонено вивіз без спеціального дозволу предметів і речей, що представляють історичну і художню цінність. Існує обмеження на ввіз професійного фото обладнання. Дозволено безмитний ввіз алкоголю - 1л, сигарет - 200 шт.</p> <p>Заборонено ввозити зброю та наркотики.</p>
Туристу на замітку	<p>Марокканці доброзичливі до туристів, але не такі нав'язливі як турки або єгиптяни.</p> <p>Міняти на вулиці гроші незаконно, тому краще робити це у банку або обмінному пункті.</p> <p>Варто зробити щеплення від гепатиту А, черевного тифу, дифтерії та правця.</p> <p>Рекомендується тримати великі суми грошей, ювелірні прикраси та документи в сейфі.</p> <p>Жінкам варто вдягатися скромно, не палити на вулицях, не посміхатися незнайомим чоловікам.</p> <p>Не варто торкатися їжі лівою рукою, дути на гарячу їжу це сприймається марокканцями як прояв неповаги.</p> <p>Під час Рамадану до заходу сонця не пити та не палити на вулиці.</p> <p>Пити лише бутильовану воду.</p>
Національні символи і знакові постаті	Сахара, Агадір, Марракеш, гори Атлас, бербери, апельсин, арган, кафтан, срібні прикраси, кераміка

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США	163,5 (59 місце)
ВВП на душу населення, дол. США:	5100 (150 місце)
Економічний статус держави	слаборозвинена країна із середнім рівнем доходу
Рівень безробіття	8,9
Грошова одиниця	Дірхам = 100 сантимам
Галузі	<p>сільське господарство (16,5% ВВП)</p> <p>цитрусові, виноград, оливки, фініки, ячмінь, пшениця, кукурудза, просо, сорго, овочі, картопля, вівчарство, козівництво.</p>

	промисловість (32,1% ВВП)	добувна (фосфорити, нафта, природний газ, руди кольорових металів), харчова, шкіряно-взуттєва, паперова, текстильна, будівельна, деревообробна, електротехнічна, кустарні промисли
	сфера послуг (51,4 % ВВП)	торгівля, міжнародний туризм
Транспорт	довжина залізниць, км	1907
	щільність залізниць, км/тис. км ²	4,2
	довжина автошляхів, км	57625
	щільність автошляхів, км/тис. км ²	125
	аеропорти	60. Міжнародні: Рабат, Касабланка
	морські порти	Касабланка, Агадір, Сафі, Мохаммедія, Кенітра, Танжер
Експорт	21,51 млрд дол. США. Товари: фосфорити, фосфорна кислота, цитрусові, рибні консерви, виноград, зерно, вино, деревина	
Імпорт	40,96 млрд дол. США. Товари: нафта, продовольство, цукор, сталь, транспортні засоби	
Головні торговельні партнери	Іспанія, Франція, Бразилія, Італія, США, Німеччина	

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління:	Конституційна монархія
Глава держави:	Король
Вищий законодавчий орган	Палата Представників
Вищий виконавчий орган	Уряд
Адміністративне ділення	36 провінцій та 5 муніципалій
Внутрішньополітична ситуація	Нестабільна, пов'язана з поширенням руху ісламських фундаменталістів
Членство в міжнародних організаціях	ООН, ЛАД, Організація ісламської конференції, Союз арабського Магриба, ОАЄ, Африканський банк розвитку, Ісламський банк розвитку, Світовий банк
Участь у міжнародних конфліктах	Напружені стосунки із Західною Сахарою, арабськими країнами, пов'язані з підтримкою Ізраїлю та участю в операціях ООН проти Іраку

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Опустелювання, засолення й ерозія ґрунтів, забруднення прибережних вод

5. 3. ПІВДЕННО-АФРИКАНСЬКА РЕСПУБЛІКА

Назва обумовлена географічним положенням країни

Офіційна назва: Південно-Африканська Республіка

Столиця: Преторія

Площа: 1221,0 тис.км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Південь Африканського материка
Межує з країнами	Мозамбік, Зімбабве, Ботсвана та Намібія – на півночі. Два анклави – Лесото та Свазіленд
Омивається морями	Атлантичний океан на заході, Індійський океан – на сході
Особливості ГП	Розташована на крайньому півдні материка. Біля південного узбережжя змішуються води Атлантичного та Індійського океану. Довжина берегової лінії – 2798 км. Межує із слаборозвиненими країнами
Особливості ГПП	На території республіки сформувався неповторний рослинний і тваринний світ; африканський колорит і європейський вплив скристалізували унікальний культурний простір. Єдина проблема – значна віддаленість від головних споживчих ринків

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Рельєф	Елементи рельєфу	Назва	Розташування	Характеристика
		Центральне плато	центральні та східні райони країни	Має блюдцеподібну форму. Середні висоти в центрі – 600 м, на окраїнах – до 1500 м. Поверхня пологохвиляста. Поширені плосковершинні пагорби з крутими схилами, т.з. “столові гори”

		Великий Уступ	південний схід	Гірська дуга довжиною 2250 км. Складаються з окремих гір та хребтів висотою 2000-3400 м. Найвищі – зубчасті Драконові гори.
		Намакваленд	захід країни	Платформа, що знижується в сторону Атлантичного океану. Поширені гранітні останці та невисокі гірські хребти
		Капський та Південний прибережний райони	південний захід та південь	Виділяються гірські хребти, розмежовані поздовжніми долинами. Підлягають сильній ерозії. Між горами та Великим Уступом – Великий Кару – широкі плоскодонні улоговини 600-900 м. над рівнем моря.
		Південно-Східний прибережний район	південно-східне узбережжя	Система пагорбів, що уступами обриваються до узбережжя. Прибережні рівнини розвинені лише на крайній півночі.
		Трансваальський Низький Велд	Північний схід	Низькі хвилясті пагорби з пологими долинами річок.
	Найвища точка	г. Енджесуті (Драконові гори) – 3446 м		
	Характерні особливості	Переважаюча форма рельєфу – височини. Сейсмічно активний район		
	Цікаві об'єкти	Печери провінції Мпумаланга, миси Доброї Надії та Голковий, печери Стеркфонтейн, гірський масив Магалісберг		
Клімат	Тип клімату	Тропічний, субтропічний		
	Середні температури	Січня: +18°C, +27°C Липня: +7°C, +10°C		
	Кількість опадів	Від 25 мм на західному узбережжі до 2000 на східних схилах Драконових гір		
	Характерні особливості	Кліматичні умови різноманітні. Нараховується 20 кліматичних областей. Температури, так само як і		

	i	кількість опадів, зменшуються зі сходу на захід. Клімат більш помірний, ніж в інших країнах цих же широт за рахунок значної висоти над рівнем моря та близькості від океанських течій. Найбільш комфортні місяці – квітень та травень
Гідромережа	Основні річки	Оранжева, Вааль, Каледон, Лімпопо, Оліфантс, Тугела
	Озера	На заході багато солених озер. Найбільші – Велике, Фернекпан
	Цікаві гідрологічні об'єкти	оз. Сент-Лусія, водоспад Тугела, оз.Сибайя, джерело "Око Курумана"
Природна зона	Твердолистяних вічнозелених лісів та чагарників, пустель та напівпустель, саван та рідколісся, в горах - висотна поясисть	
Флора	Лісовкрита площа – 4 %. У Капських горах – вічнозелені жорстколисті ліси та чагарники, на півночі – суккулентно-чагарникова рослинність. Схили Драконових гір – мішані та хвойні ліси. Типові рослини: баобаб, акації, ковбасне дерево, капське червоне та ебенове дерева.	
Фауна	Слон, носоріг, зебра, лев, жираф, гепард, трубказуб, антилопа, гієна, довгоп'ят, страус, квагга	
Природоохоронні території	5,7%	
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	НП Аддо-Елефант, Бонтбок, Ваалбос, Калахарі-Гемсбок, Каро, Крюгер, Маунтін-Зебра, Натал-Дракенсберг, Роял-Натал, Цицикамма	
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	Охоронні території Капської флористичної області, водно-болотяний район Сент-Лусія, острів Роббен-Айленд, НП Дракенсберг	

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	48,8(26 місце)
Народжуваність, ‰	19,32
Смертність, ‰	17,23
Природний приріст, ‰	2,09
Сальдо міграції, ‰	-6,22

Пересічна щільність, осіб/км ²	40,0
Коефіцієнт урбанізації, %	62
Найбільші міста	Преторія, Кейптаун, Йоганнесбург, Дурбан, Порт-Елізабет, Беноні, Блумфонтейн
Етнічний склад	Негроїди – 79 %, європеоїди – 9,6 %, метиси – 8,9 %, монголоїди – 2,5 %
Офіційна мова	африкаанс, англійська, ісизулу, ісикоса, ісиндебеле, сесото са лебоа, сесото, сетсвана, сіваті, тшивенда, хітсонга
Релігія	християни-сіоніти – 11,1 %, харизмати – 8,2 %, католики – 7,1 %, методисти – 6,8 %, датські реформатори – 6,7 %, англікани – 3,8 %, інші християни – 36 %, мусульмани – 1,5 %
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	50

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто, місцевість	Об'єкти
Преторія	Будинок першого президента, церковна площа, стара ратуша, форт Клапперкоп, численні музеї, Оперний театр, Мелроуз Хаус, урядовий комплекс, алмазна шахта Калінан і музей алмазів
Йоганнесбург	Хмарочос "Карлтон", аристократичні будівлі поч.20 ст., стара пошта, сад Оппенгеймера, Центральна бібліотека, музей історії, музей медицини, поблизу: парк атракціонів Голд Риф Сіті, етнографічний комплекс Леседі, будинок-музей Нельсона Мандели, музей Африки в Ньютауні, село зулу Сібайя-Зулу-Бома, зулуський крааль, ботанічний сад
Сан-Сіті та Лост-Сіті	Штучно створені туристичні міста
Кейптаун	Касп, будівля Парламенту, церква св. Георгія, мечеті, турецькі бані, будинки голландської архітектури, малайські квартали, Старий порт, сквери, музеї
Дурбан	Церква св. Павла, парк на руїнах старого форта,

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

	будинок мерії, старий вокзал, індуїстський храм, мечеть Джума, Національний музей історії природи, музей старих будівель, парк рептилій, дельфінарій
Улунді	Резиденція короля зулусів
Ньюкасл	Історичний музей форта Ам'ель
Ледісміт	Мечеть та старі гармати
Пітермаріцбург	Музей провінції Наталь, парк, ботанічний сад
Тонгата	Індуїстські храми
Порт-Елізабет	Океанаріум, парк слонів, музейний комплекс, вікторіанські квартали
Кімберлі	Гірничорудний музей, алмазні родовища

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	8,3
Прибутки від туризму, млрд дол. США	9,5
Основні види туризму	Екологічний, пригодницький, пізнавальний, гастрономічний, спортивний, пляжно-купальний, подієвий
Туроутворюючі країни	Велика Британія, Німеччина, Нідерланди, США
Найбільші туристичні центри	Йоганнесбург, Дурбан, Кейптаун
Найвідоміші курорти	Квазулу-Натал, Сан-Сіті, Лост-Сіті, Лімпопо, Мпумаланга, Піланесберг, Каледон
Популярні екскурсії та тури	Відвідування національних парків, полювання, спелеотуризм, екскурсії в алмазодобувні райони та на ювелірні фабрики, екскурсії по виноробним районам Стелленбош, Парл, Франшук, вертолітні екскурсії, відвідування острова Робін-Айленд, поїздки до страусових, крокодилових та устричних ферм, відвідування мисів Доброї Надії та Голкового, дайвінг, занурення в клітці для спостереження за білими акулами, спостереження за китами в Херманусі, віндсерфінг, яхтинг, участь у вуличних театральних та музичних фестивалях
Події, видовища	Січень – музичний фестиваль у Кейптауні Квітень – фестиваль водних видів спорту в Дурбані, фестиваль воднолижного спорту в Амланга-Рокс, паломництво в Зіон-Сіті

	<p>Травень – фестиваль парусного спорту в затоці Алгоа</p> <p>Липень – чемпіонат світу по віндсерфінгу в Дурбані, устричний фестиваль у Найзна</p> <p>Серпень – фестиваль Преторія-шоу</p> <p>Вересень – фестиваль мистецтв Артс-Елів в Йоганнесбурзі, фестиваль китів в Херманусі</p> <p>Жовтень – кінофестиваль в Йоганнесбурзі, свято вина та гастрономічного мистецтва в Стелленбош</p>
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	<p>Вино, в'ялене м'ясо білтонг, шкіри, розписані страусові яйця, маски, фігури людей та тварин із дерева, вироби з лози, діаманти, ювелірні вироби із смарагдів, гранатів, сапфірів, вироби зі шкіри страуса, зулуські прикраси з бісеру, одяг та взуття в національному стилі, сувеніри з мильного каменю, сушені фрукти, африканський живопис, скриньки з кістки жирафа, чай ройбос, посуд, дудки-вувузеле</p>
Національна кухня	<p>Єдиної кухні немає. Багато регіональних відмінностей. Основні продукти: м'ясо, рис, кукурудза, перець, томати.</p> <p>Популярні страви:</p> <p>Боботі – плов із ягнятиною, ізюмом та курагою</p> <p>Білтонг – в'ялене м'ясо</p> <p>Ватербломметєбреді – тушковане м'ясо з пелюстками водних лілій</p> <p>Кару ламб – асорті з м'яса</p> <p>Бурворс – пряні ковбаски</p> <p>Самусас – пряне печиво з м'ясом</p> <p>Лангусті з фруктовим салатом</p> <p>Копчений палтус, плавники акули та інші страви з риби та морепродуктів, ігристі напої з фруктових соків епельтайзер та граптайзер, лікер-амарула, мампур – міцний напій, пиво, вино.</p>
Національні свята	<p>1 січня - Новий Рік</p> <p>21 березня - День прав людини</p> <p>Страсна п'ятниця, Великдень</p> <p>День сім'ї - наступного дня після Великодня</p> <p>27 квітня - День свободи</p> <p>1 травня - День трудящих</p> <p>16 червня - День молоді</p> <p>19 серпня - Національний день жінок</p> <p>24 вересня - День спадщини</p> <p>16 грудня - День примирення</p> <p>25 грудня - Різдво</p>

	26 грудня - День доброї волі
Візовий режим і документи, необхідні для оформлення візи	Потрібна віза. Необхідні документи: закордонний паспорт; 2 фото; анкета; підтвердження замовлень; зворотні квитки.
Адреса посольства в Україні	Київ, вул. Велика Васильківська, 9/2
Адреса українського посольства	398 Marais Street, Brooklyn, 0181, Pretoria, P.O. Box 57291, Arcadia 0007
Митні правила	Безмитно ввозяться: міцних алкогольних напоїв - 1 л, вина - 2 л, цигарок - 400 шт., або 50 шт. сигар, подарунків і сувенірів на суму до 500 рандів. Заборонено ввозити зброю, вибухові речовини, набої, наркотики і наркотичні препарати у будь-якій формі.
Туристу на замітку	Чайові у ресторані - 10-12 % від вартості замовлення, послуги носильника – 2-5 рандів за одиницю багажу, гіда та водія - 15 - 20 рандів з людини за день роботи. Не привертайте до себе увагу, демонструючи великі суми готівки і ювелірні вироби. Уникайте темних, неосвітлених місць. Цінні речі залишайте в сейфі. Ходити на екскурсії поодиночі небезпечно. Вечорами старайтеся не їздити в автобусах, маршрутному таксі і поїздах. Якщо плануєте поїздку у північно-східні райони країни, приймайте протималарійні препарати
Національні символи і знакові постаті	Квітка протеї, Наміб, Калахарі, Кімберлі, мис Доброї Надії, водоспад Тугела, алмази, золото, Крюгер-парк, винний туризм, регбі, бури, африканери, апартеїд, Томас Бейнс, Ян Волсхен, Джоді Шектер, Пітер Бота, Нельсон Мандела, Дезіре Уїлсон, Джоді Шектер

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США	555 (26 місце)
ВВП на душу населення, дол. США	11000 (106 місце)
Економічний статус держави	Середньорозвинена країна з середнім рівнем доходу, найбільш розвинена країна

		Африки
Рівень безробіття		24,9
Грошова одиниця		Ранд = 100 центів
Галузі спеціалізації	сільське господарство (2,4% ВВП)	розведення кіз, овець, великої рогатої худоби, віслюків, свиней, мулів. Вирощування кукурудзи, пшениці, ячменю, цукрової тростини, винограду, бавовнику, арахісу, сорго, тютюну, фруктів
	промисловість (30,6% ВВП)	добувна (золото, платина, хроміти, марганець, мідна й залізна руда), чорна металургія, машинобудівна, хімічна, електронна, нафтопереробна, цементна, текстильна, харчова
	сфера послуг (67% ВВП)	торгівля, страхова справа, інжиніринг, міжнародний туризм, фінансові, юридичні, транспортні, освітні послуги, логістика
Транспорт	довжина залізниць, км	20872
	щільність залізниць, км/тис.км ²	17
	довжина автошляхів, км	362099
	щільність автошляхів, км/тис.км ²	295,8
	аеропорти	636. Міжнародні: Дурбан, Йоганнесбург, Кейптаун
	довжина водних шляхів	-
	морські порти	Дурбан, Кейптаун, Порт-Елізабет, Іст-Лондон, Річардс-Бей і Салдана-Бей
Експорт	102,9 млрд дол. США. Товари: золото, алмази, сільськогосподарська сировина, вовна, гірничодобувне устаткування	
Імпорт	100,4 млрд дол. США. Товари: машини та устаткування, транспортні засоби, ліки, добрива, текстильні вироби, деревина, нафта та нафтопродукти, чай, гума	
Головні торговельні партнери	Велика Британія, США, Німеччина, Японія, Китай, Нідерланди, Австралія, Ізраїль,	

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Республіка
Глава держави	Президент
Вищий законодавчий орган	Національна Асамблея та Національна Рада Провінцій

Вищий виконавчий орган	Уряд
Адміністративний поділ	9 провінцій
Внутрішньополітична ситуація	відносно стабільна; існує напруженість у стосунках між білим і кольоровим населенням
Членство в міжнародних організаціях	ООН, ОАЄ, Співдружність націй, ЮНЕСКО, СОТ
Участь у міжнародних конфліктах	Активне втручання в політику держав півдня Африки: Намібії, Анголи, Замбії, Зімбабве, Ботсвани, Мозамбіку

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Опустелювання, ерозія ґрунтів, забруднення повітряного та водного середовища у великих містах, кислотні дощі на півдні країни, забруднення прибережних акваторій.

§ 5. 4. ТАНЗАНІЯ

Назва походить від назв об'єднаних країн - Танганьїка і Занзібар

Офіційна назва: Об'єднана Республіка Танзанія

Столиця: Додома

Площа: 945,0 тис.км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Східна Африка
Склад її територій	Материкова частина, острови Занзібар, Пемба, Мафія
Межує з країнами	На півночі – з Кенією та Угандою, на заході – Демократичною Республікою Конго, Бурунді та Руандою, на півдні – з Мозамбіком, Малаві та Замбією
Омивається морями	На сході – Індійським океаном
Особливості ГП	Загальна протяжність кордонів суходолом – 3 402 км. Територія країни включає частину найбільших озер Африки і найвищу точку материка – Кіліманджаро. Фактично має дві столиці: Дар-ес-Салам (адміністративна) та Додома (законодавча). Розташована поблизу “гарячих” точок – Руанди та Бурунді

Особливості ГПП	Має одне з найбільших узбережь серед східноафриканських країн, що створює сприятливі передумови для розвитку масового пляжно-купального відпочинку. Відома національними парками, які є природною основою розвитку екологічного туризму
-----------------	---

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

	Назва	Розташування	Характеристика
Елементи рельєфу	Прибережні рівнини	узбережжя океану	Плоскі рівнини, утворені кораловими рифами, важкодоступні через мангрові зарості
	Велике внутрішнє плато	основна територія країни	Висоти 900-1500 м. У меридіональному напрямку перетинається Рифтовою долиною. Улоговини зайняті озерами Ньяса, Танганьїка, Вікторія
	Гірські масиви і вулкан Кіліманджаро	північ та південь країни	Відособлені гори та вулкани. На півночі – гори Усамбара, влк. Меру, Кіліманджаро. На півдні – гори Лівінгстона
	Найвища точка	влк. Кіліманджаро (5895 м)	
Характерні особливості	Більша частина країни розташована на Східно-Африканському плоскогір'ї на висоті більше 1000 м. Зони розломів характеризуються проявами вулканізму та сейсмічністю		
Цікаві об'єкти	о. Занзібар – найбільший кораловий острів біля берегів Африки, кратер Нгоронгоро, ущелина Олдувай		
Клімат	Тип клімату	Субекваторіальний	
	Середні температури	Листопада: +20°C, +27°C Липня: +12°C, +22°C	
	Кількість опадів	250-1500 мм	
	Характерні особливості	Сезон дощів – грудень-травень. Сухий сезон – 5-7 місяців. Найбільша кількість опадів випадає на навітряних південних та східних схилах	
Г	Основні	Руаха, Кітуло, Кагера, Пангані, Руфіджі, Рувума,	

річки	Тарангіре
Озера	Танганьїка, Вікторія, Ньяса, Руква, Маньяра
Бальнеологічні ресурси	Наявні в Рифтовій долині
Цікаві гідрологічні об'єкти	оз. Вікторія, Танганьїка, Ньяса, Руква, Еясі
Природна зона	саван та рідколісся, мішаних лісів, на схилах гір – вологі вічнозелені ліси
Флора	лісовкрита територія – 38 %; червоне дерево, камфорний лавр, акації, баобаб, міомбо, мімозові, кротон, фікус, пальма, ковбасне дерево, орхідеї, лілії, лобелія, герань, алое
Фауна	антилопи, слон, зебра, гіпопотам, носоріг, жираф, лев, леопард, гепард, гієна, дика собака, мавпи, шимпанзе, буйвол, бородавочник, водяний козел, мангуст, білка, дикобраз, фламінго, птах-носоріг, канюк, сизоворонка, дрофа, фазан, пустельга, лунь, ластівка, крокодил, пітон, хамелеони, ящірки, жаби
Природоохоронні території	16 %
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	НП Аруша, Гомбе-Стрім, Катаві, Кіліманджаро, Мікумі, Руаха, Серенгеті, заповідники Кізінго, Буригі, Нгоронгоро, Селус
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	охоронна область Нгоронгоро, мисливський резерват Селус, НП Серенгеті, Кіліманджаро

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	46,9 (28 місце)
Народжуваність, ‰	37,7
Смертність, ‰	8,6
Природний приріст, ‰	29,1
Сальдо міграції, ‰	-0,29
Пересічна щільність, осіб/км ²	49,6
Коефіцієнт урбанізації, %	26
Найбільші міста	Додома, Занзібар, Мванзв, Дар-ес-Салам, Танга

Етнічний склад	банту – 95 %, інші африканці – 4 %
Офіційна мова	кісуагільі, суагільі, англійська
Релігія	християни – 30 %, мусульмани – 35 %, представники традиційних вірувань – 35 %; о. Занзібар заселений мусульманами – 99 %
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	36

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто, місцевість	Об'єкти
Додома	Будівля Національних зборів, урядові споруди, християнські церкви, сикхський храм, в околицях – багато заповідників.
Дар-ес-Салам	Палац Маджида 19 ст., Годинникова башта 20 ст., парламент 19-20 ст., мечеті, індуїстські храми, протестантська церква, Національний музей, Медичний музей-лабораторія, Сільський музей, ботанічний сад, поблизу – етнографічне село-музей, руїни середньовічних міст Багамою, Бандарині, Каоле, Кімбіджі, Мбвені, Укутані
Занзібар	Кам'яне місто , арабський форт, мечеті, англійська церква, костел, неподалік – руїни палаців Марухубі та Мтоні
Багайомо	Форт 19 ст., католицька місія 19 ст., Луку-Хаус, караван-сарай, руїни мечетей, Меморіал Лівінгстона
Кілва-Кісвані	Руїни житлових кварталів, міські вали , палац Макутані, мечеті, замок Джереза, палац Гусуні Кубва, палац Гусуні Ндого
Кондоа	Наскальні зображення
Танга	В околицях печери Амбоні та руїни перської фортеці 16 ст.

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	0,75
Прибутки від туризму, млрд дол. США	1,5
Основні види	Екологічний, пригодницький, пізнавальний

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

туризму	
Туроутворюючі країни	Великобританія, США, Німеччина, Франція
Найбільші туристичні центри	Дар-ес-Салам, Занзібар
Найвідоміші курорти	Дар-ес-Салам, о. Занзібар, о. Мафія, о. Пемба
Популярні екскурсії та тури	Екскурсії в національні парки Серенгеті, Нгоронгоро та ін., екскурсії в Дар-ес-Салам, Занзібар, відпочинок на Занзібарі, дайвінг, підводне полювання, екскурсії на плантації спецій
Події, видовища	Лютий – Музичний та культурний фестиваль суахілі в Стоун-Тауні (Занзібар) Квітень – міграція тварин в НП Серенгеті Червень – Занзібарський музичний фестиваль Липень – Фестиваль Доу-Кантрі у Стоун-Тауні, святкування Нового року по зороастрійському календарю Жовтень – Занзібарський фестиваль культури Листопад – Міжнародні змагання з триатлону та марафон на Занзібарі
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Вироби з ебенового дерева, малахіту, мильного каменю, бісеру, ювелірні вироби з танзаніту – блакитного алмазу, який видобувають лише в Танзанії
Національна кухня	Основа на стравах із різних видів м'яса свійських і диких тварин та птахів. Традиційні страви: Курячий суп-пюре з зеленим горошком, бобовий суп на кокосовому молоці, закуски з несолодких бананів, тушкована у кокосовому молоці качка з рисом, філе антилопи, тушкована слонятина, смажена яловичина, печеня зі страуса з фруктовим соусом, смажена в тісті дичина, біфштекс із буйволятини, кукурудза, бобові, рис, смажена картопля, смажені креветки з лимоном, рагу з восьминога, смажена на вугіллі риба, запечена на вугіллі риба в банановому листі, устриці, смажені терміти та сарана, млинці з різними начинками, тістечка з банановим кремом, кава, чай, пиво, джин, лікери, вина. Угалі – обсмажена каша з різних зернових

Національні свята	<p>1 січня - Новий Рік. 12 січня - День Революції у Занзібарі. Ейд-аль-Хадж - свято жертвоприношень (залежить від місячного календаря). Страсна п'ятниця, Великдень, Великий понеділок 26 квітня - День Об'єднання - Національне свято 1 травня - Міжнародний День Праці. Маулюд - святкування дня народження Пророка Магомета (залежить від місячного календаря). 7 червня - Індустріальний День. 8 серпня - День фермера. Ейд-аль-Фітр - кінець місяця Рамадан (залежить від місячного календаря). 9 грудня - День Незалежності і день утворення республіки. 25 грудня - Різдво. 26 грудня - Святки.</p>
Візовий режим та документи, необхідні для оформлення візи	Необхідна віза. Потрібно надати: закордонний паспорт, 2 фото, 2 анкети, сертифікат про щеплення проти жовтої лихоманки
Адреса найближчого посольства	Москва, вул. Пятницкая, 33
Митні правила	<p>Ввезення іноземної валюти не обмежене (декларація обов'язкова). Безмитно можна ввозити: сигарет - 200 шт., спиртних напоїв - до 1 л, продуктів харчування, предметів домашнього побуту - у межах особистих потреб. Аудіо-, фото- і відеотехніка обкладається 100 % митом Заборонено ввозити вогнепальну зброю, наркотики, порнографію. Заборонено вивозити слонову кістку і вироби з неї, роги носорога, шкіри диких тварин, золото, алмази, гвоздику (без документів, що підтверджують законність їх придбання). Дозволено вивезення ювелірних виробів із золота і срібла, марок, монет, продуктів харчування в межах особистих потреб</p>
Туристу на замітку	<p>Прийнято давати чайові наприкінці сафарі, шоферам-гідам. Гірські провідники одержують у середньому 10 дол. за день, кухарі і носії по 5 дол. У готелі чайові становлять 500 шилінгів. Під час перебування в Танзанії важливо приймати протималярійні препарати та зробити щеплення</p>

	проти жовтої лихоманки. Пити лише кип'ячену або промислово бутильовану воду, ретельно мити руки, фрукти та овочі. Великі суми грошей, дорогі речі та документи зберігати в готелі у сейфі. У нічний час не варто прогулюватись у безлюдних незнайомих місцях. Потрібно уникати плавати у нехлорованій воді через ризик зараження цистосоміазисом
Національні символи і знакові постаті	національні парки Серенгети з Нгоронгоро, острів Занзібар, Кіліманджаро, танзаніт, екологічний туризм, сонце, море і вода, Тінгатінга, Джуліус Ньєрере, Міхаель і Бернхард Гржимеки

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		67,9 (84 місце)
ВВП на душу населення, дол. США:		1600 (199 місце)
Економічний статус держави		Слаборозвинена держава з низьким рівнем доходу
Рівень безробіття		-
Грошова одиниця		Танзанійський шилінг = 100 центів
Галузі спеціалізації	сільське господарство (27,8% ВВП)	виращування кави, бавовнику, сизалю, гвоздики й інших прянощів, горіхів кеш'ю, кукурудзи, батату, ямсу, маніоку, пшениці, проса, сорго, бананів, рису, бобових культур, кокосової пальми,; скотарство, козівництво
	промисловість (24,2% ВВП)	видобувна промисловість (кам'яне вугілля, олово, золото, фосфорити, магнезит, графіт, танзаніт), легка, харчова, нафтохімічна, цементна, деревообробна
	сфера послуг (48% ВВП)	торгівля, міжнародний туризм
Транспорт	довжина залізниць, км	3689
	щільність залізниць, км/тис.км ²	4,2
	довжина автошляхів, км	78891
	щільність автошляхів, км/тис.км ²	89,2
	аеропорти	124. Міжнародні: Дар-ес-Салам, Аруш,

		Занзібар
	довжина водних шляхів	-
	морські порти	Дар-ес-Салам, Занзібар, Мтвара, Танга, Мванза
Експорт		4,8 млрд дол. США. Товари: сизаль, бавовник, кава, прянощі, тютюн, чай, алмази
Імпорт		9,6 млрд дол. США. Товари: машини та устаткування, нафта та нафтопродукти, продовольство, споживчі товари
Головні торговельні партнери		Велика Британія, Німеччина, Італія, Нідерланди, Японія, Китай

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Республіка
Глава держави	Президент
Вищий законодавчий орган	Національні збори
Вищий виконавчий орган	Уряд
Адміністративне ділення	25 областей
Внутрішньополітична ситуація	Сепаратистські настрої в Занзібарі
Членство в міжнародних організаціях	ООН, Співдружність, СОТ, МБРР, МВФ, МЧХ, ОАЕ
Участь у міжнародних конфліктах	Приймала біженців із Руанди та Бурунді, які втекли від громадянської війни.

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Загроза опустелювання, забруднення прибережних акваторій, збіднення біорізноманіття через браконьєрство, незаконне господарювання у межах національних парків

§ 5. 5. ТУНІС

Назва походить від імені фінікійської цариці Таніт, за іншою версією – від назви морської риби, яку полюбляють місцеві жителі – тунець.

Офіційна назва: Туніська Республіка

Столиця: Туніс

Площа: 163,6 тис.км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Північна Африка
Межує з країнами	на південному сході – з Лівією, на заході – з Алжиром
Омивається морями	на півночі та сході – Середземним морем
Особливості ГП	довжина берегової лінії – близько 1300 км. Середземноморська, північноафриканська арабська країна. Туніська протока (ширина 148 км) відділяє країну від італійського о. Сицилія
Особливості ГПП	третина території зайнята пустелею Сахара; Атлаські гори простяглися вздовж всього кордону з Алжиром; відносна близькість до споживчого європейського туристичного ринку

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Рельєф	Елементи рельєфу	Назва	Розташування	Характеристика
		Атлаські гори	захід та північний захід	Гори невисокі з плоскими вершинами та пологими схилами, міжгірськими плато.
		Туніська низовина	центр та південь	Рівнинно-пагорбовий рельєф. У центрі поширені безстічні солончакові низовини – шотти. Прибережні рівнини плоскі. На півдні – Сахара.
	Найвища точка	г. Шамбі (Атлаські гори) – 1544 м		
	Характерні особливості	40 % території займає Сахара		
	Цікаві об'єкти	Пустельні гори Матмата з печерами троглотидів, монолітні скелі Голки, острів Ла-Галіта		
Клімат	Тип клімату	Субтропічний середземноморський		
	Середні температури	Січня: +10°C, +21°C; Липня: + 26°C, +30°C		
	Кількість опадів	100 мм на півдні, 1500 мм – на півночі		
	Характерні особливості	Сезон дощів триває з жовтня по травень. Найбільша кількість опадів у березні та квітні. Найжаркіші місяці –		

		липень та серпень.
Гідромережа	Основні річки	Меджерда. Більшість річок пересихає.
	Озера	Бізерта, солоні озера Шотт-Джерід, Ель-Бахір (Туніське озеро)
	Цікаві гідрологічні об'єкти	Озеро Гараєт-Ішкьоль
Природна зона	Твердолистяних вічнозелених лісів та чагарників, пустель та напівпустель, зони висотної поясності	
Флора	Лісовкрита територія 7 %. На півночі – корковий дуб, ялівець, кедр, сосна, кипарис. У горах – дика олива, кам'яний дуб, лавр, дикі троянди. У степу та напівпустелі – дикі трави, еспарто, чагарники. В оазах – фінікові пальми	
Фауна	Гієни, дикі кабани, шакали, газелі, гепарди, каракали, пустельні зайці, отруйні змії	
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	НП Бу-Комін, Джебель-Бу-Хемда, Джебель-Шамбі, Зембра, Зембретта	
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	НП Ішкьоль	

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	10,7 (79 місце)
Народжуваність, ‰	17,28
Смертність, ‰	5,87
Природний приріст, ‰	11,41
Сальдо міграції, ‰	-1,78
Пересічна щільність, осіб/км ²	65,6
Коефіцієнт урбанізації, %	67
Найбільші міста	Туніс, Сфакс, Кайруан, Табес, Монастір.
Етнічний склад	Араби – 98 %, європейці – 1 %
Офіційна мова	Арабська
Релігія	Мусульмани-суніти – 98 %, християни – 1 %

Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	3,8
---	-----

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто, місцевість	Об'єкти
Туніс	Старе місто , мечеть Олив, мавзолей Харасанідів, палаці Дар-аль-Бей 18 ст., Дарбен-Абдаллах 18-19 ст., Бардо 18-19 ст., музей ісламського мистецтва, лісопарк, численні мечеті, католицька церква, синагога, православна церква, неподалік – руїни Карфагену
Дугга	Пунічний мавзолей, монумент на честь римських богів, римська купальня, храм Юнони, триумфальна арка
Табарка	Генуезька фортеця 16 ст.
Бізерта	Мавританські будинки, Іспанський бастион, площа Мучеників, мечеті, православна церква
Хамаммет	Стіни фортеці, Велика мечеть
Утіка	Залишки римських будинків, амфітеатру, терм, фінікійські кладовища
Сбейтла	Руїни форуму та капітолію з храмами Юпітера, Юнони, Мінерви, театру та триумфальних арок
Сус	Старе місто , стіни фортеці 9 ст., рабат, Велика мечеть 9 ст., мечеть Бу-Фатата 9 ст., залишки фінікійських гробниць, римських будинків, християнських катакомб
Монастір	Мавзолей Бугриби, палац, рабат 6 ст., мечеть 9-11 ст., музей
Махдія	Велика мечеть, руїни палацу та арсеналу, замок Бордж-аль-Кебір 16 ст.
Ель Джем	Колізей , розкопки давньоримських вілл, музей
Кайруан	Мечеть “Трьох дверей”, та інші культові споруди, некрополь
Керкуан	Пунічне місто та його некрополь
Тозер	Музей “Тисяча та одна ніч”

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн	4,8
-------------------------	-----

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

осіб	
Прибутки від туризму, млрд дол. США	1,8
Основні види туризму	Пляжний, культурно-пізнавальний, лікувальний, екстремальний, промисельний, екологічний
Туроутворюючі країни	Німеччина, Франція, Велика Британія
Найбільші туристичні центри	Туніс, Бізерта, Хамаммет, Монастір, Сус, Кайруан
Найвідоміші курорти	Аін-Драхам - кліматичний, Бізерта, Хамаммет, Набель, о. Джерба - морські
Популярні екскурсії та тури	Екскурсії до Сахари на верблюдах та джипах, відпочинок та лікування на морських курортах, екскурсії містами Тунісу (Туніс, Кайруан, Сус, Монастір та ін.), екскурсії в Атлаські гори та каньйони р. Меджерда.
Події, видовища	Січень – Фольклорний фестиваль ксарів у Татавіні; Травень – Фестиваль троянд у Аріані, Фестиваль весни у Табарці, Соколинний фестиваль у Нель-Хавірі; Липень – Міжнародний фестиваль у Бізерті; Фестиваль Карфагена у Тунісі; Міжнародний музичний фестиваль у Ель-Джемі, Міжнародний фестиваль у Сусі; Вересень – водні свята у Табарці; Листопад – Фестиваль оазисів у Тозері.
Популярні сувеніри та товари туристичного призначення	Срібні прикраси, парфумерні есенції, плетені з пальмового листя вироби, вироби зі шкіри, міді, кераміка, килими, наргіле, берберський шарф “філіж”
Національна кухня	Розповсюджені страви з м'яса (крім свинини), риби, особливо тунця, морепродуктів, кисломолочні продукти, сир та яйця. Традиційні страви: Харисса – гостра паста з червоного перцю та оливкової олії, що подається до всіх страв; Кускус – приготована на парі манна каша з м'ясом та овочами; Месруф – солодкий варіант кускуса; Шакшука – юшка з яєць та овочів; Шорба – суп з овочами та бараниною;

	<p>Лубія – квасоля з бараниною; Куша – запечена бараняча лопатка з овочами; Нокхія – телячі котлети під шпинатним соусом; Мешуї – шашлик із молоді баранини; Таджине – запечена баранина з овочами та яйцями; Макруд – фінікове тістечко; Баклава – тістечко з мигдалем; Буха – джин з інжиру; Тібаріне – фініковий лікер на травах; Наргіле – міцний напій</p>
Національні свята	<p>1 січня – Новий рік 20 березня – День незалежності 21 березня – День молоді 9 квітня – День пам'яті мучеників 1 травня – Свято праці 25 липня – День республіки 13 серпня – День жінок день Розговіння – після Рамадану 7 листопада – День приходу до влади президента Бен Алі День жертвоприношення</p>
Візовий режим і документи, необхідні для оформлення візи	<p>Візу можна отримати по приїзді в Туніс. Необхідно пред'явити закордонний паспорт, туристичний ваучер, заповнити анкету.</p>
Адреса найближчого посольства	Москва, вул. Малая Никитская, 28/1
Адреса українського посольства	26, Rue Tahar El Memmi, Mutuelleville, Tunis, 1002
Митні правила	<p>Безмитно ввозяться особисті речі, до 400 сигарет або 100 сигар, або 500 г тютюну, 1 л міцних спиртних напоїв, 2 л вина, 0,4 л парфумів, 2 фотокамери та 20 фотоплівок, 1 відеокамера, 1 магнітофон. Вивіз будь-яких антикварних речей – за дозволом директора Департаменту у справах старовини. Вивіз туніських динарів заборонений</p>
Туристу на замітку	<p>Рекомендується вакцинація проти гепатиту А та В. Чайові становлять 1-5 динарів. Покоївці слід давати особисто в руки, так як залишені в номері гроші ніхто не візьме. Вирушаючи до мусульманських кварталів, жінкам слід вдягтися скромно, закривати плечі і ноги. На пляжі</p>

	<p>або біля басейну, які належать готелю припустимий навіть топлесс.</p> <p>Неввічливо довго дивитися на жінку в чадрі або на людину, яка їсть.</p> <p>Під час Рамадану до заходу Сонця не рекомендується їсти, пити або палити на вулицях.</p> <p>Не можна фотографувати державні об'єкти (особливо президентський палац), тунісців у формі та при зброї.</p> <p>При спілкуванні з місцевими жителями, ні словом, ні жестом не слід згадувати про свиней</p>
Національні символи	гори Атлас, Джерба, Сахара, Магриб, Карфаген, Кайруан, Рамадан, чадра, кускус, хаммам, філіж, килим, наргіле, кускус, маври, Харасиди

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		100 (71 місце)
ВВП на душу населення, дол. США		9400 (113 місце)
Економічний статус держави		Слаборозвинена із середнім рівнем доходу
Рівень безробіття		19
Грошова одиниця:		Динар = 1000 міллімів
Галузі спеціалізації	сільське господарство (10,6 % ВВП)	вирощування зернових, оливок, цитрусових, винограду, фініків, тютюну, бавовнику; вівчарство, козівництво, розведення мулів, віслюків, верблюдів
	промисловість (34,6% ВВП)	видобувна (нафта, залізна руда, свинець, цинк, фосфорити), харчова, текстильна, металургійна, хімічна промисловість, кустарні промисли
	сфера послуг (54,8% ВВП)	торгівля, міжнародний туризм
Транспорт	довжина залізниць, км	2159
	щільність залізниць, км/тис.км ²	14
	довжина автошляхів, км	19232
	щільність автошляхів, км/тис.км ²	124,5
	аеропорти	30. Міжнародні: Туніс, Сфакс, Джерба, Монастір
	морські порти	Туніс, Сфакс, Бізерта, Сехіра

Експорт	17,6 млрд дол. США. Товари: нафта, нафтопродукти, текстиль, шкури, оливкова олія, оливки, фініки, свинець, залізна руда
Імпорт	22,9 млрд дол. США. Товари: продовольство, продукція машинобудування, устаткування, транспортні засоби, папір, хімікати
Головні торговельні партнери	Франція, Італія, Німеччина, Іспанія, Японія, США, Марокко, Алжир, Єгипет

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Республіка
Глава держави	Президент
Вищий законодавчий орган	Палата Депутатів
Вищий виконавчий орган	Рада Міністрів
Адміністративний поділ	23 вілайети
Внутрішньополітична ситуація	Стабільна
Членство в міжнародних організаціях	ООН, ЮНЕСКО, Арабська Ліга, ОАЄ
Участь у міжнародних конфліктах	У Тунісі знаходиться штаб-квартира палестинців. В ірако-кувейтському конфлікті зберігав нейтралітет

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Опустелювання, пошкодження узбережжя внаслідок підняття рівня моря, забруднення прибережної акваторії

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Чим можуть зацікавити туристів кенійські міста Момбаса, Найробі, Малінді?
2. Які морські заповідники та національні парки Кенії вам відомі?
3. Які відомості про географічне положення, природу та населення Марокко вам відомі?
4. Якими рекреаційними ресурсами відомі Рабат, Марракеш, Мекнес, Фес та Касабланка.
5. Розвиток яких видів туризму можливий в Марокко?

6. Охарактеризуйте географічне положення, природу та населення ПАР.
7. Які природні передумови розвитку туризму склалися в ПАР?
8. Охарактеризуйте рекреаційно-ресурсний потенціал Преторії, Йоганнесбурга, Кейптауна.
9. Які види туристичної діяльності розвиваються в ПАР?
10. Назвіть найбільш відомі національні природні парки Танзанії.
11. Розвиток яких видів туризму можливий в Танзанії?
12. Охарактеризуйте туристично-рекреаційний потенціал Тунісу.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Запропонуйте варіанти екскурсій (не менше 5) по нижчеперерахованих країнах Африки, які б ґрунтувались на використанні різноманітних рекреаційних ресурсів країни: Марокко, Кенія, ПАР.
2. Побудуйте стовпчикову діаграму, на якій зобразить кількість туристів та обсяги надходжень від туризму у Марокко, Тунісі, Кенії, Танзанії, ПАР. Порівняйте показники, зробіть висновки.
3. Обрахуйте середні витрати туриста у вищеперерахованих країнах, порівняйте їх з показниками європейських та азійських країн.
4. Охарактеризуйте перспективи розвитку туризму в країнах Африки (перспективні види туризму та екскурсії, турутворюючі країни).

ЗНАЙДІТЬ НА КАРТІ ТА ВИВЧІТЬ РОЗТАШУВАННЯ

Природних об'єктів:

Кенія: Східно-Африканська плоскогір'я, Рифтова долина, озера Вікторія, Рудольф; національні парки: Масаї Мара, Накуру, Барінго, Гора Кенія, Самбуру, Цаво.

Марокко: Атлаські гори, пустеля Сахара, хребет Ер-Риф.

ПАР: Центральне плато, Драктнові гори, Капські гори, пустеля Калахарі, ріки Оранжева, Лімпопо.

Танзанія: острови Занзібар, Пемба, Мафія, озера Танганьїка, Ньяса, національні парки Серенгеті, Гора Кіліманджаро.

Туніс: Атлаські гори, пустеля Сахара.

Населених пунктів:

Кенія: Найробі, Момбаса, Малінді.

Марокко: Рабат, Касабланка, Фес, Марракеш, Мекнес, Танжер, Агадір.
ПАР: Преторія, Йоханесбург, Кейптаун, Кімберлі.
Танзанія: Дар-ес-Салам, Занзібар, Додома, Багайомо.
Туніс: Туніс, Монастір, Кейруан, Табарка, Бізерта, Хамаммет.

РЕКОМЕНДОВАНІ БІБЛІОГРАФІЧНІ ДЖЕРЕЛА

1. Алешугіна Н. О. Основи туристичного країнознавства: опорний конспект у таблицях і схемах : [навч.-наочн. пос.] / Н. О. Алешугіна, О. О. Зеленська, І. В. Смалъ / За ред. І. В. Смалъ – Ніжин : Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. – 352 с.
2. Весь мир: Энциклопедический справочник [Текст]. – Минск: Литература, 1996.
3. Все про світ: Країни. Прапори. Герби: Енциклопедичний довідник [Текст] /відп. за випуск М. Ілляш. – К.: Школа, 2001. – 622 с.
4. Дарк Д. Тунис: путеводитель [Текст] / Д. Дарк, Т. Новикова (пер.с англ.). - М. : Гранд; Фаир-Пресс, 2006. - 191с.
5. Дахно І. І. Країни світу: Енциклопедичний довідник. [Текст]/І.І. Дахно. – К.: Мапа, 2004. – 606 с.
6. Дубович І. А. Країнознавчий словник-довідник [Текст] / І.А.Дубович. – К.: Знання, 2008. – 839 с.
7. Дьяков Н.Н. Марокко: История, культура, религия [Текст] / Н.Н.Дьяков, Санкт-Петербургский гос. ун-т. - СПб., 1993. - 184с.
8. Країни і народи: Азія. Африка. Америка. Австралія: Дит. енцикл. [Текст] / Л.О.Багрова (авт.-упоряд.) - К. : Школа, 2002. - 592с.
9. Країни світу. Африка [Текст] / В.М.Скляренко - Х. : Фоліо, 2006. - 317с.
10. Кэдмен М. Южная Африка: Путеводитель [Текст]/ М. Кэдмен, Н. Иосилевич (пер.). - М. : Фаир, 2006. - 192 с.
11. Марокко: Путеводитель [Текст]/ С.Чесновицкая (гл.ред.). - Paris : Le petit fute, 1997. - 250с.
12. Марокко: Рабат. Касабланка. Эль-Джадида. Сафи. Эс-Суейра. Агадир. Фес. Мекнес. Волюбилис. Мулай-Идрис. Марракеш:[путеводитель] / Ю.Г. Алексеева (авт.-сост.) - М: Вокруг света, 2006. - 208с.
13. Масляк П.О. Країнознавство [Текст] / П.О.Масляк. – К.: Знання, 2008. – 292 с.
14. Матвеева Н.Ф. Кения: Справочник [Текст] / РАН; Институт Африки. - М. : Издательская фирма "Восточная литература" РАН, 2004. - 159с.
15. Оніщук О. Марокко. Муабор [Текст] / О.Оніщук. // Міжнародний туризм. – 2004. - №3. – С.53-56.
16. Романов А.А. Зарубежное туристическое страноведенье [Текст] / А.А.Романов. – М.: Советский спорт, 1999.
17. Силиотти А. Египет. Пирамиды: Альбом-путеводитель [Текст] /А.Силиотти, Е.Борисова (пер.с ит.). - М., 2001. - 168с.
18. Силиотти А. Египет: Долина Царей: Альбом-путеводитель [Текст] / А.Силиотти, А.В. Дубровский (пер.с ит.). - М. : БММ АО, 2001. - 167с.

19. Страны и народы. Научно-популярное географо-этнографическое издание в 20-ти томах [Текст]. М.: 1978-85.
20. Страны и народы: Энциклопедия [Текст]. – С.-Пб.: Дельта, 1997.
21. Страны мира: Справочник для эрудитов и путешественников [Текст]. – Харьков, 2006. – 384 с.
22. Сучасні тенденції розвитку Африканського континенту=Modern tendencies of the African continent development: Матеріали "круглого столу" Африканської групи Послів (Алжир, Єгипет, Лівія, Південна Африка, Судан), Київ, 18 вересня 2003 р. / Міжрегіональна академія управління персоналом. - К. : МАУП, 2004. - 72с.
23. Тунис 2006: Путеводитель [Текст] / Украинско-тунисская группа "Оазис". - К., 2006. - 96с.
24. Тунис: Путеводитель [Текст]/ Светлана Чесновицкая (ред.). - Paris, 1997. - 222с.
25. Юрківський В.М. Країни світу: Довідник [Текст] / В.М.Юрківський. – К.: Либідь, 2001. – 368 с.
26. <http://archive.travel.ru/>
27. <http://countries.inapro.ru/countries.shtml>
28. <http://country.turmir.com/>
29. <http://svit.ukrinform.ua/>
30. <http://www.algol.com.ua/>
31. <http://www.alltravels.com.ua/>
32. <http://www.intergid.ru/country/>
33. http://www.krugosvet.ru/enc/Earth_sciences/geografiya/
34. <http://www.stranymira.com/strany.html>
35. <http://www.tourua.com/ru/resort/>

Розділ VI

БЛИЗЬКОСХІДНИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РЕГІОН

§ 6. 1. ЄГИПЕТ

Назва походить від давньоєгипетського – "чорна"

Офіційна назва: Арабська Республіка Єгипет

Самоназва: Міср

Столиця: Каїр

Площа: 1001,4 тис.км²

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Розташування	Північний схід Африки та Синайський півострів, що займає невелику частину Євразії
Межує з країнами	На заході – з Лівією, на півдні – з Суданом, на північному сході – з Ізраїлем. Через Середземне море межує з Ліваном, Туреччиною та південноєвропейськими країнами, через Червоне – з Саудівською Аравією
Омивається морями	На півночі – Середземним, на сході – Червоним
Особливості ГП	Середземноморська, північноафриканська, близькосхідна арабська країна. Розташована у нижній течії Нілу. Перетинається Північним тропіком. Довжина берегової лінії – близько 2700 км. Займає стратегічно важливе положення. Контролює вихід із Середземного моря до Індійського океану.
Особливості ГПП	Геотуристичне положення Єгипту відносно вигідне. Країна розташована у безпосередній близькості від європейського споживчого ринку. Має вихід до узбережжя Середземного і Червоного морів. Знаходиться на території, де розвивалася давня цивілізація, яка мала

	традиційні зв'язки з Європою, має туристичні атракції світового рівня. Негативна риса – межування з осередком міжнародної напруги, у центрі якого знаходяться сектор Газа, Ізраїль та Палестина, що робить країну потенційно небезпечною з точки зору терористичних актів, які дуже часто спрямовані саме проти туристів із християнських країн
--	---

2. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

		Назва	Розташування	Характеристика
Рельєф	Елементи рельєфу	Плато Лівійської пустелі	захід	Плоска рівнина, що складається з каміння, піску та гравію. Кам'янистими уступами обривається в сторону долини Нілу та Середземного моря
		Плоскогір'я Аравійської пустелі	схід	Представлене вапняковими та піщаними плато, середня висота яких 600 м. На сході – гори висотою до 2100 м.
		рівнини Нілу	долина Нілу	Довжина – 1200 км, ширина від 1-3 км на півдні до 25-30 км – на півночі, 245 км – у дельті. Плоска рівнина, місцями заболочена
		Гори Синайського п-ва	південь Синайського півострова	Високі важкодоступні гори
		Рівнини Синайського п-ва	північ Синайського півострова	Низовина, вкрита пісками
		Найвища точка	г. Катринах (Синайський п-в) – 2637 м	
Характерні особливості	96 % території країни – пустеля, 3 % - дельта і долина Нілу			
Цікаві об'єкти	г. Катринах (Моїсея), скеля “Золоте теля”, Кольоровий каньйон,			
Клімат	Тип клімату	Субтропічний (узбережжя Середземного моря) та тропічний сухий		
	Середні температури	Січня: +11,+12°C на півночі, +15,+16°C – на півдні; Липня: +25,+26 на півночі, +30+34°C – на півдні		

	Кількість опадів	Менше 100 мм. На півночі – 300-400 мм
	Характерні особливості	Фактично лише дві пори року: літо (квітень-вересень) та зима (жовтень-березень). У березні-червні із Сахари дме хамсин – пиловий вітер
Гідромережа	Основні річки	Ніл
	Озера	Мар'ют, Едку, Буруплус та Мензала – в дельті Нілу, Насера (штучне)
	Цікаві гідрологічні об'єкти	Дельта Нілу
Природна зона	Пустель і напівпустель	
Флора	Лісовкрита площа – 0 %. Природна рослинність бідна через кліматичні особливості і велику розораність придатних для ведення сільського господарства територій. Фінікова пальма, цитрусові, манго, гуава, банани, інжир, сикомор, тамариск, акація, кипарис, мімоза, мирт, папірус	
Фауна	Газель, тушканчик, гієна, шакал, бегемот, крокодил, нубійський козеріг, птахи, багатий підводний світ Червоного моря	
Найбільш відомі природоохоронні об'єкти	НП Рас-Мохаммед, резервати Ваді-Ришраш, Ваді-аль-Хитан	
Природні об'єкти зі "Світової спадщини ЮНЕСКО"	Ваді-аль-Хитан	

3. НАСЕЛЕННЯ

Кількість населення, млн осіб	83,7 (15 місце)
Народжуваність, ‰	24,22
Смертність, ‰	4,8
Природний приріст, ‰	19,42
Сальдо міграції, ‰	-0,2
Пересічна щільність, осіб/км ²	83,6. Практично усе населення зосереджене в долині та дельті Нілу
Коефіцієнт урбанізації, %	43,4
Найбільші міста	Каїр, Олександрія, Порт-Саїд, Суец,

	Асуан
Етнічний склад	Єгиптяни – 99,6 %
Офіційна мова	Арабська
Релігія	Мусульмани-суніти – 90 %, копти – 9 %, інші християни – 1 %
Частка населення, яке проживає за межею бідності, %	20

4. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ*

Місто, місцевість	Об'єкти
Каїр	Піраміди Хеопса, Хефрена та Мікерина, Сфінкс; Вежа Траяна 2 ст., руїни міських мурів з брамами 11-12 ст., цитадель Салах-ад-Діна 12 ст., коптські церкви 13-15 ст., мечеті, серед яких Алебастрова – символ Каїра, султана Хасана, некрополі з мавзолеями, площа Ат-Тахрір, Єгипетський національний музей, Інститут папірусів, музей Ісламського мистецтва, Коптський та ін.
Олександрія	Храм Серапіса, археологічний парк і колона Помпея, римський амфітеатр, катакомби 1-2 ст., некрополь Анфуші, форти Ель-Юсара, Ес-Сілсіла, Ель-Атта, Каїт-Бей 15 ст., мечеті 17-20 ст., церква св. Марка, палаці Рас-ет-Тін, Ель-Монтада, Мухаммеда Алі
Саккара	Некрополь фараонів із погребальним комплексом Джосера
Мемфіс	Руїни храму Птаха, святилище Сеті I, статуя Рамзеса II
Дахшур	піраміди
Бен-Хасан	Скельний некрополь
Дейр-ель-Бахр	Храм Хатшепсут
Дендер	Святилище богині Хатор
Абідос	Руїни святилища Осириса, храм Рамзеса II, храм Сеті I, гробниця Сеті I
Карнак	Храм Амона-Ра, святилище Монту, святилище Нут
Медінет-Абу	Храм Рамзеса III, палац Рамзеса III, молитовні жриць Амона, храм Тутмоса I
Луксор	Храм Амона-Ра, Алея сфінксів
Едфу	Храм Гора

* Жирним шрифтом надруковані назви об'єктів, що ввійшли до списку Всесвітнього надбання людства ЮНЕСКО

Ком-Обо	Храм Себека-Гора
Філе	Храм Ізиди
Абу-Сімбел	Храм Амона-Ра, Хармакіса та Птаха, статуї Рамзеса II
Абу-Мена	Ранньохристиянські пам'ятки
Синайський півострів	монастир св. Катерини
Асуан	Мавзолей Ага-Хана, гребля

5. ТУРИЗМ

Кількість туристів, млн осіб	9,5
Прибутки від туризму, млрд дол. США	8,7
Основні види туризму	Пляжний, пізнавальний, релігійний, спортивний
Туроутворюючі країни	Росія, Україна, Італія, ОАЕ, Німеччина
Найбільші туристичні центри	Каїр, Олександрія, Луксор
Найвідоміші курорти	Хургада, Сафага, Ель-Гума, Шарм-ель-Шейх, Сом-Бей, Нувейба, Макаді, Дахаб, Заафарана
Популярні екскурсії та тури	Поїздки до Каїру, Олександрії та Луксору, круїзи по Нілу, морські круїзи, гора Мойсея та монастир св. Катерини, морські екскурсії, у т.ч. до заповідника Рас-Мухамед, сафарі, рибалка, дайвінг, коралові острови.
Події, видовища	Коптське Різдво – масові гуляння у коптських кварталах у січні; Маулюд – День народження пророка Мухаммеда – не має фіксованої дати. Відмічається як святковими службами, так і вуличними гуляннями; Ніч сльози – давнє свято, яке відзначається на початку розливу Нілу; Шам-ен-насім – свято національної єдності – відзначається масовими пікніками та прогулянками по Нілу; Постановка опери Дж.Верді “Аїда” біля пірамід Гізи у жовтні.
Популярні сувеніри та	Амулети-картуші, скарабеї, ароматичні олії, статуєтки богів та фараонів з алебастру та чорного

товари туристичного призначення	каменю, хустка для виконання “танцю живота”, папіруси, чай каркаде, кальян-шиша, чеканки, рослина “Каф Мар’ям”, національний одяг, хустинки-“арафатки”, фініки, монети
Національна кухня	<p>Зазнала значного впливу турецької, ліванської, албанської та єменської кухонь. Популярні соління.</p> <p>Традиційні страви:</p> <p>Кюфта – смажені на ґратах котлети;</p> <p>Кебаб та шашлик; тушковані з часником баклажани;</p> <p>Пастрома – в’ялена або підкопчена яловичина в спеціях;</p> <p>Чорба – юшка з сочевиці;</p> <p>Малахабіджа – солодкий рис із трояндовою водою, фісташками та прянощами;</p> <p>Шаверма – смажене м’ясо, закручене в коржик із приправами та зеленню;</p> <p>Балладі – оладки з дріжджового тіста;</p> <p>Тахіна – пюре з кунжуту з рослинною олією;</p> <p>Фул медамес – варені боби;</p> <p>Кошар – варені боби та злаки з обсмаженою цибулею;</p> <p>Тарб – начинений м’ясом баранячий або телячий шлунок;</p> <p>Махаліль – салат із солених цибулі-шалоту, оливков, моркви та лимона;</p> <p>Яловичина по-єгипетськи – мариноване, обсмажене й запечене м’ясо;</p> <p>Гебни – смажені вареники з сиром;</p> <p>Тагін – риба та морепродукти, запечені в горщику;</p> <p>Шакшук – омлет із м’ясом та помідорами;</p> <p>Кушарі – подрібнені макарони з сочевицею та цибулею;</p> <p>Молокхейя – суп-пюре з курки.</p>
Національні свята	<p>1 січня - Новий рік.</p> <p>22 лютого, 25 квітня – звільнення Синаю.</p> <p>1 травня - День праці.</p> <p>18 червня - роковини виводу з Єгипту британських військ.</p> <p>23 липня - роковини революції 1952 р.</p> <p>23 вересня - День перемоги над Ізраїлем у 1956 р.</p> <p>6 жовтня - роковини переходу Суецького каналу.</p> <p>24 жовтня - Ввід єгипетської армії в Суец у 1973 р.</p> <p>23 грудня - Ввід єгипетської армії в Порт-Саїд у</p>

	1956 р.
Візовий режим і документи, необхідні для оформлення візи	Віза необхідна всім. Її можна придбати по приїзді до Єгипту або в посольстві. Необхідно мати закордонний паспорт та туристичний ваучер
Адреса посольства в Україні	Київ, вул. Обсерваторна, 19
Адреса українського посольства	Каїр, р-н Мааді, вул. 83, буд.50
Митні правила	Забороняється вивіз коралів, каміння, слонової кістки та мушель, перевезення наркотиків, зброї, продукції порнографічного змісту. Ввіз та вивіз валюти необмежений. Дозволений безмитний ввіз предметів особистого користування, 200 сигарет або 50 сигар, або 250 г тютюну та 1 л спиртних напоїв. 2 л спиртних напоїв та 24 банки пива туристи можуть придбати у магазинах безмитної торгівлі впродовж 24 годин після прильоту.
Туристу на замітку	Жінкам поза зоною готелю рекомендується скромно вдягатися. У період Рамадану до заходу Сонця не рекомендується їсти, пити або курити в громадських місцях. Великі суми грошей, ювелірні прикраси та документи краще зберігати у готельному сейфі. Купуючи сувеніри, необхідно бути уважним, щоб не придбати підробку, яких дуже багато. Сміливо торгуйтеся. Щоб уникнути неприємностей із грошима, перед тим, як оплатити покупку або проїзд в маршрутному автобусі чи таксі, необхідно демонстративно розгорнути купюру та голосно сказати її номінал. Таксі краще замовляти з готелю і відразу обумовлювати плату за проїзд. Рекомендується вести окремий облік напоїв у міні-барі, перевіряти рахунки. Не рекомендується пити воду з водогону або купувати її у вуличних торговців.

Національні символи і знакові постаті	Ніл, хамсин, піраміди, сфінкс, фараон, Долина царів, Суецький канал, гора Мойсея, пустеля, Червоне море, коралові рифи, Осирис, Клеопатра, Тутанхамон, Хеопс, Нефертіті, скарабей, кішка, чапля, крилатий сонячний диск, ібіс, папірус, бакшиш, міжнародний туризм, дайвінг, Анвар Садат, Мухаммед Алі
---------------------------------------	--

6. ЕКОНОМІКА

ВВП, млрд дол. США		519 (27 місце)
ВВП на душу населення, дол. США:		6500 (137 місце)
Економічний статус держави:		Країна, що розвивається, із середнім рівнем доходу
Рівень безробіття		12
Грошова одиниця		Єгипетський фунт = 100 піастрів
Галузі спеціалізації	сільське господарство (14,5% ВВП)	вирощування бавовнику, рису, кукурудзи, пшениці, цукрової тростини, картоплі, цитрусових, маслин, овочів, розведення кіз, верблюдів, великої рогатої худоби
	промисловість (37,6% ВВП)	нафтовидобувна, видобування залізної та марганцевої руди, хромітів, урану, фосфоритів, чорна та кольорова металургія, машинобудування, нафтопереробна, нафтохімічна, легка та харчова
	сфера послуг (47,6% ВВП)	міжнародний туризм, торгівля, транспортні послуги
Транспорт	довжина залізниць, км	5063
	щільність залізниць, км/тис. км ²	5,1
	довжина автошляхів, км	92370
	щільність автошляхів, км/тис. км ²	92,2
	аеропорти	85. Міжнародні: Шарм-ель-Шейх, Хургада, Луксор, Асуан, Олександрія
	довжина водних шляхів, км	3500
	морські порти	Порт-Саїд, Суец, Олександрія
Експорт	27,9 млрд дол. США. Товари: нафта, нафтопродукти, довговолокниста бавовна, продовольчі та промислові товари широкого	

	вжитку
Імпорт	55,07 млрд дол. США. Товари: продукція машинобудування, пшениця, залізо, сталь, транспортні засоби, добрива
Головні торговельні партнери	Італія, США, Іспанія, Китай, Франція, Німеччина, Японія

7. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ТА ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Форма правління	Республіка
Глава держави	Президент
Вищий законодавчий орган	Народні Збори
Вищий виконавчий орган:	Консультативна Рада
Адміністративний поділ	27 мухафаз (губернаторств)
Внутрішньополітична ситуація	Нестабільна, пов'язана з посиленням руху ісламських екстремістів
Членство в міжнародних організаціях	ООН, ЮНЕСКО, ОАЕ, СОТ, ЛАД, МБРР, МВФ, МФЧХ
Участь у міжнародних конфліктах	Перманентний конфлікт з Ізраїлем; існування спірних територій із Суданом

8. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Опустелювання земель, втрата родючості ґрунтів, забруднення атмосферного повітря у великих містах, забруднення вод Середземного моря нафтопродуктами

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Охарактеризуйте географічне положення, природу та населення Єгипту.
2. Дайте характеристику культурно-історичних пам'яток Каїра, Олександрії, Луксора, Асуана.
3. Які знамениті курорти Єгипту вам відомі?

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Запропонуйте 2-3 варіанти турів Єгиптом, які б ґрунтувались на використанні різних рекреаційних ресурсів країни.

- Охарактеризуйте перспективи розвитку туризму в країнах Близькосхідного регіону (перспективні види туризму та екскурсії, туроутворюючі країни, чинники, що гальмують інтенсифікацію туристичних процесів).
- Складіть країнознавчий опис однієї з країн Близькосхідного туристичного регіону: Саудівської Аравії, Об'єднаних Арабських Еміратів, Сирії, Йорданії.

ЗНАЙДІТЬ НА КАРТІ ТА ВИВЧІТЬ РОЗТАШУВАННЯ

Природних об'єктів:

Єгипет: Лівійська пустеля, Аравійська пустеля, Синайський півострів, р. Ніл.

Населених пунктів:

Єгипет: Каїр, Олександрія, Луксор, Асуан, Хургада, Сафага, Ель Гуна, Шарм Ель Шейх.

РЕКОМЕНДОВАНІ БІБЛІОГРАФІЧНІ ДЖЕРЕЛА

- Алешугіна Н.О. Основи туристичного країнознавства: опорний конспект у таблицях і схемах : [навч.-наочн. пос.] / Н.О.Алешугіна, О.О.Зеленська, І.В.Смаль / За ред. І.В.Смаля – Ніжин : Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. – 352 с.
- Беляков В.В. Єгипет: Каир. Порт-Саид. Александрия. Абидос. Дендера. Луксор. Долина царей. Долина цариц. Эсна. Озеро Насер. Монастырь Св. Антония. Монастырь Св. Павла. Хугарда. Шарм эль-Шейх. Национальный парк Рас Мухаммед. Заповедник Набк. Монастырь Св. Екатерины: [путеводитель] / В.В.Беляков. - М. : Вокруг света, 2006. – 192 с.
- Брантон П. Путешествие в сакральный Египет: Пер. с англ. [Текст] / П.Брантон, Исследовательский центр духовно- мистической культуры. - М. : Сфера, 1997. – 432 с.
- Весь мир: Энциклопедический справочник [Текст]. – Минск : Литература, 1996.
- Все про світ: Країни. Прапори. Герби: Енциклопедичний довідник [Текст] / відп. за випуск М. Ілляш. – К. : Школа, 2001. – 622 с.
- Єгипет: Путеводитель [Текст] / Г. Лихачева - Paris : Le Petit Fute, 1996. – 187 с.
- Єгипет: Туристический справочник- путеводитель [Текст]. - М. : АСТ, 1997. – 328 с.
- Пирогів А. Єгипет. Луксор [Текст] / А.Пирогів //Міжнародний туризм. - 2000. - №1. – С. 42-47.

9. Раух М. Египет: Путеводитель [Текст] / М. Раух. - М. : Дубль В, 1996. – 98 с.
10. Хаг М. Египет: путеводитель [Текст] / К. Савельев (пер.с англ.). - М. : Фаир, 2007. – 192 с.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АБР	Африканський банк розвитку
АСЕАН	Асоціація держав Південно-Східної Азії
АТЕС	Азійсько-Тихоокеанська економічна співпраця
ВВП	Внутрішній валовий продукт
ВООЗ	Всесвітня організація охорони здоров'я
ГАТТ	Генеральна угода з тарифів і торгівлі
ГП	Географічне положення
ГПП	Геотуристичне положення
ГУАМ	Регіональне об'єднання чотирьох держав: Грузії, України, Азербайджанської Республіки та Республіки Молдова
ДЗ	Державний заповідник
ЕКОСОП	Економічна і соціальна Рада
ЄАВТ	Європейська асоціація вільної торгівлі
ЄБРР	Європейський банк реконструкції та розвитку
ЄвРАзЕС	Євразійське економічне співтовариство
ЄІБ	Європейський інвестиційний банк
ЄКА	Європейське космічне агентство
ЄС	Європейський Союз
ІБР	Ісламський банк розвитку
ЛААІ	Латиноамериканська асоціація інтеграції
ЛАД	Ліга арабських держав
МБРР	Міжнародний банк реконструкції та розвитку
МВФ	Міжнародний валютний фонд
МОП	Міжнародна організація праці
МФЧХІЧП	Міжнародна федерація товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця
НАТО	Організація Північноатлантичного договору
НАФТА	Північноамериканська угода вільної торгівлі
НП	Національний парк
ОАД	Організація американських держав
ОБСЄ	Організація з безпеки і співробітництва в Європі
ОДКБ	Організація Договору про колективну безпеку
ОЕСР	Організація економічного співробітництва і розвитку
ОІК	Організація ісламської конференції
ООН	Організація Об'єднаних Націй
ОПЕК	Організація країн-експортерів нафти
ПЗ	Природний заповідник
РБД	Рада балтійських держав
САМ	Союз арабського Магриба
СБ	Світовий банк
СОТ	Світова організація торгівлі
ТК	Туристичне країнознавство
ФАО	Продовольча та сільськогосподарська організація ООН
ЦАС	Центрально-Азійське співробітництво
ЦЄІ	Центрально-європейська ініціатива
ЧЕС	Чорноморське економічне співробітництво
ШОС	Шанхайська організація співробітництва
ЮНЕСКО	Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури
ЮНІСЕФ	Дитячий фонд ООН

Навчальне видання

АЛЕШУГІНА Наталія Олександрівна
ЗЕЛЕНЬКА Олена Олександрівна
СМАЛЬ Ігор Вікторович

ТУРИСТИЧНЕ КРАЇНОЗНАВСТВО У ТАБЛИЦЯХ І СХЕМАХ

Навчальний посібник

ЗА РЕДАКЦІЮ І. В. СМАЛЯ